

รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์
(Final Report)

โครงการปรับปรุงดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันใน
สังคมไทย

จัดทำโดย

มูลนิธิธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

เสนอต่อ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กรกฎาคม 2556

รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

โครงการปรับปรุงดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

ที่ปรึกษาโครงการ

ท่านผู้หญิง ดร.สุชาวัลย์ เสงี่ยมไทย

สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

หัวหน้าโครงการ

ดร.บัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์

สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

นักวิจัย

ด้านเศรษฐกิจ

รศ.ดร.นิรมล สุธรรมกิจ

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อ.ดร.พรเทพ เบญญาอภิกุล

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ด้านสังคม-วัฒนธรรม

อ.ดร.ภาณุภูมิ ทิพคุณ

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อ.ดร.วิไลภรณ์ โคตรบึงแก

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ด้านสิ่งแวดล้อม

ดร.สุจิตรา วาสนาดำรงดี

ศูนย์ความเป็นเลิศแห่งชาติด้านการจัดการ

สิ่งแวดล้อมและของเสียอันตราย จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย

ด้านธรรมาภิบาล

รศ. ดร.โสภารัตน์ จารุสมบัติ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นักวิจัยร่วม

อ.นนท์ นุชหมอน

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นางสาวอุษา บุญญเลิศสินรินทร์

สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการปรับปรุงดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้ปรับแนวคิดที่มุ่งการพัฒนาแบบองค์รวมและคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ทั้งในฐานะผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา และเป็นผู้ได้รับประโยชน์หรือผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนา ขณะที่การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือการพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทำให้การพัฒนามุ่งสู่ความยั่งยืน ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จึงได้พัฒนา “ดัชนีความอยู่ดีมีสุข” ที่สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 เป็นเครื่องมือวัดผลกระทบการพัฒนาที่เกิดขึ้นกับคนอย่างเป็นองค์รวม ครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีวิต ทั้งสุขภาพอนามัย ความรู้ ชีวิตการทำงาน รายได้และการกระจายรายได้ รวมทั้งสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตของคน ทั้งชีวิตครอบครัว สภาพแวดล้อม และการบริหารจัดการที่ดี

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2554) วิสัยทัศน์และเป้าประสงค์หลักในการพัฒนาประเทศมุ่งสู่การสร้างการอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย การใช้ดัชนีความอยู่ดีมีสุขเป็นเครื่องมือวัดผลกระทบการพัฒนาจึงไม่เพียงพอ เนื่องจากขอบเขตของนิยามความสุขได้ขยายจากมิติของการดำรงชีวิตและแนวปฏิบัติของปัจเจกบุคคลไปสู่ระดับครอบครัว ชุมชน และสังคมไทย รวมทั้งการวัดในด้านจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม ความถูกต้องดีงามต่างๆ สศช.จึงได้ขยายแนวคิดการพัฒนาจากดัชนีความอยู่ดีมีสุขมาเป็น “ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย” ที่กำหนดองค์ประกอบของการอยู่เย็นเป็นสุขที่กว้างขวางครอบคลุมมากขึ้น ทั้งการมีสุขภาวะ ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล และสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล ดำเนินการบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมและเห็นพ้องต้องกันของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง เป็นเครื่องมือบ่งชี้สถานะของประเทศ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง และใช้ประเมินผลกระทบของการพัฒนาประเทศที่มุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

อย่างไรก็ตามในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 สังคมไทยต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจที่พึ่งพาเศรษฐกิจภายนอกประเทศสูง มีความเหลื่อมล้ำมากขึ้น ขณะที่ ค่านิยมที่ดีงาม ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีในสังคมไทยเสื่อมถอย ความเป็นอัตถ์

นิยม อีกทั้งฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมและประเทศประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดบ่อยครั้งและมีความรุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีปัญหาความขัดแย้งและความสงบสุขในสังคม ดังนั้น ตัวชี้วัดและดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขฯ บางตัวจึงไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปไม่สามารถสะท้อนผลกระทบการพัฒนาได้ชัดเจน อาทิ อัตราการหย่าร้าง อัตราคดีอาชญากรรมต่อประชากรพันคน ร้อยละของปริมาณน้ำใต้ดินที่นำมาใช้ต่อปริมาณน้ำใต้ดินที่สามารถใช้งานได้ ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และมีประเด็นการพัฒนาสำคัญ อาทิ เศรษฐกิจและสังคมสีเขียว การสร้างสังคมคาร์บอนต่ำ การบริหารจัดการประเทศเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม การเติบโตของเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพ การส่งเสริมความร่วมมือแบบหุ้นส่วนการพัฒนาทั้งในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาค ดังนั้น สศช.จึงมีความจำเป็นต้องทบทวนดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยที่จะใช้ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ให้มีความเหมาะสม ชัดเจน สามารถสะท้อนผลการพัฒนาได้จริงและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของโครงการ

- เพื่อพัฒนาดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยให้สะท้อนผลการพัฒนาตามแนวทางการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ให้มีความชัดเจนและสมบูรณ์ เป็นเครื่องมือในการติดตามประเมินผลกระทบการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ
- เพื่อปรับปรุงการรวบรวมข้อมูลและตัวชี้วัดภายใต้ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพให้มีความทันสมัย สามารถใช้ในการติดตามประเมินผลและรายงานผลได้ทันต่อสถานการณ์ และมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดในการศึกษา ประกอบด้วย 5 เรื่องที่สำคัญคือ

1) การศึกษาทบทวนองค์ความรู้ ความเปลี่ยนแปลงหรือความก้าวหน้าเชิงกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความอยู่เย็นเป็นสุขทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงหรือพัฒนา “กรอบแนวคิดพื้นฐาน” และ “ความหมาย” ของความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

2) การศึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุง “กรอบแนวคิดพื้นฐาน” สำหรับการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย บนแนวคิดพื้นฐานสำคัญ 3 ประการ คือ (1) ปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง (2) แนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา (3) วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10

3) ศึกษาทบทวนและปรับปรุงปัจจัยพื้นฐานร่วมในการสร้างความสุขของมนุษย์ที่ได้กำหนดไว้เป็น 6 องค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบย่อยของความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านธรรมาภิบาล เพื่อการพัฒนาตัวชี้วัดหลักและตัวชี้วัดใหม่ที่มีความถูกต้องและเหมาะสมตามหลักวิชาการที่เกี่ยวข้อง และสามารถสะท้อนประเด็นการพัฒนาสำคัญ 9 ประเด็นตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11

4) การศึกษาวิเคราะห์และปรับปรุงประเด็นการวัด ตัวชี้วัด การกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน (Benchmarking) การให้น้ำหนัก (Weighting) และวิธีการคำนวณดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

5) การศึกษาปรับปรุง ได้พิจารณาถึงการกำหนดตัวชี้วัดในระดับประเทศและระดับอื่นๆ ที่ต่ำกว่าระดับประเทศ (เช่น จังหวัด, ชุมชน) ควบคู่กัน โดยคำนึงถึงความจำเป็นและประโยชน์ของการมีตัวชี้วัดที่ต่ำกว่าระดับประเทศที่สามารถสะท้อนผลการพัฒนาได้อย่างมีความหมาย แตกต่างไปจากตัวชี้วัดระดับประเทศ รวมทั้งพิจารณาเกี่ยวกับเงื่อนไขเรื่องการเมืองของข้อมูล และการยอมรับของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม การไม่มีอยู่ของข้อมูลในปัจจุบันไม่ได้เป็นปัจจัยชี้ขาดของการเลือกกำหนดตัวชี้วัด

การปรับปรุงดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ได้ศึกษาทบทวนแนวคิดเรื่องความสุข การศึกษาตัวชี้วัดการพัฒนาในประเทศและในต่างประเทศ และการศึกษาแนวคิดใหม่ด้านการพัฒนาจากต่างประเทศ จากการทบทวนคณะที่ปรึกษาได้ยึดถือกรอบแนวคิดและความหมายของ “ความอยู่เย็นเป็นสุข” ตามที่ได้กำหนดไว้ดั้งเดิม คือ “สภาวะที่คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพทั้งจิต กาย ปัญญา ที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวม และสัมพันธ์กันได้อย่างต้องตึงงาม นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนกับคน และการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” ทั้งนี้ เนื่องจากไม่ได้มีความเปลี่ยนแปลงของแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวกับเรื่องความสุข หรือเรื่องความอยู่เย็นเป็นสุข หรือเรื่องการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ที่จะส่งผลต่อความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงแนวคิดหรือความหมายของความอยู่เย็นเป็นสุขตามที่กำหนดไว้

คณะที่ปรึกษาจึงยึดถือ “องค์ประกอบหลัก” ที่มีอยู่ 6 ด้านของชุดตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขตามที่ทาง สศช. ได้กำหนดไว้เดิม ได้แก่ (1) การมีสุขภาวะ (2) ครอบครัวยุคใหม่ (3) ชุมชนเข้มแข็ง

(4) เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม (5) สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล และ (6) สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล

ผลการปรับปรุงตัวชี้วัดหลักมีดังนี้

ในแต่ละองค์ประกอบหลัก 6 ด้าน มีข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงตัวชี้วัดที่แตกต่างกันไป ในรายละเอียดข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงตัวชี้วัดโดยสรุปแสดงในตารางที่ 1 และนำเสนอเปรียบเทียบชุดตัวชี้วัดเดิมของ สศช.กับชุดตัวชี้วัดใหม่ที่เสนอโดยคณะที่ปรึกษาในตารางที่ 2 ถึง ตารางที่ 7

ตารางที่ 1: สรุปข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงตัวชี้วัดภายใต้องค์ประกอบหลักแต่ละด้าน

องค์ประกอบหลัก	ข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงตัวชี้วัด						
	เพิ่มองค์ประกอบย่อย	คงเดิม	ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัดหลัก	เพิ่มตัวชี้วัด	ตัดตัวชี้วัด	ปรับเกณฑ์มาตรฐาน	เพิ่มตัวชี้วัดเสริม
ด้านสุขภาพ	---	3 ตัวชี้วัด	2 ตัวชี้วัด	---	---	1 ตัวชี้วัด	6 ตัวชี้วัด
ด้านครอบครัวอบอุ่น	---	2 ตัวชี้วัด	4 ตัวชี้วัด	---	---	2 ตัวชี้วัด	3 ตัวชี้วัด
ด้านชุมชนเข้มแข็ง	1 องค์ประกอบ	1 ตัวชี้วัด		1 ตัวชี้วัด	---	2 ตัวชี้วัด	2 ตัวชี้วัด
ด้านเศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม	---	5 ตัวชี้วัด	1 ตัวชี้วัด	2 ตัวชี้วัด	---	4 ตัวชี้วัด	14 ตัวชี้วัด
ด้านสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล	1 องค์ประกอบ	4 ตัวชี้วัด	3 ตัวชี้วัด	3 ตัวชี้วัด	2 ตัวชี้วัด	1 ตัวชี้วัด	15 ตัวชี้วัด
ด้านสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล	---	2 ตัวชี้วัด	2 ตัวชี้วัด	---	---	---	10 ตัวชี้วัด

ตารางที่ 2: องค์ประกอบด้าน “การมีสุขภาวะ”

การมีสุขภาวะ : ภาวะที่บุคคลปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีร่างกายแข็งแรง มีอายุยืนยาว มีจิตใจดี ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ และใฝ่รู้ สามารถ “คิดเป็นทำเป็น” มีเหตุมีผล อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
สุขภาพกายดีและจิตดี				
หมายถึง การมีร่างกายที่แข็งแรง มีภาวะโภชนาการที่ดี มีพฤติกรรมการดำรงชีวิตที่เหมาะสมไม่มีโรคประจำตัวหรือโรคเรื้อรัง ส่งผลให้ห่างไกลจากโรคภัยไข้เจ็บและมีอายุยืนยาวอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งมี สุขภาพจิตดี ความสามารถของบุคคลที่จะใช้กลไกในการปรับตัวที่ถูกต้อง สามารถปรับอารมณ์ความรู้สึกสู่สภาวะสมดุลได้ด้วยตนเอง โดยที่ตนเองและสภาวะแวดล้อมไม่เดือดร้อน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น	ร่างกายแข็งแรง	1.อัตราการเจ็บป่วยต่อประชากรพันคน	1. ร้อยละประชากรที่มีสุขภาพดีต่อประชากรทั้งหมด เกณฑ์มาตรฐาน : ร้อยละประชากรที่สุขภาพดี (ไม่ป่วยเป็นโรค 75 โรค) ต่อประชากรทั้งหมด ในช่วงแผน 9 คือ 89.17 (ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด)	-อัตราการออกกำลังกายเป็นประจำ -อัตราการเข้าถึงสวัสดิการด้านสุขภาพ -ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของประเทศต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ
	อายุยืนยาว	2. อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด	2.อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด (Life Expectancy at birth) เกณฑ์มาตรฐาน : อายุขัยเฉลี่ยขั้นสูงสุดที่ต้องพัฒนาให้ถึง คือ 80 ปีส่วนขั้นต่ำสุด คือ 25 ปี (คงเดิม)	

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
	จิตใจดี	3.อัตราการฆ่าตัวตาย สำเร็จต่อประชากรแสนคน	3.อัตราผู้ป่วยสุขภาพจิต ต่อประชากรแสนคน (รวมอัตราการเจ็บป่วยด้วย โรค 8 โรครวมทั้งการ พยายามฆ่าตัวตายหรือฆ่า ตัวตาย) เกณฑ์มาตรฐาน : ใช้ ค่าเฉลี่ยอัตราผู้ป่วย สุขภาพจิตย้อนหลังต่อ ประชากรแสนคนเป็น เกณฑ์มาตรฐาน ที่ไม่ควร ให้เกิน ค่าเฉลี่ยปี 2545- 2549 เท่ากับ 1,922 คน (ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด)	-สัดส่วนคนในครัวเรือนทำ กิจกรรมสาธารณะของ หมู่บ้าน
การมีคุณธรรม และสติปัญญา ใฝ่รู้				
การมีคุณธรรม และสติปัญญา ใฝ่รู้ รู้เท่าทันและ ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม ได้ และสามารถใช้ประสบการณ์ ศักยภาพและทักษะ ความสามารถของตนเองให้เป็นประโยชน์ในการ ปฏิบัติการกิจต่างๆ ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ตลอดจนการมีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรมและจริยธรรม มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ มีจิตสำนึกความเป็นไทย	ยึดมั่นในศีลธรรม มีความ ซื่อสัตย์สุจริตตลอดจนมี ความเมตตาต่อเพื่อน มนุษย์	4.สัดส่วนคดีอาญาต่อ ประชากรแสนคน	4. สัดส่วนคดีอาญาต่อ ประชากรพันคน ใช้ค่าเฉลี่ย ปี 2545-2549 เท่ากับ 6.81 คดีต่อ ประชากรพันคน(คงเดิมแต่ ปรับสัดส่วนการวัดและ เกณฑ์มาตรฐาน)	-คนอายุ 6 ปีขึ้นไปปฏิบัติ กิจกรรมทางศาสนาอย่าง น้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
	มีความสามารถในการ เรียนรู้	5. อัตราการเรียนรู้ (Functional literacy rate) 9 ปีขึ้นไป	5. อัตราการเรียนรู้ (Functional Literacy Rate) 9 ปีขึ้นไป เกณฑ์มาตรฐาน : ใช้อัตรา การเรียนรู้ขั้นสูงที่ต้อง พัฒนาให้ถึง คือ สูงสุดร้อยละ 60 (คงเดิม)	- อัตราการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ อย่างน้อย 5 ครั้ง
	มีการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ	6. ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน (คะแนนเฉลี่ยของ 4 วิชาหลักของนักเรียน ระดับ ป. 6 ม. 3 และ ม.6)	6. ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน (คะแนนเฉลี่ยของ 4 วิชาหลักของนักเรียน ระดับ ป. 6 ม. 3 และ ม.6) เกณฑ์มาตรฐาน : เป้าหมาย ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เท่ากับ 50 คะแนน (คงเดิม)	

ตารางที่ 3: องค์ประกอบด้าน “ครอบครัวอบอุ่น”

ครอบครัวอบอุ่น หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจ ในการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมายในบรรยากาศที่สงบสุข ด้วยการทำหน้าที่ของครอบครัวได้อย่างเหมาะสมและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคง

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
บทบาทหน้าที่ของครอบครัว				
หมายถึง การทำหน้าที่ของครอบครัวที่จะดูแลความต้องการและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิกในครอบครัว โดยสมาชิกต้องรู้จักทำมาหากิน มีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ต่อตนเองและต่อสมาชิกในครอบครัว	1. เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม	1. อัตราคดีเด็กและเยาวชน ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจ ฯ ต่อเด็กและเยาวชน พันคน	1. อัตราคดีเด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ต่อเด็กและเยาวชน พันคน เกณฑ์มาตรฐาน ใช้ค่าเฉลี่ยอัตราคดีต่อจำนวนเด็กและเยาวชน 7-17 ปี ช่วงแผน 9 (2545-2549) ซึ่งเท่ากับ 2.96 เป็นเกณฑ์มาตรฐาน (ปรับเกณฑ์มาตรฐาน)	
	2. ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากคนในครอบครัว	2. ร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวต่อผู้สูงอายุทั้งหมด	2. ร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวต่อผู้สูงอายุทั้งหมด เกณฑ์มาตรฐาน ใช้ข้อมูลปี 2545 (ช่วงแผน 9) ซึ่งมีร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวต่อผู้สูงอายุทั้งหมดต่ำสุดเท่ากับร้อยละ 6.26 เป็นเกณฑ์มาตรฐาน (ปรับเกณฑ์มาตรฐาน)	-ร้อยละผู้สูงอายุที่ต้องการการดูแล แต่ไม่มีผู้ดูแลต่อประชากรผู้สูงอายุทั้งหมด -ร้อยละผู้สูงอายุที่ทำงานต่อจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
	3 ผู้อยู่ในวัย แรงงานสามารถ ทำงานหาเลี้ยง ครอบครัว	3. สัดส่วนครัวเรือนที่มี สมาชิกในครอบครัวที่มี รายได้ต่อสมาชิกทั้งหมด ของครัวเรือน เท่ากับ 1:2 ต่อครัวเรือนทั้งหมด	3. สัดส่วนครัวเรือนที่มีสมาชิกใน ครอบครัวที่มีรายได้ต่อสมาชิก ทั้งหมดของครัวเรือน เท่ากับ 1:2 ต่อครัวเรือนทั้งหมด ค่าเกณฑ์มาตรฐาน อัตราผู้มีงานทำต่อ กำลังแรงงานทั้งหมดที่ต้องพัฒนาให้ได้คือ ร้อยละร้อยละ(คงเดิม)	
สัมพันธภาพในครอบครัว				
หมายถึง การอยู่ร่วมกันของสมาชิกหลาย ช่วงวัยที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความ ผูกพัน เคารพกันและกัน และเอื้ออาทร ต่อกัน	4. สมาชิกอยู่ ร่วมกันแก้ปัญหา ครอบครัว	4. อัตราการจดทะเบียน หย่าต่อพันครัวเรือน	4.จำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงใน ครอบครัว เกณฑ์มาตรฐาน ใช้จำนวนเหตุการณ์ปี 2552 เท่ากับ 363 เหตุการณ์เป็นเกณฑ์ มาตรฐาน (ไม่ใช่ข้อมูลปี 2550 เนื่องจากมี จำนวนต่ำมาก เป็น outlier) (ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด)	
	5. ครอบครัวอยู่ ร่วมกันเป็น ครอบครัวขยาย (ปรับเป็น “การ ดูแลซึ่งกันและ กันในครอบครัว)	5. สัดส่วนของครอบครัว ขยายต่อครัวเรือนทั้งหมด	5.ร้อยละของครอบครัวขยายต่อ ครัวเรือนทั้งหมด เกณฑ์มาตรฐาน ใช้สัดส่วนของครอบครัว ขยายต่อครัวเรือนทั้งหมดเท่ากับร้อยละ 50 (คงเดิมแต่ปรับเปลี่ยนเนื้อหา)	-อัตราการใช้เวลาแก่ครอบครัว ตนเองในแต่ละวัน

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
การพึ่งพิงตนเองของครอบครัว				
หมายถึง ครอบครัวมีรายได้พอเพียง เพื่อที่จะสามารถจัดการให้สมาชิกในครอบครัวดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมั่นคง มีที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยอย่างสุขสบาย และสามารถเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต	6. ครอบครัวมีรายได้เพียงพอ	6. ร้อยละของครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่ารายจ่ายไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อครัวเรือนทั่วประเทศ	6. อัตราหนี้สินต่อรายได้ของครัวเรือน เกณฑ์มาตรฐาน อัตราหนี้สินครัวเรือนต่อรายได้ต่ำสุดในช่วงประมาณ 10 ปี เท่ากับ 5.58 (หากใช้ค่าเฉลี่ยช่วงแผน 9 เท่ากับ 6.5 ค่าดัชนีจะเกินร้อยละ) (ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด)	
	7. ครอบครัวมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย	7. สัดส่วนครัวเรือนที่มีบ้านเป็นของตนเอง	ร้อยละครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและบ้านมีสภาพคงทนถาวร เกณฑ์มาตรฐาน สัดส่วนครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและบ้านมีสภาพคงทนถาวรเท่ากับร้อยละร้อยละ (ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด)	
	8. การมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต	8. สัดส่วนครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้ในครัวเรือน	8. ร้อยละครัวเรือนมีน้ำสะอาดสำหรับบริโภคเพียงพอตลอดปี เกณฑ์มาตรฐาน สัดส่วนครัวเรือนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภคเพียงพอตลอดปีที่ควรพัฒนาให้ถึงคือร้อยละร้อยละ (ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด)	

ตารางที่ 4: องค์ประกอบด้าน “ชุมชนเข้มแข็ง”

ชุมชนเข้มแข็ง :- ชุมชนที่มีการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น มีศักยภาพในการพึ่งตนเองและการเรียนรู้ในระดับสูง มีองค์กรในชุมชน กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง และภาคีเครือข่ายการพัฒนาที่เข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งมีความสามัคคี เอื้ออาทร อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และธำรงไว้ซึ่งคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน/ท้องถิ่นหรือเอกลักษณ์ความเป็นไทยได้อย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
ชุมชนพึ่งตนเองได้				
หมายถึง ชุมชนที่มีการรวมตัวกันอย่างมั่นคง เป็นปึกแผ่น สามารถพึ่งพิงตนเองทางเศรษฐกิจ ทรัพยากร และภูมิปัญญาของชุมชนได้เป็นหลัก มีกลุ่มผู้นำ องค์กรในชุมชนและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนหรือภาคีเครือข่ายการพัฒนา เพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนอย่างต่อเนื่อง	ความเข้มแข็งขององค์กรในชุมชน	1. สัดส่วนความมีเสถียรภาพทางการเงินหรือความมั่นคงขององค์กรชุมชน	1. สัดส่วนความมีเสถียรภาพทางการเงินหรือความมั่นคงขององค์กรในชุมชน เกณฑ์มาตรฐาน ใช้สัดส่วนสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีเสถียรภาพทางการเงินระดับมั่นคงดีหรือดีมากเท่ากับร้อยละ 50 (คงเดิม)	-
			2. สัดส่วนวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพการดำเนินงานในระดับดี เกณฑ์มาตรฐาน ใช้สัดส่วนวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพในระดับดี เท่ากับร้อยละ 50 (เสนอเพิ่ม)	

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
	มีการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง	2. สัดส่วนหมู่บ้านที่มีการเรียนรู้โดยชุมชน	3. สัดส่วนหมู่บ้านที่มีการเรียนรู้โดยชุมชน เกณฑ์มาตรฐานเป็นสัดส่วนหมู่บ้านที่มีการเรียนรู้โดยชุมชนร้อยละ 60 (ปรับเกณฑ์มาตรฐาน)	-
ชุมชนเกื้อกูลกัน				
หมายถึง ชุมชนที่มีความรัก ความเอื้ออาทร ความสามัคคี และมีจิตสำนึกห่วงแหนความเป็นชุมชนของตนร่วมกัน	การมีสวัสดิการในชุมชน	3. สัดส่วนครัวเรือนที่มีคนในครัวเรือนเป็นสมาชิกองค์กรชุมชนที่มีการจัดสวัสดิการต่อพันครัวเรือน	4. สัดส่วนครัวเรือนที่มีคนในครัวเรือนเป็นสมาชิกองค์กรชุมชนที่มีการจัดสวัสดิการต่อพันครัวเรือน เกณฑ์มาตรฐาน สัดส่วนครัวเรือนที่มีคนในครัวเรือนเป็นสมาชิกองค์กรชุมชนที่มีการจัดสวัสดิการเท่ากับ 150 ต่อพันครัวเรือน (ปรับเกณฑ์มาตรฐาน)	-
ชุมชนรักษาไว้ซึ่งคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น (องค์ประกอบย่อยเสนอใหม่โดยที่ปรึกษา)				
	การรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น	-		1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการจดแจ้งต่อประชากร 10,000 คน 2. สินค้า OTOP ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อประชากร 10,000 คน (เสนอใหม่)

ตารางที่ 5: องค์ประกอบด้าน “เศรษฐกิจเข้มแข็ง และเป็นธรรม”

เศรษฐกิจเข้มแข็ง และเป็นธรรม : เศรษฐกิจที่เชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคลที่มีสัมมาชีพที่มั่นคง ก่อให้เกิดรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มีความมั่นคงและปลอดภัยในการทำงาน อยู่ภายใต้เศรษฐกิจที่มีการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ เสถียรภาพ และมีการกระจายรายได้และกระจายผลประโยชน์การพัฒนาในกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม นำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำของรายได้และหลุดพ้นจากปัญหาความยากจน

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
การมีสัมมาชีพ	หมายถึง การทำงานที่สุจริต ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทำงานอย่างเต็มความสามารถ โดยมีหลักประกันความมั่นคงและความปลอดภัยในการทำงาน	การมีงานทำที่สุจริต มั่นคง เต็มศักยภาพ สะท้อนจากการที่คนมีงานทำเพิ่มมากขึ้น ทำงานเต็มกำลังความสามารถอย่างมีความสุข และการว่างงานลดลง	1. อัตราการว่างงาน เกณฑ์มาตรฐาน อัตราการว่างงานตามธรรมชาติร้อยละ 2 (คงเดิม)	-การว่างงานต่ำกว่าระดับ -จำนวนชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ -มูลค่าผลิตภัณฑ์จากวิสาหกิจชุมชน ***
	มีหลักประกันและความปลอดภัยในการทำงาน ทำงานอย่างมีความสุข ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคง ตลอดจนทำงานในสภาวะแวดล้อมที่ปลอดภัยและมีอาชีวอนามัย	2. สัดส่วนแรงงานที่ได้รับสวัสดิการต่อกำลังแรงงานทั่วประเทศ	2. สัดส่วนแรงงานที่ได้รับสวัสดิการต่อกำลังแรงงานทั่วประเทศ เกณฑ์มาตรฐาน ใช้สัดส่วนแรงงานที่ได้รับสวัสดิการต่อแรงงานทั่วประเทศเท่ากับร้อยละ 50 (ปรับนิยามให้รวมแรงงานนอกระบบที่มีการประกันตนเอง)	- สัดส่วนผู้ที่ไม่ใช้สิทธิด้านสวัสดิการสังคมจากปัจจัยภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ *** (เช่น เดินทางไม่สะดวก, สถานพยาบาลอยู่ไกล, ไม่สะดวกเวลาทำการ, รอนาน, ถูกเลือกปฏิบัติ, บุคลากรดู, แพทย์ไม่มีเวลา)

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
			3.สถิติอัตราการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยจากการทำงานต่อลูกจ้าง 1,000 คน เกณฑ์มาตรฐาน อัตราการเกิดอุบัติเหตุต่อลูกจ้าง ต้องต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 คือ 28.33 ต่อประชากร 1,000 คน (เสนอเพิ่ม)	
เศรษฐกิจเข้มแข็ง				
หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ ยั่งยืน บนรากฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคงจากความ สามารถในการพึ่งพาตนเองได้ มีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ มีประสิทธิภาพการผลิตและสามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก	พึ่ง ตน เอง ทางเศรษฐกิจ การที่ระบบเศรษฐกิจสามารถพึ่งพาตนเองในภาคการผลิต อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยปัจจัยการผลิตทั้งเงินทุนเทคโนโลยีและวัตถุดิบในประเทศ อย่างเหมาะสม	3. สัดส่วนอุปสงค์ในประเทศต่อภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	4.สัดส่วนอุปสงค์ในประเทศต่อภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เกณฑ์มาตรฐาน ใช้สัดส่วนอุปสงค์ในประเทศต่อภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศเท่ากับร้อยละ 75 (คงเดิม)	-การขยายตัวของมูลค่าการค้าชายแดนกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน *** -การขยายตัวของการลงทุนโดยตรงของไทยในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ***

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
		4. สัดส่วนการออมต่อ GDP	5. สัดส่วนช่องว่างการออมการลงทุนต่อ GDP เกณฑ์มาตรฐาน ช่องว่างการออมและการลงทุน หรือดุลบัญชีเดินสะพัดต่อ GDP สูงสุด = 5% และ ต่ำสุด = -5% (Mann,1999 & Holman, 2001) (ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด)	
	เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีคุณภาพ	5. อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ	6. อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เกณฑ์มาตรฐาน อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 แทนเกณฑ์มาตรฐานเดิมที่ใช้ช่วงร้อยละ 0 – 9 ซึ่งกว้างเกินไป (ปรับเกณฑ์มาตรฐาน)	
		6. ประสิทธิภาพการผลิตรวม (TFP)	7. ประสิทธิภาพการผลิตรวม (TFP) เกณฑ์มาตรฐาน เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3 สอดคล้องกับเป้าหมายของแผนฯ 11 เดิม สศช.ใช้จากสูงสุดร้อยละ 5 ต่ำสุดร้อยละ 3 (ปรับเกณฑ์มาตรฐาน)	-สัดส่วนการจ้างงานในอุตสาหกรรมและบริการที่ใช้ความรู้เข้มข้น *** -การใช้พลังงานในสาขาขนส่งต่อการใช้พลังงานทั้งหมด *** -สัดส่วนการลงทุนในการวิจัยและพัฒนาต่อ GDP -ต้นทุนโลจิสติกส์ ***

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
	เศรษฐกิจมีเสถียรภาพ แสดงถึงเศรษฐกิจที่มีความมั่นคงและสามารถดำเนินอยู่ได้โดยอาศัยกลไกกระบวนการทางเศรษฐกิจที่มีความสอดคล้องสมดุลและมีเสถียรภาพทั้งภายในและภายนอกประเทศ	7. อัตราเงินเฟ้อ	8. อัตราเงินเฟ้อทั่วไป เกณฑ์มาตรฐาน ใช้ช่วงอัตราเงินเฟ้อทั่วไปร้อยละ 1.5-4.5 เป็นเกณฑ์มาตรฐาน ตามกรอบที่กระทรวงการคลังพิจารณาร่วมกับธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นกรอบที่ใกล้เคียงกับมาตรฐานของประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 2) อังกฤษ (ร้อยละ 2) ออสเตรเลีย (ร้อยละ 2-3) (ปรับเปลี่ยนเนื้อหา และปรับเกณฑ์มาตรฐาน)	
		8. สัดส่วนหนี้สาธารณะต่อ GDP	9. สัดส่วนหนี้สาธารณะต่อ GDP เกณฑ์มาตรฐาน ให้มีสัดส่วนหนี้ไม่เกินร้อยละ 50 ของ GDP (คงเดิม)	
			10. สัดส่วนหนี้ต่างประเทศระยะสั้นต่อ GDP เกณฑ์มาตรฐาน ให้มีสัดส่วนหนี้ต่างประเทศระยะสั้นต่อ GDP ไม่เกินร้อยละ 50 (เสนอเพิ่ม)	

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ				
หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่เปิดโอกาสการเข้าถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจและปัจจัยการผลิต ที่จะนำไปสู่การลดความยากจน ลดช่องว่างของการกระจายรายได้ และมีการกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึง	การกระจายรายได้ อย่างเป็นธรรม และเท่าเทียม ลด ความเหลื่อมล้ำของ ช่องว่างระหว่างคน รวย และ คน จน นำไปสู่การลด ปัญหาความยากจน	9. สัดส่วนคนยากจน (ด้านรายจ่าย)	11. สัดส่วนคนยากจน ค่าเกณฑ์มาตรฐาน ใช้เป้าหมายของ แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 10 กำหนดเป้าหมาย สัดส่วนคนจนให้อยู่ที่ร้อยละ 9 จากเดิม สศช.เสนอที่ร้อยละ 4 (คงเดิม แต่ปรับเกณฑ์มาตรฐาน)	
		10. สัดส่วนการถือครอง รายได้ของประชากรร้อยละ 20 สุดท้ายที่รวยที่สุดต่อ ประชากรร้อยละ 20 แรกที่ จนที่สุด	12. สัดส่วนการถือครองรายได้ของ ประชากรร้อยละ 20 สุดท้ายที่รวยที่สุดต่อ ประชากรร้อยละ 20 แรกที่จนที่สุด ค่าเกณฑ์มาตรฐาน ใช้เป้าหมายของ แผนพัฒนาฉบับที่ 10 กำหนดสัดส่วนการ ถือครองรายได้ของประชากรร้อยละ 20 สุดท้ายที่รวยที่สุดต่อประชากรร้อยละ 20 แรกจนที่สุดเท่ากับ 10 เท่า (คงเดิม)	-ผลิตภัณฑ์ด้านบริการของ SMEs ต่อ GDP *** -สัดส่วนมูลค่าสินค้าเกษตร และอุตสาหกรรมเกษตร ต่อ GDP *** -ความเสี่ยงที่จะจน (at-risk- of-poverty-rate) แบ่งตาม ระดับการศึกษาสูงสุด *** -การเป็นเจ้าของที่ทำกิน, ที่ อยู่อาศัยแยกตามรายได้ ***

*** ตัวชี้วัดเสริมที่เพิ่มเติมจากเดิมของ สศช.

ตารางที่ 6: องค์ประกอบด้าน “สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล”

สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล : การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ และมีระบบนิเวศที่สมดุล เกื้อกูลต่อการดำรงชีวิตให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและยั่งยืน

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน				
หมายถึง สภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัยในการดำรงชีวิตตลอดจนการประกอบอาชีพ ไม่มีปัญหาความรุนแรงในสังคม	การลดลงของคดีความรุนแรงจะสะท้อนถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินได้ด้วย	1. อัตราคดีอาชญากรรมต่อประชากรพันคน	1. จำนวนคดีเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินต่อประชากรพันคน เกณฑ์มาตรฐาน ใช้จำนวนคดีที่เกิดขึ้นต่ำสุดเป็นเป้าหมาย อยู่ที่ 1.2 คดีต่อประชากรพันคน คงเดิม แต่ทบทวนข้อมูลที่ใช้	
		2. อัตราคดียาเสพติดต่อประชากรพันคน	ย้ายจากตัวชี้วัดหลักมาเป็นตัวชี้วัดเสริม	-อัตราจำนวนคดียาเสพติดต่อประชากรพันคน ย้ายมาเป็นตัวชี้วัดเสริม เนื่องจากจำนวนคดียาเสพติดที่มากขึ้นหรือน้อยลงส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความเข้มงวดของเจ้าหน้าที่ในการปราบปราม อีกทั้งสาเหตุการก่อคดีอาชญากรรมส่วนหนึ่งมาจากผู้ติดยาเสพติด

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
			1.อัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรทางบกต่อประชากรพันคน เกณฑ์มาตรฐาน ใช้เป้าหมายของ ทศวรรษแห่งความปลอดภัยทางถนน พ.ศ. 2554 – 2563 ลดอัตราการ เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนต่ำกว่า 10 คนต่อประชากร 1 แสนคน ภายในปี 2563 (เสนอเพิ่ม)	
สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดี				
หมายถึง การที่มลภาวะต่างๆ ได้รับการดูแลควบคุม และแก้ไขให้พื้นที่นํ้าเสีย สภาพที่ดี ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อ คุณภาพชีวิต ความสามารถในการ ปฏิบัติการกิจและความสุขของบุคคล และสังคม	มลภาวะต่างๆ ได้รับการป้องกัน และดูแลแก้ไข	3.ปริมาณการปล่อย ก๊าซ คาร์บอนไดออกไซด์ต่อ หัวประชากร	2.ปริมาณการปล่อยก๊าซ คาร์บอนไดออกไซด์ต่อหัวประชากร ค่าเกณฑ์มาตรฐาน 2.4 ตัน/คน/ปีตามที่ สศช. อ้างถึงเป้าหมาย MDGs (คงเดิม แต่ทบทวนข้อมูลที่ใช้)	-ปริมาณและมูลค่าความเสียหายจากภัยพิบัติ ทางธรรมชาติ *** -ปริมาณขยะชุมชน -สัดส่วนปริมาณขยะอันตรายต่อขยะชุมชน *** -ปริมาณของเสียและอัตราการนำขยะกลับมา ใช้ใหม่ *** -จำนวนเรื่องร้องเรียนด้านมลพิษ ***

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
		4.ร้อยละของแหล่งน้ำที่มีคุณภาพอย่างต่ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ต่อแหล่งน้ำทั่วประเทศ	3. ร้อยละของแหล่งน้ำที่มีคุณภาพอย่างต่ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ต่อแหล่งน้ำทั่วประเทศ เกณฑ์มาตรฐาน ใช้ร้อยละของแหล่งน้ำที่มีคุณภาพอย่างต่ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ต่อแหล่งน้ำทั่วประเทศเท่ากับร้อยละ 80 ตามเป้าหมายในแผนจัดการมลพิษ พ.ศ. 2555 – 2559 (คงเดิม)	
		5.ร้อยละของปริมาณของเสียที่ได้รับการบำบัดอย่างถูกต้องต่อของเสียทั่วประเทศ	4.ร้อยละของการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างถูกหลักวิชาการต่อปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศ เกณฑ์มาตรฐาน ปรับเป็นร้อยละ 50 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศ (นับปริมาณที่ทิ้งลงถัง) ตามเป้าหมายในแผนจัดการมลพิษ พ.ศ. 2555 – 2559 (จากเดิมที่ สศช. ใช้ร้อยละ 70) (คงเดิม แต่ปรับเกณฑ์มาตรฐานและปรับคำให้ชัดเจนขึ้น)	

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
		6.ร้อยละของสถานีตรวจวัดอากาศที่มี PM10 เกินมาตรฐานต่อสถานีตรวจวัดอากาศทั่วประเทศ	5.ร้อยละของจำนวนวันที่ฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 10 ไมครอน (PM10) อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ค่าเกณฑ์มาตรฐาน จำนวนวันที่ค่า PM10 อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละ 98 ตามเป้าหมายในแผนจัดการมลพิษ พ.ศ. 2555 – 2559 (ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด)	
ระบบนิเวศที่สมดุล				
เป็นระบบที่สรรพสิ่งต่าง ๆ พึ่งพิงและพึ่งพาอาศัยกันและกันอย่างได้ดุลทางธรรมชาติ การดำเนินชีวิตที่พอเหมาะพอควร สอดคล้องกับความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะไม่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศเสื่อมโทรมลง ส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพ	ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติของระบบนิเวศต่าง ๆ	7.ร้อยละของพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ประเทศ	6.ร้อยละของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ต่อพื้นที่ประเทศ เกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละ 25 พื้นที่ป่าอนุรักษ์สะท้อนพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพได้มากกว่าพื้นที่ป่า (ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด)	-สัดส่วนพื้นที่ป่าต่อพื้นที่ประเทศ -สัดส่วนพื้นที่ป่าชายเลนต่อพื้นที่ประเทศ *** -จำนวนชนิดพันธุ์ต่าง ๆ ที่ถูกคุกคามจนใกล้สูญพันธุ์ *** -คดีการกระทำผิดด้านสัตว์ป่า ***

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
		8.ปริมาณสัตว์น้ำ เศรษฐกิจ (เฉพาะปลาหน้าดิน) ที่ จับ ได้ในอ่าวไทยต่อชั่วโมง	7.ปริมาณสัตว์น้ำเศรษฐกิจ (เฉพาะ ปลาหน้าดิน) ที่จับได้ในอ่าวไทยต่อ ชั่วโมง เกณฑ์มาตรฐาน ใช้ปริมาณสัตว์น้ำ เศรษฐกิจ (เฉพาะปลาหน้าดิน) ที่จับได้ ในอ่าวไทยต่อชั่วโมงเท่ากับ 10 กิโลกรัมต่อชั่วโมง (คงเดิม)	
“เศรษฐกิจสีเขียว” (เสนอเพิ่ม)***				
จะมุ่งเน้นตัวชี้วัดที่เป็น แนวทางการ พัฒนา (means) ที่นำไปสู่เศรษฐกิจสี เขียวและสังคมคาร์บอนต่ำ โดยการ กำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจและ การลงทุนเพื่อการผลิตและการบริโภค ที่ยั่งยืน โดยการเพิ่มประสิทธิภาพใน การใช้ทุนธรรมชาติ (น้ำ พลังงาน วัสดุ) ในการผลิตภาคอุตสาหกรรม และลดการปลดปล่อยก๊าซเรือน กระจก รวมถึงการลงทุนและสร้าง นวัตกรรมในเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม และในภาคการผลิตและบริการด้าน สิ่งแวดล้อม			8.สัดส่วนการใช้พลังงานทดแทน และพลังงานทางเลือกต่อปริมาณ การใช้พลังงานขั้นสุดท้าย เป้าหมายในยุทธศาสตร์การปรับ โครงสร้างทางเศรษฐกิจฯ เพิ่ม สัดส่วน การใช้พลังงานทดแทนและพลังงาน ทางเลือก ไม่น้อยกว่าร้อยละ 19 (ภายในปี 2559) ในขณะที่กระทรวง พลังงานกำหนดเป้าหมายไว้ที่ร้อยละ 25 ภายในปี 2564 ตามแผนพัฒนา พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก 25% ใน 10 ปี (พ.ศ. 2555 – 2564)	-ความเข้มการใช้พลังงานหรือการใช้พลังงาน ขั้นสุดท้ายต่อ GDP at 1988 Price -จำนวนสถานประกอบการที่ได้รับการรับรอง อุตสาหกรรมสีเขียว -ปริมาณการผลิตและการนำเข้าสารเคมีและ สัดส่วนเกษตรกรที่มีความเสี่ยงและไม่ ปลอดภัยจากสารเคมีการเกษตร -สถิติอุบัติเหตุจากเงินจากสารเคมี -สัดส่วนมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและ บริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในหน่วยงาน ภาครัฐต้องบประมาณแต่ละปี

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
			9. สัดส่วนปริมาณการนำเข้าสารกำจัดศัตรูพืชต่อพื้นที่การเกษตรทั้งหมด ในแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2555 – 2564) มีได้ระบุเป้าหมายในการลดการใช้สารเคมีในภาคเกษตรกรรม หากแต่ระบุเป้าหมายในเรื่องการมีกลไกและระบบบริหารจัดการสารเคมีและทุกภาคส่วนมีศักยภาพในการป้องกันและควบคุมผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากสารเคมีด้วยเหตุนี้ จึงใช้ค่าเฉลี่ยสัดส่วนการนำเข้าสารกำจัดศัตรูพืชต่อพื้นที่การเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) (เสนอเพิ่ม)	

*** ตัวชี้วัดที่เพิ่มเติมจากเดิมของ สศช.

ตารางที่ 7: องค์ประกอบด้าน “สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล”

สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล :- คนมีศักดิ์ศรี มีสิทธิเสรีภาพ มีความสัมพันธ์ต่อกันบนพื้นฐานของความยุติธรรม ยอมรับ เคารพและปฏิบัติต่อผู้อื่นโดยคำนึงถึงความเท่าเทียมกัน และร่วมบริหารจัดการประเทศกับภาครัฐ เพื่อให้เกิดธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใส คำนึงค่า และเป็นธรรม นำไปสู่สังคมสมานฉันท์ มีสันติสุขอย่างยั่งยืน สามารถอยู่ร่วมกับนานาอารยประเทศได้อย่างเป็นมิตร

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
การมีจิตสำนึกประชาธิปไตย				
หมายถึง ประชาชนมีความตื่นตัว รู้จัก รักษาสติ หน้าที่ และเสรีภาพในส่วน ของตนเองและประพฤติปฏิบัติตาม สิทธิหน้าที่ของตนเอง และเคารพสิทธิ หน้าที่ของบุคคลอื่น ตลอดจนมีความ กระตือรือร้นเข้าร่วมบริหารและพัฒนา ประเทศ	ความตื่นตัวในการรักษาสติ หน้าที่ของตนเองตามกรอบ กฎหมาย การรู้จักเคารพสิทธิ หน้าที่ของบุคคลอื่น และ ความ กระตือรือร้นเข้าร่วมในการ บริหารและพัฒนาประเทศ	1.ดัชนีประชาธิปไตย	1.ดัชนีประชาธิปไตย เกณฑ์มาตรฐาน ใช้ข้อมูลคะแนนที่ สะท้อนความเป็นประชาธิปไตยที่ สมบูรณ์เท่ากับ 8-10 โดยใช้คะแนน 10 เป็นเป้าหมายเพื่อพัฒนาให้ถึง (คงเดิม)	-จำนวนเรื่องที่ประชาชน เสนอต่อประธานวุฒิสภาให้ มีมติถอดถอนบุคคลที่ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง *** -จำนวนเรื่องที่ประชาชน เข้าชื่อเสนอกฎหมายตาม ข้อบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ต่อสภาผู้แทนราษฎร *** -ดัชนีเสรีภาพ (Freedom house Index) ***

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
สังคมที่มีธรรมาภิบาล				
หมายถึง การบริหารจัดการเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมที่ดี มีระบบ โครงสร้าง กฎเกณฑ์ กระบวนการ และกลไกการดำเนินงาน และการตรวจสอบที่มีคุณธรรม นิติธรรม ความ โปร่งใส ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วม และความคุ้มค่าในการใช้ ทรัพยากร	ความโปร่งใส ความสามารถในการตรวจสอบได้ การเปิดให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ	2.ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์ การ คอรัปชั่น ของ ประเทศไทย	2.ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์การคอร์ปชั่น ของประเทศไทย เกณฑ์มาตรฐาน ให้คะแนนเต็มเท่ากับ 100 ตามตัวชี้วัดภาพลักษณ์การคอร์ปชั่น ที่ได้มีการปรับจากคะแนนเดิม 10 คะแนนเป็น 100 คะแนน ในปี พ.ศ. 2555 (คงเดิม แต่ทบทวนข้อมูล)	-ดัชนีวัดความโปร่งใสของ ภาครัฐ *** -ระดับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการบริหาร ราชการ *** -อัตราส่วนของจำนวนข้อ ร้องเรียนเกี่ยวกับการทุจริต คอร์ปชั่นที่เป็นลายลักษณ์ อักษรต่อจำนวนข้าราชการ/ เจ้าหน้าที่ของรัฐ *** -สัดส่วนรายได้ที่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.) จัดเก็บหรือจัดหาเองต่อ รายได้รวมของ อปท. -สัดส่วนการถ่ายโอนภารกิจ สู่ องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
ความสมานฉันท์ทางสังคม				
หมายถึง สังคมที่อยู่ร่วมกันฉันท์ กัลยาณมิตร มีความพอใจร่วมกัน มี ความเห็นพ้องกัน พร้อมยอมรับความ แตกต่าง หลากหลายด้านเชื้อชาติ ความเชื่อ วัฒนธรรม และศาสนาของ กลุ่มคนในสังคม เพื่อประโยชน์ของ ส่วนรวม	การอาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความ กลมกลืน ประดอง สามัคคีกัน แนวคิดใหม่ที่เกี่ยวข้อง (ที่ปรึกษาเสนอ) ได้แก่ การจัดการความขัดแย้ง โดยสันติวิธี การเข้าถึง กระบวนการยุติธรรม โดย องค์ประกอบย่อยในส่วนนี้ จะ มุ่งเน้นตัวชี้วัดที่เป็น แนว ทางการพัฒนา (means) ที่ นำไปสู่สังคมสมานฉันท์โดย อย่างไรก็ดี ตัวชี้วัดหลักและ ตัวชี้วัดเสริมที่เสนอจะคำนึงถึง การมีอยู่ของข้อมูลในปัจจุบัน ด้วย	3.อัตราจำนวนเรื่อง ร้องเรียนต่อ คณะกรรมการสิทธิ มนุษยชนและสำนักงาน คณะกรรมการคุ้มครอง ผู้บริโภคต่อประชากร แสนคน-	3.ดัชนีสันติภาพโลก 4. ดัชนีความขัดแย้งในดัชนีรัฐ ล้มเหลว (ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด)	-จำนวนเครือข่ายยุติธรรม ชุมชน -ร้อยละของเรื่อง que เข้าสู่ กระบวนการสันติวิธีและ ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ***

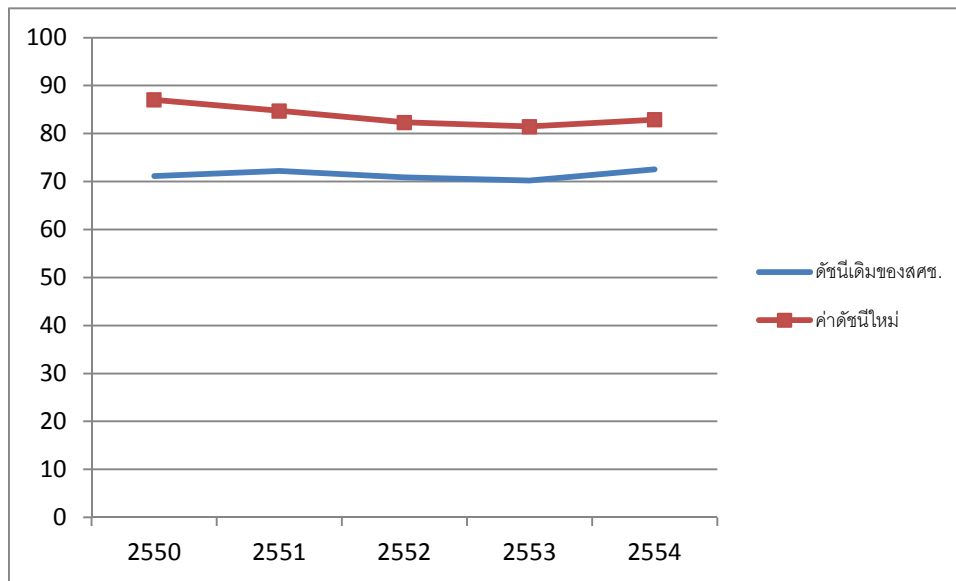
การคำนวณดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทย

การคำนวณดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข คำนวณมาจากค่าดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขในแต่ละมิติ ทั้ง 6 มิติ มีผลการคำนวณดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 : ผลการคำนวณดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข

ดัชนีจำแนกตามองค์ประกอบ		2550	2551	2552	2553	2554
มิติสุขภาพ (IH)	ดัชนีเดิมของสศช.	71.16	72.23	70.89	70.21	72.55
	ค่าดัชนีใหม่	87.04	84.75	82.32	81.47	82.92
มิติครอบครัวอบอุ่น (IF)	ดัชนีเดิมของสศช.	61.65	63.97	63.18	63.08	65.17
	ค่าดัชนีใหม่	84.97	85.75	85.66	74.88	76.07
มิติชุมชนเข้มแข็ง (IC)	ดัชนีเดิมของสศช.	46.38	55.73	60.89	66.07	76.47
	ค่าดัชนีใหม่	42.1	49.7	56.5	60.1	69.2
มิติเศรษฐกิจที่เข้มแข็งและเป็นธรรม (IEC)	ดัชนีเดิมของสศช.	74.63	71.00	72.54	78.07	77.60
	ค่าดัชนีใหม่	74.74	72.38	63.82	78.30	74.16
มิติสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศที่สมดุล (IEN)	ดัชนีเดิมของสศช.	64.41	66.96	64.86	63.96	70.58
	ค่าดัชนีใหม่	66.57	64.97	67.36	74.31	70.92
มิติสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล (IG)	ดัชนีเดิมของสศช.	70.45	74.95	60.37	55.70	53.75
	ค่าดัชนีใหม่	45.12	49.78	54.32	48.26	48.15
ดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขโดยรวมของประชาชน	ดัชนีเดิมของสศช.	66.03	68.05	65.79	66.89	70.25
	ค่าดัชนีใหม่	70.09	71.13	70.04	70.21	72.33

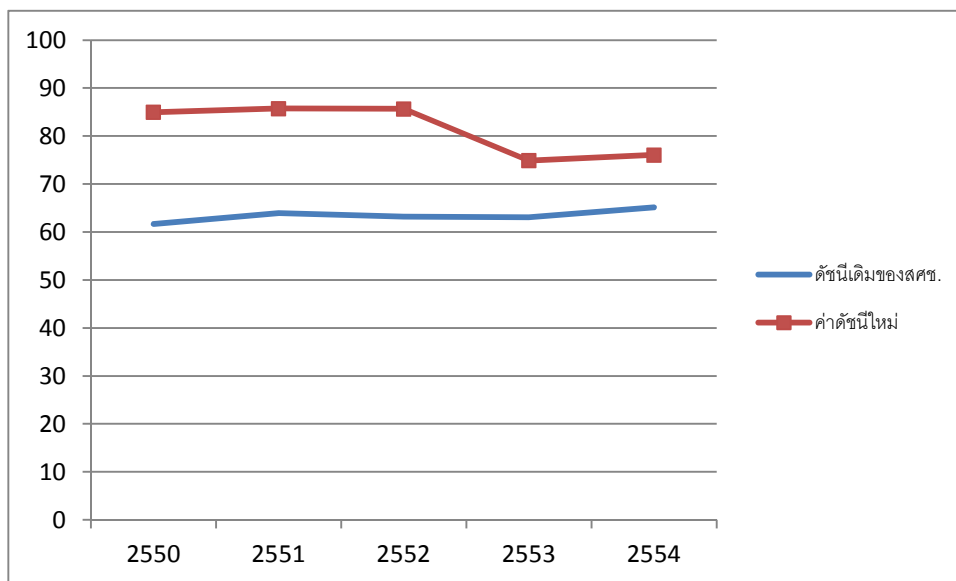
กราฟที่ 1: ดัชนีรวมขององค์ประกอบหลักด้านการมีสุขภาวะ

จากกราฟที่ 1 จะเห็นได้ว่า ค่าดัชนีรวมขององค์ประกอบหลักด้านการมีสุขภาวะที่ได้จากการคำนวณโดยชุดดัชนีใหม่มีค่าสูงกว่าชุดดัชนีเดิม โดยรวมจะพบว่าค่าดัชนีปรับปรุงใหม่ และค่าของชุดดัชนีเดิมจะมีแนวโน้มทิศทางการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่ค่าดัชนีปรับปรุงใหม่จะมีค่าสูงกว่าค่าของชุดดัชนีเดิม ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการปรับตัวชี้วัดบางส่วน ซึ่งผลของการเปลี่ยนจะทำให้ได้ค่าคะแนนที่สูงขึ้นและสะท้อนความเป็นจริงมากขึ้น เช่น

- การใช้ตัวชี้วัดอัตราร้อยละของประชากรที่มีสุขภาพดี แทนการใช้อัตราการเจ็บป่วยต่อประชากรหนึ่งพันคนตามตัวชี้วัดชุดเดิม เนื่องจากข้อมูลในตัวชี้วัดเดิมเกิดการนับซ้ำขึ้น และอาจทำให้ได้ค่าตัวชี้วัดที่ไม่สะท้อนความเป็นจริง
- การใช้ตัวชี้วัดอัตราผู้ป่วยสุขภาพจิตต่อประชากรแสนคน แทนอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จต่อประชากรแสนคน ซึ่งน่าจะสะท้อนภาพรวมของเป้าหมายในเรื่องของ "การมีจิตใจดี" ในสังคมได้ครอบคลุมกว่า
- การปรับค่ามาตรฐานของตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากร้อยละ 55 (ซึ่งเป็นเป้าหมายตามแผนพัฒนาฉบับที่ 10) มาเป็นร้อยละ 50 (ซึ่งเป็นเป้าหมายตามแผนพัฒนาฉบับที่ 10)

กราฟที่ 2 : ดัชนีรวมขององค์ประกอบหลักด้านครอบครัวอบอุ่น

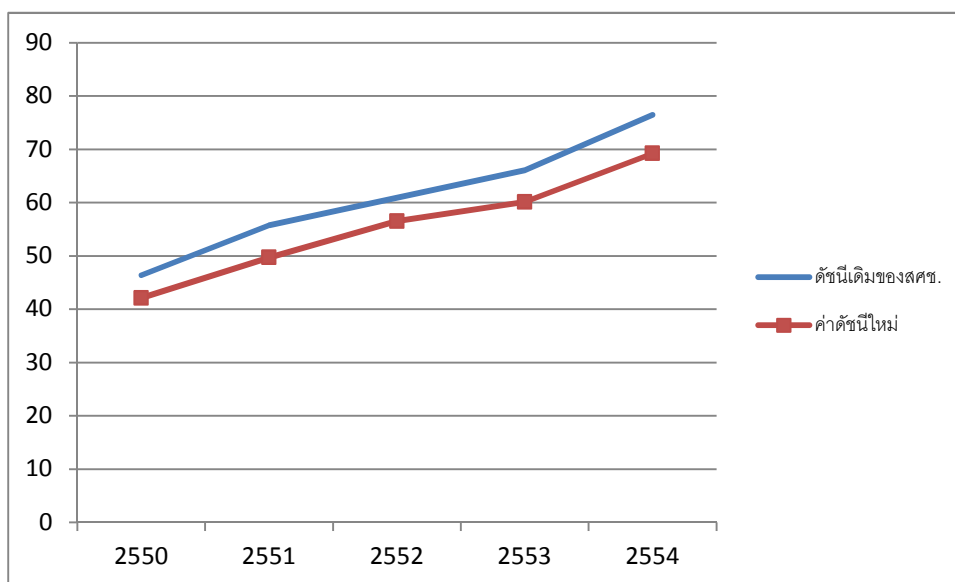

จากกราฟที่ 2 จะเห็นได้ว่า ค่าดัชนีรวมขององค์ประกอบหลักด้านครอบครัวอบอุ่นที่ได้จากการคำนวณโดยชุดดัชนีใหม่มีค่าสูงกว่าชุดดัชนีเดิม และมีแนวโน้มทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างต่างไปจากเดิม โดยเฉพาะข้อมูลในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2550-2552 ซึ่งมีค่าที่สูงจากเดิมมาก และจะลดลงหลังจากนั้น ซึ่งสาเหตุหลักมาจากการปรับบางชี้วัด เช่น

- การปรับค่ามาตรฐานของตัวชี้วัดอัตราคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจต่อเด็กและเยาวชนพันคน จาก 3.18 คน (ซึ่งรายงานเดิมอ้างว่าเป็นอัตราที่เหมาะสม) มาเป็น 2.96 ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยในช่วง พ.ศ.2545-2549 (ช่วงระหว่างแผนพัฒนาฉบับที่ 9) แทน
- มีการปรับค่ามาตรฐานของตัวชี้วัดร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวต่อผู้สูงอายุทั้งหมด จากเดิม 3.83 ซึ่งเป็นค่าต่ำสุดในปี พ.ศ. 2531 มาเป็น 6.29 ซึ่งเป็นค่าต่ำสุดในปี พ.ศ. 2545 ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 9 ซึ่งจะทำได้ค่าที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงจากแผนพัฒนาฉบับก่อนหน้าได้ดีขึ้น
- การเปลี่ยนแหล่งที่มาของข้อมูลสำหรับตัวชี้วัดสัดส่วนครัวเรือนที่มีบ้านเป็นของตนเอง และสัดส่วนครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้ในครัวเรือนจากรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (SES) โดย สศช. มาเป็นข้อมูลตัวชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานระดับครัวเรือนโดยกรมการพัฒนาชุมชนแทน ซึ่งน่าจะมีกลุ่มตัวอย่างในฐานข้อมูลที่ครอบคลุมมากกว่า และสะท้อนภาพที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมากกว่า
- การเปลี่ยนตัวชี้วัดเรื่องอัตราการจดทะเบียนหย่าต่อพันครัวเรือน มาเป็นจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวแทน ด้วยเหตุผลที่การจดทะเบียนหย่าอาจไม่ใช่ภาพสะท้อนความสุขของ

ครอบครัวในปัจจุบันได้ดีเท่าที่ควร แต่เนื่องจากข้อมูลจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ได้มีการเริ่มต้นที่ปีแรกในปี พ.ศ. 2550 ทำให้ยังไม่สามารถหาค่าเฉลี่ยของข้อมูลในช่วง แผนพัฒนาฉบับก่อนหน้า เพื่อนำมาใช้เป็นค่ามาตรฐานได้ จึงต้องใช้ค่าเฉลี่ยในช่วงปี พ.ศ. 2550-2554 เป็นค่ามาตรฐานก่อน และทำให้ค่าดัชนีในช่วงปี พ.ศ. 2550-2552 ซึ่งมีตัวเลขต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนั้น มีคะแนนดัชนีที่กลายเป็น 100 เต็ม ทำให้ค่าดัชนีอาจจะสะท้อนค่าความจริงที่อาจคลาดเคลื่อนในช่วงปี พ.ศ.2550-2552 แต่ทั้งนี้ หากข้อมูลชุดนี้ถูกเก็บอย่างต่อเนื่องและถูกนำไปใช้ในแผนพัฒนาฉบับถัดไป จะทำให้ค่าที่เก็บได้สามารถสะท้อนความเป็นจริงได้ดีมากขึ้น

กราฟที่ 3 : ดัชนีรวมขององค์ประกอบหลักด้านชุมชนเข้มแข็ง

จากกราฟที่ 3 จะเห็นได้ว่า ค่าดัชนีรวมขององค์ประกอบหลักด้านชุมชนเข้มแข็งที่ได้จากการคำนวณที่ปรับปรุงใหม่ และค่าของชุดดัชนีเดิมจะมีแนวโน้มทิศทางการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยชุดดัชนีใหม่มีค่าต่ำกว่าชุดดัชนีเดิม ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการปรับตัวชี้วัดบางส่วน ซึ่งผลของการเปลี่ยนจะทำให้ได้ค่าคะแนนที่ต่ำลง เช่น

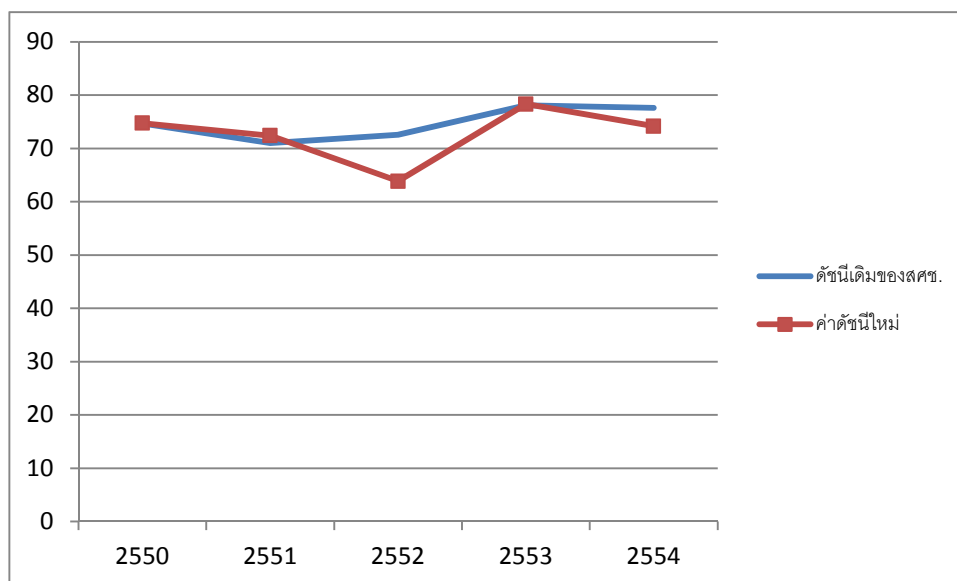
- การเพิ่มตัวแปรสัดส่วนวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพการดำเนินงานในระดับดี เข้าไปเพื่อถ่วงกับตัวแปรสัดส่วนความมีเสถียรภาพทางการเงินหรือความมั่นคงขององค์กรชุมชนที่มีอยู่เดิม เพื่อให้สะท้อนภาพความเข้มแข็งขององค์กรในชุมชนที่ครอบคลุมมากขึ้น

- การเปลี่ยนค่ามาตรฐานของตัวชี้วัดสัดส่วนครัวเรือนที่มีคนในครัวเรือนเป็นสมาชิกองค์กรชุมชนที่มีการจัดสวัสดิการต่อพันครัวเรือน ซึ่งเดิมอยู่ที่ 80 มาเป็น 100 ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สูงขึ้น

ซึ่งผลจากการปรับตัวชี้วัด คือ

- 1) การเพิ่มจำนวนตัวชี้วัดเข้าไปอีก 1 ตัวมีผลต่อค่าเฉลี่ยของชุดตัวชี้วัด นั่นคือตัวชี้วัด “ความมีศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน” ที่เพิ่มขึ้นมา มีผลทำให้ค่าเฉลี่ยของชุดตัวชี้วัดลดลง
- 2) การเพิ่มตัวชี้วัดในชุดตัวชี้วัดนี้อาจมีผลต่อน้ำหนัก (Magnitude) ของค่าเฉลี่ยชุดตัวชี้วัด แต่ไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อทิศทาง (Direction) ของค่าเฉลี่ยชุดตัวชี้วัดดังจะเห็นจากกราฟที่เปรียบเทียบแนวโน้มค่าเฉลี่ยของชุดตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งในช่วงปี 2550-2554 ข้างต้น ค่าของชุดตัวชี้วัดเดิมกับตัวชี้วัดใหม่มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน

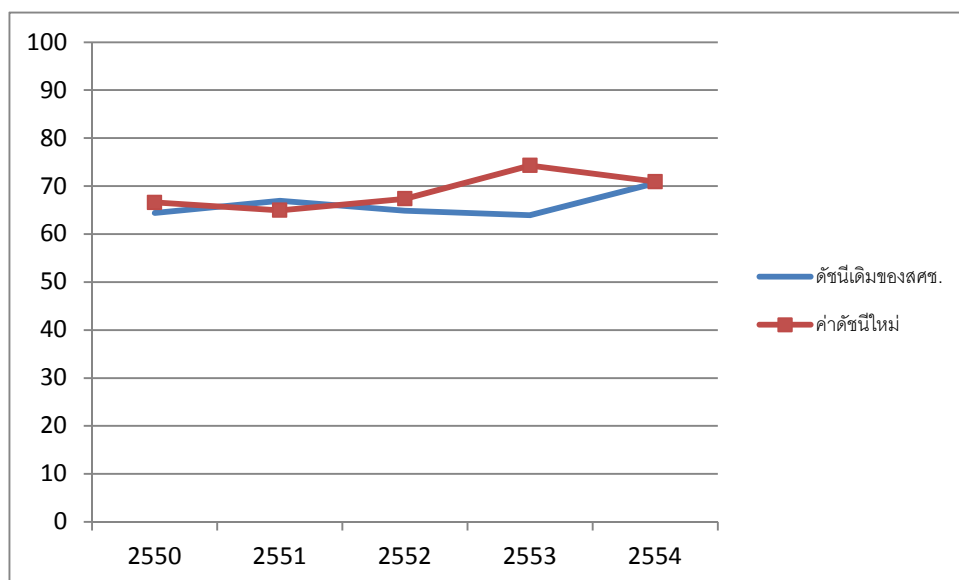
กราฟที่ 4 : ดัชนีรวมขององค์ประกอบหลักด้านเศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม

จากกราฟที่ 4 จะเห็นได้ว่า ค่าดัชนีรวมขององค์ประกอบหลักด้านเศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรมที่ได้จากการคำนวณที่ปรับปรุงใหม่ มีแนวโน้มและทิศทางที่แตกต่างไปจากค่าของชุดดัชนีเดิม และไม่อาจสรุปได้ชัดเจนถึงระดับที่สูงขึ้นหรือต่ำลง ซึ่งสาเหตุหลักมาจากการปรับตัวชี้วัดบางตัวซึ่งทำให้มีความผันผวนของข้อมูลเกิดขึ้น แต่ก็สะท้อนภาพพลวัตรความเข้มแข็งของเศรษฐกิจได้ชัดเจนขึ้น ยกตัวอย่างเช่น

- การเปลี่ยนตัวชี้วัดสัดส่วนการออมต่อ GDP มาใช้สัดส่วนช่องว่างการออมการลงทุนต่อ GDP
- การปรับสูตรคำนวณอัตราการเติบโตของ GDP และ TFP ให้ดัชนีมีค่าอยู่ในช่วงระหว่าง -5 ถึง 5% ต่อปีแทน (หากสูงเกินกว่า 5% ค่าจะถือเป็น 100 และหากต่ำเกินกว่า -5% ค่าจะถือเป็น 0) หรือการปรับสูตรคำนวณดัชนีจากอัตราเงินเฟ้อ ที่เน้นค่าที่อยู่ในช่วงระหว่าง 1.5 ถึง 4.5% ต่อปีแทน (หากเป็นค่าอื่นๆที่อยู่นอกช่วงนี้ จะมีค่าที่ลดหย่อนลงไป) ซึ่งต่างจากวิธีคิดแบบเดิมที่หากค่ายิ่งน้อยจะยิ่งดี

กราฟที่ 5 : ดัชนีรวมขององค์ประกอบหลักด้านสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล

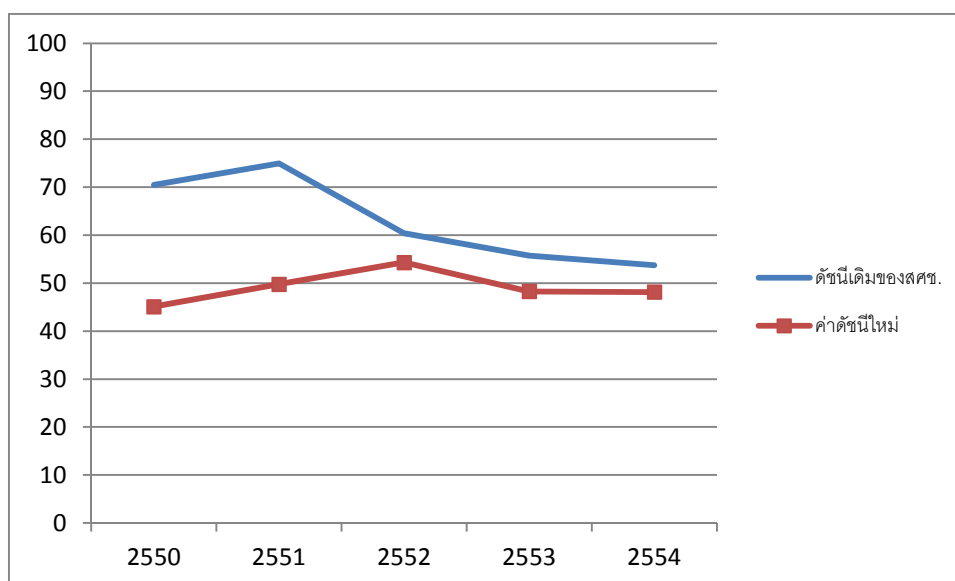

จากกราฟที่ 6-5 จะเห็นว่าดัชนีรวมขององค์ประกอบหลักด้านสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล ที่ปรับปรุงใหม่มีทิศทางการเปลี่ยนแปลงไปในทางเดียวกันกับตัวชี้วัดเดิม เพียงแต่ขนาดของการเปลี่ยนแปลงจะต่ำกว่าตัวชี้วัดเดิมมากในช่วงปี พ.ศ. 2550-2551 หลังจากนั้นจะเริ่มปรับตัวเข้าใกล้ของเดิมมากขึ้น สาเหตุอาจเป็นผลมาจากการปรับตัวชี้วัดบางตัว เช่น

- การปรับตัวชี้วัดด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยตัดตัวชี้วัดด้านอัตราคดีอาชญากรรมและยาเสพติดต่อประชากรพันคนลง เนื่องจากจะไปซ้ำกับตัวชี้วัดด้านการมีคุณธรรมในองค์ประกอบด้านสุขภาวะ แต่ให้คงไว้เป็นอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรแทน

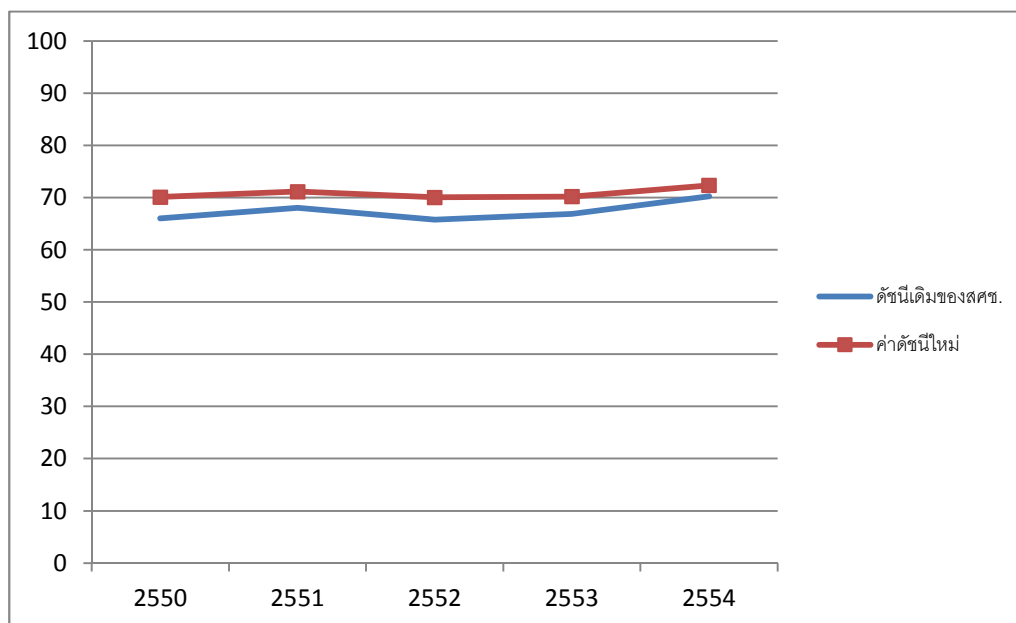
- การตัดตัวชี้วัดด้านร้อยละของปริมาณน้ำใต้ดินที่นำมาใช้ต่อปริมาณน้ำใต้ดินที่สามารถใช้งานได้ ใน กทม.และปริมณฑล ออก ทำให้ค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดด้านความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศมีค่าที่ต่ำลง

กราฟที่ 6 : ดัชนีรวมขององค์ประกอบหลักด้านสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล

จากกราฟที่ 6 จะเห็นว่าดัชนีรวมขององค์ประกอบหลักด้านสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาลที่ปรับปรุงใหม่มีทั้งทิศทางและขนาดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่อาจจะไม่ตรงกับตัวชี้วัดเดิม คือ สะท้อนภาพของการเพิ่มขึ้นของดัชนีอย่างช้าๆ ในขณะที่ตัวชี้วัดเดิมจะสะท้อนค่าดัชนีที่ลดลงจากเดิม ตลอดช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 10 ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการปรับตัวชี้วัดบางตัว อาทิเช่น มีการปรับค่าคะแนนเต็มของดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันของประเทศไทย จากคะแนนเต็ม 5 เป็นคะแนนเต็ม 10 ซึ่งเป็นคะแนนที่แท้จริงแทน

กราฟที่ 7 : ดัชนีรวมความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

โดยสรุป ดัชนีรวมความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยในภาพรวมโดยใช้ชุดตัวชี้วัดใหม่ ยังสะท้อนทิศทาง (Direction) การเปลี่ยนแปลงของความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทยที่เพิ่มขึ้นตลอดช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 10 (ตามกราฟที่ 7) อย่างไรก็ดี เนื่องจากในแต่ละองค์ประกอบ มีขนาดของการเปลี่ยนแปลง (Magnitude) ของตัวชี้วัดใหม่ทั้งที่สูงกว่า ต่ำกว่า และไม่สัมพันธ์กับตัวชี้วัดเดิม แต่เมื่อหักกลบกันแล้วจะพบว่าโดยภาพรวม ตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขของสังคมไทยที่ปรับปรุงแล้วจะมีค่าโดยเฉลี่ยที่สูงกว่าตัวชี้วัดเดิม โดยจำเป็นต้องวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในแต่ละองค์ประกอบย่อยควบคู่กันไปด้วยพร้อมกัน

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	i
สารบัญ	xxv
บทที่ 1 โครงการวิจัยและการดำเนินงาน	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
1.3 กรอบแนวคิดในการศึกษา	2
1.4 กลไกการบริหารงาน	4
1.5 กระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการศึกษา	5
1.5.1 กระบวนการ ขั้นตอนการศึกษา	5
1.5.2 วิธีการศึกษา	9
1.6 แผนการดำเนินโครงการ และกิจกรรม	12
1.7 ผลผลิตและตัวชี้วัดความสำเร็จ	13
1.7.1 ผลผลิต	13
1.7.2 ผลลัพธ์	13
1.8 สรุปผลการดำเนินงาน	13
บทที่ 2 การทบทวนแนวคิดของตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขและบทเรียนการ ประยุกต์ใช้ตัวชี้วัดการพัฒนาในประเทศและต่างประเทศ	15
2.1 ที่มาของกรอบแนวคิด “ความอยู่เย็นเป็นสุข”	15
2.2 กรอบเงื่อนไขที่กำกับการพัฒนาดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข	22
2.3 การทบทวนบทเรียนตัวชี้วัดการพัฒนาต่างๆ ของหน่วยงานในประเทศและ ต่างประเทศ	25
2.4 กรณีศึกษาตัวชี้วัดความเป็นอยู่ที่ดีของแคนาดาและการพัฒนาที่ยั่งยืนของ สวีตเซอร์แลนด์	32
บทที่ 3 การศึกษาทบทวนประเด็นการพัฒนาภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 และแนวคิดทางการพัฒนาใหม่จาก ต่างประเทศ	64
3.1 การศึกษาทบทวนประเด็นการพัฒนาภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11	64
3.1.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ	64
3.1.2 ประเด็นการพัฒนา 9 ประเด็น	74

สารบัญ

	หน้า
3.2 การศึกษาทบทวนแนวคิดใหม่ด้านการพัฒนาจากต่างประเทศ	77
3.2.1 เศรษฐกิจสีเขียว (Green economy)	77
3.2.2 การเติบโตสีเขียว (Green growth)	82
3.2.3 สังคมคาร์บอนต่ำ (Low carbon society)	94
3.2.4 อุตสาหกรรมสีเขียว (Green industry)	96
3.2.5 รอยเท้านิเวศ (Ecological footprint)	102
บทที่ 4 สรุปภาพรวมข้อเสนอการปรับปรุงดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย	111
4.1 แนวคิด ความหมาย และองค์ประกอบหลักของตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย	111
4.2 องค์ประกอบย่อยของตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขฯ	112
4.3 ตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขฯ	113
4.3.1 การปรับปรุงค่าเกณฑ์มาตรฐาน	113
4.3.2 การเพิ่มตัวชี้วัดเสริม	114
4.3.3 การปรับปรุงตัวชี้วัดหลัก	115
บทที่ 5 การศึกษาทบทวนและข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย	139
5.1 องค์ประกอบหลักการมีสุขภาวะ	139
5.1.1 ทบทวนองค์ความรู้ของแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	139
5.1.2 ศึกษาประเด็นพัฒนา 9 ประเด็นและ 6 ยุทธศาสตร์ แนวคิดใหม่ที่มีผลต่อการปรับปรุงดัชนี	140
5.1.3 การปรับปรุงตัวชี้วัด	156
5.1.4 สรุปผลการคำนวณดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขในองค์ประกอบ “การมีสุขภาวะ”	159
5.1.5 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาตัวชี้วัดในอนาคต	160
5.2 องค์ประกอบหลักครอบครัวอบอุ่น	173
5.2.1 ทบทวนองค์ความรู้ของแนวคิดที่เกี่ยวข้องในแต่ละองค์ประกอบหลัก	173
5.2.2 ศึกษาประเด็นพัฒนา 9 ประเด็นและ 6 ยุทธศาสตร์ แนวคิดใหม่ที่มีผลต่อการปรับปรุงดัชนี	174
5.2.3 การปรับปรุงตัวชี้วัด	193

สารบัญ

หน้า

5.2.4 สรุปผลการคำนวณดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข ในองค์ประกอบ “ครอบครัวอบอุ่น”	196
5.2.5 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาตัวชี้วัดในอนาคต	198
5.3 องค์ประกอบหลักชุมชนเข้มแข็ง	211
5.3.1 ทบทวนองค์ความรู้และแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	211
5.3.2 ศึกษาประเด็นพัฒนา 9 ประเด็น และ 6 ยุทธศาสตร์ และแนวคิดใหม่ที่มีผลต่อการปรับปรุงดัชนี	223
5.3.3 ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาตัวชี้วัดเสริม: ชุมชนธำรงไว้ซึ่งคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น	229
5.3.4 การปรับปรุงตัวชี้วัด	233
5.3.5 สรุปผลการคำนวณดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข ในองค์ประกอบชุมชนเข้มแข็ง	236
5.3.6 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาตัวชี้วัดในอนาคต	238
5.4 องค์ประกอบหลักด้านเศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม	259
5.4.1 ทบทวนองค์ความรู้ของแนวคิดที่เกี่ยวข้องขององค์ประกอบหลักด้านเศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม	259
5.4.2 ศึกษาประเด็นพัฒนา 9 ประเด็นและ 6 ยุทธศาสตร์ ผลต่อการปรับปรุงดัชนี	264
5.4.3 การปรับปรุงตัวชี้วัด	275
5.4.4 สรุปผลการคำนวณดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข ในองค์ประกอบ “เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม”	317
5.4.5 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาตัวชี้วัดในอนาคต	319
5.5 องค์ประกอบหลัก “สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล”	322
5.5.1 ทบทวนองค์ความรู้ของแนวคิดที่เกี่ยวข้องในแต่ละองค์ประกอบหลัก	322
5.5.2 ศึกษาประเด็นพัฒนา 9 ประเด็นและ 6 ยุทธศาสตร์ แนวคิดใหม่ที่มีผลต่อการปรับปรุงดัชนี	323
5.5.3 การปรับปรุงตัวชี้วัด	339
5.5.4 สรุปผลการคำนวณดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข ในองค์ประกอบ “สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล”	342
5.5.5 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาตัวชี้วัดในอนาคต	345

สารบัญ

หน้า

5.6 องค์ประกอบหลักสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล	367
5.6.1 การทบทวนองค์ความรู้ของแนวคิดที่เกี่ยวข้องในตัวชี้วัด	367
5.6.2 ศึกษาประเด็นพัฒนา 9 ประเด็นและ 6 ยุทธศาสตร์ แนวคิดใหม่ที่มีผลต่อการปรับปรุงดัชนี	368
5.6.3 การปรับปรุงตัวชี้วัด	403
5.6.4 สรุปผลการคำนวณดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข ในองค์ประกอบ “สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล”	408
5.6.5 ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาตัวชี้วัดเพิ่มเติมในอนาคต	416
บทที่ 6 การคำนวณดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทย	422
6.1 การคำนวณดัชนีกลุ่ม	422
6.2 การคำนวณดัชนีรวม (Composite index)	439
เอกสารอ้างอิง	447
ภาคผนวก สรุปผลการจัดเวทีประชุมหารือการปรับปรุงดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข	453

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1-1 แสดงแผนการดำเนินโครงการและกิจกรรม	12
ตารางที่ 2-1 องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข	18
ตารางที่ 2-2 องค์ประกอบของการประเมินความยั่งยืนที่ดีของแคนาดา	33
ตารางที่ 3-1 ตัวอย่างตัวชี้วัดเศรษฐกิจสีเขียว (Green economy indicators) ที่เสนอโดย UNEP	79
ตารางที่ 3-2 ตัวชี้วัดการเติบโตสีเขียว (Framework for Green Growth Indicators)	88
ตารางที่ 3-3 สิทธิประโยชน์ที่ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการอุตสาหกรรมสีเขียวสามารถ ขอรับได้ทันที	101
ตารางที่ 4-1 สรุปข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงตัวชี้วัดภายใต้องค์ประกอบหลักแต่ละด้าน	115
ตารางที่ 4-2 องค์ประกอบด้าน “การมีสุขภาวะ”	116
ตารางที่ 4-3 องค์ประกอบด้าน “ครอบครัวอบอุ่น”	119
ตารางที่ 4-4 องค์ประกอบด้าน “ชุมชนเข้มแข็ง”	122
ตารางที่ 4-5 องค์ประกอบด้าน “เศรษฐกิจเข้มแข็ง และเป็นธรรม”	124
ตารางที่ 4-6 องค์ประกอบด้าน “สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล”	130
ตารางที่ 4-7 องค์ประกอบด้าน “สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล”	136
ตารางที่ 5-1 ประเด็นพัฒนาและข้อคิดเห็นต่อการปรับปรุง/เพิ่มเติมตัวชี้วัดองค์ประกอบ หลักการมีสุขภาวะ	147
ตารางที่ 5-2 ความเชื่อมโยงขององค์ประกอบการมีสุขภาวะกับยุทธศาสตร์การพัฒนา ประเทศตามแผนพัฒนาฉบับที่ 11 และความเชื่อมโยงกับองค์ประกอบหลักการมี สุขภาวะ	153
ตารางที่ 5-3 สรุปตัวชี้วัดหลักและตัวชี้วัดเสริมในองค์ประกอบ “การมีสุขภาวะ”	157
ตารางที่ 5-4 ค่าสถิติที่ใช้คำนวณดัชนีด้านการมีสุขภาวะ	159
ตารางที่ 5-5 สรุปผลการคำนวณดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันด้านการมีสุขภาวะ	159
ตารางที่ 5-6 โครงสร้างของครัวเรือนอัตราการจดทะเบียนสมรสและอัตราการจดทะเบียน การหย่า ปี พ.ศ. 2523 -2553	175
ตารางที่ 5-7 โครงสร้างครัวเรือนใน พ.ศ. 2551-2553	177
ตารางที่ 5-8 การสมรส การหย่าร้างและอัตราการหย่าร้าง ปี พ.ศ. 2548-2553	178
ตารางที่ 5-9 ความเชื่อมโยงการพัฒนาที่สำคัญในแผนพัฒนาฉบับที่ 11 กับองค์ประกอบ “ครอบครัวอบอุ่น”	182

สารบัญตาราง

ตารางที่ 5-10	ความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์ที่สำคัญในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 กับองค์ประกอบหลักกรอบครัวเรือน	187
ตารางที่ 5-11	สรุปตัวชี้วัดหลักและตัวชี้วัดเสริมในองค์ประกอบ “กรอบครัวเรือน”	194
ตารางที่ 5-12	ค่าสถิติที่ใช้คำนวณดัชนีด้านกรอบครัวเรือน	196
ตารางที่ 5-13	สรุปผลการคำนวณดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันด้านกรอบครัวเรือน	197
ตารางที่ 5-14	ตัวอย่างงานศึกษามิติทุนทางสังคม	214
ตารางที่ 5-15	ตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมของพลเมืองกรณีสหรัฐอเมริกา	215
ตารางที่ 5-16	ตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งในกรณีประเทศออสเตรเลีย	216
ตารางที่ 5-17	องค์ประกอบในมิติด้านทุนทางสังคมที่สอดคล้องในองค์ประกอบชุมชนเข้มแข็ง	220
ตารางที่ 5-18	ความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบชุมชนเข้มแข็งกับยุทธศาสตร์การพัฒนาแผนฯ 11	223
ตารางที่ 5-19	ความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบชุมชนเข้มแข็งกับประเด็นการพัฒนาแผนฯ 11	226
ตารางที่ 5-20	สรุปตัวชี้วัดหลักและตัวชี้วัดเสริมในองค์ประกอบ “ชุมชนเข้มแข็ง”	234
ตารางที่ 5-21	ค่าสถิติที่ใช้คำนวณดัชนีองค์ประกอบ “ชุมชนเข้มแข็ง”	237
ตารางที่ 5-22	สรุปผลการคำนวณดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันองค์ประกอบ “ชุมชนเข้มแข็ง”	237
ตารางที่ 5-23	ข้อเสนอการปรับปรุงตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งในอนาคต องค์ประกอบย่อย: ชุมชนพึ่งตนเองได้	240
ตารางที่ 5-24	ข้อเสนอการปรับปรุงตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งในอนาคต องค์ประกอบย่อย: ชุมชนเกื้อกูลกัน	242
ตารางที่ 5-25	ข้อเสนอการปรับปรุงตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งในอนาคต องค์ประกอบย่อย: ชุมชนธำรงไว้ซึ่งคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น	243
ตารางที่ 5-26	ประเด็นการวัดและตัวชี้วัดในองค์ประกอบหลักเศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม	260
ตารางที่ 5-27	ประเด็นพัฒนาและข้อคิดเห็นต่อการปรับปรุงตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจ	270
ตารางที่ 5-28	ยุทธศาสตร์การพัฒนาและข้อคิดเห็นต่อการปรับปรุงตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจ	272
ตารางที่ 5-29	หมวดอุตสาหกรรมและบริการที่ใช้ความรู้เข้มข้น	288
ตารางที่ 5-30	องค์ประกอบย่อย: การมีสัมมาชีพ (องค์ประกอบย่อย 1) ประเด็นการวัด: การมีงานทำ (ประเด็นการวัด 1.1)	298

สารบัญตาราง

ตารางที่ 5-31 องค์ประกอบย่อย: การมีสัมมาชีพ (องค์ประกอบย่อย 1) ประเด็นการวัด: การมีหลักประกันและความปลอดภัยในการทำงาน (ประเด็นการวัด 1.2)	299
ตารางที่ 5-32 องค์ประกอบย่อย: เศรษฐกิจเข้มแข็ง (องค์ประกอบย่อย 2) ประเด็นการวัด: การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ (ประเด็นการวัด 2.1)	301
ตารางที่ 5-33 องค์ประกอบย่อย: เศรษฐกิจเข้มแข็ง (องค์ประกอบย่อย 2) ประเด็นการวัด: เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีคุณภาพ (ประเด็นการวัด 2.2)	303
ตารางที่ 5-34 องค์ประกอบย่อย: เศรษฐกิจเข้มแข็ง (องค์ประกอบย่อย 2) ประเด็นการวัด: เศรษฐกิจมีเสถียรภาพ (ประเด็นการวัด 2.3)	307
ตารางที่ 5-35 องค์ประกอบย่อย: ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ (องค์ประกอบย่อย 3) ประเด็นการวัด: การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม (ประเด็นการวัด 3.1)	309
ตารางที่ 5-36 สรุปตัวชี้วัดหลักและตัวชี้วัดเสริมในองค์ประกอบ “เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม”	315
ตารางที่ 5-37 ค่าสถิติที่ใช้คำนวณดัชนีด้านเศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม	317
ตารางที่ 5-38 สรุปผลการคำนวณดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันด้านเศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม	318
ตารางที่ 5-39 ประเด็นพัฒนาและข้อคิดเห็นต่อการปรับปรุง/เพิ่มเติมตัวชี้วัดองค์ประกอบ สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล	325
ตารางที่ 5-40 ยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 และข้อคิดเห็นต่อการปรับปรุง/ เพิ่มเติมตัวชี้วัดองค์ประกอบสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล	328
ตารางที่ 5-41 สรุปยุทธศาสตร์ เป้าหมาย แผนงานและตัวชี้วัดของร่างยุทธศาสตร์การ เติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	336
ตารางที่ 5-42: สรุปตัวชี้วัดหลักและตัวชี้วัดเสริมในองค์ประกอบ “สภาพแวดล้อมและระบบ นิเวศสมดุล”	340
ตารางที่ 5-43 ค่าสถิติที่ใช้คำนวณดัชนีด้านสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล	343
ตารางที่ 5-44 สรุปผลการคำนวณดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันด้านสภาพแวดล้อมและระบบ นิเวศสมดุล	344
ตารางที่ 5-45 ประเด็นการพัฒนาและข้อคิดเห็นต่อการปรับปรุง/เพิ่มเติมตัวชี้วัด องค์ประกอบ “สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล”	398
ตารางที่ 5-46 ยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 และข้อคิดเห็นต่อการปรับปรุง/ เพิ่มเติมตัวชี้วัดองค์ประกอบสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล	400

สารบัญตาราง

ตารางที่ 5-47: สรุปตัวชี้วัดหลักและตัวชี้วัดเสริมในองค์ประกอบ “สังคมประชาธิปไตยที่มี ธรรมาภิบาล”	406
ตารางที่ 5-48 ค่าสถิติที่ใช้คำนวณดัชนีด้านสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล	408
ตารางที่ 5-49 สรุปผลการคำนวณดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันด้านสังคมประชาธิปไตยที่มี ธรรมาภิบาล	409
ตารางที่ 6-1 การมีสุขภาวะที่ดีของประชาชน (IH)	423
ตารางที่ 6-2 ครอบครัวยุบอุ่น (IF)	425
ตารางที่ 6-3 ชุมชนเข้มแข็ง (IC)	427
ตารางที่ 6-4 เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม (IEC)	428
ตารางที่ 6-5 สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศที่สมดุล (IEN)	433
ตารางที่ 6-6 สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล (IG)	438
ตารางที่ 6-7 ผลการคำนวณดัชนีวัดความอยู่เย็นเป็นสุข	439

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1-1 กรอบแนวคิดในการศึกษา	4
แผนภาพที่ 1-2 กระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการศึกษา	8
แผนภาพที่ 2-1 แบบจำลองความอยู่เย็นเป็นสุข	21
แผนภาพที่ 2-2 ดัชนี HDI ของประเทศไทย	25
แผนภาพที่ 2-3 องค์ประกอบของดัชนี HDI ของประเทศไทยด้านสุขภาพ การศึกษา และเศรษฐกิจ	26
แผนภาพที่ 2-4 ภาพรวมและองค์ประกอบ 8 ด้านของ CIW	38
แผนภาพที่ 2-5 ผลการประเมิน CIW ฉบับที่ 2 (ช่วงปี ค.ศ. 1994 -2010)	39
แผนภาพที่ 2-6 กรอบการประเมินความก้าวหน้าการพัฒนาที่ยั่งยืน (MONET)	43
แผนภาพที่ 2-7 รายงาน MONET ปี ค.ศ. 2013	45
แผนภาพที่ 2-8 สัดส่วนประชากรที่ยากจนในประเทศสวิตเซอร์แลนด์	47
แผนภาพที่ 2-9 สัดส่วนเงินช่วยเหลือระหว่างประเทศด้านการพัฒนา	47
แผนภาพที่ 2-10 ความต่างของค่าตอบแทนระหว่างเพศหญิงและชาย	48
แผนภาพที่ 2-11 ทักษะการอ่านของวัยรุ่นอายุ 15 ปี	49
แผนภาพที่ 2-12 ระดับหนี้สาธารณะ	49
แผนภาพที่ 2-13 อัตราการลงทุนต่อ GDP	50
แผนภาพที่ 2-14 ประชากรนก	50
แผนภาพที่ 2-15 สัดส่วนของประชากรที่ศึกษาและทำงานในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	51
แผนภาพที่ 2-16 การใช้ที่ดินเพื่อการก่อสร้างต่อประชากร 1 คน	52
แผนภาพที่ 2-17 ความเข้มข้นของการขนส่งสินค้าต่อ GDP	53
แผนภาพที่ 2-18 สัดส่วนการเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะต่อการเดินทางทั้งหมด	53
แผนภาพที่ 2-19 การบริโภคพลังงานต่อประชากร	54
แผนภาพที่ 2-20 ความเข้มข้นของการใช้วัสดุ	55
แผนภาพที่ 2-21 ความต้องการใช้วัสดุนำเข้าจากต่างประเทศ	57
แผนภาพที่ 2-22 การปล่อยก๊าซเรือนกระจก	58
แผนภาพที่ 2-23 การพึ่งพาต่างประเทศด้านพลังงาน	58
แผนภาพที่ 2-24 รอยเท้านิเวศของประเทศสวิตเซอร์แลนด์	59
แผนภาพที่ 2-25 การค้าที่เป็นธรรม	60

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 3-1 กรอบแนวคิดของตัวชี้วัดการเติบโตสีเขียว (Framework for Green Growth Indicators)	85
แผนภาพที่ 3-2 ข้อเสนอของ WWF ในการลดขนาดรอยเท้านิเวศ	108
แผนภาพที่ 5-1 Canadian Index of Wellbeing 2012 (CIW)-Healthy Population Domain	145
แผนภาพที่ 5-2 สรุปตัวชี้วัดหลักที่ใช้คำนวณดัชนีและตัวชี้วัดเสริมที่ใช้อธิบายประกอบ สำหรับองค์ประกอบหลัก “การมีสุขภาวะ”	158
แผนภาพที่ 5-3 Canadian Index of Wellbeing 2012 (CIW)-Time Use Domain	179
แผนภาพที่ 5-4 ดัชนีชีวิตครอบครัวสื่อสารดีมีเวลาร่วมกันและแบ่งปันใส่ใจกันและกัน	181
แผนภาพที่ 5-5 สรุปตัวชี้วัดหลักที่ใช้คำนวณดัชนีและตัวชี้วัดเสริมที่ใช้อธิบายประกอบ สำหรับองค์ประกอบหลัก “ครอบครัวอบอุ่น”	195
แผนภาพที่ 5-6 สรุปตัวชี้วัดหลักที่ใช้คำนวณดัชนีและตัวชี้วัดเสริมที่ใช้อธิบายประกอบ สำหรับองค์ประกอบหลัก “ชุมชนเข้มแข็ง”	235
แผนภาพที่ 5-7 ตัวชี้วัดทางสังคมให้คุณค่าทั้งผลลัพธ์และลักษณะของผลลัพธ์ที่ดี	263
แผนภาพที่ 5-8 สรุปตัวชี้วัดหลักที่ใช้คำนวณดัชนีและตัวชี้วัดเสริมที่ใช้อธิบายประกอบ สำหรับองค์ประกอบหลัก “เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม”	316
แผนภาพที่ 5-9 สรุปตัวชี้วัดหลักที่ใช้คำนวณดัชนีและตัวชี้วัดเสริมที่ใช้อธิบายประกอบ สำหรับองค์ประกอบหลัก “สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล”	341
แผนภาพที่ 5-10 IAP2 Spectrum of Public Participation	393
แผนภาพที่ 5-11 สรุปตัวชี้วัดหลักที่ใช้คำนวณดัชนีและตัวชี้วัดเสริมที่ใช้อธิบายประกอบ สำหรับองค์ประกอบหลัก “สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล”	407

บทที่ 1

โครงการวิจัยและการดำเนินงาน

1.1 หลักการและเหตุผล

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้ปรับแนวคิดที่มุ่งการพัฒนาแบบองค์รวมและคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ทั้งในฐานะผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา และเป็นผู้ได้รับประโยชน์หรือผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนา ขณะที่การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือการพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทำให้การพัฒนามุ่งสู่ความยั่งยืน ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จึงได้พัฒนา “ดัชนีความอยู่ดีมีสุข” ที่สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 เป็นเครื่องมือวัดผลกระทบการพัฒนาที่เกิดขึ้นกับคนอย่างเป็นองค์รวม ครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีวิต ทั้งสุขภาพอนามัย ความรู้ ชีวิตการทำงาน รายได้และการกระจายรายได้ รวมทั้งสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตของคน ทั้งชีวิตครอบครัว สภาพแวดล้อม และการบริหารจัดการที่ดี

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2554) วิสัยทัศน์และเป้าประสงค์หลักในการพัฒนาประเทศมุ่งสู่การสร้างความเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย การใช้ดัชนีความอยู่ดีมีสุขเป็นเครื่องมือวัดผลกระทบการพัฒนาจึงไม่เพียงพอ เนื่องจากขอบเขตของนิยามความสุขได้ขยายจากมิติของการดำรงชีวิตและแนวปฏิบัติของปัจเจกบุคคลไปสู่ระดับครอบครัว ชุมชน และสังคมไทย รวมทั้งการวัดในด้านจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม ความถูกต้องดีงามต่างๆ สศช.จึงได้ขยายแนวคิดการพัฒนาจากดัชนีความอยู่ดีมีสุขมาเป็น “ดัชนีความอยู่ดีมีสุขร่วมกันในสังคมไทย” ที่กำหนดองค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขที่กว้างขวางครอบคลุมมากขึ้นทั้งการมีสุขภาวะ ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล และสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล ดำเนินการบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมและเห็นพ้องต้องกันของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง เป็นเครื่องมือบ่งชี้สถานะของประเทศ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง และใช้ประเมินผลกระทบของการพัฒนาประเทศที่มุ่งสู่สังคมอยู่ดีมีสุขร่วมกัน

อย่างไรก็ตามในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 สังคมไทยต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจที่พึ่งพาเศรษฐกิจภายนอกประเทศสูง มีความเหลื่อมล้ำ

มากขึ้น ขณะที่ ค่านิยมที่ดั่งาม ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีในสังคมไทยเสื่อมถอย มีความเป็นวัตถุนิยม อีกทั้งฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม และประเทศประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและมีความรุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีปัญหาความขัดแย้งและความสงบสุขในสังคม ดังนั้น ตัวชี้วัดและดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขฯ บางตัวจึงไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปไม่สามารถสะท้อนผลกระทบการพัฒนาได้ชัดเจน อาทิ อัตราการหย่าร้าง อัตราคดียาเสพติด ต่อประชากรพันคน ร้อยละของปริมาณน้ำใต้ดินที่นำมาใช้ต่อปริมาณน้ำใต้ดินที่สามารถใช้งานได้ ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และมีประเด็นการพัฒนาสำคัญ อาทิ เศรษฐกิจและสังคมสีเขียว การสร้างสังคมคาร์บอนต่ำ การบริหารจัดการประเทศ เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม การเติบโตของเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพ การส่งเสริมความร่วมมือแบบหุ้นส่วนการพัฒนาทั้งในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาค ดังนั้น สศช.จึงมีความจำเป็นต้องทบทวนดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยที่จะใช้ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ให้มีความเหมาะสม ชัดเจน สามารถสะท้อนผลการพัฒนาได้จริงและมีประสิทธิภาพ

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2.1 เพื่อพัฒนาดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยให้สะท้อนผลการพัฒนาตามแนวทางการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ให้มีความชัดเจนและสมบูรณ์ เป็นเครื่องมือในการติดตามประเมินผลกระทบการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ

1.2.2 เพื่อปรับปรุงการรวบรวมข้อมูลและตัวชี้วัดภายใต้ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพให้มีความทันสมัย สามารถใช้ในการติดตามประเมินผลและรายงานผลได้ทันต่อสถานการณ์ และมีประสิทธิภาพ

1.3 กรอบแนวคิดในการศึกษา

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คณะที่ปรึกษามีกรอบแนวคิดในการศึกษาดังนี้ (ดูแผนภาพที่ 1-1 ประกอบ)

- การศึกษาทบทวนองค์ความรู้ ความเปลี่ยนแปลงหรือความก้าวหน้าเชิงกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความอยู่เย็นเป็นสุขทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงหรือพัฒนา “กรอบแนวคิดพื้นฐาน” และ “ความหมาย” ของความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

- ในการศึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุง “กรอบแนวคิดพื้นฐาน” สำหรับการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ในเบื้องต้นยังคงอยู่บนแนวคิดพื้นฐานสำคัญ 3 ประการ คือ (1) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) แนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา (3) วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 โดยคณะที่ปรึกษาจะทำการศึกษาแนวคิดสำคัญใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมเพื่อการปรับปรุงกรอบแนวคิดพื้นฐานให้มีความเหมาะสมหรือทันสมัยมากยิ่งขึ้น เช่น แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจสีเขียวที่เสนอโดยโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP)

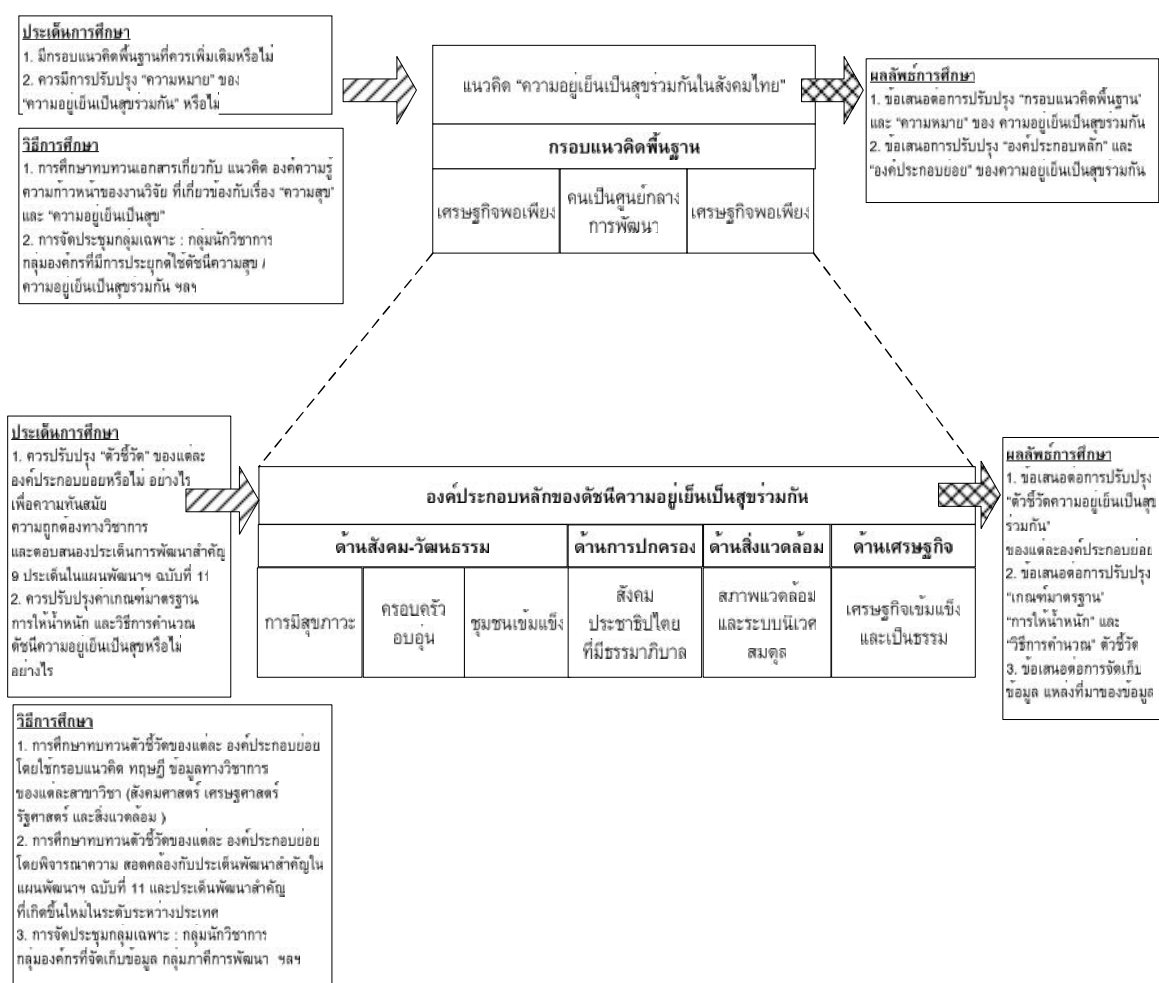
- การศึกษาทบทวนและปรับปรุงปัจจัยพื้นฐานร่วมในการสร้างความสุขของมนุษย์ที่ได้กำหนดไว้เป็น 6 องค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบย่อยของความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านธรรมาภิบาล เพื่อการพัฒนาตัวชี้วัดหลักและตัวชี้วัดใหม่ที่มีความถูกต้องและเหมาะสมตามหลักวิชาการที่เกี่ยวข้อง และสามารถสะท้อนประเด็นการพัฒนาสำคัญ 9 ประเด็นตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เช่น การพัฒนาคน เพื่อเสริมสร้างทุนทางปัญญาอย่างยั่งยืน การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทย การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภาคประชาสังคมและธุรกิจเอกชน การยกระดับขีดความสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติ ฯลฯ รวมทั้งประเด็นการพัฒนาสำคัญที่เกิดขึ้นใหม่ในระดับระหว่างประเทศ เช่น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ความมั่นคงทางอาหาร เป็นต้น

- การศึกษาวิเคราะห์และปรับปรุงประเด็นการวัด ตัวชี้วัด การกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน (Benchmarking) การให้น้ำหนัก (Weighting) และวิธีการคำนวณดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย โดยการศึกษาทบทวนทฤษฎีและหลักวิชาการที่เกี่ยวข้องทั้งด้านเศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ และด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อการปรับปรุงให้เกิดความทันสมัย มีความเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับจากหน่วยงานต่างๆ มากยิ่งขึ้น และ/หรือยกเลิกตัวชี้วัดที่ล้าสมัย ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ พร้อมปรับการจัดหมวดหมู่ข้อมูลและประมวลผลดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยให้ทันสมัย และสะดวกต่อการสืบค้น

- ในการศึกษาปรับปรุงตัวชี้วัด คณะที่ปรึกษาจะพิจารณาถึงการกำหนดตัวชี้วัดในระดับประเทศและระดับอื่นๆ ที่ต่ำกว่าระดับประเทศ (เช่น จังหวัด, ชุมชน) ควบคู่กัน โดยคำนึงถึง

ความจำเป็นและประโยชน์ของการมีตัวชี้วัดที่ต่ำกว่าระดับประเทศที่สามารถสะท้อนผลการพัฒนาได้อย่างมีความหมาย แตกต่างไปจากตัวชี้วัดระดับประเทศ รวมทั้งพิจารณาเกี่ยวกับเงื่อนไขเรื่องการมีอยู่ของข้อมูล และการยอมรับของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม การไม่มีอยู่ของข้อมูลในปัจจุบันไม่ได้เป็นปัจจัยชี้ขาดของการเลือกกำหนดตัวชี้วัด

แผนภาพที่ 1-1: กรอบแนวคิดในการศึกษา

1.4 กลไกการบริหารงาน

เนื่องจากโครงการศึกษาตัวชี้วัดฯ เกี่ยวเนื่องกับศาสตร์หลายด้านและต้องใช้ความรู้ความเข้าใจในเชิงสหวิทยาการ คณะที่ปรึกษาจึงประกอบด้วยนักวิจัยจากหลากหลายสาขา โดยแบ่งเป็น 4 ทีมเพื่อรับผิดชอบศึกษาทบทวนตัวชี้วัดความอยู่เป็นสุขร่วมกันที่เกี่ยวข้องกับสาขาต่างๆ ประกอบด้วย ทีมทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านรัฐศาสตร์ (ธรรมาภิบาล) และ

มีผู้ประสานงานโครงการและผู้ช่วยนักวิจัยคอยสนับสนุนการศึกษาและดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

ทั้งนี้ ระหว่างการศึกษาวิจัย จะมีการประชุมทีมวิจัยเป็นระยะ เพื่อการประมวลและวิเคราะห์ผลการศึกษาในภาพรวม โดยการวิเคราะห์ผลความเชื่อมโยงระหว่าง 4 ทีม รวมทั้งเพื่อการปรับปรุงและทบทวนแผนการดำเนินงานที่ผ่านมามีอุปสรรคหรือข้อจำกัดเกิดขึ้น หรือเพื่อปรับยุทธศาสตร์การดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับคำแนะนำหรือข้อมูลที่ได้เพิ่มเติมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือเพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลหรือข้อค้นพบใหม่ๆ จากการวิจัย เป็นต้น

นอกจากนั้น ในช่วงการดำเนินโครงการฯ จะมีการประสานการทำงานกับสำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา ของ สศช. เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับแผนการดำเนินงาน ผลการศึกษา และการนำผลการศึกษาหรือข้อเสนอไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างเพิ่มขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ สศช. ในด้านการติดตามประเมินผลแผนพัฒนาประเทศให้สูงขึ้น และจะจัดกิจกรรมฝึกอบรมเป็นการเฉพาะด้วย

1.5 กระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการศึกษา

แบ่งกระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการศึกษาเป็น 3 ช่วง แสดงดังแผนภาพที่ 1-2

1.5.1 กระบวนการ ขั้นตอนการศึกษา

ช่วงที่ 1 การศึกษาปรับปรุงตัวชี้วัดอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย โดยมีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

- การศึกษาทบทวนกรอบแนวคิด องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยทั้งในไทยและต่างประเทศ อาทิเช่น ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน ฯลฯ โดยจะมีการศึกษาแนวคิดสำคัญใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมเพื่อการปรับปรุงกรอบแนวคิดพื้นฐานให้มีความเหมาะสมหรือทันสมัยมากยิ่งขึ้น เช่น แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจสีเขียวที่เสนอโดยโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP) หรือตัวชี้วัดอื่นเช่น Millennium Development Goals (MDGs) Indicator, OECD Better Life Index, Happy Planet Index, Gross National Happiness (GNH) Index, Sustainable Development Goal เป็นต้น

- การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดและการประยุกต์ใช้ดัชนีความสุข หรือความอยู่เย็นเป็นสุขของหน่วยงานต่างๆในประเทศไทย อาทิเช่น การจัดทำดัชนีของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ดัชนีของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตัวชี้วัดด้านสุขภาวะของกระทรวงสาธารณสุข ฯลฯ

- การศึกษาสภาวะการณ์ / ประเด็นการพัฒนาที่สำคัญซึ่งมีผลเกี่ยวโยงต่อความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ตัวอย่างเช่น ยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบคาร์บอนต่ำ การพัฒนาสู่สังคมคาร์บอนต่ำ เศรษฐกิจสีเขียวในบริบทการพัฒนาที่ยั่งยืนและการขจัดความยากจน การเติบโตสีเขียว ฯลฯ

- การศึกษาประเด็นการพัฒนา 9 ประเด็นที่กำหนดอยู่ในแผนพัฒนาฉบับที่ 11 ได้แก่

- 1) การพัฒนาคนเพื่อเสริมสร้างทุนทางปัญญาอย่างยั่งยืน
- 2) การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทย
- 3) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ภาคประชาสังคม และธุรกิจเอกชน
- 4) การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ
- 5) การส่งเสริมความร่วมมืออย่างเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาทั้งในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาค
- 6) การเตรียมความพร้อมของไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
- 7) การบริหารจัดการน้ำและที่ดินเพื่อความมั่นคงด้านอาหาร
- 8) การยกระดับขีดความสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และภัยพิบัติ
- 9) การบริหารจัดการประเทศเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม

- จัดทำข้อเสนอการปรับปรุงกรอบแนวคิด นิยาม องค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบย่อยของตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

- จัดทำข้อเสนอการปรับปรุงประเด็นการชี้วัด ตัวชี้วัดค่าเกณฑ์มาตรฐาน การให้น้ำหนัก และการคำนวณตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

ช่วงที่ 2 การนำเสนอข้อปรับปรุงตัวชี้วัดอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยแก่ภาคีการพัฒนา มีขอบเขตการศึกษาดังนี้

- การนำเสนอข้อปรับปรุงตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยแก่ภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องในสาขาต่างๆ ประกอบด้วย มิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้าน

รัฐศาสตร์ (ธรรมาภิบาล) เพื่อนำเสนอผลการศึกษาปรับปรุงตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

- การนำความเห็น/ข้อเสนอแนะจากภาคีการพัฒนาปรับปรุงตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคม จากผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในสาขาต่างๆ ประกอบด้วย มิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านรัฐศาสตร์ (ธรรมาภิบาล) มาประมวลและพัฒนาปรับปรุงตัวชี้วัดอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

ช่วงที่ 3 การเผยแพร่ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยที่ได้ปรับปรุงใหม่ มีขอบเขตการศึกษาดังนี้

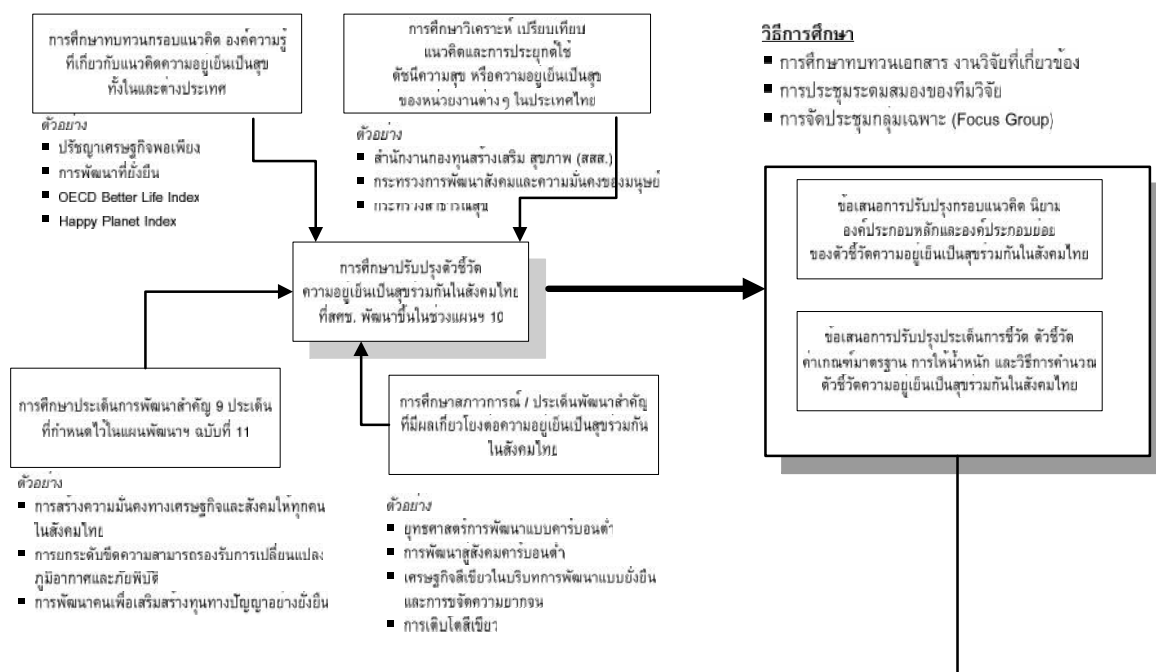
- การนำตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยที่ปรับปรุงใหม่ โดยจัดประชุมเวทีสาธารณะ เพื่อนำเสนอและเผยแพร่ตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยที่ปรับปรุงใหม่ เพื่อสร้างความเข้าใจและการยอมรับจากภาคีการพัฒนาต่อตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยที่ปรับปรุงใหม่

- การสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงระบบฐานข้อมูล และการประมวลผล เช่น ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแห่งชาติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการคลัง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นต้น เพื่อนำมาใช้ประกอบการปรับปรุงดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทย และปรับปรุงระบบฐานข้อมูล

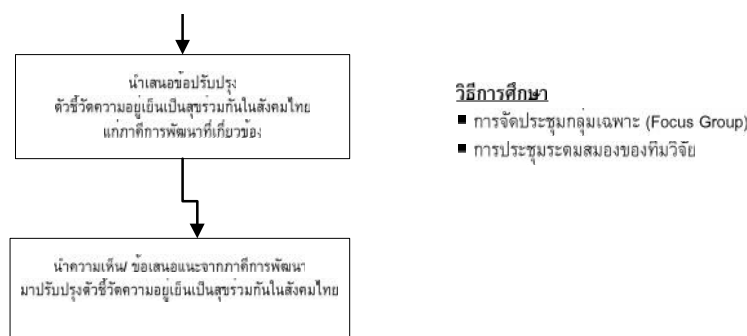
- การจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับองค์ความรู้และเทคนิคใหม่ด้านการพัฒนาและติดตามการประเมินผลตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้แก่บุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนภาพที่ 1-2: กระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการศึกษา

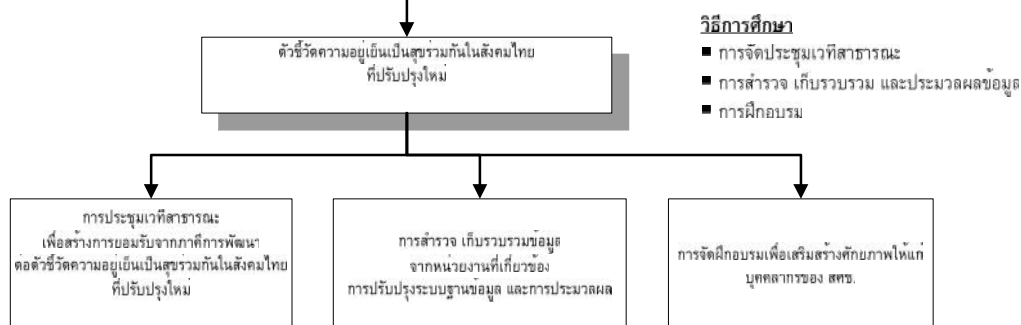
ช่วงที่ 1 : การศึกษาปรับปรุงตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

ช่วงที่ 2 : การนำเสนอข้อปรับปรุงตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยแก่ภาคีการพัฒนา

ช่วงที่ 3 : การเผยแพร่ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยที่ได้ปรับปรุงใหม่

1.5.2 วิธีการศึกษา

1) การศึกษาทบทวนเอกสาร งานวิจัย ข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมและประมวลองค์ความรู้ทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความอยู่เย็นเป็นสุข ในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและธรรมาภิบาล และการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดและการประยุกต์ใช้ดัชนีความสุข หรือความอยู่เย็นเป็นสุขของหน่วยงานต่างๆ ในประเทศไทย

2) การสังเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอ การปรับปรุงกรอบแนวคิด นิยาม องค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบย่อยของตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย และข้อเสนอการปรับปรุงประเด็นการชี้วัด ค่าเกณฑ์มาตรฐาน การให้น้ำหนัก และวิธีการคำนวณตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยที่ สศช.พัฒนาขึ้นในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10

3) การจัดประชุมกลุ่มเฉพาะ เพื่อนำเสนอการปรับปรุงตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยแก่ภาคีการพัฒนา โดยแยกเป็น 4 มิติตัวชี้วัด คือ มิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านธรรมาภิบาล และการประชุมเฉพาะองค์กรที่ทำเรื่องตัวชี้วัด มีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มครั้งละ 15 -20 คน โดยมีรายละเอียดการจัดประชุมในเบื้องต้น (ทั้งนี้อาจมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม) ดังนี้

(3.1) ด้านเศรษฐกิจ จัดประชุมกลุ่มเฉพาะ ประกอบด้วยหน่วยงาน/ผู้เข้าร่วมประชุมเบื้องต้น ดังนี้

องค์กรภาครัฐ เช่น สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กรมศุลกากร ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานประกันสังคม สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

องค์กรวิจัยอิสระ/ องค์กรมหาชน เช่น สถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์กรมหาชน)

องค์กรภาคเอกชน เช่น สมาอุตสาหกรรม สมาหอการค้า สมาคมธนาคารไทย

ผู้ทรงคุณวุฒิ เช่น ผศ.ดร.นงนุช สุนทรชวากานต์ อ.ดร.ศุภชัย ศรีสุรัตน์ อ.ดร.ภัททา เกิดเรือง เป็นต้น

(3.2) ด้านสังคม จัดประชุมกลุ่มเฉพาะ ประกอบด้วยหน่วยงาน/ผู้เข้าร่วมประชุมเบื้องต้น ดังนี้

องค์กรภาครัฐ เช่น กรมอนามัย กรมสุขภาพจิต สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักกระบวนวิชา กรมควบคุมโรค สำนักบัญชีประชาชาติ กรมสุขภาพจิต สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กรมการปกครอง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กรมการปกครอง สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานอันเนื่องพระราชดำริ (กปร.)

องค์กรวิจัยอิสระ/ องค์กรมหาชน เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน)

องค์กรพัฒนาเอกชน เช่น มูลนิธิเด็ก มูลนิธิพัฒนาชีวิตและชนบท มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มูลนิธิชีววิถี มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (แห่งประเทศไทย)

ผู้ทรงคุณวุฒิ เช่น ศ.วันทนี วาสิกะสิน ผศ.ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง รศ.ดร.วรุฒิ โรมรัตนพันธ์

(3.3) ด้านสิ่งแวดล้อม จัดประชุมกลุ่มเฉพาะ ประกอบด้วยหน่วยงาน/ผู้เข้าร่วมประชุมดังนี้

องค์กรภาครัฐ เช่น กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กรมโรงงานอุตสาหกรรม การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพรรณพืช

องค์กรพัฒนาเอกชน เช่น มูลนิธิโลกสีเขียว มูลนิธิบูรณะนิเวศ มูลนิธิสืบนาคะเสถียร สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย กรีนพีชเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ผู้ทรงคุณวุฒิ เช่น นายแพทย์กิจจา เรืองไทย คุณเชวง จาว รศ.สุชาติา ชินะจิตร รศ.ชัยยุทธ สุขศรี

(3.4) ด้านธรรมชาติ จัดประชุมกลุ่มเฉพาะ ประกอบด้วยหน่วยงาน/ผู้เข้าร่วมประชุมเบื้องต้นดังนี้

องค์กรภาครัฐ เช่น สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

องค์กรอิสระ เช่น ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย

ผู้ทรงคุณวุฒิ เช่น คุณภาณุ สวัสดิ์รักษ์ อ.ภาคภูมิ ฤกษ์เมธ

(3.5) การประชุมเฉพาะองค์กรที่ทำเรื่องตัวชี้วัด ประกอบด้วยกลุ่มนักวิชาการ/องค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับเรื่องตัวชี้วัดความสุข หรือความอยู่เย็นเป็นสุข เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) กลุ่มวิจัยความอยู่ดีมีสุขและการพัฒนาที่ยั่งยืน (WeSD) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น คุณวัลลภา แวน วิลเลี่ยนส์วาร์ด บริษัทสวนเงินมีมา สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) มูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี จังหวัดขอนแก่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

สำหรับการประชุมกลุ่มเฉพาะอาจใช้เทคนิค รูปแบบการประชุมที่แตกต่างกันขึ้นกับประเด็นหารือและความเหมาะสมของการประชุมในแต่ละครั้ง เช่น การระดมสมอง (brain storming) สานเสวนา (Dialogue) สภากาแฟ (World Café) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop)

4) การจัดทำคู่มือการพัฒนาดัชนี การติดตามประเมินผล จำนวน 1 ฉบับ และฝึกอบรมเกี่ยวกับองค์ความรู้และเทคนิคใหม่ให้แก่บุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จำนวน 30-40 คน

5) การจัดสัมมนาเผยแพร่ผลการพัฒนาตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย จำนวน 1 ครั้ง มีจำนวนผู้เข้าร่วม 70-100 คน โดยกลุ่มเป้าหมายคือผู้เข้าร่วมการประชุมกลุ่มเฉพาะและหน่วยงานภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ที่เกี่ยวข้อง

1.6 แผนการดำเนินงานโครงการ และกิจกรรม

แผนการดำเนินงานในระยะเวลา 10 เดือน นับจากวันที่ลงนามในสัญญา (25 กันยายน 2555)
แสดงรายละเอียดตามตารางที่ 1-1

ตารางที่ 1-1: แสดงแผนการดำเนินงานโครงการและกิจกรรม

กิจกรรม \ เดือน	ต.ค. 55	พ.ย. 55	ธ.ค. 55	ม.ค. 56	ก.พ. 56	มี.ค. 56	เม.ย. 56	พ.ค. 56	มิ.ย. 56	ก.ค. 56
1. ประชุมวางแผนการทำงานและวิเคราะห์ผลการศึกษาของทีมที่ปรึกษา										
2. ศึกษาทบทวน กรอบแนวคิด นิยามองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย ประเด็นการวัด เกณฑ์มาตรฐาน การให้น้ำหนัก และเทคนิคการคำนวณดัชนีฯ ให้สะท้อนผลการพัฒนาตามแผนฯ 11										
3. จัดทำกรอบแนวคิดการศึกษา กลไกในการบริหารงาน แผนการดำเนินโครงการ กระบวนวิธีการศึกษา ขั้นตอน กิจกรรมการดำเนินงานและแผนการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน อย่างละเอียด และผลการศึกษาเบื้องต้น										
4. ส่งรายงานการศึกษาขั้นต้น	★									
5. ทบทวนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาดัชนีและตัวชี้วัดความสุขทั้งในและต่างประเทศ										
6. ปรับปรุงดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย										
7. จัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)			▪	▪▪	▪▪	▪▪	▪			
8. จัดประชุมระดมความคิดเห็นจากภาคีการพัฒนาครั้งที่ 1					▪					
9. ส่งรายงานการศึกษาขั้นกลาง					★					
10. ปรับระบบข้อมูล จัดเก็บ ประมวลผลดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข										
11. จัดประชุมระดมความคิดเห็นจากภาคีการพัฒนาครั้งที่ 2							▪			
12. ส่งร่างรายงานการศึกษานำเสนอ							★			
13. ปรับแก้ร่างรายงานการศึกษานำเสนอ										
14. จัดทำคู่มือการพัฒนาดัชนี การติดตามประเมินผล										

กิจกรรม	เดือน	ต.ค. 55	พ.ย. 55	ธ.ค. 55	ม.ค. 56	ก.พ. 56	มี.ค. 56	เม.ย. 56	พ.ค. 56	มิ.ย. 56	ก.ค. 56
15. จัดอบรมเกี่ยวกับองค์ความรู้และเทคนิคใหม่ๆ ให้แก่เจ้าหน้าที่ สศช.										▪	
16. จัดสัมมนาเพื่อเผยแพร่ผลการพัฒนาปรับปรุงดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขฯ										▪	
17. ส่งรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์พร้อมทั้งคู่มือการพัฒนาดัชนีการติดตามประเมินผล											★

1.7 ผลผลิตและตัวชี้วัดความสำเร็จ

1.7.1 ผลผลิต

1.7.1.1 ชุดตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยที่มีการปรับปรุงให้สามารถสะท้อนผลการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11

1.7.1.2 การรวบรวมข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ประกอบการประเมินผลกระทบการพัฒนากายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11

1.7.2 ผลลัพธ์

1.7.2.1 สศช. ใช้ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยเป็นเครื่องมือในการบ่งชี้สถานการณ์การพัฒนาประเทศ และติดตามประเมินผลกระทบการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.7.2.2 ข้อมูลภายใต้ตัวชี้วัดและดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยมีความชัดเจน เหมาะสม ทันสมัย และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

1.7.2.3 ภาวการณ์พัฒนามีความรู้ความเข้าใจและได้ใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสร้างเครือข่ายการติดตามประเมินผลระหว่างภาวการณ์พัฒนาที่เกี่ยวข้อง

1.8 สรุปผลการดำเนินงาน

โครงการได้จัดประชุมกลุ่มเฉพาะ(Focus Group) เพื่อนำเสนอผลการศึกษาเบื้องต้นรวมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะจากภาวการณ์พัฒนาต่อการปรับปรุงตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

ได้แก่ การประชุมเฉพาะองค์กรที่ทำเรื่องตัวชี้วัด การประชุมเฉพาะมิติด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านธรรมาภิบาล รวมทั้งสิ้น 5 ครั้ง รวมทั้งได้จัดประชุมเวทีสาธารณะเพื่อนำเสนอผลการศึกษาการปรับปรุงตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย (รายงานสรุปผลการประชุมได้นำเสนอไว้ในภาคผนวก) ดังนี้

1.8.1 การประชุมกลุ่มเฉพาะ “บทเรียนจากตัวชี้วัดการพัฒนาจากหน่วยงานต่างๆ กับการสะท้อนความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย” วันอังคารที่ 8 มกราคม 2556 เวลา 13.00-16.30 น. ณ ห้องศรีตรัง 3 โรงแรมโกลเด้น ทิวลิป เอสเซนเชียล วสุ มีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 43 คน

1.8.2 ประชุมกลุ่มเฉพาะ “การปรับปรุงตัวชี้วัดอยู่เย็นเป็นสุข: มิติสิ่งแวดล้อม” วันศุกร์ที่ 25 มกราคม 2556 เวลา 8.30-12.00 น. ห้องประชุม 209 อาคารจามจุรี 2 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 15 คน

1.8.3 การประชุมกลุ่มเฉพาะเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดด้านสุขภาวะ ครอบครัวอบอุ่น และชุมชนเข้มแข็ง วันอังคารที่ 5 กุมภาพันธ์ 2556 เวลา 13.00 - 16.00 น. ณ อาคารอเนกประสงค์ 1 ห้องบรรยายชั้น 7 วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 31 คน

1.8.4 การประชุมกลุ่มเฉพาะ “การปรับปรุงตัวชี้วัดอยู่เย็นเป็นสุข: มิติธรรมาภิบาล” วันจันทร์ที่ 18 กุมภาพันธ์ 2556 เวลา 13.00-16.30 น. ณ ห้องประชุมสิปปนนท์ อาคาร 4 ชั้น 1 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 22 คน

1.8.5 การประชุมกลุ่มเฉพาะ “การปรับปรุงตัวชี้วัดอยู่เย็นเป็นสุข: มิติเศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม” วันอังคารที่ 21 พฤษภาคม 2556 เวลา 13.00-16.30 น. ณ ห้องประชุมชั้น 5 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 24 คน

1.8.6 การประชุมเวทีสาธารณะ “การปรับปรุงดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย” วันพุธที่ 17 กรกฎาคม 2556 เวลา 09.00-12.30 น. ณ ห้องประชุม Meeting I ชั้น 2 โรงแรมโกลเด้น ทิวลิป เอสเซนเชียล วสุ ถนนวิสุทธิกษัตริย์ มีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 74 คน

บทที่ 2

การทบทวนแนวคิดของตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข

และบทเรียนการประยุกต์ใช้ตัวชี้วัดการพัฒนาในประเทศและต่างประเทศ

จุดประสงค์ของการศึกษาในส่วนนี้ คือ การทบทวนกระบวนการและปัจจัยที่กำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับ “ความอยู่เย็นเป็นสุข” (Green and Happy Society) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และศึกษาทบทวนกรอบแนวคิดหรือบทเรียนจากตัวชี้วัดทางการพัฒนาต่างๆ ที่มีอยู่ ทั้งจากต่างประเทศและในประเทศ เพื่อวิเคราะห์ความจำเป็นหรือโอกาสในการประยุกต์และปรับปรุงตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในระดับกรอบแนวคิดต่อไป

ในการศึกษาทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องความเป็นอยู่ที่ดี (Wellbeing) เรื่องความสุข และเรื่องความอยู่เย็นเป็นสุขในบทนี้จะเป็นการศึกษาวิเคราะห์จากการนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้พัฒนาเป็นชุดตัวชี้วัดของต่างประเทศ และการดำเนินงานขององค์กรต่างๆ ในประเทศไทย ไม่ได้มุ่งเน้นการศึกษาจากเอกสารวิชาการหรืองานวิจัย เนื่องจากการศึกษาในลักษณะดังกล่าวได้มีการดำเนินงานไปแล้วในโครงการวิจัยและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น รายงานการพัฒนาดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขในโครงการพัฒนาฐานข้อมูล สศช.(คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551) เอกสารรายงานความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย (เอกสารประกอบการประชุมประจำปี สศช., 2550) เอกสารกรอบแนวคิด องค์ประกอบ หลักเกณฑ์และวิธีวัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย (สศช., 2555)

2.1 ที่มาของกรอบแนวคิด “ความอยู่เย็นเป็นสุข”

- สังคมไทยมีความคุ้นเคยกับแนวคิดความ “อยู่เย็นเป็นสุข” ในระดับปัจเจกและครัวเรือน คือเป็นคำติดปากที่มักใช้กล่าวอวยพรแก่กัน โดยมีนัยยะบางประการที่แตกต่างไปจากแนวคิดของ “ความสุข” และ “อยู่ดีมีสุข” นั่นก็คือแนวคิดเรื่องของ “ความสุข” มักจะมีความหมายโดยกว้างถึงสภาวะที่ปลอดจากความทุกข์ ความลำบากนานาประการ โดยไม่ได้จำกัดว่าที่มาของความสุขนั้นจะต้องเกิดจากปัจจัยใด ส่วน “ความอยู่ดีมีสุข” จะสื่อถึงความสุขอันมีที่มาจากการ “อยู่ดี” หรือมีความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งอาจหมายถึงมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตมั่นคงเพียงพอ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง และอาจมี

ความหมายที่คาบเกี่ยวกับคำว่า “อยู่ดีกินดี” ซึ่งมีนัยยะถึงสภาวะของความสุขอันมีที่มาจากสถานะทางเศรษฐกิจที่ดี จนสามารถเข้าถึงการบริโภคสินค้าและบริการต่างๆ ที่มีคุณภาพที่ดีและปริมาณที่มากตามความต้องการได้ ส่วนคำว่า “อยู่เย็นเป็นสุข” แม้จะไม่มีนิยามโดยตรง แต่ความหมายทั่วไปที่เข้าใจกันก็คือเป็นสภาวะของความสุขที่มีนัยยะของปัจจัยภายในจิตใจเข้ามาเกี่ยวข้อง คือเป็นภาวะสุขสบายและเป็นปกติของจิตใจ ไม่มีเรื่องต้องเดือดเนื้อร้อนใจ ไม่ต้องเผชิญกับความขาดแคลนหรือขัดแย้งซึ่งสร้างความลำบากให้ ฯลฯ

- ส่วนแนวคิดเรื่อง “ความอยู่เย็นเป็นสุข” ในระดับประเทศได้เริ่มปรากฏครั้งแรกในแผนพัฒนาฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) กล่าวคือมีการกำหนดให้ “ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” เป็นวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ในการพัฒนาตามแผนฯ 10 โดยมีการกล่าวถึงกรอบของการพัฒนาไว้กว้างๆ ว่าเป็นการพัฒนาที่ “ยึดแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวม ที่มีคนเป็นศูนย์กลางอย่างต่อเนื่อง เพื่อประเทศมีภูมิคุ้มกันสามารถปรับตัวพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงและความผันผวนของกระแสโลกาภิวัตน์ทั้งด้านวัตถุ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ อันจะนำไปสู่ความสงบร่มเย็นในสังคมอย่างยั่งยืน”

- ทั้งนี้ การเกิดขึ้นของกรอบแนวคิด “ความอยู่เย็นเป็นสุข” ในระดับสังคมของ สศช. นั้น ถือได้ว่าสอดคล้องกับบริบทและกระแสการพัฒนาต่างๆ ในช่วงนั้น อันได้แก่

○ ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งรุนแรงและมีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมทุกภาคส่วน ซึ่งเชื่อว่าเป็นผลมาจากการพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่มีเสถียรภาพ เพราะพึ่งพิงภายนอกประเทศมากเกินไป อันนำมาซึ่งการปรับกรอบแนวคิดการพัฒนาของประเทศครั้งสำคัญ เช่น ด้านเศรษฐกิจ แผนพัฒนาฯ ได้ให้ความสำคัญกับนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ภายใต้หลักการที่ยึดความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี) มาเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศมากขึ้น

○ กระแสการวัดผลการพัฒนาที่เน้นปัจจัยด้าน “คุณภาพชีวิต” (Well-being) ที่เริ่มแพร่หลายมากขึ้นในระดับนานาชาติ ยกตัวอย่างเช่น “ดัชนีการพัฒนามนุษย์” (Human Development Index : HDI) ซึ่งถูกพัฒนาโดย UNDP ตั้งแต่นั้นปี พ.ศ. 2527 หรือ “ดัชนีความสุข” (Gross National Happiness : GNH) ของประเทศภูฏาน ที่เริ่มเป็นที่รู้จักในช่วง พ.ศ. 2547 โดยเน้นการวัดความสุขของประชาชนในด้านจิตใจ และความสมดุลในการพัฒนาประเทศในมิติต่างๆ นอกเหนือจากความสำเร็จเติบโตทางด้านวัตถุมากขึ้น ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าประเทศไทย โดยสศช. จะมีความพยายามเปลี่ยนแปลงกรอบความคิดในการพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับคนในฐานะเป็นศูนย์กลางการพัฒนา

ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 แต่ก็ยังขาดตัวชี้วัด และการประเมินการพัฒนาคนที่สอดคล้องกับบริบท และสะท้อนภาพการพัฒนาอย่างแท้จริง

○ กระแสเรื่อง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (United Nations Conference on Environment and Development (UNCED); หรือ Rio Summit) ในปี พ.ศ. 2535 และการประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (The World Summit on Sustainable Development (WSSD) หรือการประชุม Rio+10) ในปี พ.ศ. 2535 ด้วย ซึ่งประเทศไทยได้มีการอนุรักษ์ผลจากการประชุมดังกล่าว โดยให้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” (National Council for Sustainable Development) ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 กันยายน พ.ศ.2545 โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นฝ่ายเลขานุการและเป็น focal point ของการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ

● ที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ซึ่งเป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนา มีการมุ่งเน้นการรายงานภาวะเศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์มวลรวม และรายได้ประชาชาติเป็นตัวชี้วัดความก้าวหน้าในการพัฒนาหลัก แต่จากบริบทการพัฒนาใหม่ต่าง ๆ ข้างต้น นำมาซึ่งนวัตกรรมการเกิดขึ้นของดัชนีชี้วัดต่างๆ ซึ่งทางสศช. พยายามที่จะพัฒนาขึ้นอันได้แก่

○ ดัชนีอยู่ดีมีสุข – เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของแผนพัฒนาฯ ที่ต้องการเปลี่ยนจากการเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมาเป็นเน้น “คน” เป็นศูนย์กลาง (คล้าย Human Development Index ของ UNDP) แต่ปรับให้สะท้อนหรือแสดงให้เห็นภาพของการพัฒนาคนที่สอดคล้องกับปรัชญาของแผนพัฒนาและบริบทของประเทศไทยมากขึ้น

○ ดัชนีความเข้มแข็งของเศรษฐกิจ – สอดคล้องกับบริบทที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจช่วงปี พ.ศ. 2540 และหลักการของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเรื่องการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

○ ดัชนีการพัฒนาที่ยั่งยืน – สอดคล้องกับบริบทเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนจากการประชุม Rio Summit

● แต่อย่างไรก็ดี ต่อมาในช่วงแผนฯ 10 ได้มีการปรับเปลี่ยนและบูรณาการตัวชี้วัดทั้ง 3 ชุดข้างต้นเข้าด้วยกัน โดยมีเหตุผล คือ

○ สศช.เห็นว่าตัวชี้วัดทั้ง 3 ชุดมีความทับซ้อนกันมาก ยากต่อการสื่อสารแก่สังคม จึงต้องการรวมเป็นดัชนีชี้วัดชุดเดียว

○ ต้องการเน้น “ความสุข” เป็นเป้าหมายในการพัฒนาโดยได้รับอิทธิพลมาจาก Gross National Happiness ของประเทศภูฏาน แต่เน้นความสุขในระดับสังคมมากกว่าความสุขในระดับปัจเจก

○ ต้องการเพิ่มองค์ประกอบเรื่องการบริหารจัดการที่ดี (Good governance)

จึงทำให้เกิดเป็นดัชนี “อยู่เย็นเป็นสุข” ขึ้น มี 6 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วยตัวชี้วัดหลักและตัวชี้วัดรองต่างๆ แล้วนำมาคำนวณในลักษณะที่เป็น composite index

● ความหมายของคำว่า “ความอยู่เย็นเป็นสุข” ตามที่ สศช. ได้ให้คำอธิบายไว้ในตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข ก็คือ “สภาวะที่คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพทั้งจิต กาย ปัญญา ที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวมและสัมพันธ์กันได้อย่างดีถูกต้องดีงาม นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนกับคน และการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”

● ส่วนองค์ประกอบหลัก 6 ด้าน ได้แก่ 1) การมีสุขภาวะ 2) ครอบครัวอบอุ่น 3) ชุมชนเข้มแข็ง 4) เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม 5) สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล และ 6) สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล และมีคำอธิบายเพิ่มเติมพร้อมทั้งองค์ประกอบย่อยสรุปได้ดังนี้

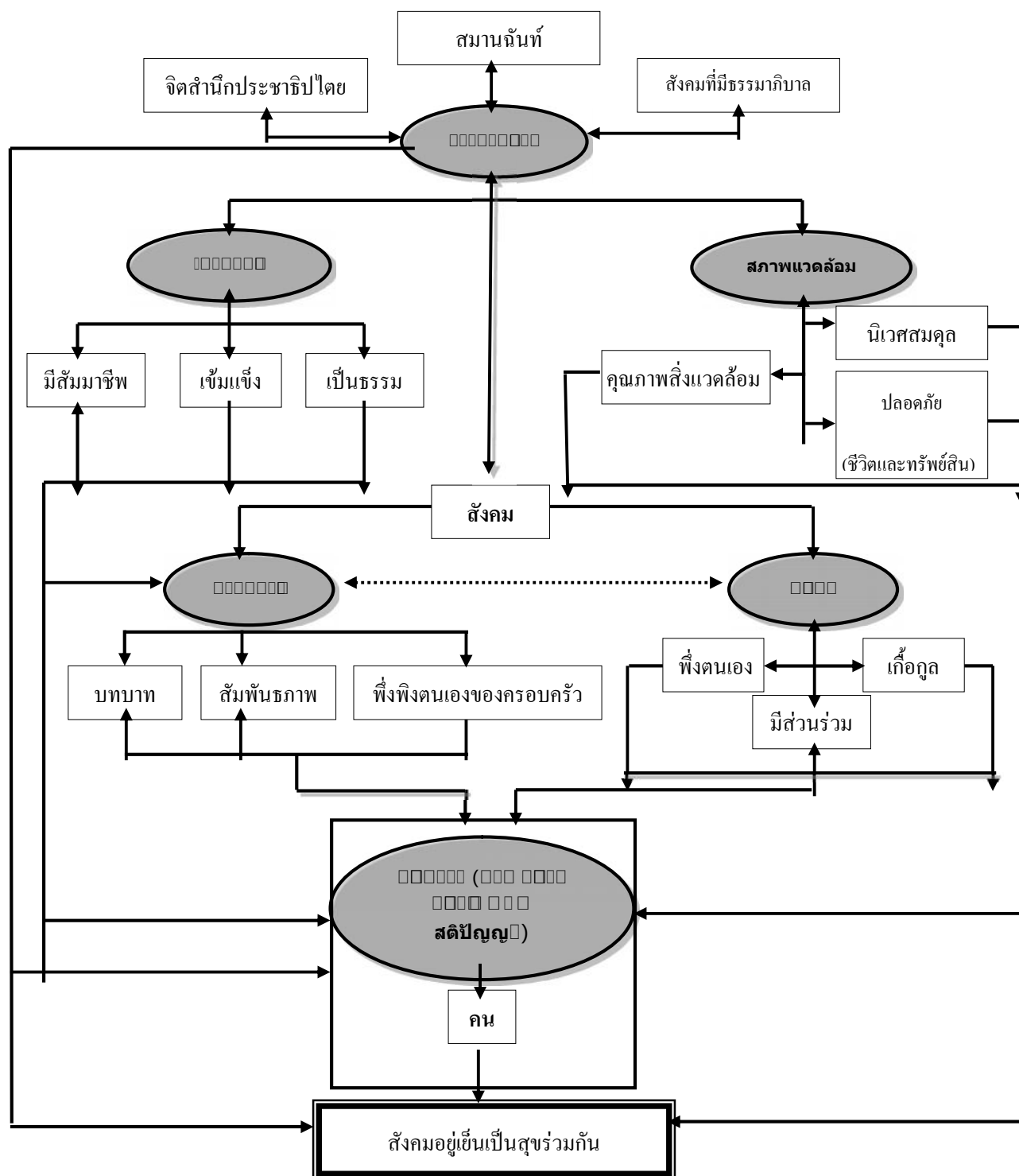
ตารางที่ 2-1: องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
องค์ประกอบที่ 1 : การมีสุขภาวะ ภาวะที่บุคคลปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีร่างกายแข็งแรง มีอายุยืนยาว มีจิตใจดี ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ และใฝ่รู้ สามารถ “คิดเป็นทำเป็น” มีเหตุมีผล อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข	1.1 สุขภาพกายดีและจิตดี หมายถึง การมีร่างกายที่แข็งแรง มีภาวะโภชนาการที่ดี มีพฤติกรรมการดำรงชีวิตที่เหมาะสมไม่มีโรคประจำตัวหรือโรคเรื้อรัง ส่งผลให้ห่างไกลจากโรคภัยไข้เจ็บและมีอายุยืนยาวอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งมี สุขภาพจิตดี ความสามารถของบุคคลที่จะใช้กลไกในการปรับตัวที่ถูกต้อง สามารถปรับอารมณ์ความรู้สึกสู่สภาวะสมดุลได้ด้วยตนเอง โดยที่ตนเองและสภาวะแวดล้อมไม่เดือดร้อน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น 1.2 การมีคุณธรรม และสติปัญญา ใฝ่รู้ ใฝ่ทำทันทและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมได้ และสามารถใช้ประสบการณ์ศักยภาพและทักษะความสามารถของตนเองให้เป็นประโยชน์ในการ

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
	ปฏิบัติการกิจต่างๆ ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ตลอดจนการมีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรมและจริยธรรม มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ มีจิตสำนึกความเป็นไทย
องค์ประกอบที่ 2 : ครอบครัวอบอุ่น กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจ ในการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมายในบรรยากาศที่สงบสุข ด้วยการทำหน้าที่ของครอบครัวได้อย่างเหมาะสมและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคง	2.1 บทบาทหน้าที่ของครอบครัว หมายถึง การทำหน้าที่ของครอบครัวที่จะดูแลความต้องการและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิกในครอบครัว โดยสมาชิกต้องรู้จักทำมาหากิน มีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเองและต่อสมาชิกในครอบครัว 2.2 สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การอยู่ร่วมกันของสมาชิกหลายช่วงวัยที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความผูกพัน เคารพกันและกัน และเอื้ออาทรต่อกัน 2.3 การพึ่งพิงตนเองของครอบครัว หมายถึง ครอบครัวมีรายได้พอเพียงเพื่อที่จะสามารถจัดการให้สมาชิกในครอบครัวดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมั่นคง มีที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยอย่างสุขสบาย และสามารถเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต
องค์ประกอบที่ 3 : ชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนที่มีการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น มีศักยภาพในการพึ่งตนเองและการเรียนรู้ในระดับสูง มีองค์กรในชุมชน กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง และภาคีเครือข่ายการพัฒนาที่เข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งมีความสามัคคี เอื้ออาทรอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และธำรงไว้ซึ่งคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน/ท้องถิ่นหรือเอกลักษณ์ความเป็นไทยได้อย่างต่อเนื่อง	3.1 ชุมชนพึ่งตนเองได้ คือ ชุมชนที่มีการรวมตัวกันอย่างมั่นคง เป็นปึกแผ่น สามารถพึ่งพิงตนเองทางเศรษฐกิจ ทรัพยากร และภูมิปัญญาของชุมชนได้เป็นหลัก มีกลุ่มผู้นำ องค์กรในชุมชนและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนหรือภาคีเครือข่ายการพัฒนา เพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนอย่างต่อเนื่อง 3.2 ชุมชนเกื้อกูลกัน คือ ชุมชนที่มีความรัก ความเอื้ออาทร ความสามัคคี และมีจิตสำนึกห่วงหาพันความเป็นชุมชนของตนร่วมกัน
องค์ประกอบที่ 4 : เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม เศรษฐกิจที่เชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคลที่มีสัมมาชีพที่มั่นคง มีความมั่นคงและปลอดภัยในการทำงาน อยู่ภายใต้เศรษฐกิจที่มีการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ เสถียรภาพ และมีการกระจายรายได้และกระจายผลประโยชน์การพัฒนาในกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่าง	4.1 การมีสัมมาชีพ คือการทำงานที่สุจริต ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทำงานอย่างเต็มความสามารถ โดยมีหลักประกันความมั่นคงและความปลอดภัยในการทำงาน 4.2 เศรษฐกิจเข้มแข็ง เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ ยั่งยืน บนรากฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคงจากความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ มีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ มีประสิทธิภาพการผลิต และสามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก 4.3 ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่เปิด

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
เป็นธรรมและเท่าเทียม นำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำของรายได้และหลุดพ้นจากปัญหาความยากจน	โอกาสการเข้าถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจและปัจจัยการผลิตที่จะนำไปสู่การลดความยากจน ลดช่องว่างของการกระจายรายได้และกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึง
องค์ประกอบที่ 5 : สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ และมีระบบนิเวศที่สมดุล เกื้อกูลต่อการดำรงชีวิตให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและยั่งยืน	5.1 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน หมายถึง สภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัยในการดำรงชีวิตตลอดจนการประกอบอาชีพ ไม่มีปัญหาความรุนแรงในสังคม 5.2 สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดี หมายถึง การที่มลภาวะต่างๆ ได้รับการดูแลควบคุม และแก้ไขให้ฟื้นคืนสู่สภาพที่ดี ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ความสามารถในการปฏิบัติการกิจและความสุขของบุคคลและสังคม 5.3 ระบบนิเวศที่สมดุล เป็นระบบที่สรรพสิ่งต่างๆ พึ่งพิงและพึ่งพาอาศัยกันและกันอย่างได้ดุลทางธรรมชาติ การดำเนินชีวิตที่พอเหมาะพอควร สอดคล้องกับความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะไม่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศเสื่อมโทรมลง ส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพ
องค์ประกอบที่ 6 : สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล คนมีศักดิ์ศรี มีสิทธิเสรีภาพ มีความสัมพันธ์ต่อกันบนพื้นฐานของความยุติธรรม ยอมรับ เคารพและปฏิบัติต่อผู้อื่นโดยคำนึงถึงความเท่าเทียมกัน และร่วมบริหารจัดการประเทศกับภาครัฐ เพื่อให้เกิดธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใส คำนึงค่า และเป็นธรรม นำไปสู่สังคมสมานฉันท์ มีสันติสุขอย่างยั่งยืน สามารถอยู่ร่วมกับนานาอารยประเทศได้อย่างเป็นมิตร	6.1 การมีจิตสำนึกประชาธิปไตย หมายถึง ประชาชนมีความตื่นตัว รู้จักรักษาสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพในส่วนของตนเองและประพฤติดำเนินการตามสิทธิหน้าที่ของตนเอง และเคารพสิทธิ หน้าที่ของบุคคลอื่น ตลอดจนมีความกระตือรือร้นเข้าร่วมบริหารและพัฒนาประเทศ 6.2 สังคมที่มีธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารจัดการเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมที่ดี มีระบบโครงสร้าง กฎเกณฑ์ กระบวนการ และกลไกการดำเนินงาน และการตรวจสอบที่มีคุณธรรม นิติธรรม ความโปร่งใส ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วม และความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร 6.3 ความสมานฉันท์ทางสังคม สังคมที่อยู่ร่วมกันฉันท์กัลยาณมิตร มีความพอใจร่วมกัน มีความเห็นพ้องกัน พร้อมยอมรับความแตกต่างหลากหลายด้านเชื้อชาติ ความเชื่อ วัฒนธรรม และศาสนาของกลุ่มคนในสังคม เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

แผนภาพที่ 2-1: แบบจำลองความอยู่เย็นเป็นสุข

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2554

2.2 กรอบเงื่อนไขที่กำกับการพัฒนาดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข

ในการพัฒนาดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข ในฐานะของตัวชี้วัดด้านความสุขระดับสังคม จะถูกกำกับด้วยเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. กรอบในเรื่องของแนวทางการวัดความอยู่เย็นเป็นสุข

เมื่อกล่าวถึงการพัฒนาคน ซึ่งเป็นจุดเป้าหมายที่มนุษย์ทุกคนต้องการก็คือ “ความสุข” ซึ่งการวัด “ความสุข” อาจทำได้ใน 2 แนวทาง คือ

1) *การวัดความสุขในรูปแบบอัตวิสัย (Subjectivism)* – โดยการสอบถามความสุขจากประชาชนว่าอยู่เย็นเป็นสุขมากน้อยเพียงใด ซึ่งมักจะเน้นความสุขในระดับจิตใจและปัญญา ประกอบด้วยความสุขจากการมีอิสรภาพ ความภาคภูมิใจ ความดีงาม ความสงบ เป็นต้น ซึ่งวัดได้โดยการสำรวจและใช้แบบสอบถาม แนวทางต่างๆในการวัดเช่น¹

∑ การวัดความสุขเฉลี่ย (Aggregate happiness) - GNH

∑ การวัดการกระจายหรือความแตกต่างในความสุขของกลุ่มต่างๆ (Inequality of happiness)

∑ การวัดช่วงชีวิตที่มีความสุข (Happy life years)

∑ การผสมผสานระหว่างการวัดความสุขรวมและการวัดความไม่เท่าเทียมของความสุขของคนกลุ่มต่างๆ หรือการวัดความสุขโดยการปรับความไม่เท่าเทียม (Inequality adjusted happiness: IAH)

แต่ปัญหาของการวัดความสุขในเชิงอัตวิสัยนี้ก็คือ การทำให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ยากในเชิงปริมาณ

2) *การวัดความสุขในรูปแบบภววิสัย* – โดยการวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสุขต่างๆในระดับสังคม ซึ่งเป็นการสะท้อนเฉพาะเป้าหมายสุดท้าย (Ends) โดยจะพิจารณาเชื่อมโยงกับวิธีการ

¹ เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์ (2553). “ความสุข: การวัดความสุขของคนในชาติและนโยบายที่ส่งเสริมให้คนเป็นสุขควรเป็นอย่างไร” ใน “ความสุข : มณฑลความรู้ใหม่ในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ / ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, กนกพร นิตยน์ธิพฤทธิ์, บรรณาธิการ” (หน้า 137-160).

(Means) และสามารถวิเคราะห์จากฐานข้อมูล หรือตัวเลขสถิติในระดับมหภาคได้ ทำให้วัดในเชิงปริมาณได้ง่ายกว่า

ทั้งนี้ สำหรับดัชนีตัวชี้วัดอยู่เย็นเป็นสุข ได้มีการกำหนดแนวทางในเบื้องต้นไว้แล้วว่าต้องการที่จะวัดและสะท้อนความสุขในเชิงภววิสัย มากกว่าในระดับอัตวิสัย

2. กรอบในเรื่องของการใช้ประโยชน์จากตัวชี้วัด

○ ประโยชน์ในด้านการติดตามและประเมินผลจากแผนการพัฒนา

สศช. ได้ตระหนักถึงความสำคัญและบทบาทของตัวชี้วัดการพัฒนาว่าต้องมีความสอดคล้องกับแผนการพัฒนา ซึ่งหากกรอบความคิดในการพัฒนาของประเทศไทยยังคงให้ความสำคัญกับคน ในฐานะแกน หรือศูนย์กลางในการพัฒนา อีกทั้งคนยังมีฐานะเป็นประชาชนของประเทศชาติ มีฐานะเป็นสมาชิกของสังคม มีฐานะเป็นทรัพยากรในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และมีฐานะเป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีเสมอกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการติดตามความก้าวหน้าและประเมินการพัฒนามนุษย์อย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ เพื่อสะท้อนภาพการพัฒนาที่เป็นจริงให้เห็นอย่างเด่นชัด และนำไปสู่การควบคุมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้บรรลุเป้าหมาย²

โดยปกติ ทางสศช. มีตัวชี้วัดเฉพาะที่ใช้ในการติดตามแผนการพัฒนาดังต่อไปนี้ โดยเฉพาะ อาทิเช่น ตัวชี้วัดสำหรับการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาคคนและสังคม ตัวชี้วัดสำหรับการประเมินยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ หรือตัวชี้วัดสำหรับการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ดี เพื่อให้เห็นภาพผลลัพธ์จากการพัฒนาในภาพรวม ตัวชี้วัดหรือดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข ถือได้ว่าเป็นตัวชี้วัดชุดใหญ่ที่สศช. คาดหวังว่าจะสามารถใช้ในการประเมินผลจากการพัฒนาประเทศในภาพรวมที่มีต่อปัจจัยด้านต่างๆ ที่กระทบความอยู่ดีมีสุขของมนุษย์ได้

○ ประโยชน์ในด้านการเป็นเครื่องมือ/ฐานข้อมูลในการวางแผนพัฒนา

สศช. ได้ย้มาถึงบทบาทของตัวชี้วัดว่าจะเป็นประโยชน์ “ในการติดตามและประเมินผลการพัฒนามนุษย์จะเกิดความต่อเนื่อง เป็นระบบและสะท้อนภาพที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยได้นั้น ควรมีการทบทวน วิเคราะห์และพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนามนุษย์ที่สามารถสะท้อน

² ในรายงานขั้นสุดท้าย “โครงการพัฒนาฐานข้อมูล สศช., เล่มที่ 2 : รายงานการพัฒนาตัวชี้วัดสำหรับการประเมินยุทธศาสตร์” จัดทำโดย ศูนย์บริการวิชาการเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 10 มีนาคม 2551.

(Reflect) และเฝ้าติดตาม (Monitor) ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในสถานภาพ วิธีปฏิบัติและความ เป็นไปของคนในสังคมไทย และสามารถนำไปใช้ในการจัดทำแผน (National Human Resource Plan) กำหนดนโยบาย (National Human Resource Policy) และยุทธศาสตร์ (National Human Resource Strategy) เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศชาติได้³

ไม่เพียงเฉพาะแต่ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาในระดับประเทศเท่านั้น แต่ สศช.ยังมีการคำนึงถึงความพยายามในการพัฒนาตัวชี้วัดอยู่เย็นเป็นสุขในระดับพื้นที่ที่ย่อยลงไป อาทิ เช่น ในระดับชุมชน ระดับตำบลหรือจังหวัด เช่นเดียวกับหลายตัวชี้วัดในประเทศไทยซึ่งต้องการวัด ผลลัพธ์ในการพัฒนาในระดับพื้นที่ ซึ่งยังอยู่ในระหว่างขั้นตอนของการศึกษาและพัฒนาต่อไป

○ ประโยชน์ของตัวชี้วัดในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของสังคม/ชุมชนในการ แก้ไขปัญหา

ในขั้นตอนของกระบวนการจัดทำ เลือกตัวชี้วัด หรือเก็บข้อมูล หรือในขั้นตอน ของการรายงานผลตัวชี้วัดหรือนำตัวชี้วัดไปใช้ในการปรับปรุงและวางแผนการพัฒนา จะเกี่ยวข้องกับ การร่วมกันพูดคุย ถกเถียง และสื่อสารระหว่างหน่วยงานต่างๆทั้งในภาครัฐ และกับประชาชน ดังนั้น จึงอาจคาดหวังได้ถึงประโยชน์ของการจัดทำตัวชี้วัดอยู่เย็นเป็นสุขในฐานะการสร้างกระบวนการเรียนรู้ และขับเคลื่อน และกระตุ้นให้เกิดการตระหนักและเปลี่ยนวิธีคิด ค่านิยมในสังคมไทยได้เช่นเดียวกัน

3. กรอบที่เป็นเงื่อนไขจากหลักของตัวชี้วัดที่ดี

- ประกอบด้วยหลักการต่างๆที่สำคัญ อาทิเช่น การวัดได้ง่าย (Measurability) ความ เชื่อถือได้ (Reliability) ความคงเส้นคงวา (Consistency) ความถูกต้อง (Validity) ความครอบคลุมสิ่ง ที่ต้องการวัด (Coverage)

- ต้องเป็นตัวชี้วัดซึ่งสังคมเข้าใจง่าย, Composite index (ตัวชี้วัดหลัก+ตัวชี้วัดรอง)
- มีกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำ และได้รับการยอมรับโดยสาธารณะ
- สามารถสะท้อนเป้าหมายในการพัฒนา (ความสุขของประชาชนทั้งในระดับภายใน และระดับประเทศ) ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้

³ อ้างแล้ว

2.3 การทบทวนบทเรียนตัวชี้วัดการพัฒนาต่าง ๆ ของหน่วยงานในประเทศและต่างประเทศ

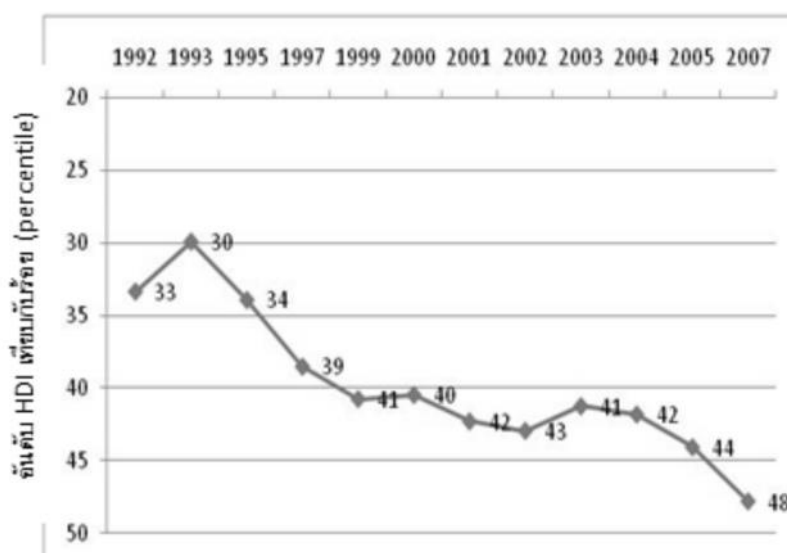
- รายงานการพัฒนาคอนของประเทศไทย

○ รายละเอียดเบื้องต้น: ในปี พ.ศ.2546 สำนักโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program: UNDP) ประจำประเทศไทยได้จัดพิมพ์รายงานการพัฒนาคอนของประเทศไทยขึ้นมา โดยในรายงานฉบับนี้ UNDP ได้จัดสร้าง “ดัชนีความก้าวหน้าของคน” (Human Achievement Index - HAI) ขึ้นโดยพัฒนามาจาก “ดัชนีความขัดสน” (Human Deprivation Index – HDI) วัตถุประสงค์เพื่อใช้แสดงความก้าวหน้าของการพัฒนาคอนมากกว่าที่จะพิจารณาในเรื่องความขัดสน

○ มีจำนวน 8 มิติ คือ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านการทำงาน ด้านรายได้ ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน ด้านคมนาคมและการสื่อสาร และด้านการมีส่วนร่วม โดยมีดัชนีรวมทั้งหมด 40 ตัว

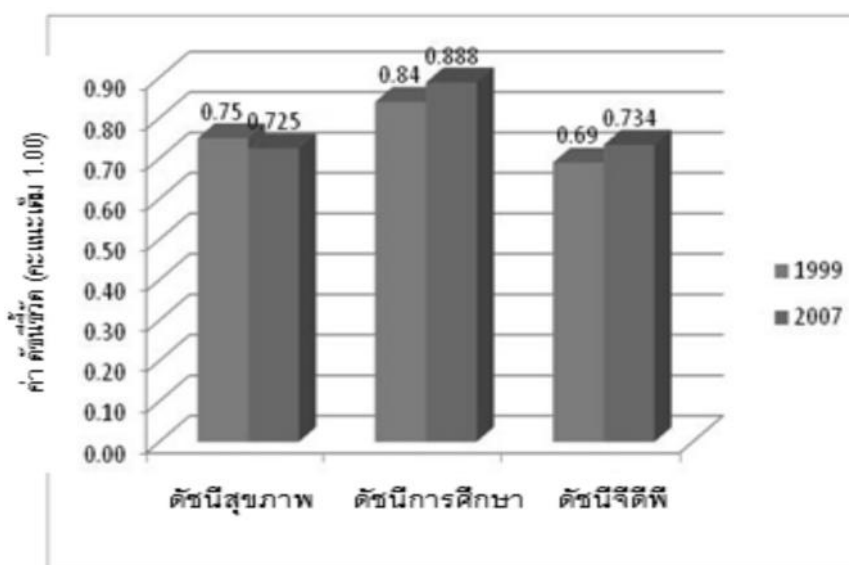
○ จากข้อมูลของประเทศไทย พบว่า ที่ผ่านมามีประเทศไทยมีดัชนีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการศึกษาที่กระเตื้องขึ้น (ดูแผนภาพที่ 2-2 และ 2-3) แต่อันดับการพัฒนามนุษย์ของไทยกลับลดลง

แผนภาพที่ 2-2: ดัชนี HDI ของประเทศไทย

ที่มา: ดวงใจ รุ่งโรจน์เจริญกิจ (ม.ป.ป.) “คุณภาพชีวิตไทยในกระดานโลก สถานการณ์คุณภาพชีวิตคนไทยสะท้อนผ่านดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index) ในรอบ 20 ปี”

แผนภาพที่ 2-3: องค์ประกอบของดัชนี HDI ของประเทศไทยด้านสุขภาพ การศึกษา และเศรษฐกิจ

ที่มา: ดวงใจ รุ่งโรจน์เจริญกิจ (ม.ป.ป.) “คุณภาพชีวิตไทยในกระดานโลก สถานการณ์คุณภาพชีวิตคนไทยสะท้อนผ่านดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index) ในรอบ 20 ปี”

○ ปัจจัยที่ทำให้เกิดการลดลง คือ การพัฒนาด้านสุขภาพที่ต่ำลงจากค่า 0.75 ในปี ค.ศ.1992 เหลือ 0.725 ในปี ค.ศ.2007

○ **บทเรียนที่น่าสนใจ:** การมองภาพของผลการพัฒนาในเชิงบวกมากกว่าจะมุ่งเน้นที่ความขาดแคลนขัดสน โดย HDI มีลักษณะเป็นพหุมิติและมีนัยเชิงนโยบายมิติของ HDI

- **ตัวชี้วัดทุนมนุษย์ที่ยั่งยืน (The Development of Indicators for Human Capital Sustainability)**

○ **รายละเอียดเบื้องต้น:** ในปี ค.ศ. 2001 Centre for the Study of Living Standards ประเทศแคนาดา ได้ดำเนินการศึกษาการพัฒนา โดยได้ศึกษาทบทวนแนวคิดและตัวชี้วัดทุนมนุษย์โดยเฉพาะด้านการศึกษาและสุขภาพ เพื่อเชื่อมโยงไปสู่กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งได้แบ่งตัวชี้วัดในแต่ละด้านออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่เป็น ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (input indicator) และตัวชี้วัดผลลัพธ์ (outcome indicator)

ตัวชี้วัดด้านการศึกษา มีตัวชี้วัดผลลัพธ์ ได้แก่ ผลการทดสอบความรู้ในด้านต่างๆ จำแนกตามกลุ่มอายุ อัตราการสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา อัตราการสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งอาจจำแนกตามคุณลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม ทักษะในด้านต่างๆ การเคลื่อนย้ายบุคลากรในทักษะ

ที่จำเป็น ส่วนตัวชีวิตปัจจัยนำเข้า ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษา อัตราส่วนระหว่างครูและนักเรียน ทรัพยากรทางการศึกษา ระยะเวลาการฝึกอบรมในที่ทำงาน การจัดการฝึกอบรมโดยรัฐ โอกาสในการเข้ารับการศึกษ อัตราการสมัครเข้าศึกษาในสาขาที่จำเป็น และวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตัวชี้วัดด้านสุขภาพ มีตัวชี้วัดผลลัพธ์ ได้แก่ อัตราการมีชีวิตรอดของทารก อัตราการเกิดที่ผิดปกติ การติดเชื้อ การเป็นโรคที่สำคัญ เช่น มะเร็ง โรคทางจิต โรคหัวใจ อัตราการฆ่าตัวตาย อัตราการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ การตายจากอุบัติเหตุ การติดเชื้อ HIV/AIDS อัตราการขาดงาน สถานภาพทางสุขภาพ และความคาดหวังในชีวิต จำแนกตามกลุ่มทางเศรษฐกิจและสังคม ความเสี่ยงทางการเงินและความไม่มั่นคงทางการเงินที่สัมพันธ์กับความเจ็บป่วย ส่วนตัวชีวิตปัจจัยนำเข้า ได้แก่ คุณภาพและการเข้าถึงระบบสุขภาพ ความรู้ความก้าวหน้าทางด้านการแพทย์ของสังคม นโยบายสาธารณะที่มีผลกระทบต่อสาธารณสุข ปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวกำหนดสุขภาพจะ อนามัยสิ่งแวดล้อม และวิถีการใช้ชีวิตของคน (lifestyles)

○ บทเรียนที่น่าสนใจ: ได้มีการแบ่งตัวชี้วัดในแต่ละด้านออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่เป็น ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (input indicator) และตัวชี้วัดผลลัพธ์ (outcome indicator) ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเชื่อมโยงในระดับนโยบาย เพื่อวิเคราะห์ “ผลลัพธ์” (ends) และ “กระบวนการ” (means) ที่เหมาะสมในการพัฒนา

● ความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross National Happiness) หรือ GNH

○ รายละเอียดเบื้องต้น: ความสุขมวลรวมประชาชาติ หรือ GNH ได้รับการประกาศเป็นครั้งแรกโดยกษัตริย์จิกมี ซิงเย วังชุก (King Jigme Singye Wangchuck) แห่งราชอาณาจักรภูฏาน (Bhutan) ในปี พ.ศ.2515 โดยตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่า ความสุขคือเป้าหมายหรือความต้องการสูงสุดในชีวิตของมนุษย์แต่ละคน ซึ่งการพัฒนาประเทศที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางจะนำไปสู่การบรรลุความพึงพอใจของมนุษย์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

○ เสาหลักของความสุขมวลรวมประชาชาติ มี 4 ประการคือ (1) การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมอย่างยั่งยืนและเสมอภาค (2) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (3) การรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรม และ (4) การส่งเสริมการปกครองที่ดี

O บทเรียนที่น่าสนใจ:

- แม้จะมีนโยบายให้มีความแตกต่างอย่างเด่นชัดกับผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross National Product หรือ GNP) แต่มิได้ปฏิเสธตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจแบบตะวันตกแต่อย่างใด แต่เน้นการนำเอาปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมและปัจจัยทางด้านจิตใจในส่วนลึกของประชาชนเข้ามาพิจารณาประกอบด้วย เพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจนั้นเป็นไปอย่างยั่งยืนและเสมอภาคบนพื้นฐานของสังคมที่เคารพประชาชนและวัฒนธรรมของตนเอง

- มีการเชื่อมโยงกับหลักคิดในระดับปรัชญาการพัฒนาของประเทศ และนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดทางการพัฒนาได้ เช่น หลักทางพระพุทธศาสนา หรือโลกทัศน์ที่เชื่อว่าโลกที่เราอาศัยอยู่นี้มีสถานะเป็นชีวภาพที่อาจตายได้ (mortal organism) ซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับการบำรุงเลี้ยงและปกป้อง

- มีการกล่าวถึงรูปธรรมของกระแสบริโภคนิยม และการเน้นคุณค่าภายในซึ่งควรรักษาไว้ อาทิเช่น ความเมตตากรุณา ความมีน้ำใจ ความอ่อนโยน ความเสียสละ ความอ่อนน้อม ถ่อมตน การรู้จักให้อภัย การรักษาเกียรติและศักดิ์ศรีของตนเอง เป็นต้น

● ดัชนีโลกมีสุข (Happy Planet Index)

O รายละเอียดเบื้องต้น⁴: องค์กร New Economic Foundation ได้พัฒนาดัชนีทางเลือกชุดหนึ่งที่สะท้อนแนวคิดการพัฒนาแบบ ‘องค์รวม’ ดัชนีชุดนี้ชื่อ Happy Planet Index (HPI) หรือ “ดัชนีโลกมีสุข” มีการตีพิมพ์ผลการประเมินครั้งแรกออกมาในปี ค.ศ. 2006 โดย HPI เป็นดัชนีชุดแรกในโลกที่นำดัชนีวัดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมมาสังเคราะห์เข้ากับดัชนีวัดความอยู่ดีมีสุขของประชากร เพื่อคำนวณ “ประสิทธิภาพเชิงนิเวศ” (ecological efficiency) ของแต่ละประเทศในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อส่งมอบชีวิตที่น่าพึงพอใจและยืนยาวให้กับประชากรในประเทศ โดยประเทศที่มี HPI สูงจะเป็นประเทศที่สามารถมอบชีวิตที่ยืนยาวและมีความสุขให้กับประชากรได้โดยไม่ก่อความตึงเครียดต่อระบบนิเวศหรือใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง

O องค์ประกอบในดัชนี HPI สามตัว ได้แก่

1) “ความพึงพอใจในชีวิต” เป็นตัวเลขแทนความเห็นที่เป็นอัตวิสัย (subjective) จากการตอบคำถาม “ตอนนี้คุณรู้สึกพอใจกับชีวิตมากน้อยเพียงใด?” โดยให้ผู้ตอบประเมินความพอใจ

⁴ สรุปจากงานศึกษาของ แผนงานขับเคลื่อนความก้าวหน้าของสังคมไทยด้วยดัชนีชี้วัดความก้าวหน้าแท้จริง (ม.ป.ป.)

ของตัวเองออกมาเป็นตัวเลข จาก 0 (ไม่พอใจเลย) ถึง 10 (พอใจมาก) ข้อมูลด้านความพึงพอใจในชีวิตที่ใช้ในการคำนวณ HPI ส่วนหนึ่งมาจากรายงาน World Values Survey ซึ่งจัดทำโดยเครือข่ายนักสังคมวิทยาทั่วโลก

2) ความยืนยาวของอายุ (life expectancy) เป็นตัวเลขภววิสัย (objective) หมายถึงอายุขัยที่ประชากรโดยเฉลี่ยน่าจะใช้ชีวิตได้ถึง คำนวณจากอัตราการตายของประชากรในช่วงอายุต่างๆ เป็นตัวเลขเดียวกันกับที่ใช้ในดัชนี Human Development Index ของ UNDP

3) รอยเท้านิเวศ (ecological footprint) หมายถึงระดับผลกระทบต่อธรรมชาติ (ทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้และผลกระทบต่อระบบนิเวศ) ที่มนุษย์กระทำเพื่อตอบสนองความต้องการของตัวเอง เปรียบเสมือนรอยเท้าที่มนุษย์ประทับลงบนธรรมชาติ ขนาดของรอยเท้านิเวศมีหน่วยเท่ากับ “เฮกตาร์ต่อคน” หรือขนาดพื้นที่บนบกและในทะเลที่ต้องใช้ในการฟื้นฟู (regenerate) ทรัพยากรธรรมชาติขึ้นมาใหม่เพื่อรองรับปริมาณการบริโภคของมนุษย์ ดูดซับของเสีย และทำให้ของเสียเหล่านั้นไม่เป็นพิษภัย (render harmless)

O บทเรียนที่น่าสนใจ:

■ ถือเป็นดัชนีชุดแรกในโลกสะท้อนมิติความก้าวหน้าที่ทำให้หันหน้ากับความสมดุลของความสุขทั้งกายและใจ ไปพร้อมๆ กับศักยภาพของโลกใบนี้ในการสร้างความสุขให้กับผู้คนในสังคมเพิ่มเติม

● มาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์

O รายละเอียดเบื้องต้น: สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีแนวคิดถึงประเด็นความมั่นคงของมนุษย์ คือ ปลอดภัยจากความกลัว และปลอดภัยจากความต้องการที่ได้นำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิด ซึ่งคล้ายคลึงกับแนวคิดดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข คือ

1. การหามาตรการในการดูแลความมั่นคงขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในมิติอาหาร ที่อยู่อาศัย และสุขภาพให้มีความต่อเนื่อง และการสร้างเสริมศักยภาพในมิติการมีงานทำและรายได้ให้เพิ่มมากขึ้น

2. การหามาตรการเพิ่มพูนขีดความสามารถให้แก่มนุษย์ในมิติครอบครัว ชุมชน และการสนับสนุนทางสังคม การเมือง ศาสนาและวัฒนธรรม รวมทั้งดูแลความมั่นคงในมิติการศึกษา สิทธิและความเป็นธรรม และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้คงอยู่

3. การสร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากร/พลังงาน รวมทั้งการสร้างให้เกิดภาวะที่สมดุลระหว่างปัจจัยที่เป็นมิติทางกายภาพ และมิติที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์

4. การสร้างความมั่นคงและการพึ่งตนเองได้ของมนุษย์ที่สมบูรณ์

5. การสร้างความสุขอย่างยั่งยืน

การพัฒนามาตรฐานและตัวชี้วัด ได้มีการพัฒนามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549-2554 โดยได้ร่วมกันทำงานในหลายหน่วยงาน ในปี พ.ศ. 2554 ได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เพื่อพัฒนากรอบมาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ระดับบุคคล 12 มิติ โดยยึดแนวทางการพัฒนาของ UNDP ที่ประกอบด้วย เศรษฐกิจ อาหาร สุขภาพ สิ่งแวดล้อม ส่วนบุคคล ชุมชน และการเมืองมาพัฒนาองค์ประกอบ ซึ่งกรอบความมั่นคงของมนุษย์ทั้ง 12 มิติ ได้แก่ 1) ที่อยู่อาศัย 2) ชุมชนและการสนับสนุนทางสังคม 3) สุขภาพ 4) ศาสนาและวัฒนธรรม 5) อาหาร 6) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 7) การศึกษา 8) สิทธิและความเป็นธรรม 9) การมีงานทำและรายได้ 10) การเมือง 11) ครอบครัว และ 12) สิ่งแวดล้อม ทรัพยากร/พลังงาน

๐ บทเรียนที่น่าสนใจ:

- หน่วยงานในระดับจังหวัดยังสามารถใช้กรอบแนวคิดมาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์เพื่อการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคมของจังหวัด เป็นข้อมูลทางด้านสังคมเพื่อการบูรณาการการดำเนินงานแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดของหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดด้วย

- ยากในการเปรียบเทียบภาพรวมระดับประเทศ เช่น ถ้าจังหวัดใดมีค่าดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน มิได้หมายความว่าพื้นที่นั้นๆ มีปัญหา หรือเจ้าหน้าที่บกพร่อง แต่เป็นเพราะบริบทของแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน โดยจะต้องพิจารณาว่าตัวชี้วัดใดที่ทำให้ค่าดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ต่ำ เพื่อจะรู้ว่าพื้นที่ควรให้ความสนใจหรือความสำคัญที่จะดำเนินการพัฒนาในด้านใด

- ดัชนีวัดความ “อยู่เย็น เป็นสุข” ความสุขมวลรวมของหมู่บ้านและชุมชน (Gross Village Happiness: GVH)

รายละเอียดเบื้องต้น: กรมการพัฒนาชุมชนมีแนวคิดการวัดความสุข โดยให้คนเป็นศูนย์กลาง มีการบูรณาการรวมและวัดค่าดัชนีโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีหมู่บ้านพอเพียงด้วยการส่งเสริมให้เดินตามรอยเท้าพ่อสู่วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความสำเร็จในการพัฒนา

○ เกณฑ์ 6 ด้าน ได้แก่ การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ การออม การเรียนรู้ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการเอื้ออารีต่อกัน

○ แนวทางการวัดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้ใช้ตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขของสศช.เป็นเกณฑ์ ซึ่งวัดมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 มีการแบ่งเป้าหมายที่แตกต่างกัน ใน 3 ชั้น

ชั้นที่ 1 เน้นครัวเรือน คือ พออยู่ พอกิน โดยมีตัวชี้วัดเฉพาะด้านคือ ไม่มียาเสพติด และ ไม่มีคนจน

ชั้นที่ 2 เน้นกลุ่ม คือ อยู่ดี กินดี มีตัวชี้วัดเฉพาะด้านคือ ไม่มียาเสพติด ไม่มีคนจน และ ไม่มีหนี้ในระบบ

ชั้นที่ 3 เครือข่าย คือ มั่งมีศรีสุข มีตัวชี้วัดเฉพาะด้านคือ ไม่มียาเสพติด ไม่มีคนจน ไม่มีหนี้ในระบบ มีสวัสดิการชุมชน และ มีการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

○ บทเรียนที่น่าสนใจ:

- ชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำตัวชี้วัดอย่างเต็มที่
- มีการนำเสนอด้วยแผนภาพที่ทำให้เข้าใจข้อมูลได้ง่าย เช่น การประเมินด้วยปรอทวัดความสุขและแผนผังใยแมงมุมให้ค่าไปในทิศทางเดียวกัน

- ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตไทยในกระดานโลก

รายละเอียดเบื้องต้น: มูลนิธิสุขภาวะได้ทำการศึกษาดัชนีคุณภาพชีวิตไทยในกระดานโลก โดยที่ยังมองว่ายังจำเป็นต้องใช้ GDP ร่วมกับตัวชี้วัดอื่นๆ ชุดดัชนี ประกอบด้วย ความพึงพอใจในชีวิต ความยุติธรรมและความเป็นธรรมในสังคมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมีน้อยและเสื่อมโทรมลง

O บทเรียนที่น่าสนใจ:

- เป็นการวัดแบบภาวะวิสัย (Objective) ควบคู่กับการวัดแบบอัตวิสัย (Subjective) เนื่องจากวัดได้ถึงในระดับความเป็นตัวตน
- เป็นข้อมูลที่เป็นการตัดขวางเชิงสังคม ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจน ดังเช่น ผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมในสังคมจะมีความพึงพอใจมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่กิจกรรมในสังคม
- มีขั้นตอนการทำงานในเชิงกระบวนการ กล่าวคือ คือ 1) การจัดทำระบบบัญชีข้อมูล (เชื่อมท้องถิ่น-ระดับชาติ) 2) แนวทางการสะท้อนความก้าวหน้า และ 3) การขับเคลื่อนวัฒนธรรมการใช้ข้อมูลระดับท้องถิ่น-สาธารณะ

2.4 กรณีศึกษาตัวชี้วัดความเป็นอยู่ที่ดีของแคนาดาและการพัฒนาที่ยั่งยืนของ สวิตเซอร์แลนด์

จากการศึกษาเอกสารรายงานที่สนับสนุนโดยธนาคารโลกเรื่อง Thailand's Green and Happiness Index (GHI) : Options for Improving the GHI (2012) ในประเด็นเกี่ยวกับการศึกษา ทบทวนการพัฒนาและความก้าวหน้าของการใช้ตัวชี้วัดด้านความอยู่เย็นเป็นสุขของประเทศต่างๆ ได้แก่ ประเทศแคนาดา ออสเตรเลีย สวิตเซอร์แลนด์ สหราชอาณาจักร และ Gallup-Healthway Well-being Index (ที่ใช้ในอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และ เยอรมัน) คณะที่ปรึกษาได้ศึกษาเอกสารข้อมูลของประเทศต่างๆ ข้างต้น และเห็นว่าการประเมินความเป็นอยู่ที่ดีของแคนาดา (Canada Index of Wellbeing) และการประเมินการพัฒนาที่ยั่งยืนของสวิตเซอร์แลนด์ (MONET) มีแง่มุมและกรอบแนวคิดที่ควรจะมีการศึกษาในรายละเอียดเพิ่มเติม เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงชุดตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

1. การประเมินความเป็นอยู่ที่ดีของแคนาดา (Canada Index of Wellbeing)

ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาจัดทำตัวชี้วัดความเป็นอยู่ที่ดีของแคนาดา (Canada Index of Wellbeing: CIW) รับผิดชอบดำเนินงานโดย Institute of Wellbeing ซึ่งเป็นองค์กรที่มีไม่ภาครัฐซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลแคนาดา ในปัจจุบันเป็นการดำเนินงานโดยคณะวิทยาศาสตร์สุขภาพประยุกต์ (Faculty of Applied Health Sciences) มหาวิทยาลัย Waterloo

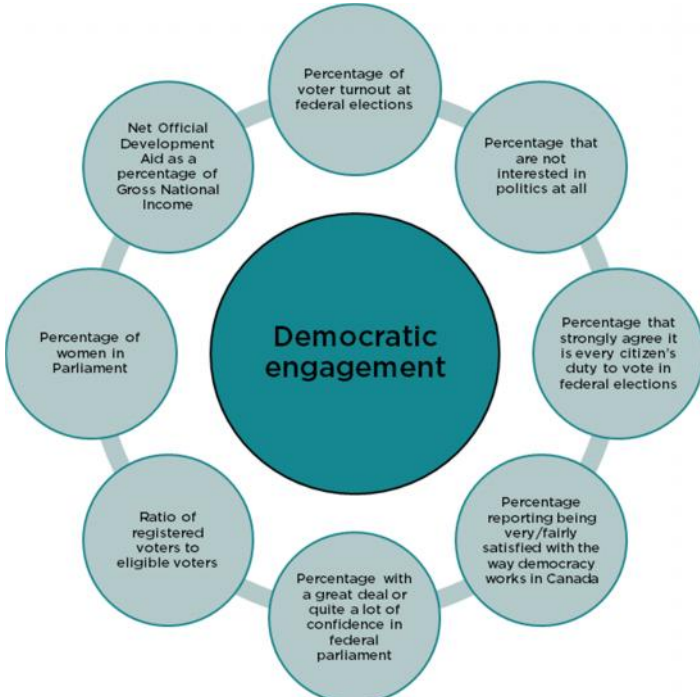
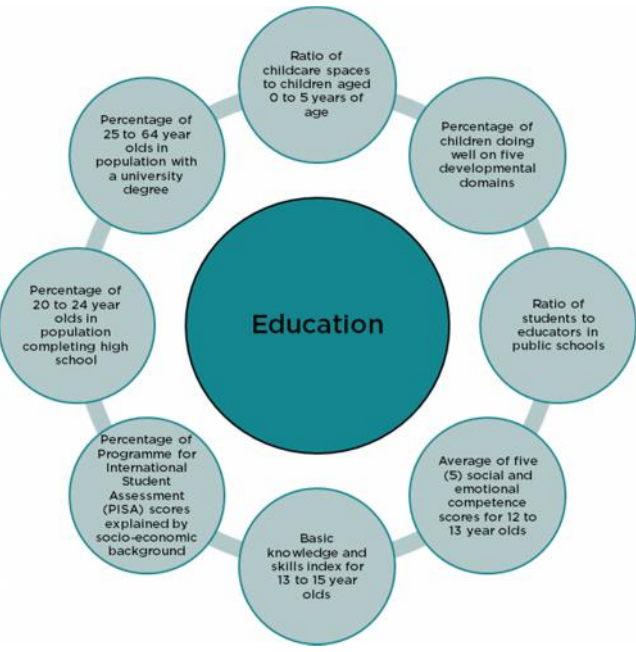
ในการพัฒนาตัวชี้วัด CIW ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเข้มข้น เป็นความพยายามร่วมกัน ทั้งในระดับผู้นำประเทศ องค์กรภาครัฐ องค์กรชุมชน นักวิชาการ ผู้ใช้ตัวชี้วัด และที่สำคัญคือ ประชาชนแคนาดา

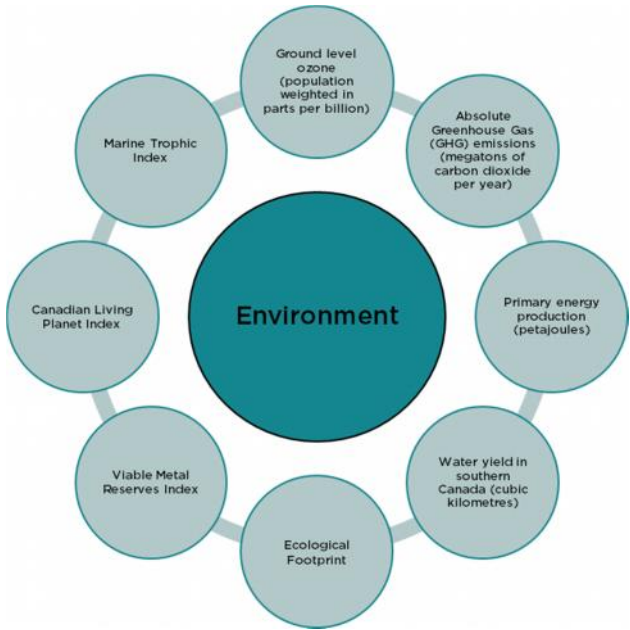
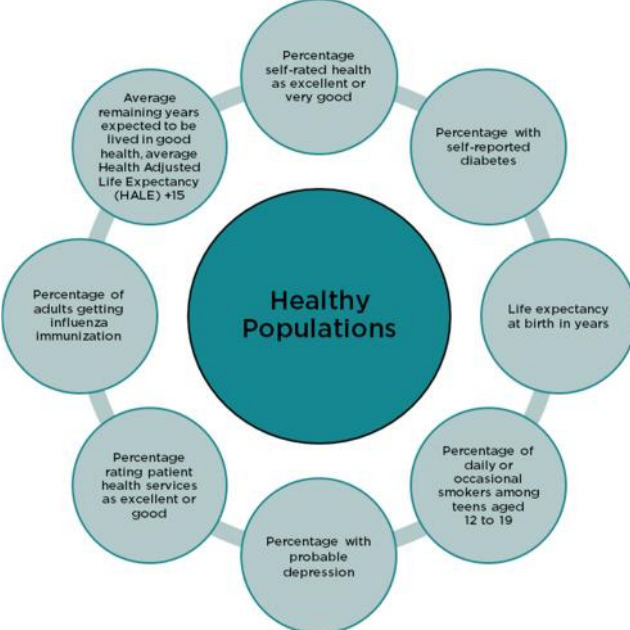
มีกระบวนการปรึกษาหารือกับประชาชนทุกพื้นที่ทั่วประเทศรวม 3 รอบ ได้ผลลัพธ์เป็น องค์ประกอบ 8 ด้านของชีวิต ซึ่งมีผลเกื้อหนุนและมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ที่ดีของชาวแคนาดา ได้แก่ ความเป็นอยู่ของชุมชน การเข้าร่วมในกิจกรรมประชาธิปไตย การศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ ด้านความมั่นคงและวัฒนธรรม มาตรฐานการครองชีพ และการใช้เวลา กรอบของ CIW เป็นการเปลี่ยนย้ายการมุ่งเน้นให้ความสำคัญเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ให้รวมถึงองค์ประกอบที่สำคัญในด้านอื่นๆของชีวิตที่กำหนดขึ้นโดยชาวแคนาดาเอง

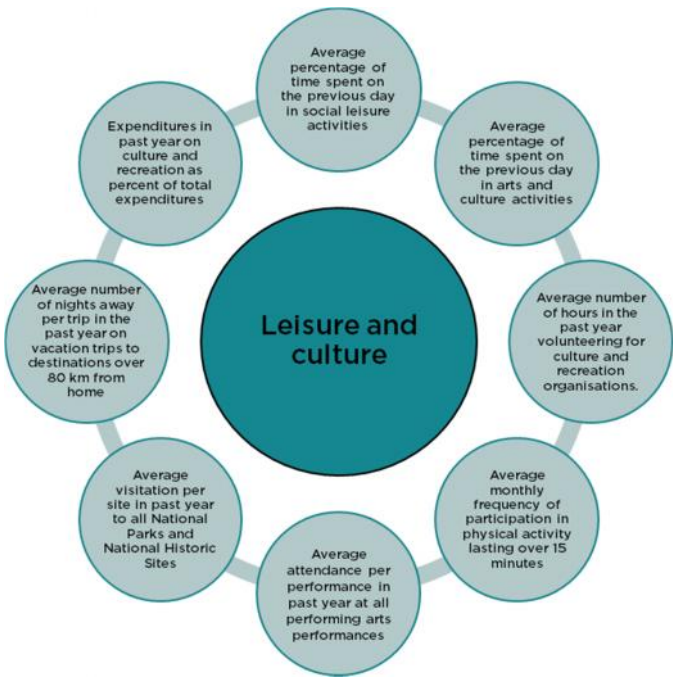
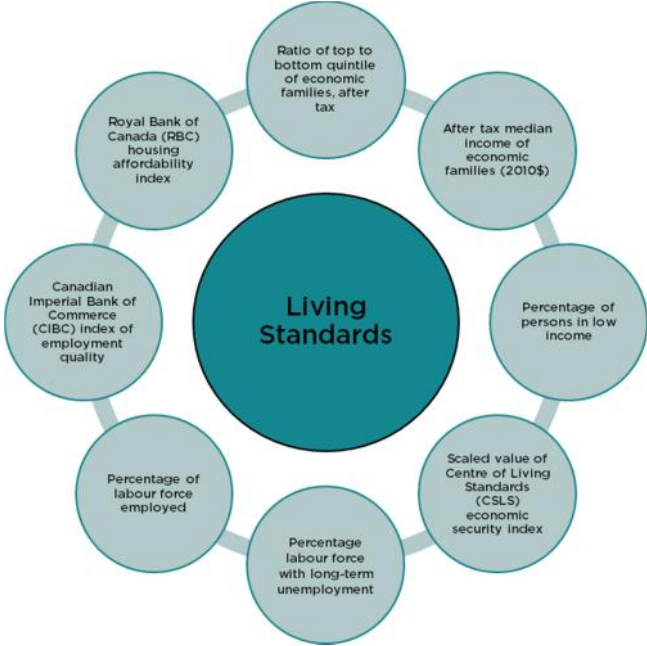
ความหมาย/นิยามของแต่ละองค์ประกอบข้างต้นนี้ ช่วยให้ทีมผู้เชี่ยวชาญในระดับชาติและระหว่างประเทศได้จำแนก กำหนดตัวชี้วัด 8 ตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรง กับการเป็นอยู่ที่ดี สารสำคัญขององค์ประกอบแต่ละด้านมีดังนี้

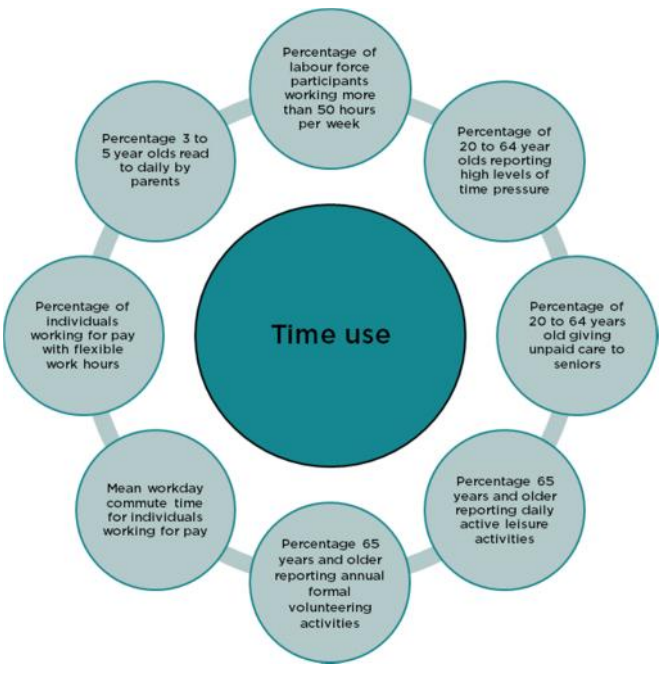
ตารางที่ 2-2: องค์ประกอบของการประเมินความเป็นอยู่ที่ดีของแคนาดา

องค์ประกอบหลัก	ตัวชี้วัดของแต่ละองค์ประกอบ
1.ความเป็นอยู่ของชุมชน : ประเมินความเข้มแข็ง กิจกรรม การเข้าร่วม เพื่อปกป้องถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ภาคเอกชน องค์กรรัฐ และภาคประชาสังคม ที่หนุนเสริมให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และระดับชุมชน	 The diagram illustrates the components of community vitality. At the center is a dark teal circle labeled "Community vitality". Surrounding it are eight light teal circles, each connected to the center by a line. The indicators are: - Percentage reporting participation in organised activities - Percentage with six (6) or more close friends - Property crime rate per 100,000 population - Violent crime rate per 100,000 population - Percentage who feel safe walking alone after dark - Percentage who feel that most or many people can be trusted - Percentage who provide unpaid help to others on their own - Percentage reporting very or somewhat strong sense of belonging to community

องค์ประกอบหลัก	ตัวชี้วัดของแต่ละองค์ประกอบ
2.การเข้าร่วมในกิจกรรม ประชาธิปไตย : ประเมินการเข้าร่วมในกิจกรรมสาธารณะของพลเมือง การบริหารปกครอง และการดำเนินงานของรัฐบาล รวมทั้งบทบาทของประชาชนและรัฐบาลในฐานะพลเมืองโลก	
3.การศึกษา : ประเมิน ความสามารถ ทักษะในการอ่านและเขียนของประชาชน รวมทั้งขีดความสามารถของเด็กและผู้ใหญ่ต่อการปรับตัวรองรับสถานการณ์ในอนาคต	

องค์ประกอบหลัก	ตัวชี้วัดของแต่ละองค์ประกอบ
4.สิ่งแวดล้อม : ประเมินความชาญฉลาดในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การป้องกันผลกระทบจากกากของเสียและความเสียหาย รวมทั้งการฟื้นฟูคุณภาพและความยั่งยืนของทรัพยากร	 The diagram shows a central circle labeled "Environment" surrounded by eight smaller circles, each representing an indicator: - Ground level ozone (population weighted in parts per billion) - Absolute Greenhouse Gas (GHG) emissions (megatons of carbon dioxide per year) - Primary energy production (petajoules) - Water yield in southern Canada (cubic kilometres) - Ecological Footprint - Viable Metal Reserves Index - Canadian Living Planet Index - Marine Trophic Index
5.สุขภาพของประชากร : ประเมินความเป็นอยู่ที่ดีของประชากรทั้งในด้านกายภาพ จิตใจ และด้านสังคม ความคาดหวังในชีวิต และสถานการณ์ที่จะมีอิทธิพลต่อสุขภาพ คุณภาพของระบบดูแลสุขภาพ การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ	 The diagram shows a central circle labeled "Healthy Populations" surrounded by eight smaller circles, each representing an indicator: - Percentage self-rated health as excellent or very good - Percentage with self-reported diabetes - Life expectancy at birth in years - Percentage of daily or occasional smokers among teens aged 12 to 19 - Percentage with probable depression - Percentage rating patient health services as excellent or good - Percentage of adults getting influenza immunization - Average remaining years expected to be lived in good health, average Health Adjusted Life Expectancy (HALE) +15

องค์ประกอบหลัก	ตัวชี้วัดของแต่ละองค์ประกอบ
6.ด้านความบันเทิงและวัฒนธรรม : ประเมินกิจกรรมเกี่ยวกับความบันเทิงและวัฒนธรรมในทุกรูปแบบที่เป็นการแสดงออกของมนุษย์ โดยเฉพาะด้านศิลปะ และกิจกรรมสันทนาการ	
7.มาตรฐานการครองชีพ : ประเมินระดับและการกระจายรายได้และความมั่งคั่ง ความยั่งยืนของระดับรายได้ในปัจจุบัน	

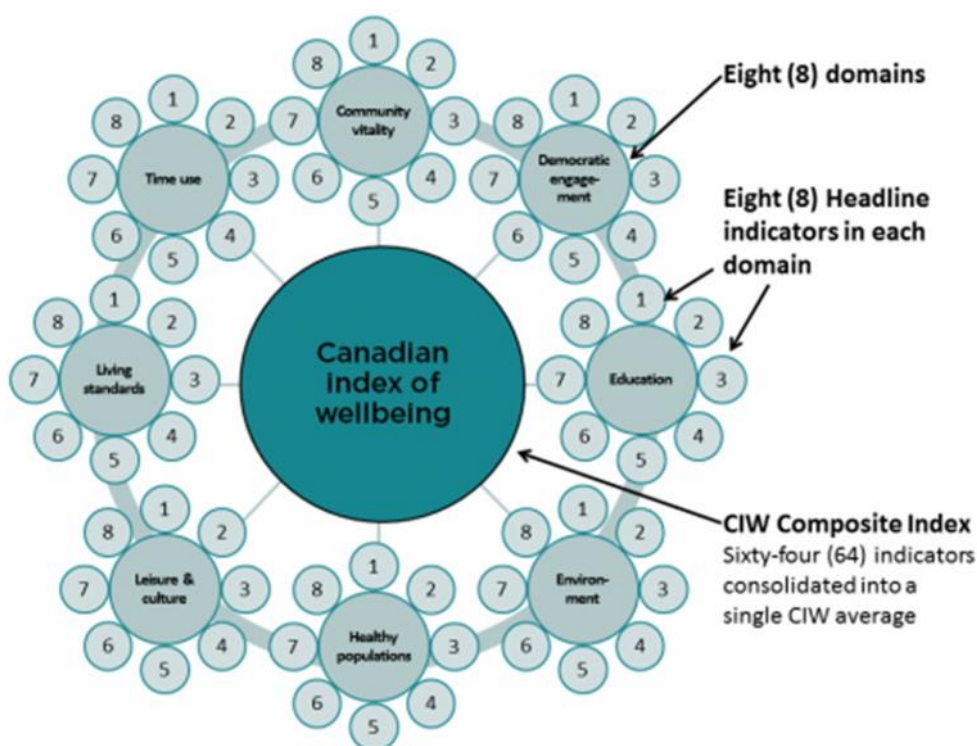
องค์ประกอบหลัก	ตัวชี้วัดของแต่ละองค์ประกอบ
8.การใช้เวลา : ประเมินการใช้เวลาของประชาชนที่มีผลต่อความเป็นอยู่ที่ดี ในแนวทางช่วงวัยของชีวิต (Life Stage Approach) เป็นเครื่องมือสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลากับความเป็นอยู่ที่ดี กำหนดรูปแบบการใช้เวลาของแต่ละช่วงวัยของชีวิต	 The diagram illustrates the 'Time use' component of the CIW. It features a central circle labeled 'Time use' connected to eight surrounding circles, each representing a different metric: - Percentage of labour force participants working more than 50 hours per week - Percentage of 20 to 64 year olds reporting high levels of time pressure - Percentage of 20 to 64 years old giving unpaid care to seniors - Percentage 65 years and older reporting daily active leisure activities - Percentage 65 years and older reporting annual formal volunteering activities - Mean workday commute time for individuals working for pay - Percentage of individuals working for pay with flexible work hours - Percentage 3 to 5 year olds read to daily by parents

ที่มา : CIW Website: <https://uwaterloo.ca/canadian-index-wellbeing/our-products/domains>

ในแต่ละองค์ประกอบหลักมี 8 ตัวชี้วัด CIW จึงประกอบด้วยตัวชี้วัดทั้งหมดรวม 64 ตัวชี้วัด และนำมาประมวลรวมเป็นตัวชี้วัดโดยรวม (Composite Index) ของ CIW (ดูแผนภาพที่ 2-4)

องค์ประกอบ 8 ด้านของชีวิตใน CIW จะให้ภาพที่สมบูรณ์ของความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งประกอบด้วยชุดตัวชี้วัดที่ครอบคลุมทั้งในด้านสังคม ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในภาพรวม ตามแนวทางนี้ กรอบการวัดของ CIW เป็นการประเมินที่กว้างกว่าการประเมินเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์โดยใช้ GDP

แผนภาพที่ 2-4: ภาพรวมและองค์ประกอบ 8 ด้านของ CIW

ที่มา : <https://uwaterloo.ca/canadian-index-wellbeing/our-products/framework>

คุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งของ CIW คือ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน การปรึกษาหารือ และการทบทวนตัวชี้วัดอยู่เสมอ เพื่อให้มั่นใจว่า CIW อยู่บนพื้นฐานคุณค่าที่ประชาชนยึดถือ ประสบการณ์จริงของชุมชน ความถูกต้องทางวิชาการ และตอบสนองต่อความรู้ใหม่ CIW จึงไม่ใช่เครื่องมือที่หยุดนิ่งตายตัว

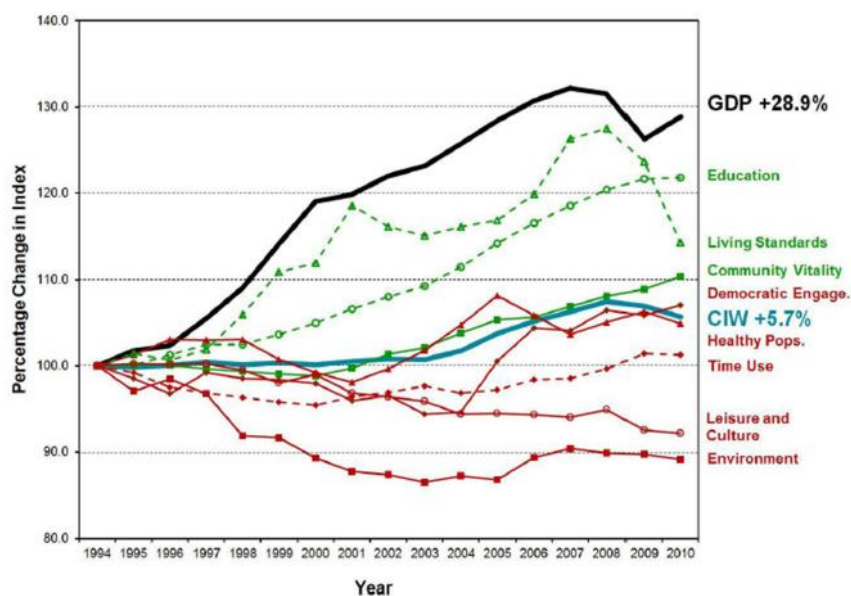
รายงาน CIW ฉบับแรกออกมาในปี ค.ศ. 2011 ตัวชี้วัดส่วนใหญ่ใน CIW ใช้ข้อมูลจากการสำรวจระดับชาติด้านสุขภาพของประชากรซึ่งเริ่มในปี ค.ศ. 1994 ดังนั้นจึงเลือกใช้ปี ค.ศ. 1994 เป็นปีฐาน (Base Year) ต่อมาในปี ค.ศ. 2012 ได้มีการปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด โดยเพิ่ม 5 ตัวชี้วัด (Headline Indicators) ที่อยู่ในองค์ประกอบหลัก 4 ด้านที่ใช้ในปี ค.ศ. 2011 เนื่องจากไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูล และเนื่องจากมีตัวชี้วัดใหม่ที่มีความถูกต้องในการประเมินมากกว่า

รายงาน CIW ฉบับที่ 2 เผยแพร่ออกมาในปี ค.ศ. 2012 เป็นการประเมินจากข้อมูลในช่วงปี ค.ศ. 1994 – 2010

แผนภาพที่ 2-5: ผลการประเมิน CIW ฉบับที่ 2 (ช่วงปี ค.ศ. 1994 -2010)

Trends in the Canadian Index of Wellbeing with Eight Domains and Compared with GDP, 1994-2010

ที่มา : <https://uwaterloo.ca/canadian-index-wellbeing/resources/infographics>

รายงานฉบับที่สองของ CIW เป็นการรายงานจากข้อมูลในช่วงปี ค.ศ.1994 – 2010 ในช่วงเวลาดังกล่าว GDP ของแคนาดามีอัตราเพิ่มขึ้น 28.9% ในขณะที่คุณภาพชีวิตมีอัตราเพิ่มขึ้น 5.7% นอกจากนี้ในช่วงปี ค.ศ.2008 – 2010 ความเป็นอยู่ที่ดีของชาวแคนาดาลดลง 24% และยังคงลดลงต่อเนื่องแม้ว่าเศรษฐกิจจะฟื้นตัว ข้อมูลดังกล่าวเผยให้เห็นความจริงที่เป็นปัญหาระหว่างความสัมพันธ์

ระหว่างเศรษฐกิจกับความเป็นอยู่ที่ดี ในขณะที่เศรษฐกิจเติบโตได้ดีมีผลต่อการเพิ่มคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง แต่เมื่อเศรษฐกิจจะลดลง ความเป็นอยู่ที่ดีของชาวแคนาดากลับถดถอยลงมากแบบไม่ได้สัดส่วนที่สัมพันธ์กัน

จากแผนภาพที่ 2-5 จะเห็นได้ว่าตัวชี้วัดที่มีคะแนนลดต่ำลงมี 2 ด้าน คือ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านความบันเทิงและวัฒนธรรม

ด้านสิ่งแวดล้อม : ในบางตัวชี้วัดมีการปรับปรุงดีขึ้น แต่ส่วนใหญ่มีความเสื่อมโทรมลง ในรายงาน CIW เน้นย้ำว่าการเลือกตัดสินใจเพื่อปกป้อง จัดการ และ/หรือฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ ไม่ได้เป็นเพียงตัวบ่งชี้สถานะของทรัพยากรดินและน้ำ แต่ยังเป็นสิ่งที่บ่งบอกความเป็นอยู่ที่ดีของชาวแคนาดา

ด้านความบันเทิงและวัฒนธรรม : การเข้าร่วมกิจกรรมด้านความบันเทิงและวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านศิลปะ ด้านวัฒนธรรม หรือด้านสันตนาการ เป็นสิ่งที่สนับสนุนให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีทั้งในระดับปัจเจกบุคคล หรือระดับชุมชน รวมถึงสังคมโดยรวม

กิจกรรมและโอกาสมากมายมหาศาลที่มีต่อเนื่องมาและได้เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นผลดีต่อความพึงพอใจในชีวิตและต่อคุณภาพชีวิต ช่วยเติมเต็มความหมายต่อการใช้ชีวิตและนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีต่อทุกกลุ่มในสังคม ไม่ว่าจะเป็นมีเพศใด หรืออายุใด นอกจากนี้ การเข้าร่วมกิจกรรมบันเทิงและวัฒนธรรมตลอดช่วงชีวิต เป็นการส่งเสริมความพึงพอใจต่อชีวิตในระดับสูงขึ้น และมีผลต่อความเป็นอยู่ที่ดี มีหลักฐานเพิ่มเติมที่บ่งชี้ว่า ความบันเทิงและวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญต่อการเพิ่มคุณภาพชีวิตสำหรับกลุ่มคนชายขอบ เช่น กลุ่มคนที่มีรายได้น้อย เด็กและผู้สูงอายุที่พิการ

ในรายงาน CIW ปี ค.ศ.2012 ระบุว่า ชาวแคนาดาใช้เวลาสำหรับกิจกรรมความบันเทิงทางสังคมลดลง ทั้งในด้านศิลปะและด้านวัฒนธรรม และการใช้เวลาในงานอาสาสมัครสำหรับองค์กรด้านวัฒนธรรมและด้านสันตนาการลดลง โดยเฉพาะประชาชนในช่วงอายุ 25 ถึง 34 ปี

องค์ประกอบอีกด้านหนึ่งใน CIW ที่น่าสนใจและน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงชุดตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย คือ **ด้านการใช้เวลา**

วิธีการที่คนใช้เวลาและมีประสบการณ์เกี่ยวกับเวลา มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความเป็นอยู่ที่ดีของตนเองและต่อชุมชน ซึ่งรวมถึงความเป็นอยู่ที่ดีด้านกายภาพและด้านจิตใจ ความเป็นอยู่ที่ดีระดับบุคคลและระดับครอบครัว ความเป็นอยู่ที่ดีในปัจจุบันและในอนาคต ทั้งนี้ ผลกระทบอาจเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ

สมมุติฐานเบื้องหลังขององค์ประกอบด้านการใช้เวลา คือ แนวคิดเรื่องความสมดุล กิจกรรมส่วนใหญ่มีประโยชน์ต่อความเป็นอยู่ที่ดีหากทำในระดับพอดี แต่จะมีผลเสียหากทำมากเกินไปหรือไม่ทำเลย ทางเลือกในการตัดสินใจในเวลาจะถูกกำหนดเงื่อนไขและมีข้อจำกัดจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ สังคม วัฒนธรรม และเงื่อนไขทางครอบครัว รวมถึง สภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน สภาพความเป็นอยู่ของชุมชน และสภาพสังคมโดยรวม

หากกำหนดจำนวนชั่วโมงที่แน่นอนในหนึ่งวัน การใช้เวลากับกิจกรรมหนึ่งมากเกินไปจะมีผลกระทบต่อการใช้เวลาไม่เพียงพอในกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งสร้างผลกระทบต่อความเป็นอยู่ที่ดี ตัวอย่างเช่น

- ชาวแคนาดาใช้เวลาในการเดินทางไปทำงานไป-กลับ มากขึ้น 19.9% โดยผู้ที่ทำงานในเมืองโตรอนโต มอนทรีออล และแวนคูเวอร์ ใช้เวลาในการเดินทางมากขึ้น 66 นาที 62 นาที และ 60 นาที ตามลำดับ

การใช้เวลามากเกินไปในการเดินทางไปทำงาน (ไป-กลับ) มีต้นทุนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม เพิ่มความเครียดของผู้เดินทาง ลดผลิตภาพทางธุรกิจ และยังสร้างปัญหามลพิษส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม และสุขภาพ

- พ่อแม่ที่รายงานว่าได้อ่านหนังสือเป็นประจำทุกวันให้ลูกที่อยู่ในช่วงก่อนวัยเรียน (อายุ 3-5 ปี) มีค่าค่อนข้างคงที่ อยู่ระหว่าง 60-66% เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากปี ค.ศ.1994 ในอัตรา 1.5%

จากข้อมูลด้านการใช้เวลา สะท้อนให้เห็นว่า วิธีการใช้เวลา และมุมมองต่อการใช้เวลาของชาวแคนาดา ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา

ผู้รับผิดชอบการจัดทำ CIW เชื่อว่ากรอบแนวคิดของ CIW จะกระตุ้นให้ประชาชนได้ตั้งคำถามถึงสถานภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบันและได้พิจารณาถึงทางเลือกในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสำหรับชาวแคนาดาโดยรวม รวมทั้งด้านเศรษฐกิจ กรอบแนวคิดนี้เป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพในการเปลี่ยนวิธีคิดและการดำเนินชีวิตของชาวแคนาดาเพื่อนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดี โดยเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ ทางสังคมมาคิดร่วมกันในเชิงยุทธศาสตร์เกี่ยวกับวิถีทางใหม่เพื่อการแก้ไขปัญหาซับซ้อนที่กำลังเผชิญอยู่

ในการพัฒนา CIW ขึ้นต่อไป เนื่องจาก CIW เริ่มพัฒนารอบแนวคิดและทำการศึกษาในระดับชาติ ดังนั้นจะมีการประยุกต์กรอบการดำเนินงานไปสู่การศึกษาความเป็นอยู่ที่ดีในระดับจังหวัด ภูมิภาค และระดับชุมชน นำชุดตัวชี้วัดและข้อมูลไปใช้ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกันของ

แคนาดา นอกจากนี้ จะมีการศึกษาเชิงลึกสำหรับประเด็นเฉพาะเพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ 8 ด้าน และการศึกษาความแตกต่างในด้านความเป็นอยู่ที่ดีระหว่างกลุ่มประชากรในแคนาดา เช่น เยาวชน ผู้สูงอายุ กลุ่มสตรี กลุ่มชาติพันธุ์

2. การประเมินความก้าวหน้าการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศสวิตเซอร์แลนด์⁵

ชุดตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของสวิตเซอร์แลนด์ ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อการติดตามการพัฒนาที่ยั่งยืน (Monitoring der Nachhaltige Entwicklung หรือ Monitoring Sustainable Development: **MONET**) โดยเป็นความร่วมมือกันระหว่างองค์กรในระดับรัฐบาลกลางหลายองค์กร ได้แก่ สำนักงานสถิติ (Federal Statistical Office -FSO) กับสำนักงานด้านสิ่งแวดล้อม (Federal Office for the Environment -FOEN) สำนักงานด้านการพัฒนาพื้นที่ (Swiss Federal Office for Spatial Development -ARE) และองค์กรด้านการพัฒนาและความร่วมมือแห่งสวิตเซอร์แลนด์ (Swiss Agency for Development and Cooperation-SDC)

MONET มีเป้าหมายเพื่อจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในด้านต่างๆ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งนำเสนอสถานการณ์การพัฒนาของสวิตเซอร์แลนด์เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ เพื่อประเมินความก้าวหน้าของการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ให้เป็นแหล่งข้อมูลสำหรับสาธารณะ นักการเมือง และรัฐบาลส่วนกลาง

● หลักการของ MONET เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

หลักการสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ใช้เป็นกรอบในการพัฒนา MONET จำแนกออกเป็น 3 มิติ คือ ด้านความเป็นปึกแผ่นของสังคม (Social Solidarity) ประสิทธิภาพด้านเศรษฐกิจ (Economic Efficiency) และความรับผิดชอบต่อเชิงนิเวศ (Ecological Responsibility) หลักการสำคัญของแต่ละมิติจะถูกวางเป็นกรอบในการประเมินความยั่งยืนของการพัฒนาว่าประเทศอยู่บนเส้นทางการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือไม่ ใช้การตั้งคำถามกับตนเองเพื่อการประเมิน 4 เรื่องหลัก ดังนี้ (ดูแผนภาพที่ 2-6)

⁵ Website MONET <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/en/index/themen/21/02/ind9/approach.903.html>

และรายงาน Sustainable Development – A Brief Guide 2013 :17 key indicators to measure progress (Swiss Confederation, 2013)

1. การตอบสนองความต้องการ (Meeting Needs) – เรามีชีวิตที่ดีหรือไม่?
2. ความเป็นธรรม (Fairness) – เราจัดสรรหรือกระจายทรัพยากรได้ดีหรือไม่?
3. การอนุรักษ์ทรัพยากร (Preservation of Resources) – เราได้เหลืออะไรไว้ให้ลูกหลานบ้าง?
4. การได้ประโยชน์ที่ไม่ขัดแย้งกัน (Decoupling) - เราใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่?

จาก 4 คำถามหลัก ได้แบ่งตัวชี้วัดออกเป็น 4 กลุ่มตามคำถาม โดยมีตัวชี้วัดทั้งหมด 17 ตัวชี้วัด การประเมินจะได้ผลลัพธ์เป็น 4 ลักษณะ ได้แก่

positive (towards sustainability)

unchanged

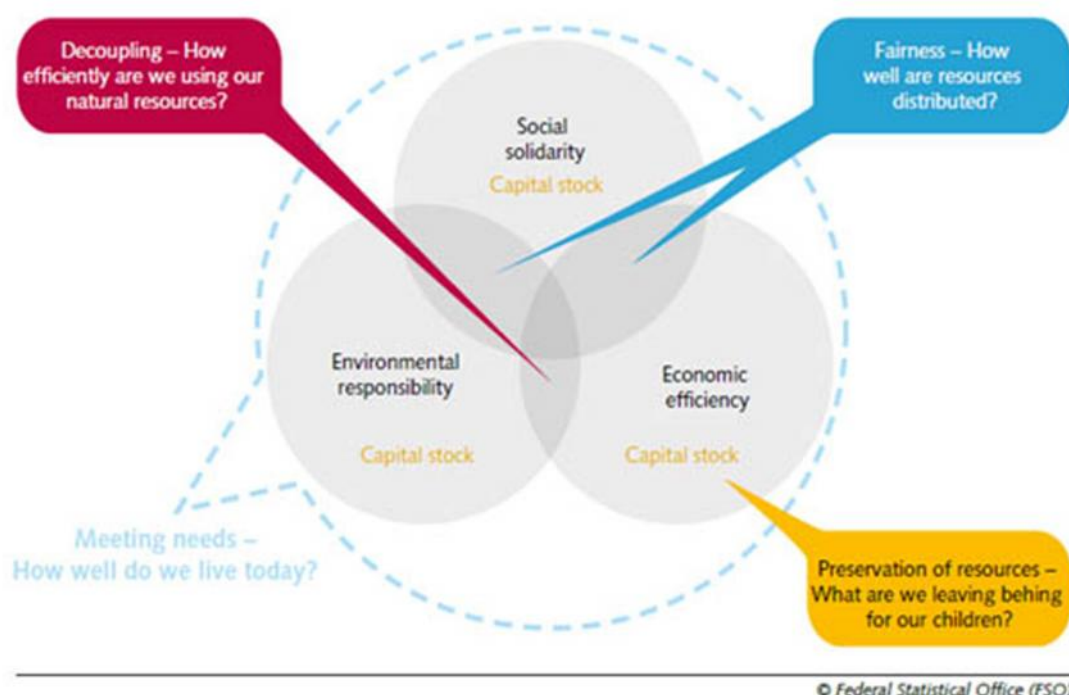
negative (moving away from sustainability)

no assessment

แผนภาพที่ 2-6: กรอบการประเมินความก้าวหน้าการพัฒนาที่ยั่งยืน (MONET)

The four crucial processes of sustainable development

1. ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม

หลักการทั่วไป : ประชาชนทุกคนในสังคมมีสิทธิการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี มีเสรีภาพในการพัฒนาตนเอง มีหลักประกันด้านความเป็นประชาธิปไตย ความมั่นคงทางกฎหมาย และความ

หลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างไรก็ตาม เสรีภาพในการพัฒนาของบุคคลมีขีดจำกัดเมื่อพิจารณาถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นและคนในรุ่นต่อไป

หลักการสำคัญอื่นๆ ในมิตินี้ เช่น สิทธิด้านสุขภาพควรได้รับการคุ้มครองและส่งเสริม สมาชิกทุกคนในสังคมควรมีสิทธิและโอกาสที่เท่าเทียมกัน การสนับสนุนให้มีการพัฒนาอย่างเป็นธรรมในระดับโลกโดยขจัดความไม่เท่าเทียมกันและความยากจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชากร ประเทศหรือภูมิภาคที่มีความเสี่ยงเปราะบางต่อการพัฒนา เป็นต้น

2. ประสิทธิภาพด้านเศรษฐกิจ

หลักการทั่วไป : กิจกรรมทางเศรษฐกิจควรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตอบสนองความต้องการของปัจเจกบุคคลและของสังคม กรอบการพัฒนาเศรษฐกิจควรอยู่ในแนวทางที่ส่งเสริมความคิดริเริ่มของบุคคล สร้างสินค้าสาธารณะที่ประโยชน์ต่อตนเอง และสร้างสวัสดิการต่อประชากรในรุ่นปัจจุบันและอนาคต

หลักการสำคัญอื่นๆ ในมิตินี้ เช่น ราคาควรสะท้อนความหายากของทรัพยากรและรวมต้นทุนภายนอก (External Costs) ควรลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการผลิตให้มากที่สุด ในขณะที่ทำให้การไหลเวียนด้านพลังงานและวัสดุมีความเหมาะสม การบริโภคสินค้าและบริการควรมีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมีความเป็นธรรมมากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ ระบบการค้าพหุภาคีควรให้ความสำคัญต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างระมัดระวัง และส่งเสริมเทคโนโลยีที่เป็นการใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลและมีความเป็นธรรมทางสังคม เป็นต้น

3. ความรับผิดชอบเชิงนิเวศ

หลักการทั่วไป : ทรัพยากรที่เป็นพื้นฐานของชีวิตควรได้รับการดูแลรักษาให้คงอยู่ในระยะยาว และควรมีการฟื้นฟูทรัพยากรที่เสื่อมโทรม รวมทั้งการปกป้องรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ

หลักการสำคัญอื่นๆ ในมิตินี้ เช่น การบริโภคทรัพยากรที่ฟื้นฟูได้ (Renewable Resources) ควรจำกัดให้อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าอัตราการฟื้นตัว การบริโภคทรัพยากรที่ไม่ใช่ทรัพยากรที่ฟื้นฟูได้ (Non-renewable Resources) ควรจำกัดให้อยู่ในระดับต่ำกว่าศักยภาพในการพัฒนาทรัพยากรที่ฟื้นฟูได้

หลักการรวมทั้งหมดในมิติตั้ง 3 ด้าน มีทั้งหมด 45 ข้อ ซึ่งจะใช้เป็นกรอบในการพัฒนาชุดตัวชี้วัดสำหรับการประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศสวีตเซอร์แลนด์

ในรายงาน MONET ที่เผยแพร่ในปี ค.ศ. 2013 มี 9 ตัวชี้วัดที่มีทิศทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน มี 4 ตัวชี้วัดที่ไม่เป็นทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนมี 3 ตัวชี้วัดที่ไม่เปลี่ยนแปลง และอีก 1 ตัวชี้วัดที่ไม่มีการประเมิน (ดูแผนภาพที่ 2-7)

แผนภาพที่ 2-7: รายงาน MONET ปี ค.ศ.2013

Meeting needs – how well do we live?	Trend Targeted/observed		Assess- ment
People's health is improving.	↗	↗	✓
People are not earning more.	↗	→	≈
Convictions for violent offences are on the rise.	↘	↗	✗
The unemployment rate based on ILO definition is rising.	↘	↗	✗
Fairness – how well are resources distributed?	Trend Targeted/observed		Assess- ment
Nearly one in twelve people live under the poverty line.	↘	■	■
Official development assistance is rising.	↗	↗	✓
The wage gap between women and men is gradually narrowing.	↘	↘	✓
Preservation of resources – what are we leaving behind for our children?	Trend Targeted/observed		Assess- ment
Teenage reading skills are improving.	↗	↗	✓
After an increase, the public debt has returned under the level of 1992.	↘	↘	✓
The investment to GDP ratio is about the same.	↗	→	≈
More people are working in science and technology.	↗	↗	✓
The populations of breeding birds fluctuate.	↗	→	≈
Built-up areas are encroaching upon the landscape.	→	↗	✗
Decoupling – how efficiently are we using our natural resources?	Trend Targeted/observed		Assess- ment
Freight transport is growing faster than the economy.	↘	↗	✗
The public to total transport ratio is increasing.	↗	↗	✓
The per capita consumption of energy is decreasing.	↘	↘	✓
Material intensity is decreasing.	↘	↘	✓

ที่มา : Sustainable Development – A Brief Guide 2013: 17 key indicators to measure progress

เนื้อหาในส่วนนี้จะได้นำเสนอสาระสำคัญของแนวคิดในภาพรวมจาก 4 คำถามหลักที่ใช้ในการประเมิน ความหมายของตัวชี้วัด และนำเสนอรายละเอียดข้อมูลของตัวชี้วัดบางตัวที่น่าสนใจเรียนรู้เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อการนำมาใช้ปรับปรุงชุดตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

คำถามที่ชุดที่ 1: การตอบสนองความต้องการพื้นฐาน

ความต้องการพื้นฐาน คือ การมีสุขภาพที่ดี มีความรู้สึกปลอดภัย และมีรายได้เพียงพอที่จะดำรงชีพ หากได้รับสิ่งที่ต้องการครบถ้วนเป็นการนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน การเกื้อหนุนให้ประชาชนดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีนับเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตัวชี้วัดในหัวข้อนี้มี 4 ตัวชี้วัดได้แก่ สุขภาพ รายได้ ความปลอดภัยด้านกายภาพ และการว่างงาน

คำถามชุดที่ 2: ความเป็นธรรม

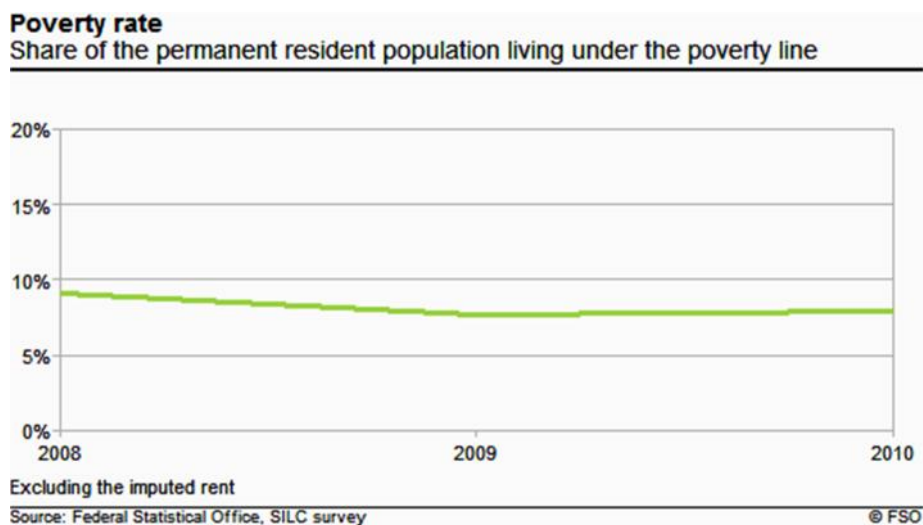
แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนอยู่บนพื้นฐานของความต้องการให้เกิดความเป็นธรรม ภายใต้บริบทเรื่องนี้ ประชาชนทุกคนควรเข้าถึงทรัพยากรที่สำคัญอย่างเป็นธรรม เช่น การศึกษา รายได้ สุขภาพ อากาศที่สะอาด เป็นต้น การจัดการแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมจะต้องดำเนินการทั้งในระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศ

ตัวชี้วัดในหัวข้อนี้มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ ความยากจน ความช่วยเหลือระหว่างประเทศด้านการพัฒนา และความเท่าเทียม

ความยากจน : ชีวิตที่ปราศจากความยากจน มีปัจจัยสี่อย่างเพียงพอ เป็นชีวิตที่มั่นคง ทั้งนี้ ความต้องการที่นอกเหนือไปจากความจำเป็นพื้นฐาน เช่น ความสัมพันธ์ในชีวิตทำงาน ควรเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาด้วย

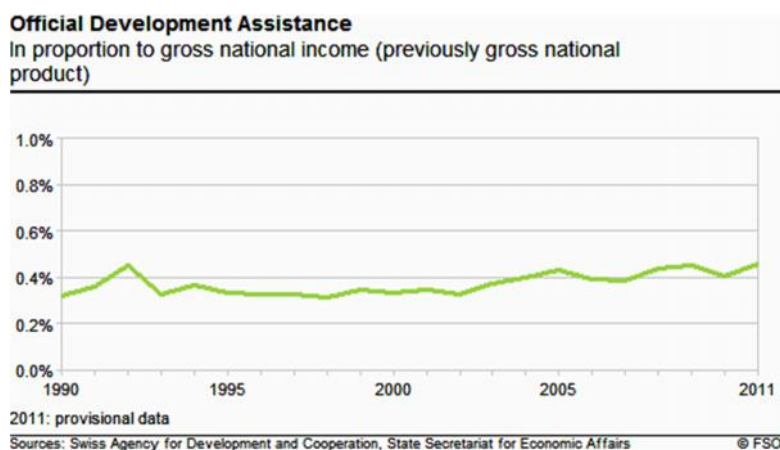
ในช่วงปีค.ศ. 2008 – 2010 สัดส่วนประชากรที่อยู่ในระดับต่ำกว่าเส้นความยากจนลดลงจาก 9.1 ไปที่ระดับ 7.9% โดยในปีค.ศ. 2010 มีประชากรในสวิตเซอร์แลนด์เกือบ 600,000 คนที่อยู่ในระดับต่ำกว่าเส้นความยากจน หรือ มีประชากรเกือบ 1 ใน 12 คนที่ยังอยู่ในระดับความยากจน

แผนภาพที่ 2-8: สัดส่วนประชากรที่ยากจนในประเทศสวิตเซอร์แลนด์

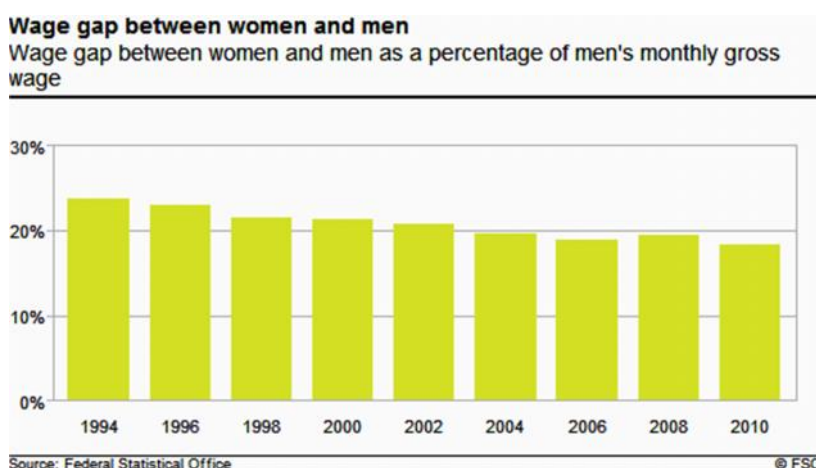
ความช่วยเหลือระหว่างประเทศด้านการพัฒนา : สิทธิของดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีปราศจากความยากจนไม่ได้หยุดลงที่เขตแดนของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ การพัฒนาที่ยั่งยืนมีนัยรวมถึงการที่ประชาชนในประเทศที่ยากจนได้เข้าถึงทรัพยากรอย่างเหมาะสมด้วย จึงมีตัวชี้วัดเกี่ยวกับสัดส่วนงบประมาณด้านความช่วยเหลือระหว่างประเทศ (ODA) ของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งพบว่าในช่วงทศวรรษ 1990 สัดส่วนเงิน ODA ของสวิตเซอร์แลนด์ค่อนข้างคงที่และเพิ่มขึ้นเล็กน้อยหลังทศวรรษ 2000 แต่ยังมีสัดส่วน 0.41% ของ GNI ซึ่งต่ำกว่าระดับเป้าหมายของ UN ที่ตั้งไว้ที่ 0.7%

แผนภาพที่ 2-9: สัดส่วนเงินช่วยเหลือระหว่างประเทศด้านการพัฒนา

ความเท่าเทียม : ประชาชนทุกคนมีสิทธิและโอกาสที่เท่าเทียม และมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม สิทธิและโอกาสที่เท่าเทียมไม่อาจเกิดขึ้นได้หากประชาชนไม่ได้รับค่าตอบแทนเท่ากันจากงานประเภทเดียวกัน หากได้รับค่าตอบแทนไม่เท่ากันเนื่องจากเพศต่างกันมีค่าเกิน 40% ถือเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของความไม่เท่าเทียม จากข้อมูลพบว่า ในช่วงปี ค.ศ.1994 - 2010 ช่องว่างความแตกต่างระหว่างค่าจ้างแรงงานชายกับหญิงมีค่าลดลงเล็กน้อย

แผนภาพที่ 2-10: ความต่างของค่าตอบแทนระหว่างเพศหญิงและชาย

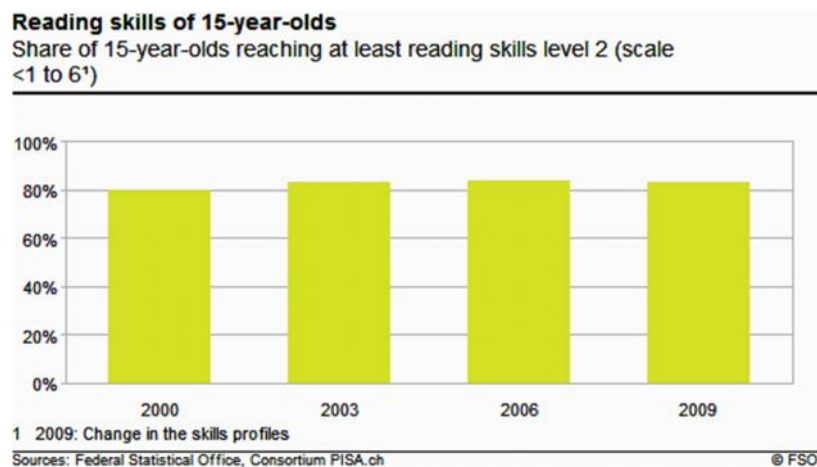
คำถามชุดที่ 3: การสงวนรักษาทรัพยากร (Preservation of Resources)

การพัฒนาที่ยั่งยืนมีความหมายรวมถึงการตอบสนองความต้องการในคนรุ่นปัจจุบันโดยมิได้ลดความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นอนาคต ดังนั้น คุณภาพชีวิตของคนรุ่นอนาคตส่วนหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับระดับสถานะของทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และด้านสังคม ที่ทิ้งไว้ให้กับคนรุ่นอนาคตในสวิตเซอร์แลนด์และในโลก

ตัวชี้วัดในหัวข้อนี้มี 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ ทักษะการอ่านของวัยรุ่น หนังสือสาธารณะ การลงทุนนวัตกรรมและเทคโนโลยี ความหลากหลายทางชีวภาพ และพื้นที่ที่สร้างขึ้น (Built-up Area)

ทักษะการอ่านของวัยรุ่น : วัยรุ่นที่มีทักษะการอ่านทำความเข้าใจในระดับต่ำมักจะประสบความยุ่งยากในการปรับตัวในเชิงสร้างสรรค์ต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม ในช่วงปี ค.ศ. 2000-2009 ทักษะการอ่านของวัยรุ่นอายุ 15 ปีในสวิตเซอร์แลนด์กำลังปรับปรุงดีขึ้น โดยในปี ค.ศ. 2009 มีวัยรุ่นมากกว่า 80% ที่มีความสามารถในการอ่านและเข้าใจหนังสือที่ยากได้ดี (ความสามารถระดับ 2-6)

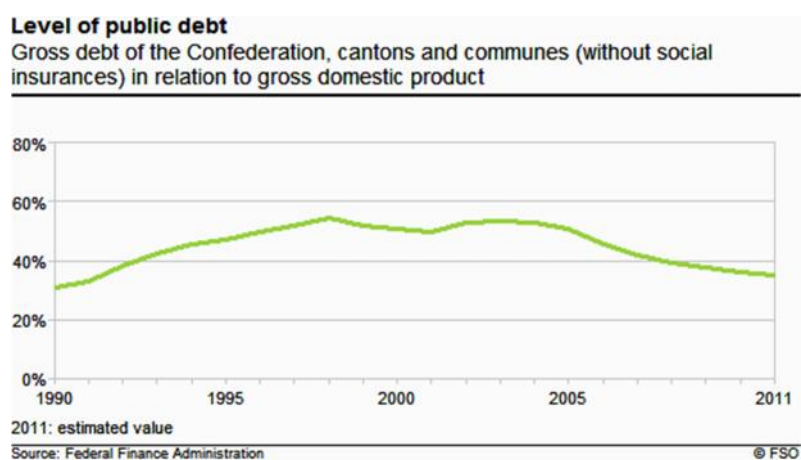
แผนภาพที่ 2-11: ทักษะการอ่านของวัยรุ่นอายุ 15 ปี

หนี้สาธารณะ : หนี้สาธารณะของประเทศในระดับสูงมีความหมายว่า รัฐไม่สามารถจัดหาบริการสาธารณะได้อย่างเพียงพอเนื่องจากภาระหนี้สะสม อัตราส่วนหนี้สินต่อ GDP ในระดับสูงจะเป็นภาระแก่ทุกคนในรุ่นปัจจุบันและอนาคตเนื่องจากภาระดอกเบี้ยจ่ายมีผลกระทบต่อฐานะการคลังของประเทศ

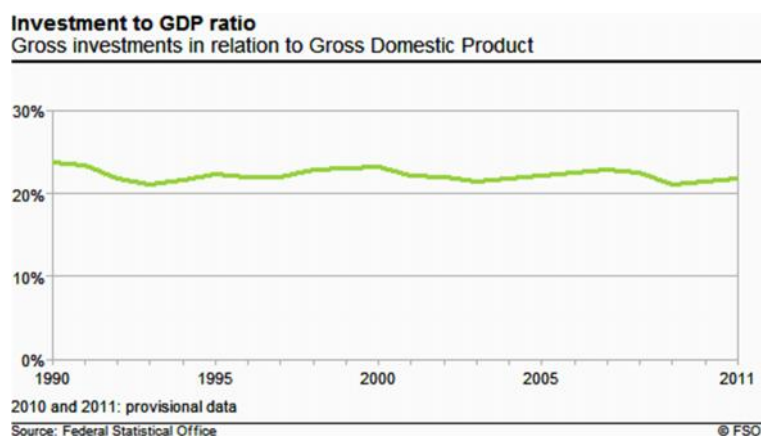
อัตราส่วนหนี้ต่อ GDP ของประเทศสวิตเซอร์แลนด์เพิ่มสูงขึ้นในช่วงทศวรรษ 1990 และมีระดับลดลงในช่วงระยะที่ผ่านมามีระดับใกล้เคียงกับปี ค.ศ.1992

แผนภาพที่ 2-12: ระดับหนี้สาธารณะ

การลงทุน : ประสิทธิภาพของระบบเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการที่เพียงพอ ซึ่งจะมีความเป็นไปได้หากมีการใช้จ่ายเงินเพื่อการก่อสร้าง การขนส่ง ฯลฯ อัตราส่วนการลงทุนต่อ GDP มีระดับค่อนข้างคงที่ ในปัจจุบันมีค่าอยู่ในระดับใกล้เคียงกับปี ค.ศ.1990

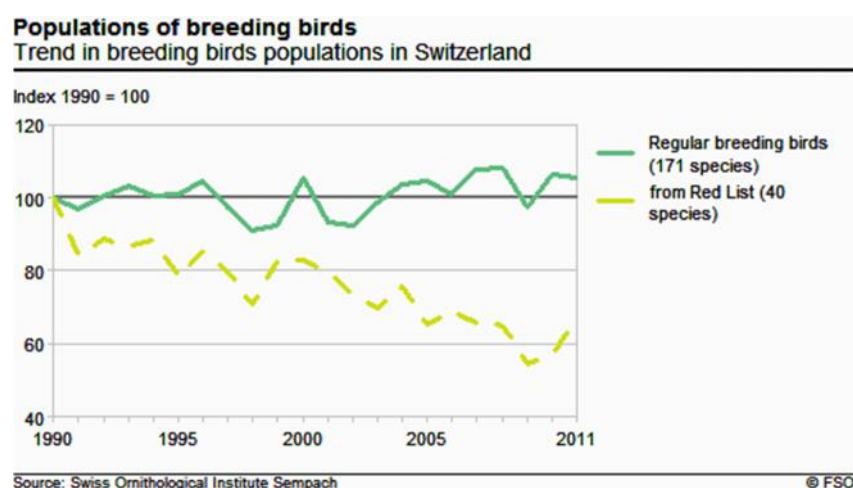
แผนภาพที่ 2-13: อัตราการลงทุนต่อ GDP

ความหลากหลายทางชีวภาพ : ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นตัวบ่งบอกถึงความสมดุลของระบบนิเวศ เป็นแหล่งสำหรับการแสวงหาชนิดใหม่ ความหลากหลายของชนิดพืชและสัตว์จะถูกสงวนรักษาไว้ได้หากสามารถอนุรักษ์แหล่งที่อยู่อาศัย เช่น ป่า ทุ่งหญ้า ฯลฯ

ชนิดพันธุ์สิ่งมีชีวิตที่ถูกคุกคาม 40 ชนิดในบัญชี Red List มีแนวโน้มในทิศทางลดลงซึ่งแสดงถึงมาตรการดำเนินการปกป้องที่มีประสิทธิภาพ

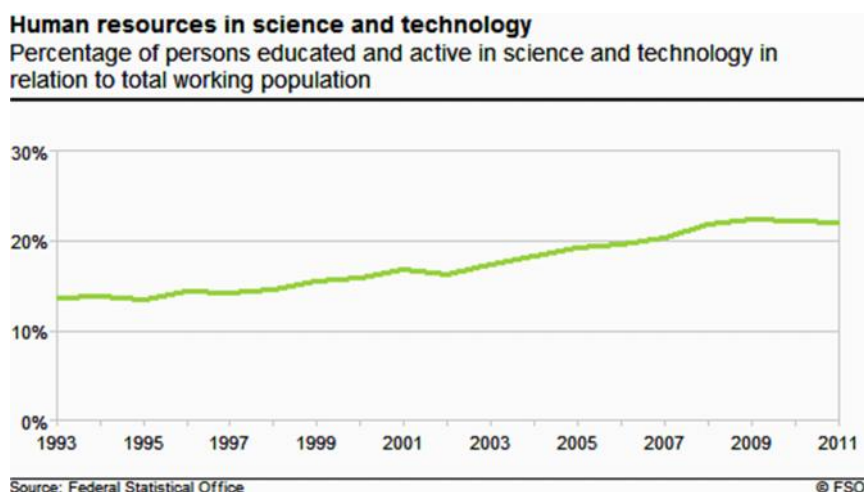
แผนภาพที่ 2-14: ประชากรนก

นวัตกรรมและเทคโนโลยี : นวัตกรรมเป็นผลมาจากการวิจัยและเทคโนโลยี หากไม่มีนวัตกรรม ประสิทธิภาพของระบบเศรษฐกิจจะไม่มีที่ยืน การฝึกฝนคนในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ช่วยเพิ่มความสามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจ

สัดส่วนของประชากรที่ศึกษาและทำงานในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มาตั้งแต่ทศวรรษ 1990 และในปี ค.ศ.2011 มีประชากรประมาณ 962,000 คนที่ได้รับการฝึกอบรม และทำงานในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนมากกว่า 1 ใน 5 ของประชากรแรงงาน ทั้งหมด

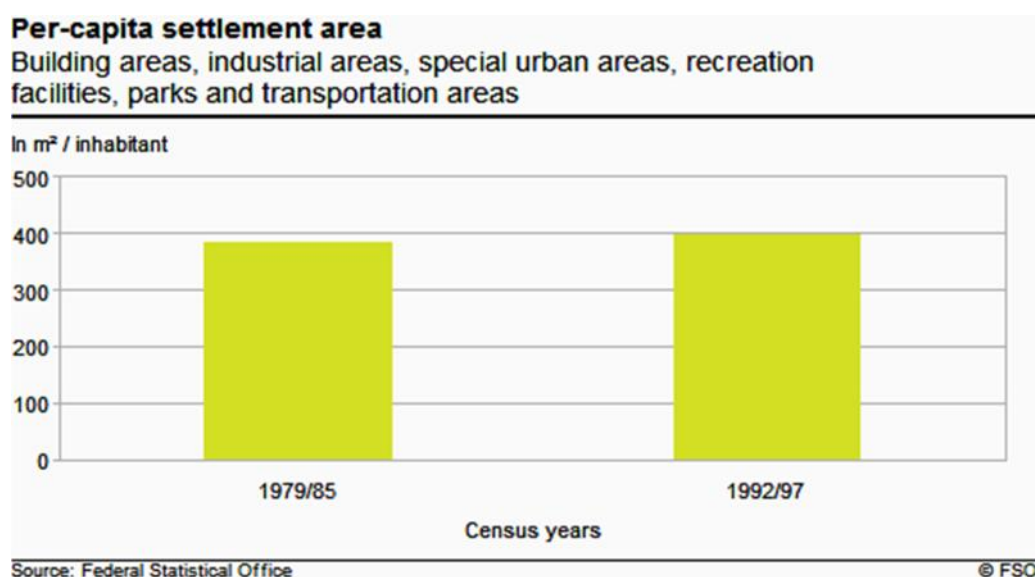
แผนภาพที่ 2-15: สัดส่วนของประชากรที่ศึกษาและทำงานในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

พื้นที่ที่สร้างขึ้น : ทรัพยากรดินเป็นสิ่งสำคัญที่จำจนชีวิตมนุษย์ สัตว์ และพืช การก่อสร้างที่อยู่อาศัย ถนน โรงงาน ฯลฯ ส่งผลต่อการสูญเสียแหล่งที่อยู่อาศัยสิ่งมีชีวิตและพื้นที่เกษตร หากเกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นแล้ว เป็นเรื่องยากต่อการฟื้นฟูให้เหมือนเดิมและจะส่งผลกระทบต่อคนรุ่นต่อไป

ในช่วงทศวรรษที่ 1980-1990 มีการใช้ที่ดินเพื่อการก่อสร้างต่อประชากร 1 คน เพิ่มขึ้นประมาณ 4% และมีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นโดยรวมทั้งหมดร้อยละ 13 ในช่วงกลางทศวรรษที่ 1990 มีการใช้ที่ดินประมาณ 400 ตารางเมตรต่อประชากร 1 คน เพื่อการสร้างที่อยู่อาศัยและโครงสร้างพื้นฐาน

แผนภาพที่ 2-16: การใช้ที่ดินเพื่อการก่อสร้างต่อประชากร 1 คน

คำถามชุดที่ 4: การได้ประโยชน์ที่ไม่ขัดแย้งกัน

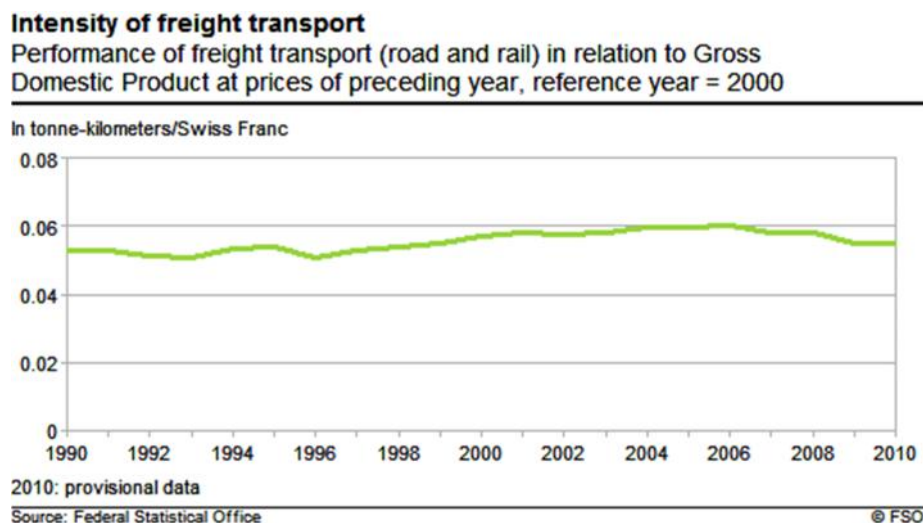
จากกรอบแนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องแสวงหาทางตอบสนองความต้องการพื้นฐานภายใต้ขีดจำกัดของสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมหมายถึงมีการปรับใช้วิถีการผลิตและการบริโภคที่มีเหตุผลและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ตัวชี้วัดในหัวข้อนี้มี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ การขนส่งสินค้า การเดินทางของบุคคล การใช้พลังงาน และการบริโภคสิ่งของ

การขนส่งสินค้า : การขนส่งสินค้าเป็นกิจกรรมที่จำเป็นในระบบเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม การขนส่งสินค้าโดยเฉพาะที่ใช้เครื่องยนต์จะสร้างมลภาวะทางเสียง ปล่องมลพิษ และใช้ทรัพยากรที่สูงขึ้น (เช่น น้ำมัน) ดังนั้น ควรมีเป้าหมายในการลดความเข้มข้นของการขนส่งสินค้า (เช่น สัดส่วนน้ำหนัก-ระยะทาง ต่อ GDP) ให้ต่ำมากที่สุด เพื่อลดมลพิษด้านสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด

การขนส่งสินค้าได้ขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ซึ่งหมายความว่า มีการขนส่งสินค้าในระยะทางที่มากขึ้นเพื่อสร้างรายได้ให้กับประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากการผลิตสินค้ามากขึ้นในพื้นที่ไม่กี่แห่ง จึงจำเป็นต้องมีการขนส่งในระยะทางที่ไกลขึ้น ในช่วงต้นทศวรรษ 1970 การขนส่งโดยระบบรางมีสัดส่วน 3 ใน 5 ของการขนส่งสินค้าทั้งหมด แต่ในปี ค.ศ. 2010 ได้ลดลงเป็นสัดส่วน 2 ใน 5

แผนภาพที่ 2-17: ความเข้มข้นของการขนส่งสินค้าต่อ GDP

การเดินทางของบุคคล : การเดินทางเป็นความจำเป็นของชีวิตและเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจ ประเด็นสำคัญในเชิงนโยบาย คือ การสร้างทางเลือกในการเดินทางที่มีผลดีต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพมากขึ้น เช่น ระบบรถโดยสารสาธารณะ จักรยาน และการเดิน

การเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ.1998 และมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 21.1% ของระบบการเดินทางทั้งหมด การเดินทางแบบความเร็วต่ำ (จักรยาน และการเดินทาง) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.3

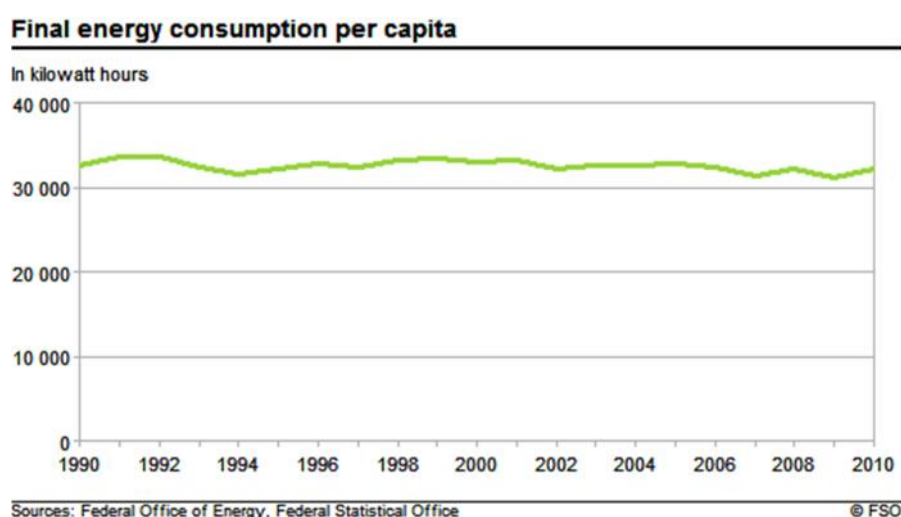
แผนภาพที่ 2-18: สัดส่วนการเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะต่อการเดินทางทั้งหมด

การใช้พลังงาน : พลังงานเป็นแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ของสังคม จึงต้องสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน อย่างไรก็ตาม การผลิตและการบริโภคพลังงานฟอสซิลและพลังงานทางเลือกได้สร้างผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อม มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจก มลพิษทางอากาศ กากของเสีย หรือสร้างผลกระทบต่อแหล่งน้ำ การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ ดังนั้น ต้องมีการใช้พลังงานทุกประเภทอย่างเหมาะสม

สำหรับประเทศสวีตเซอร์แลนด์ การบริโภคพลังงานต่อประชากรมีทิศทางลดลงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 แต่ยังคงอยู่ในระดับสูง

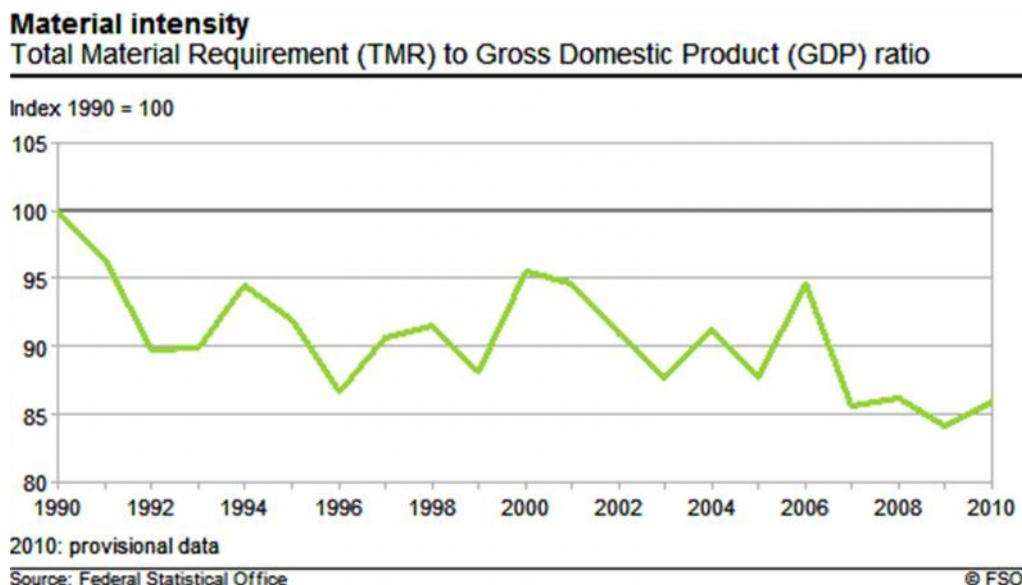
แผนภาพที่ 2-19: การบริโภคพลังงานต่อประชากร

การใช้วัสดุ : เป้าหมายด้านหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืนของการลดการใช้วัสดุในระบบเศรษฐกิจเพื่อลดผลกระทบต่อมนุษย์และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ความต้องการใช้วัสดุทั้งหมด (Total Material Requirement -TMR) เป็นผลรวมของการไหลเวียนโดยตรงของวัตถุดิบ (การสกัดใช้วัตถุดิบในประเทศหรือนำเข้า เช่น แร่ ชีวมวล) ที่ใช้ในระบบเศรษฐกิจ รวมทั้งการไหลเวียนโดยอ้อม (ผ่านการนำเข้าสินค้า) ความเข้มข้นของการใช้วัสดุกำนวณได้จากการใช้ TMR ต่อ GDP

การไหลเวียนของวัสดุและพลังงานต้องอยู่ในระดับเหมาะสมเพื่อการรักษาไว้ใช้ในระยะยาว ในช่วงปี ค.ศ. 1990 -2010 ความเข้มข้นของการใช้วัสดุของประเทศสวีตเซอร์แลนด์มีค่าลดลง

แผนภาพที่ 2-20: ความเข้มข้นของการใช้วัสดุ

- ตัวชี้วัด **MONET** กับมิติด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนระหว่างประเทศ⁶

ตัวชี้วัด MONET บางตัว แสดงถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศสวิตเซอร์แลนด์กับประเทศอื่นๆ ว่าเป็นไปในแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือไม่โดยพิจารณาในมิติของการใช้และการจัดสรรทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

แบ่งการประเมินออกเป็น 2 หัวข้อ คือ (หนึ่ง) ผลกระทบของการไหลเวียนทรัพยากรและการเงิน (สอง) ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ได้เพิ่มระดับความรับผิดชอบหรือไม่

1. ผลกระทบของการไหลเวียนทรัพยากรและการเงิน (What is the impact of resource flows and financial flows?)

ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ การนำเข้าวัสดุจากต่างประเทศ การปล่อยก๊าซเรือนกระจก การพึ่งพาพลังงาน ค่าใช้จ่ายสำหรับผู้อพยพ การลงทุนตรงในประเทศกำลังพัฒนา และรอยเท้านิเวศ การประเมินได้ผล ดังนี้

⁶ <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/en/index/themen/21/02/ind9.approach.906.html>

			Material requirement abroad for imports
			Greenhouse gas emissions
			Energy dependency
			Remittances by migrants
			Direct investments in developing countries
			Ecological footprint

2. ประเทศสวีเดนได้เพิ่มระดับความรับผิดชอบหรือไม่?

ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ ODA สำหรับประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ทศนคติต่อความช่วยเหลือด้านการพัฒนา ความตกลงพหุภาคี การนำเข้าสินค้าปลอดภาษีจากประเทศกำลังพัฒนา และการค้าที่เป็นธรรม การประเมินได้ผล ดังนี้

			Official Development Assistance
			ODA to the least developed countries
			Attitude towards development assistance
			Multilateral treaties
			Duty-free imports from developing countries
			Fair Trade

ในที่นี้จะได้นำเสนอข้อมูลของตัวชี้วัดบางตัวที่น่าสนใจ เพื่อการเรียนรู้แนวคิดของการจัดทำและใช้ตัวชี้วัด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการนำมาปรับใช้เพื่อพัฒนาชุดตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

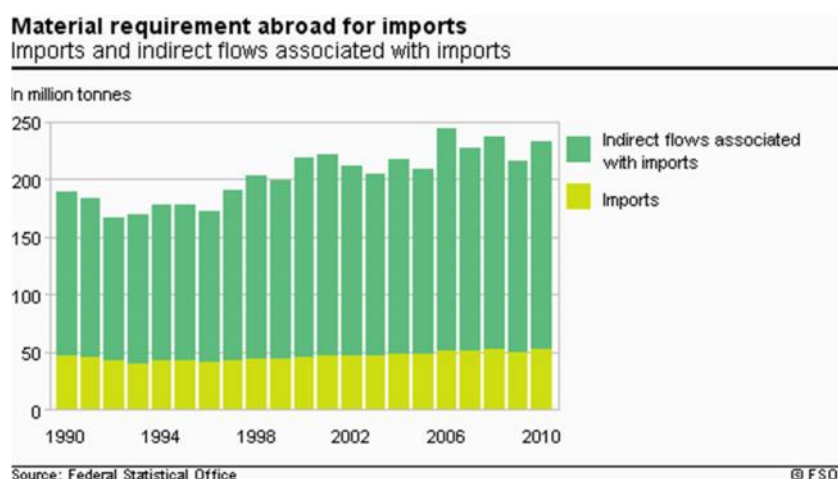
-ความต้องการใช้วัสดุนำเข้าจากต่างประเทศ

นัยสำคัญของตัวชี้วัด : เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การผสานระหว่างความรับผิดชอบด้านนิเวศกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึงสร้างความเป็นไปได้ที่จะรักษาหรือเพิ่มขีดความสามารถทางเศรษฐกิจในขณะที่ลดความต้องการใช้วัสดุ นอกจากนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืนมีความหมายรวมถึงการที่ประเทศได้รับการตอบสนองความต้องการโดยไม่ไปลดความสามารถของประเทศอื่นๆ ที่จะตอบสนองความต้องการของตน

ความสัมพันธ์ของโลกาภิวัตน์ด้านเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงภูมิศาสตร์ของการกระจายภาระทางนิเวศ การผลิตที่ใช้ทรัพยากรอย่างเข้มข้นมีแนวโน้มที่จะผลิตในภูมิภาคที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจต่ำ (ประเทศกำลังพัฒนา)

ตัวชี้วัดนี้แสดงถึงการนำเข้าของประเทศสวีตเซอร์แลนด์ และความเชื่อมโยงกับความต้องการวัสดุจากต่างประเทศ การนำเข้าสินค้าหรือวัสดุมายังสวีตเซอร์แลนด์ เป็นการนำเข้าทรัพยากรและสร้างมลพิษในประเทศผู้ส่งออกในกระบวนการผลิตและการขนส่ง ผลกระทบของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของสวีตเซอร์แลนด์ต่อสิ่งแวดล้อมต้องคิดรวมผลกระทบสิ่งแวดล้อมดังกล่าวด้วย

แผนภาพที่ 2-21: ความต้องการใช้วัสดุนำเข้าจากต่างประเทศ

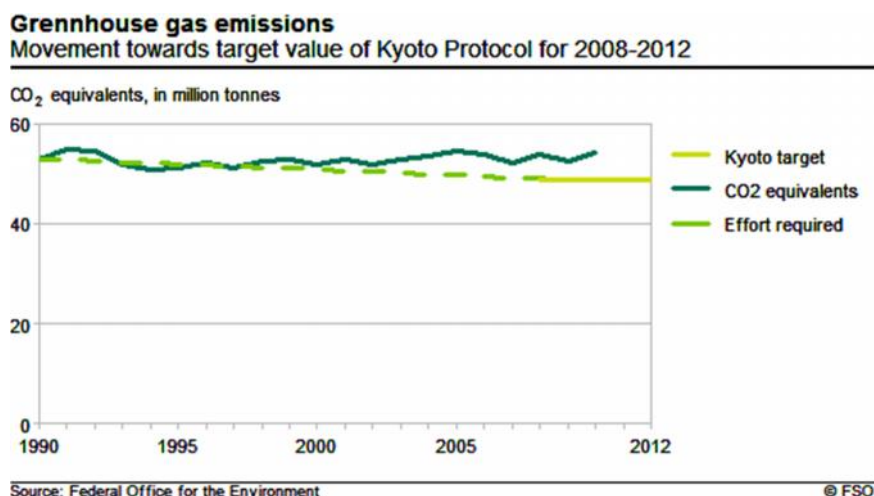

- การปล่อยก๊าซเรือนกระจก

นัยสำคัญของตัวชี้วัด : หลักการหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ ควรหาทางป้องกันความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมที่ไม่อาจฟื้นคืนได้ แม้ว่าจะยังไม่มีคำแนะนำทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับความเสี่ยง ปัญหาการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์

การปล่อยก๊าซในปี ค.ศ. 2010 มีปริมาณเพิ่มขึ้นจากการปล่อยก๊าซในปี ค.ศ. 1990 ในสัดส่วน 2.7% การปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อหัวประชากรของสวีตเซอร์แลนด์ มีระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศอุตสาหกรรม แต่มีระดับสูงกว่าค่าเฉลี่ยโลก

แผนภาพที่ 2-22: การปล่อยก๊าซเรือนกระจก

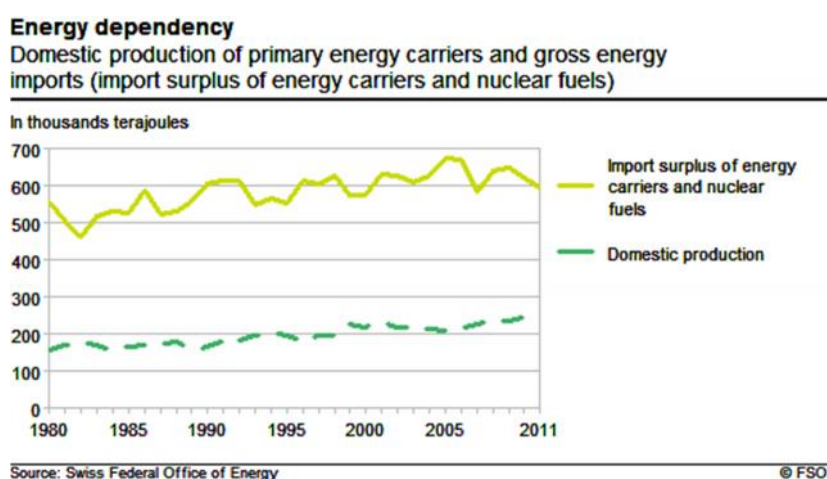

- การพึ่งพาด้านพลังงาน

นัยสำคัญของตัวชี้วัด : เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน การใช้พลังงานที่มีใช้พลังงานทางเลือกควรอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าการพัฒนาพลังงานทางเลือก ในปัจจุบัน สวิตเซอร์แลนด์พึ่งพาพลังงานที่มีใช้พลังงานทางเลือกจากต่างประเทศอย่างมาก และเนื่องจากแหล่งพลังงานฟอสซิลมีจำกัด ความต้องการพลังงานที่เพิ่มขึ้นของโลกทำให้มีแนวโน้มเกิดปัญหาวิกฤติและความขัดแย้งมากขึ้น

ตัวชี้วัดนี้แสดงปริมาณพลังงานที่นำเข้าทั้งหมด และพลังงานที่ผลิตในประเทศ ซึ่งบ่งบอกระดับการพึ่งพาพลังงานจากต่างประเทศ การนำเข้าพลังงานของสวิตเซอร์แลนด์ เพิ่มขึ้นในช่วงระยะหลัง การพึ่งพาพลังงานจากต่างประเทศอยู่ในสัดส่วนประมาณร้อยละ 70

แผนภาพที่ 2-23: การพึ่งพาด้านพลังงาน

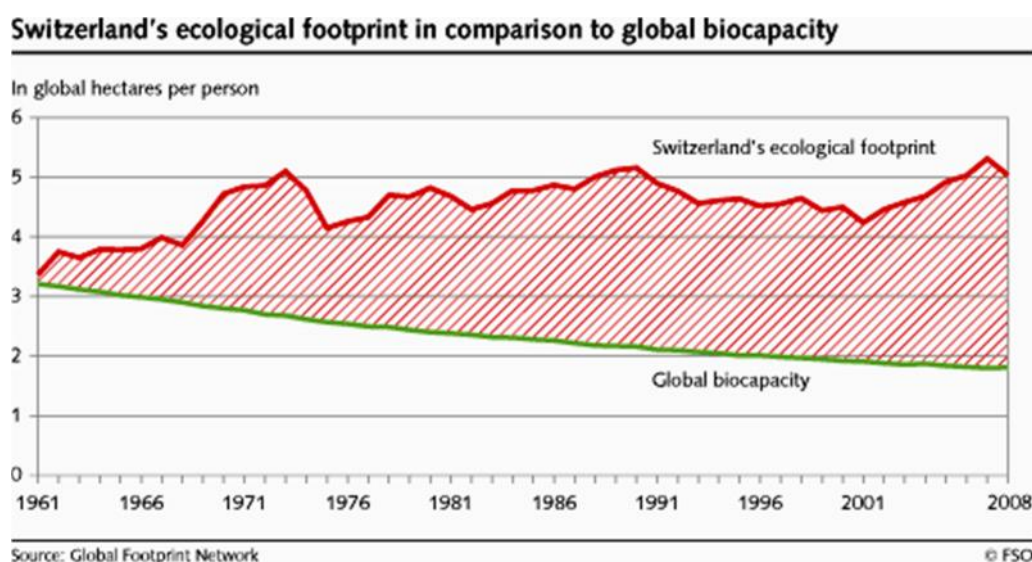

-รอยเท้านิเวศ

นัยสำคัญของตัวชี้วัด: รอยเท้านิเวศแสดงถึงแรงกดดันและระดับของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การเพาะปลูกกับการใช้พลังงานและไม้ ตั้งแต่ช่วงต้นของทศวรรษ 1960 รอยเท้านิเวศของสวิตเซอร์แลนด์มากกว่าส่วนแบ่งที่ควรได้รับอย่างเป็นธรรมภายใต้ขีดจำกัดทางระบบนิเวศของโลก ซึ่งหมายถึง ความสามารถของธรรมชาติในการผลิตวัตถุดิบและกำจัดมลพิษ

หากมองในระดับโลก การพัฒนาทางเศรษฐกิจต้องพึ่งพาการใช้ทรัพยากรและบริการทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งหมายความว่าประเทศที่มีรายได้ประชาชาติสูง จะมีรอยเท้านิเวศใหญ่กว่า

แผนภาพที่ 2-24: รอยเท้านิเวศของประเทศสวิตเซอร์แลนด์

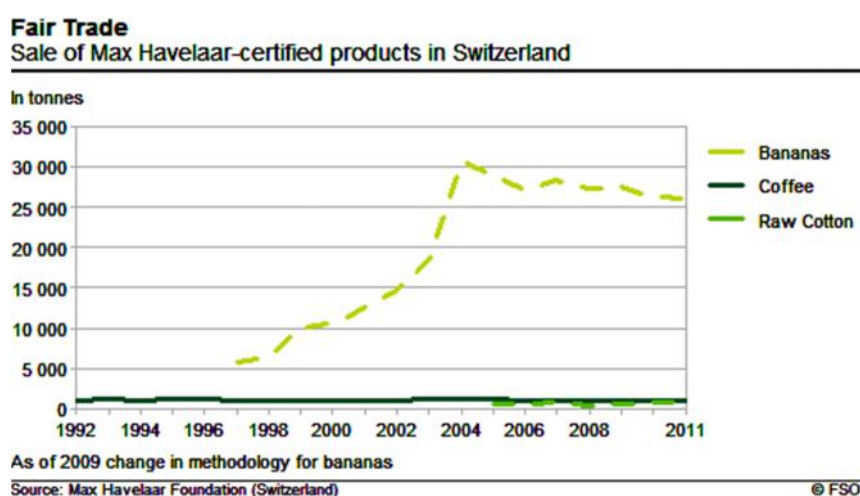
การค้าที่เป็นธรรม

นัยสำคัญของตัวชี้วัด : ในหลักการของการพัฒนาที่ยั่งยืน การบริโภคสินค้าและบริการควรมีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างความเป็นธรรมทางสังคมเท่าที่เป็นไปได้ นอกจากนี้ แต่ละประเทศและความต้องการทางสังคมควรได้รับการตอบสนองโดยไม่สร้างผลกระทบต่อความสามารถของประเทศอื่นในการตอบสนองความต้องการของตน การซื้อสินค้าที่ผลิตจากการค้าที่เป็นธรรม เป็นการสนับสนุนการผลิตที่สร้างความเป็นธรรมทางสังคม และเป็นการกระจายสินค้าที่เป็นธรรมมากขึ้น

สินค้าที่ได้รับการติดฉลากสินค้าที่เป็นธรรม เป็นสินค้าที่ผลิตจากวิธีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและดูแลแรงงานอย่างเหมาะสม ผู้ผลิตและเกษตรกรรายย่อยได้รับราคาที่มีเสถียรภาพและเป็นธรรม ลูกจ้างได้รับรายได้ที่มั่นคง

ตัวชี้วัดนี้แสดงถึงการขายสินค้าที่ได้รับการรับรองว่าเป็นสินค้าจากการผลิตที่เป็นธรรม และบ่งชี้ถึงความตื่นตัวของผู้บริโภคต่อการค้าที่เป็นธรรม

แผนภาพที่ 2-25: การค้าที่เป็นธรรม

-ข้อสังเกต/ ข้อวิเคราะห์จากการศึกษากรณีประเทศแคนาดาและสวิตเซอร์แลนด์

1. การประเมินความเป็นอยู่ที่ดีของประเทศแคนาดา (CIW) มีแนวคิด รูปแบบตัวชี้วัด และวิธีดำเนินงานในหลายด้านที่คล้ายคลึงกับตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย กล่าวคือ เป็นการประเมินผลการพัฒนามาบนพื้นฐานแนวคิดความเป็นอยู่ที่ดี (Wellbeing) โดยใช้ตัวชี้วัดแบบรวม (Composite Index) ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 8 ด้านซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน แต่ละด้านประกอบด้วย 8 ตัวชี้วัด เป็นการประเมินในระดับชาติและกำลังอยู่ในช่วงการพัฒนานำไปใช้ในระดับพื้นที่ ข้อมูลในส่วนนี้ช่วยบ่งชี้ว่า การดำเนินงานเรื่องตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันมีมาตรฐานที่สามารถเทียบเคียงกับการดำเนินงานของประเทศอื่นๆ ได้

2. การประเมินของ CIW มีตัวชี้วัดที่เป็นการประเมินทั้งแบบภาววิสัยและอัตวิสัย ทำให้ได้ข้อมูลที่ช่วยตรวจสอบความถูกต้องของผลการประเมินแบบภาววิสัยอีกทางหนึ่ง และสอดคล้องกับแนวคิดที่อธิบายว่าความเป็นอยู่ที่ดีหรือความสุขมีทั้งลักษณะที่เป็นภาววิสัยและอัตวิสัย ในกรณีของประเทศ

แคนาดา เริ่มทำการสำรวจความเป็นอยู่ที่ดีในแบบอัตวิสัยในปี ค.ศ.2012 สำหรับในกรณีประเทศไทย สามารถนำข้อมูลผลการประเมินความสุขมวลรวมระดับชุมชนระดับหมู่บ้านที่ดำเนินการโดยกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นการประเมินในเชิงอัตวิสัยโดยใช้กรอบตัวชี้วัดตามแนวทางการประเมินความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย มาใช้วิเคราะห์เป็นข้อมูลเสริมกับผลการประเมินของ สศช. ได้

3. การประเมินผลการพัฒนาของประเทศแคนาดาและสวิตเซอร์แลนด์ ใช้ตัวชี้วัดหลายตัวที่น่าสนใจ ทำให้เห็นแง่คิด มุมมองใหม่ๆ ของการเลือกใช้ตัวชี้วัดเพื่อนำมาใช้ในการประเมินผลการพัฒนา ความเป็นอยู่ที่ดี หรือความสุข ที่อาจนำมาประยุกต์ใช้เพื่อปรับปรุงตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ตัวอย่างเช่น ตัวชี้วัดเรื่องการใช้เวลา (Time Use) ของประเทศแคนาดา ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่ช่วยเสริมและขยายให้เห็นมิติของครอบครัวที่อบอุ่น (การประเมินจากเวลาที่พ่อแม่ใช้เวลาอ่านหนังสือให้ลูกฟัง) มีตัวชี้วัดความสุขในลักษณะที่เป็นความสุขจาก “การให้” (Giving) และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (ประเมินจากเวลาที่ใช้ในการทำประโยชน์เพื่อสาธารณะ) นอกจากนี้ ยังมีการประเมินการใช้เวลาที่เกี่ยวโยงกับมิติด้านสิ่งแวดล้อม (เวลาที่ใช้ในมากขึ้นในการเดินทางไป-กลับระหว่างที่ทำงานกับที่พัก ซึ่งจะมีผลต่อการสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ) ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของประชาชนที่อยู่อาศัยในเมืองใหญ่ อย่างไรก็ตาม การนำตัวชี้วัดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทยจะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องและความแตกต่างของบริบทด้านเศรษฐกิจ สังคม และระดับของการพัฒนาประเทศ

4. การประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนของสวิตเซอร์แลนด์ (MONET) ซึ่งเชื่อมโยงและสะท้อนถึงความเป็นอยู่ที่ดี และความสุขของประชาชน ใช้การตั้งคำถามกับตนเองเพื่อการประเมิน 4 เรื่องหลัก คือ เรามีชีวิตที่ดีหรือไม่? (การตอบสนองความต้องการพื้นฐานในชีวิต) เราจัดสรรหรือกระจายทรัพยากรได้ดีหรือไม่? (ความเป็นธรรม) เราได้เหลืออะไรไว้ให้ลูกหลานบ้าง? (การดูแลปกป้องทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม) และเราใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ (การได้ประโยชน์ที่ไม่ขัดแย้งกัน - Decoupling)

คำถามทั้ง 4 ข้อ เป็นคำถามที่เข้าใจได้ง่าย สื่อความหมายและสร้างความเข้าใจกับสาธารณะได้ดี แต่อยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ลุ่มลึก ครอบคลุมมิติการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกด้าน รวมถึงความเป็นธรรมระหว่างคนรุ่นปัจจุบันกับในอนาคต

นอกจากนี้ ตัวชี้วัดของ MONET ยังมีตัวชี้วัดการประเมินผลการพัฒนาที่เชื่อมโยงผลกระทบข้ามประเทศ คำนึงถึงผลกระทบจากการพัฒนาประเทศสวิตเซอร์แลนด์ที่มีต่อประเทศอื่นๆ ไม่ได้จำกัดขอบเขตการประเมินผลการพัฒนาเฉพาะในอาณาเขตประเทศของตน ตัวอย่างตัวชี้วัดเช่น การ

นำเข้าวัสดุจากต่างประเทศ การปล่อยก๊าซเรือนกระจก การพึ่งพาพลังงาน การลงทุนตรงในประเทศ กำลังพัฒนา รอยเท้านิเวศ

กรณีดังกล่าวข้างต้นเป็นแนวคิดและตัวอย่างที่ดีต่อการปรับปรุงตัวชี้วัดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เรื่องประชาคมอาเซียน

5. ในชุดตัวชี้วัดของ MONET มีตัวชี้วัดที่สามารถใช้ในการประเมินองค์ประกอบของมิติการพัฒนาได้ 2 มิติด้วยกัน ตัวชี้วัดในลักษณะดังกล่าวพัฒนามาจากแนวคิด 2 เรื่อง คือ เรื่องความเป็นธรรม และเรื่องการค้าประโยชน์ที่ไม่ขัดแย้งกัน

แนวคิดเรื่อง “ความเป็นธรรม” เป็นแนวคิดเชื่อมปฏิสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจกับด้านสังคม และระหว่างมิติด้านสังคมกับด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับแนวคิดเรื่อง “การค้าประโยชน์ที่ไม่ขัดแย้งกัน” เป็นแนวคิดที่เชื่อมปฏิสัมพันธ์ระหว่างมิติด้านสิ่งแวดล้อมกับมิติด้านเศรษฐกิจ

จากแนวคิดเรื่องความเป็นธรรมและแนวคิดเรื่องการค้าประโยชน์ที่ไม่ขัดแย้งกัน ในชุดตัวชี้วัดของ MONET จึงมีตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินองค์ประกอบของมิติการพัฒนาที่ยั่งยืนที่คาบเกี่ยวกับ (ตัวชี้วัด 1 ตัว สามารถใช้ประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ 2 มิติด้วยกัน – โปรดดูแผนภาพที่ 2-6) ในด้านความเป็นธรรม ตัวชี้วัดที่ใช้ประเมิน ได้แก่ ความยากจน ความช่วยเหลือระหว่างประเทศด้านการพัฒนา และความเท่าเทียม สำหรับในด้านการค้าประโยชน์ที่ไม่ขัดแย้งกัน ตัวชี้วัดในการประเมินได้แก่ การขนส่งสินค้า การเดินทางของบุคคล การใช้พลังงาน และการบริโภคสิ่งของ

จากกรณีตัวชี้วัดของ MONET ในประเด็นข้างต้น ควรมีการพัฒนาหรือปรับปรุงตัวชี้วัดในลักษณะที่เป็นตัวชี้วัดที่ใช้ประเมินความเชื่อมโยงหรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างมิติต่างๆ ของการพัฒนาที่ยั่งยืน และระหว่างองค์ประกอบหลัก 6 ด้านของความอยู่เย็นเป็นสุข การปรับปรุงตัวชี้วัดในลักษณะดังกล่าวจะรองรับกับแนวคิดใหม่ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาซึ่งเป็นโจทย์ของการศึกษาในโครงการนี้ เช่น แนวคิด “เศรษฐกิจสีเขียว” ซึ่งเป็นแนวคิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับการสร้างความเป็นธรรมทางสังคมและการลดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อม

6. มีข้อสังเกตว่า ตัวชี้วัดหลายตัวของ MONET และ CIW ไม่ได้เป็นตัวชี้วัดแปลกใหม่หลายตัวเป็นตัวชี้วัดแบบเดียวกันกับที่ใช้อยู่ในประเทศไทย แต่มีการวิเคราะห์และให้ความหมายที่แตกต่างไป สอดรับกับสถานการณ์ปัญหาและแนวคิดใหม่เกี่ยวกับการพัฒนา เช่น กรณีตัวชี้วัดการ

ปล่อยก๊าซเรือนกระจก ไม่ได้มีความหมายเฉพาะมิติด้านสิ่งแวดล้อม แต่มีความหมายรวมถึงการสร้าง
ความเป็นธรรมระหว่างคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต และความเป็นธรรมของการพัฒนาระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ ตัวชี้วัดหลายตัวของ MONET และ CIW เป็นตัวชี้วัดสำหรับประเมินวิถีการพัฒนา
(Means) ไม่ได้เป็นตัวชี้วัดผลการพัฒนา (Ends) ตัวอย่างตัวชี้วัดในลักษณะดังกล่าว เช่น เรื่องการ
ขนส่งสินค้า เรื่องการเดินทางของบุคคล เรื่องเวลาที่ใช้ในการเดินทาง เรื่องการปล่อยก๊าซเรือนกระจก
 ฯลฯ การใช้ตัวชี้วัดในลักษณะดังกล่าวน่าจะมีเหตุผลสำคัญเนื่องมาจาก ต้องการติดตามและวิเคราะห์
แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงของปัจจัยสำคัญต่างๆ ที่จะส่งผลกระทบเชื่อมโยงต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
และความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน เพื่อจะได้หาทางดำเนินการปรับเปลี่ยน ป้องกัน และลดผลกระทบ
ในทางลบได้อย่างเท่าทันสถานการณ์ หากกรอบประเมินวัดผลจากการพัฒนาโดยตรง ปัญหาผลกระทบ
ในหลายเรื่องอาจไม่สามารถปรับฟื้นคืนได้หรืออาจมีต้นทุนดำเนินการสูง

บทที่ 3

การศึกษาทบทวนประเด็นการพัฒนาภายใต้

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11

และแนวคิดทางการพัฒนาใหม่จากต่างประเทศ

ในบทนี้จะเป็นการศึกษาทบทวนประเด็นการพัฒนาภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ซึ่งจะเป็นกรอบในการปรับปรุงตัวชี้วัดอยู่เย็นเป็นสุข ให้สามารถทำหน้าที่ในการประเมินผลในการพัฒนาจากแผนได้ รวมทั้งมีการศึกษาทบทวนแนวคิดทางการพัฒนาใหม่ ๆ ที่มีการพัฒนาขึ้นจากต่างประเทศ เพื่ออาจเป็นใช้เป็นนวัตกรรมในการปรับปรุงตัวชี้วัดให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และนำไปสู่การวัดผลทางการพัฒนาที่ครอบคลุมและชัดเจนมากขึ้นด้วย

3.1 การศึกษาทบทวนประเด็นการพัฒนาภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11

การศึกษาเพื่อปรับปรุงตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ได้ทำการทบทวนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ที่กำหนดวิสัยทัศน์ของการพัฒนาที่ต้องการสร้าง “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” โดยได้กำหนด 6 ยุทธศาสตร์ และ 9 ประเด็นการพัฒนาที่สำคัญ ซึ่งจะนำมาพิจารณาปรับใช้ในการปรับปรุงตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยให้มีความเหมาะสม ตามบริบทและสภาพการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบัน ดังนี้

3.1.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

ได้กำหนดทิศทางของการสร้างให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเร่งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยง และเสริมรากฐานของประเทศด้านต่าง ๆ ให้เข้มแข็งควบคู่ไปกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ และความคิด

สร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 คือ

1.ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม ให้ความสำคัญกับ

1.1 การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทยควบคู่กับการเสริมสร้างขีดความสามารถในการจัดการความเสี่ยงและสร้างโอกาสในชีวิตให้แก่ตนเอง มุ่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้มีฐานการพัฒนาที่ทั่วถึงและยั่งยืน พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่มีความหลากหลายและแข็งแกร่งมากขึ้น ส่งเสริมการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดความเป็นธรรม ปรับโครงสร้างภาษีทั้งระบบให้สนับสนุนการกระจายรายได้และเป็นเครื่องมือสร้างความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรและการถือครองทรัพย์สิน พัฒนาการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาอาชีพ ส่งเสริมบทบาทของภาคธุรกิจเอกชนในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมแก่คนในสังคมไทย รวมทั้งยกระดับคุณภาพระบบ การคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมทุกคนอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น

1.2 การจัดบริการทางสังคมให้ทุกคนตามสิทธิขั้นพื้นฐาน เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันระดับปัจเจก และสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการพัฒนาประเทศ มุ่งพัฒนาระบบบริการสาธารณะให้มีคุณภาพและมีช่องทางการเข้าถึงอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง การจัดหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย การเข้าถึงระบบสาธารณสุขภาค พัฒนาระบบสวัสดิการทางสังคมให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ พัฒนาระบบการเงินฐานรากและระบบการออมที่หลากหลาย เสริมสร้างเจตคติด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย และพัฒนาระบบฐานข้อมูลในการคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมประชาชนทุกคนตามสิทธิ และสามารถเข้าถึงบริการอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 การเสริมสร้างพลังให้ทุกภาคส่วนสามารถเพิ่มทางเลือกการใช้ชีวิตในสังคมและมีส่วนร่วมในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี ให้ทุกคนสามารถแสดงออกทางความคิดอย่างสร้างสรรค์ เพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง สนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ส่งเสริมให้ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นพลังร่วมในการพัฒนาสังคม พัฒนามาตรฐานระบบการคุ้มครองผู้บริโภคเพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของผู้บริโภค ส่งเสริมบทบาทสตรีในระดับการบริหารและการตัดสินใจทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ

1.4 การสานสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้มีคุณค่าร่วมและตระหนักถึงผลประโยชน์ของสังคม และเสริมสร้างการบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส มีระบบตรวจสอบและการรับผิดชอบที่รัดกุม โดยสร้างค่านิยมใหม่ที่ยอมรับร่วมกันบนฐานของความไว้วางใจและเกื้อกูลกันในสังคม ส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองที่มีธรรมาภิบาลนำไปสู่การเป็นประชาธิปไตยที่ถูกต้องและเหมาะสม เสริมสร้างระบบบริหารราชการให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ มีระบบถ่วงดุลอำนาจการตรวจสอบที่เข้มงวดและรอบด้าน พัฒนาข้าราชการให้มีคุณภาพสูง มีคุณธรรม จริยธรรมทางอาชีพ และมีความรับผิดชอบ รับผิดชอบ ปฏิรูปการเมืองไทยทั้งระบบให้เป็นประชาธิปไตยของมวลชน สร้างความเท่าเทียมในกระบวนการยุติธรรมและเพิ่มช่องทางในการรับข้อร้องเรียนและให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายและผู้ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสนับสนุนการใช้สื่อเพื่อสังคมทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น และสังคมออนไลน์ให้เป็นพลังหนุนเสริมการพัฒนา

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะผู้สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ให้มีความสำคัญกับ

2.1 การปรับโครงสร้างและการกระจายตัวประชากรให้เหมาะสม เป็นการส่งเสริมค่านิยมที่มีความพร้อมให้มีบุตรเพิ่มขึ้นและรักษาระดับอัตราเจริญพันธุ์ไม่ให้ต่ำกว่าระดับที่เป็นอยู่ปัจจุบัน สนับสนุนการกระจายตัวและส่งเสริมการตั้งถิ่นฐานของประชากรให้เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพโอกาสและทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่

2.2 การพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มุ่งพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย สอดแทรกการพัฒนาคนด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างวัฒนธรรมการเกื้อกูล พัฒนาทักษะให้คนมีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ต่อยอดสู่การสร้างนวัตกรรมที่เกิดจากการฝึกฝนเป็นความคิดสร้างสรรค์ปลูกฝังการพร้อมรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น และจิตใจที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย พัฒนาคณะผู้สังคมด้วยการเรียนรู้ในศาสตร์วิทยาการให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับแนวโน้มการจ้างงานและเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สร้างจิตสำนึกให้คนไทยมีความรับผิดชอบต่อสังคม เคารพกฎหมาย หลักสิทธิมนุษยชน สร้างค่านิยมการผลิตและบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เรียนรู้การรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติ

2.3 การส่งเสริมการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม โดยสร้างเสริมสุขภาพของคนไทยให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ พัฒนาความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว ชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพ ควบคู่กับ

การพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมการแพทย์ทางเลือก การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสุขภาพของประเทศ การพัฒนาบุคลากรด้านสาธารณสุขให้เหมาะสมทั้งการผลิตและการกระจายบุคลากรตลอดจนการใช้มาตรการการเงินการคลังเพื่อสุขภาพที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2.4 การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มีนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน ประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวมถึงส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.5 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาบทบาทของสถาบันหลักทางสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน สร้างค่านิยมให้คนไทยภูมิใจในวัฒนธรรมไทย และยอมรับความแตกต่างของความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ลดปัญหาความขัดแย้งทางความคิด และสร้างความเป็นเอกภาพในสังคม สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมร่วมกับประชาคมโลกโดยเฉพาะประชาคมอาเซียนให้เกิดการไหลเวียนทางวัฒนธรรมในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร

3. ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน ให้มีความสำคัญกับ

3.1 การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืนมุ่งรักษา ป้องกัน และคุ้มครองพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการเกษตร สนับสนุนให้เกษตรกรรายย่อยมีที่ดินเป็นของตนเองหรือมีสิทธิทำกินในที่ดิน ใช้มาตรการทางภาษีเพื่อบังคับหรือจูงใจให้บุคคลผู้ถือครองที่ดินทำประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าวมากขึ้น สนับสนุนการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม เร่งรัดการจัดให้มีองค์กรและระบบบริหารจัดการที่ดินให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคการเกษตร พื้นฟูและส่งเสริมค่านิยม วัฒนธรรมที่ดี และวิถีชีวิตทางการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

3.2 การเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพการผลิตภาคเกษตร ภาครัฐให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชน สนับสนุนการผลิตทางการเกษตรที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ควบคุมและกำกับดูแลให้มีการนำเข้าและใช้สารเคมีทางการเกษตรที่ได้มาตรฐาน ปรับปรุงบริการขั้นพื้นฐานเพื่อการผลิตให้ทั่วถึง ส่งเสริมการผลิตที่คงไว้ซึ่ง

ความหลากหลายของพันธุ์พืชและสัตว์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมของประเทศ พัฒนาและเสริมสร้างองค์ความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เหมาะสมทางการเกษตร รวมทั้ง สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

3.3 การสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรตลอดห่วงโซ่การผลิต สนับสนุนการผลิตและบริการของชุมชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร อาหาร และพลังงาน ส่งเสริมสถาบันการศึกษาในพื้นที่ให้ร่วมทำการศึกษาวิจัยกับภาคเอกชน สนับสนุนเกษตรกรและผู้ประกอบการนำองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมบนฐานความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มาใช้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า ผลิตภัณฑ์เกษตรและอาหาร ยกย่องคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร มาตรฐานระบบการผลิตสินค้าเกษตรให้เทียบเท่าระดับสากล ส่งเสริมระบบตลาดกลางสินค้าเกษตร และตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ส่งเสริมภาคเอกชนและองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการระบบสินค้าเกษตรและอาหารร่วมกับสถาบันเกษตรกร เพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการโลจิสติกส์ของภาคเกษตร

3.4 การสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ให้แก่เกษตรกร มุ่งพัฒนาระบบการสร้างหลักประกันรายได้ของเกษตรกรให้มีความมั่นคงและครอบคลุมเกษตรกรทั้งหมด พัฒนาระบบประกันภัยพืชผลการเกษตร ส่งเสริมระบบการทำเกษตรแบบมีพันธสัญญาที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ยกย่องคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกร สร้างแรงจูงใจให้เยาวชน เกษตรกรรุ่นใหม่ และแรงงานที่มีคุณภาพเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม พัฒนาสถาบันเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชนให้เป็นกลไก สนับสนุนการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรรายย่อยที่ได้รับผลกระทบจากการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารที่มีต้นทุนต่ำที่เป็นผลมาจากข้อตกลงการเปิดการค้าเสรี

3.5 การสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพัฒนาพลังงานชีวภาพในระดับครัวเรือนและชุมชน โดยส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกต้นไม้และปลูกป่าโดยชุมชนและเพื่อชุมชนเพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรด้วยระบบเกษตรยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนให้มีการจัดการ และเผยแพร่องค์ความรู้และการพัฒนาด้านอาหารศึกษาทุกระดับอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง รวมทั้ง ส่งเสริมพฤติกรรมบริโภคที่เหมาะสมของบุคคลและชุมชน สนับสนุนการสร้างเครือข่ายการผลิต และการบริโภคที่เกื้อกูลกันในระดับชุมชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกัน ส่งเสริมการนำวัตถุดิบทางการเกษตรที่ผลิตได้ในชุมชนและที่เหลือใช้จากการเกษตรมาผลิตเป็นพลังงานทดแทนในชุมชน รวมทั้ง ส่งเสริมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ให้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งด้านอาหาร ให้กับเกษตรกรและชุมชนอย่างเป็นระบบ

3.6 การสร้างความมั่นคงด้านพลังงานชีวภาพเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศและความเข้มแข็งภาคเกษตร ด้วยการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพลังงานจากพืชพลังงาน จัดให้มีระบบการบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่ใช้เป็นทั้งอาหารและพลังงาน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการใช้พลังงานชีวภาพที่เกี่ยวข้องกับภาคการผลิตและบริการ จัดให้มีกลไกกำกับดูแลโครงสร้างราคาของพลังงานชีวภาพ และปลูกจิตสำนึกในการใช้พลังงานชีวภาพอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

3.7 การปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน โดยสนับสนุนบทบาทของเกษตรกร เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ภาคเอกชน และชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและวางแผนการผลิตทางการเกษตร ปรับกระบวนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้มีการร่วมมือและบูรณาการการทำงานอย่างจริงจัง ทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่ พัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านอาหารและพลังงานตั้งแต่การผลิต การตลาดไปจนถึงการบริโภค พัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านการเกษตร ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ ทั้งในระดับพหุภาคีและทวิภาคีโดยเฉพาะประชาคมอาเซียนที่ก่อให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน

4. ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ให้ความสำคัญกับ

4.1 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืน โดยสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และผลักดันให้มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็งและแข่งขันได้ ด้วยการปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของเอเชีย แอฟริกา และเศรษฐกิจภายในประเทศ ปรับโครงสร้างภาคบริการให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มกับสาขาบริการที่มีศักยภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบนฐานความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ซึ่งครอบคลุมถึงการพัฒนารัฐกิจสร้างสรรค์การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ และการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ พัฒนาภาคเกษตรบนฐานการเพิ่มผลิตภาพในการผลิตและยกระดับการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยีและกระบวนการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและพัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่มุ่งการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมให้มีคุณภาพและยั่งยืน ด้วยการใช้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ สู่อุตสาหกรรมฐานความรู้เชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

4.2 การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ให้เป็นพลังขับเคลื่อนการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน เน้นการนำความคิดสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นทรัพยากรทางปัญญา วิจัยและพัฒนาไปต่อยอด ถ่ายทอด และประยุกต์ใช้ประโยชน์ทั้งเชิงพาณิชย์ สังคม และชุมชน โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาและประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมที่ส่งเสริมการใช้ความคิดสร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภาคการผลิต ตลอดจนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมให้ทั่วถึงและเพียงพอทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพในลักษณะของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน

4.3 การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพ เท่าเทียม และเป็นธรรมมุ่งพัฒนาตลาดเงิน และตลาดทุน รวมทั้งกำลังแรงงานให้เอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ พัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรทางปัญญา พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ของประเทศให้เชื่อมโยงการขนส่งทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและมาตรฐานสู่สากล สร้างความมั่นคงด้านพลังงานด้วยการส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด พัฒนาพลังงานทางเลือก และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในทุกระดับ ปฏิรูปกฎหมาย และกฎ ระเบียบต่างๆ ทางเศรษฐกิจให้เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการแข่งขันและสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก

4.4 การบริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีเสถียรภาพ ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการด้านการเงิน โดยดำเนินนโยบายการเงินที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์แวดล้อมและทันต่อเหตุการณ์ เพิ่มบทบาทตลาดทุนในระบบเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาภาคการเงินโลก ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางการเงิน พัฒนากลไกการเฝ้าระวังความผันผวนทางเศรษฐกิจและพัฒนาระบบเตือนภัยแบบองค์รวม เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเงินทุนระหว่างประเทศ และการบริหารจัดการด้านการคลังที่ปรับปรุงระบบการจัดเก็บรายได้ของประเทศ เพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรและการบริหารงบประมาณ ป้องกันความเสี่ยงทางการคลัง พัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ ส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการขั้นพื้นฐานของภาครัฐเพิ่มขึ้น และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5. ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ให้มีความสำคัญกับ

5.1 การพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ภายใต้กรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคต่างๆ มุ่งพัฒนาบริการขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากลปรับปรุงกฎระเบียบการขนส่งคนและสินค้าที่เกี่ยวข้อง พัฒนาบุคลากรในธุรกิจการขนส่งและโลจิสติกส์ เชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวพื้นที่ชายแดน/เขตเศรษฐกิจชายแดน ตลอดจนเชื่อมโยงระบบการผลิตกับพื้นที่ตอนในของประเทศ

5.2 การพัฒนาฐานลงทุนโดยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับอนุภูมิภาคมุ่งพัฒนาพื้นที่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศให้เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เป็นฐานการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม การเกษตร และการท่องเที่ยว พัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดน และเมืองชายแดน รวมทั้งบูรณาการแผนพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านให้บรรลุประโยชน์ร่วมกันทั้งด้านความมั่นคงและเสถียรภาพของพื้นที่

5.3 การสร้างความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เป็นการพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาบุคลากรในทุกภาคส่วนเศรษฐกิจ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนให้มีมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับในระดับสากลยกระดับทักษะฝีมือแรงงาน กำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานของคุณภาพสินค้าและบริการ ที่เป็นการป้องกันสินค้าและบริการนำเข้าที่ไม่ได้คุณภาพทั้งในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

5.4 การเข้าร่วมเป็นภาคีความร่วมมือระหว่างประเทศและภูมิภาคภายใต้บทบาทที่สร้างสรรค์เป็นทางเลือกในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศในเวทีโลก มุ่งรักษาทบพาทของไท้ในการมีส่วนร่วมกำหนดยุทธศาสตร์ของกรอบความร่วมมือที่ดำเนินอยู่ รวมทั้งรักษาคุณภาพของปฏิสัมพันธ์กับมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเดิมและมหาอำนาจใหม่

5.5 การสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจในภูมิภาคด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์การเคลื่อนย้ายแรงงาน และการส่งเสริมแรงงานไทยในต่างประเทศ โดยเร่งดำเนินการด้านความร่วมมือในการกำหนดมาตรฐานฝีมือระหว่างประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายแรงงานในภูมิภาค ส่งเสริมผู้ประกอบการไทยในการขยายการลงทุนไปสู่ต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน คู่ครองและส่งเสริมสิทธิและผลประโยชน์ของคนไทยและแรงงานไทยในต่างประเทศ

5.6 การมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการสร้างสังคมนานาชาติที่มีคุณภาพชีวิต ป้องกันภัยจากการก่อการร้ายและอาชญากรรม ยาเสพติด ภัยพิบัติ และการแพร่ระบาดของโรคภัย มุ่งพัฒนาศักยภาพและความพร้อมในการป้องกันและแก้ปัญหาข้ามชาติด้านการก่อการร้าย ยาเสพติด และการหลบหนีเข้าเมืองทั้งระบบ พัฒนาศักยภาพและความร่วมมือภายในภูมิภาคเพื่อเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติทางธรรมชาติและเหตุฉุกเฉิน และร่วมมือในการป้องกันการติดเชื้อและการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่และโรคระบาดซ้ำ

5.7 การเสริมสร้างความร่วมมือที่ีระหว่างประเทศในการสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีจริยธรรมและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งเปิดรับความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศที่ไม่แสวงหากำไร เป็นการดำเนินการภายใต้กรอบความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมในระดับอนุภูมิภาค เสริมสร้างการผลิตและบริโภคสินค้าและบริการที่นำสู่การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกองค์กรระหว่างประเทศที่ไม่แสวงหากำไรให้มีบทบาทเพิ่มขึ้นในการให้ไทยเป็นฐานการดำเนินความร่วมมือเพื่อการพัฒนาประเทศในภูมิภาค

5.8 การเร่งรัดการใช้ประโยชน์จากข้อตกลงการค้าเสรีที่มีผลบังคับใช้แล้ว เป็นการสร้างองค์ความรู้ให้กับภาคธุรกิจโดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบทั้งเชิงบวกและลบให้สามารถพัฒนาศักยภาพและโอกาสของตนเองในการใช้ประโยชน์จากการเปิดการค้าเสรี โดยเฉพาะภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ได้รับการสนับสนุน เยียวยาและดูแลจากรัฐในกรณีที่ไม่สามารถปรับตัวได้ทัน

5.9 การส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นฐานการลงทุน และการประกอบธุรกิจในเอเชียรวมทั้งเป็นฐานความร่วมมือในการพัฒนาภูมิภาค โดยจัดให้มีสิทธิประโยชน์และการอำนวยความสะดวกที่จำเป็นเพื่อให้มีการจัดตั้งสำนักงานปฏิบัติการภูมิภาค และสนับสนุนบทบาทขององค์กรระหว่างประเทศที่ไม่แสวงหากำไร

5.10 การปรับปรุงและเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคีการพัฒนาภายในประเทศตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่น มุ่งเสริมสร้างศักยภาพชุมชนท้องถิ่นให้รับรู้และเตรียมพร้อมรับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ สนับสนุนกลไกการพัฒนาระดับพื้นที่ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดชายแดน ให้สามารถพัฒนาเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่งเสริมศักยภาพด้านวิชาการและเครือข่ายของสถาบันการศึกษาของไทยที่สร้างความใกล้ชิด และปฏิสัมพันธ์กับประเทศในอนุภูมิภาค

6. ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ให้ ความสำคัญกับ

6.1 การอนุรักษ์ ป่าไม้ และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมุ่งรักษาและฟื้นฟูพื้นที่ป่าและเขตอนุรักษ์ พัฒนาระบบฐานข้อมูลและการจัดการองค์ความรู้ให้เป็นเครื่องมือในการวางแผนและบริหารจัดการ ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการที่ดินและการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เร่งรัดการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ ปรับปรุงและฟื้นฟูแหล่งน้ำเพื่อเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนส่งเสริมให้เกิดการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ จัดทำแผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างเป็นระบบ รวมทั้งส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ

6.2 การปรับกระบวนการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศเพื่อเตรียมพร้อมไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยปรับโครงสร้างการผลิตของประเทศและพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อเตรียมพร้อมไปสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาคคมนาคมและขนส่ง เพื่อลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก พัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเน้นการวางผังเมืองที่ผสมผสานวัฒนธรรม สังคม ระบบนิเวศเข้าด้วยกัน

6.3 การยกระดับขีดความสามารถในการรองรับและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อให้สังคมมีภูมิคุ้มกัน มุ่งพัฒนาองค์ความรู้และเครื่องมือในการบริหารจัดการเพื่อรองรับกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมถึงพัฒนาศักยภาพชุมชนให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

6.4 การเตรียมความพร้อมรองรับกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ ด้วยการจัดทำแผนที่และจัดลำดับพื้นที่เสี่ยงภัยทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาคและจังหวัด ยกระดับการจัดการภัยพิบัติให้มีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบฐานข้อมูล การสื่อสารโทรคมนาคม ส่งเสริมการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านการจัดการภัยพิบัติ พัฒนาระบบงานอาสาสมัครของประเทศอย่างจริงจัง และให้มีมาตรฐานตามหลักสากล สนับสนุนภาคเอกชน สถานประกอบการ โรงเรียน และท้องถิ่นให้มีการเตรียมความพร้อม และจัดทำแผนปฏิบัติการรองรับภัยพิบัติ

6.5 การสร้างภูมิคุ้มกันด้านการค้าจากเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมและวิกฤตจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มุ่งติดตามและเฝ้าระวังมาตรการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่อาจส่งผลกระทบต่อการค้าและการลงทุน เตรียมมาตรการรองรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากมาตรการทางการค้าและข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ศึกษาผลกระทบและ

กำหนดแผนกลยุทธ์รายสินค้า รวมทั้งมาตรการเยียวยาในสินค้าและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมให้ผู้ส่งออกทำคาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint) และสร้างแรงจูงใจให้เกิดอุตสาหกรรมใหม่ๆ เพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

6.6 การเพิ่มบทบาทประเทศไทยในเวทีประชาคมโลกที่เกี่ยวข้องกับกรอบความตกลง และพันธกรณีด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ เป็นการศึกษารายละเอียดและสร้างความเข้าใจในพันธกรณี ติดตามสถานการณ์การเจรจาและท่าทีของประเทศต่างๆ พัฒนาบุคลากรภาครัฐเพื่อเสริมสร้างทักษะการเจรจาพัฒนาความร่วมมือในกลุ่มอาเซียนและประเทศคู่ค้าสำคัญ สนับสนุนการดำเนินงานตามพันธกรณีและข้อตกลงระหว่างประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6.7 การควบคุมและลดมลพิษ มุ่งลดปริมาณมลพิษทางอากาศ เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะและน้ำเสียชุมชน พัฒนาระบบการจัดการของเสียอันตราย ขยะอิเล็กทรอนิกส์ และขยะติดเชื้อลดความเสี่ยงอันตราย การรั่วไหล การเกิดอุบัติเหตุจากสารเคมี และพัฒนาระบบเตือนภัย แจ้งเหตุฉุกเฉิน และระบบการจัดการเมื่อเกิดอุบัติเหตุด้านมลพิษ

6.8 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและเป็นธรรมอย่างบูรณาการ มุ่งส่งเสริมสิทธิและพัฒนาศักยภาพชุมชนในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ ปรับปรุงกฎหมายเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ปรับนโยบายการลงทุนภาครัฐให้เอื้อต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟู ผลักดันให้มีการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างแรงจูงใจในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและลดการก่อกมลพิษ สร้างรายได้จากความหลากหลายทางชีวภาพ พัฒนาระบบฐานข้อมูลและระบบติดตามประเมินผลรวมทั้งส่งเสริมการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ

3.1.2 ประเด็นการพัฒนา 9 ประเด็น

เกิดจากการประเมินสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 พร้อมทั้งการวิเคราะห์จุดอ่อนและข้อจำกัดที่เป็นจุดเสี่ยงของประเทศ รวมทั้งภูมิคุ้มกันที่จะต้องเร่งเสริมสร้างให้เข้มแข็งมากขึ้นในสังคมไทย มีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาคนเพื่อเสริมสร้างทุนทางปัญญาอย่างยั่งยืน คือมุ่งพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์มีความคิดสร้างสรรค์ใฝ่เรียนรู้มีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดี

งาม รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ควบคู่กับการเสริมสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในระดับชุมชน

2. การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทย มุ่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจที่มีคุณภาพและยั่งยืน มีฐานการพัฒนาที่ทั่วถึง ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของเอเชีย ตะวันออกกลาง แอฟริกา และเศรษฐกิจในประเทศปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ และการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างมูลค่าเพิ่มกับสาขาบริการที่มีศักยภาพบนฐานของความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมพัฒนาธุรกิจสร้างสรรค์และเมืองสร้างสรรค์ สร้างความเข้มแข็งภาคเกษตรและความมั่นคงด้านอาหาร พร้อมทั้งขยายเศรษฐกิจฐานรากให้มีความหลากหลายและแข็งแกร่งมากขึ้น มีระบบค่าจ้างแรงงานและสวัสดิการแรงงานที่เป็นธรรม มีการคุ้มครองแรงงานที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะและความรู้ทั้งด้านการผลิตและการบริหารจัดการ การเข้าถึงทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐาน และพัฒนาระบบการเงินฐานรากและระบบการออมที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มโอกาสการประกอบอาชีพที่มั่นคง รวมทั้งพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคมให้มีคุณภาพและครอบคลุมอย่างทั่วถึง

3. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมและธุรกิจเอกชน ให้เป็นพลังร่วมในการพัฒนาสังคมไทย มุ่งยกระดับศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชน และการจัดการความรู้ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนในการดำเนินธุรกิจที่ให้ผลประโยชน์ตอบแทนคืนสู่สังคมและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งกระตุ้นชุมชนและภาคประชาสังคมร่วมตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ และส่งเสริมให้ชุมชนสามารถเชื่อมโยงทิศทางการพัฒนากับบริบทการเปลี่ยนแปลงในอนุภูมิภาค อาเซียน และโลก

4. การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและระบบการแข่งขันที่เป็นธรรม เน้นการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ ควบคู่กับการพัฒนากำลังคนที่มีสมรรถนะสูง บริหารจัดการโลจิสติกส์ พัฒนาการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ พัฒนาระบบราง พัฒนาบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน รวมทั้งปฏิรูปกฎหมาย กฎ ระเบียบทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์

5. การส่งเสริมความร่วมมืออย่างเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาทั้งในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาค เน้นสร้างความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพรองรับการ

ขยายตัวด้านการค้า การลงทุนผ่านการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดนและข้ามแดน การพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและการเปิดพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ที่เชื่อมโยงภูมิภาคเอเชียใต้

6.การเตรียมความพร้อมของไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ให้ความสำคัญในการสร้างความตระหนักในความสำคัญของประชาคมอาเซียน และผลกระทบที่จะเกิดขึ้น พัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการให้สามารถแข่งขันได้และใช้ประโยชน์จากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พัฒนาทักษะแรงงานให้มีความสามารถเป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงานอาเซียน รวมทั้งการปรับกฎระเบียบ และการจัดการเชิงสถาบันให้สอดคล้องกับกติกาของอาเซียน

7.การบริหารจัดการน้ำและที่ดินเพื่อสนับสนุนความมั่นคงด้านอาหารและการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ มุ่งพัฒนา ปรับปรุง และฟื้นฟูแหล่งน้ำเพื่อเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุน พัฒนาระบบโครงข่ายกระจายน้ำ และความมั่นคงด้านน้ำอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้น้ำ ฟื้นฟูและพัฒนาดินที่เสื่อมสภาพให้เหมาะสมกับการทำเกษตรกรรม แก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินในเขตอนุรักษ์ ปรับปรุงการบริหารจัดการที่ดินทั้งระบบ กระจายการถือครองที่ดินให้เป็นธรรม และป้องกันการสูญเสียกรรมสิทธิ์ที่ดินของเกษตรกรรายย่อย

8.การยกระดับขีดความสามารถในการปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และภัยพิบัติทางธรรมชาติ ให้ความสำคัญกับการวางแผนรองรับและจัดการปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลดก๊าซเรือนกระจกและการปรับตัว และการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นเพื่อรองรับภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ตลอดจนสร้างภูมิคุ้มกันด้านการค้าจากเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมและวิกฤตภาวะโลกร้อน

9.การบริหารจัดการประเทศเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม พัฒนาระบบราชการและข้าราชการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล เพิ่มประสิทธิภาพการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาระบบและกลไกการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม และสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากร ควบคู่ไปกับปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลแก่ประชาชนทุกกลุ่ม

3.2 การศึกษาทบทวนแนวคิดใหม่ด้านการพัฒนาจากต่างประเทศ

เนื้อหาในส่วนนี้เป็นการทบทวนแนวคิดที่สำคัญที่ได้มีการอภิปรายและกล่าวถึงทั้งในเวทีระหว่างประเทศและการดำเนินงานของหน่วยงานในประเทศรวมทั้งมีการพูดถึงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ด้วย ได้แก่ เศรษฐกิจสีเขียว (green economy) การเติบโตสีเขียว (green growth) สังคมคาร์บอนต่ำ (low carbon society) อุตสาหกรรมสีเขียว (green industry) นอกจากนี้ ยังได้ทำการทบทวนแนวคิดรอยเท้านิเวศ (ecological footprint) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจอย่างมากในปัจจุบันและมีการจัดทำดัชนีรอยเท้านิเวศและขีดความสามารถทางชีวภาพของประเทศต่างๆ โดยองค์กร Global Footprint Network

มีข้อควรสังเกตว่าแนวคิดใหม่ด้านการพัฒนาที่ถูกนำเสนอในช่วงระยะหลัง ส่วนใหญ่จะเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการจัดการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากกระแสความตื่นตัวต่อปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อมโลกหลายด้านที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะกรณีปัญหาโลกร้อนและปัญหาการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งเป็นตัวอย่างรูปธรรมชัดเจนที่สะท้อนถึงแนวทางการพัฒนาที่ “ไม่ยั่งยืน” ดังนั้น แนวคิดสำคัญใหม่ๆ ดังกล่าวจะมีผลเกี่ยวโยงค่อนข้างมากต่อการปรับปรุงตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในมิติด้านสิ่งแวดล้อม และบางส่วนเกี่ยวโยงกับมิติด้านเศรษฐกิจ

3.2.1 เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy)

“เศรษฐกิจสีเขียว” (Green Economy) เป็นวาระสำคัญของการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations Conference on Sustainable Development (UNCSD)) ค.ศ. 2012 หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “การประชุม Rio+20” จัดขึ้นระหว่างวันที่ 20-22 มิถุนายน พ.ศ. 2555 ณ นครริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล องค์กรสหประชาชาติ (โดยโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNEP) เสนอและผลักดันแนวคิดเรื่อง “เศรษฐกิจสีเขียวในบริบทการพัฒนาที่ยั่งยืนและขจัดความยากจน” ขึ้นมาเพื่อพยายามแก้ไขปัญหาการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน โดยเห็นว่าจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ไม่ให้สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสังคม จนเกิดความไม่สมดุลระหว่างสามเสาหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืนดังเช่นที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตาม ด้วยความแตกต่างในมุมมองเรื่องเศรษฐกิจสีเขียวระหว่างกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว ส่งผลให้เอกสารผลลัพธ์การประชุม Rio+20 ที่ใช้ชื่อว่า “อนาคตที่เราต้องการ” (The Future We Want) มิได้สร้างความชัดเจนเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวมากนัก หากแต่ได้ระบุอย่างกว้างว่า “นโยบายเศรษฐกิจสีเขียว” (Green Economy Policy) เป็นเครื่องมือหนึ่ง

ในการบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน (a vehicle to deliver sustainable development) โดยให้แต่ละประเทศเลือกกำหนดรูปแบบและแนวทางดำเนินการเกี่ยวกับนโยบายเศรษฐกิจสีเขียวของตนเองโดยอิสระ แต่ให้สอดคล้องกับหลักการของปฏิญญาโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (Rio Declaration on Environment and Development) และแผนปฏิบัติการ 21 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Agenda 21)

ทั้งนี้ หากพิจารณาความหมายของเศรษฐกิจสีเขียวที่ระบุในเอกสารเตรียมการประชุม (Zero Draft) (ข้อ 26) UNEP ได้ให้ความหมายว่า เศรษฐกิจสีเขียวเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน ช่วยปกป้องและเพิ่มพูนทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มประสิทธิภาพด้านทรัพยากร ส่งเสริมรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนและขับเคลื่อนโลกไปสู่การพัฒนาแบบคาร์บอนต่ำ ทั้งนี้ เศรษฐกิจสีเขียวไม่ได้มีลักษณะเป็นชุดกติกาที่ตายตัว แต่เป็นกรอบการตัดสินใจทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้เกิดการบูรณาการสามเสาหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน (เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม) (บันฑูร เศรษฐศิริโรตม์, 2555)

จุดเน้นที่สำคัญของเศรษฐกิจสีเขียว คือ การเปลี่ยนทิศทางการลงทุนภาครัฐและภาคเอกชน ไปสู่การลงทุนในเทคโนโลยีสะอาดและการสร้างความเข้มแข็งของการบริการของระบบนิเวศ ฐานทรัพยากรธรรมชาติ การศึกษา บริการสาธารณสุขและสถาบันเพื่อสร้างความเป็นธรรมและประโยชน์ทางสังคม นโยบายและการลงทุนในสาขาเหล่านี้จะช่วยสร้างงานและรายได้ ทั้งนี้ ในกระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจสีเขียวนั้นจะต้องคำนึงว่า นโยบายที่จะกำหนดขึ้นนั้นจะก่อให้เกิดประโยชน์ร่วม (co-benefits) ระหว่างสามเสาหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือไม่

ตัวชี้วัดเศรษฐกิจสีเขียว

ในปี ค.ศ. 2012 UNEP ได้เผยแพร่รายงาน “การวัดความก้าวหน้าของการพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว” (Measuring Progress towards an Inclusive Green Economy) เพื่อนำเสนอกรอบตัวชี้วัดที่ประเทศต่างๆ สามารถนำไปใช้ในการวัดความก้าวหน้าของการเป็นเศรษฐกิจสีเขียว โดย UNEP ได้แปลงแนวคิดของเศรษฐกิจสีเขียมาเป็นตัวชี้วัดเพื่อจัดลำดับความสำคัญของประเด็น กำหนดเป้าหมายและประเมินความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามนโยบายเศรษฐกิจสีเขียวของแต่ละประเทศ โดยได้แบ่งตัวชี้วัดออกเป็น 3 ชุด ได้แก่ 1) ชุดตัวชี้วัดประเด็นและเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม 2) ชุดตัวชี้วัดการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจสีเขียว และ 3) ชุดตัวชี้วัดผลกระทบของนโยบายเศรษฐกิจสีเขียวต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นธรรมในสังคม ทั้งนี้ UNEP ได้ชี้แจงว่า ตัวชี้วัดที่เสนอในรายงานนี้เป็นเพียงตัวอย่างตัวชี้วัดที่ UNEP นำเสนอเท่านั้น ประเทศต่างๆ สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทของแต่ละประเทศ ตัวอย่างตัวชี้วัดเศรษฐกิจสีเขียวที่นำเสนอ ดังแสดงในตารางที่ 3-1

ตารางที่ 3-1: ตัวอย่างตัวชี้วัดเศรษฐกิจสีเขียว (Green economy indicators) ที่เสนอโดย UNEP

ชุดตัวชี้วัด	ประเด็น	ตัวชี้วัด
ชุดตัวชี้วัดประเด็นและเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม (Indicators for environmental issues and targets)	การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate change)	• ปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (ตัน/ปี) (Carbon emissions (ton/year)) • สัดส่วนพลังงานทดแทนในการผลิตไฟฟ้า (%) (Renewable energy (share of power supply) (%)) • การบริโภคพลังงานต่อประชากร (บีทียู/คน) (Energy consumption per capita (Btu/person))
	การจัดการระบบนิเวศ (Ecosystem management)	• พื้นที่ป่า (เฮกตาร์) (Forestland (ha)) • ความเครียดของน้ำ (Water stress)* (%) • พื้นที่อนุรักษ์ทั้งบนบกและทะเล (เฮกตาร์) (Land and marine conservation area (ha))
	การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Resource efficiency)	• ผลผลิตภาพในการใช้พลังงาน (บีทียู/USD) (Energy productivity (Btu/USD)) • ผลผลิตภาพในการใช้วัสดุ (ตัน/USD) (Material productivity (ton/USD)) • ผลผลิตภาพในการใช้น้ำ (ลบ.ม./USD) (Water productivity (m³/USD)) • ผลผลิตภาพต่อการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (ตัน/USD) (CO₂ productivity (ton/USD))
	การจัดการสารเคมีและของเสีย (Chemicals and waste management)	• สัดส่วนการเก็บรวบรวมของเสีย (%) (Waste collection (%)) • สัดส่วนการนำของเสียมาใช้ซ้ำและนำกลับมาใช้ใหม่ (%) (Waste recycling and reuse (%)) • ปริมาณการเกิดของเสีย (ตัน/ปี) หรือพื้นที่ฝังกลบ (เฮกตาร์) (Waste generation (ton/year) or landfill area (ha))
ชุดตัวชี้วัดการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจสีเขียว (Indicators for green economy policy interventions)	การลงทุนสีเขียว (Green investment)	• สัดส่วนการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา (% ของ GDP) (R&D investment (% of GDP)) • สัดส่วนการลงทุนในภาคสินค้าและบริการสีเขียว (USD/ปี) (EGSS investment (USD/year))
	การปฏิรูประบบการคลังสีเขียว (Green fiscal reform)	• เงินอุดหนุนน้ำมันเชื้อเพลิง น้ำและประมง (USD or %) (Fossil fuel, water and fishery subsidies (USD or %)) • การจัดเก็บภาษีน้ำมันเชื้อเพลิง (USD or %) (Fossil fuel taxation (USD or %)) • เงินอุดหนุนพลังงานหมุนเวียน (USD or %) (Renewable energy incentive (USD or %))

ชุดตัวชี้วัด	ประเด็น	ตัวชี้วัด
	การประเมินมูลค่าผลกระทบภายนอกและการให้บริการของระบบนิเวศ (Pricing externalities and valuing ecosystem service)	• ราคาการซื้อขายคาร์บอน (USD/ตัน) (Carbon price (USD/ton)) • มูลค่าการบริการระบบนิเวศ (เช่น การจัดหาแหล่งน้ำ) (Value of ecosystem services (e.g., water provision))
	การจัดซื้อจัดจ้างสีเขียว (Green procurement)	• ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อจัดจ้างสีเขียว (USD/ปีและ %) (Expenditure in sustainable procurement (USD/year and %)) • ประสิทธิภาพในการใช้วัสดุและการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของโครงการภาครัฐ (ตัน/USD) (CO₂ and material productivity of government operations (ton/USD))
	การอบรมเพิ่มทักษะงานสีเขียว (Green job skill training)	• ค่าใช้จ่ายในการจัดอบรม (USD/ปี และ %/GDP) (Training expenditure (USD/year and % of GDP)) • จำนวนบุคลากรที่ได้รับการอบรม (คน/ปี)(Number of people trained (person/year))
ชุดตัวชี้วัดผลกระทบของนโยบายเศรษฐกิจสีเขียวต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นธรรมในสังคม (Indicators for green economy policy impacts on well-being and equity)	การจ้างงาน (Employment)	• สาขาก่อสร้าง (จำนวนคน, %) (Construction (person, %)) • สาขาการปฏิบัติการและการจัดการ (จำนวนคน, %) (Operation and management (person, %)) • รายได้ที่เกิดขึ้น (USD/ปี) (Income generated (USD/year)) • สัมประสิทธิ์จีนิ (Gini coefficient)
	ผลการดำเนินงานของภาคการผลิตสินค้าและบริการสีเขียว (EGSS performance)	• มูลค่าเพิ่ม (USD/ปี) (Value added (USD/year)) • การจ้างงาน (จำนวนงาน) (Employment (jobs)) • ประสิทธิภาพในการใช้วัสดุและการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (เช่น ตัน/USD) (CO₂ and material productivity (e.g., USD/ton))
	ความมั่งคั่งโดยรวม (Total wealth)**	• มูลค่าของฐานทรัพยากร (USD) (Value of natural resource stocks (USD)) • มูลค่าการจ้างงาน (จำนวนงาน) (Net annual value addition/removal (USD/year)) • อัตราการรู้หนังสือ (%) (Literacy rate (%))
	การเข้าถึงทรัพยากร (Access to	• การเข้าถึงแหล่งพลังงานสมัยใหม่ (พลังงานสิ้นเปลือง อาทิ น้ำมันเชื้อเพลิง ก๊าซธรรมชาติ ไฟฟ้า ถ่านหิน) (%) (Access

ชุดตัวชี้วัด	ประเด็น	ตัวชี้วัด
	resources)	to modern energy (%)) • การเข้าถึงบริการน้ำ (%) (Access to water (%)) • การเข้าถึงบริการสุขาภิบาล (%) (Access to sanitation (%)) • การเข้าถึงบริการสุขภาพ (%) (Access to health care (%))
	สุขภาพ (Health)	• ระดับสารเคมีอันตรายในน้ำดื่ม (กรัม/ลิตร) (Level of harmful chemicals in drinking water (g/litre)) • จำนวนผู้เข้าพักรักษาตัวในโรงพยาบาลอันเนื่องมาจากการสัมผัสมลพิษทางอากาศ (จำนวนคน)(Number of people hospitalized due to air pollution (person)) • จำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนต่อประชากร 1 แสนคน (Road traffic fatalities per 100,000 inhabitants (transport related))

หมายเหตุ (เพิ่มเติมโดยผู้เขียน):

*วัดความขาดแคลนน้ำจืด (Fresh water) ที่เพิ่มขึ้นเมื่อความแห้งแล้งของพื้นที่เพิ่มขึ้น

**แนวคิดเกี่ยวกับ Inclusive wealth (ความมั่งคั่งครอบคลุม) ซึ่งเป็นวิธีการประเมินความยั่งยืนวิธีหนึ่งโดยการขยายกรอบแนวคิดเรื่อง “ความมั่งคั่ง” ให้ครอบคลุมการใช้และสะสมทุนทุกประเภท (ทุนธรรมชาติ สินทรัพย์ ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม)

ที่มา: United Nations Environment Programme (UNEP)(2012)

สำหรับตัวชี้วัดชุดที่ 1 นั้น UNEP มองว่าเป็นตัวชี้วัดที่ใช้กำหนดเป้าหมายในแต่ละประเด็นและประเมินผลของการพัฒนา โดย UNEP ให้ความสำคัญกับประเด็นทางด้านสิ่งแวดล้อมก่อน ส่วนตัวชี้วัดชุดที่ 2 จะเป็นการประเมินการกำหนดมาตรการหรือเครื่องมือต่าง ๆ นั่นคือ ตัวชี้วัดที่ประเมินวิธีการ หรือแนวทางการพัฒนา (means) ตัวชี้วัดชุดที่ 3 มีความเชื่อมโยงกับตัวชี้วัดชุดที่ 2 โดยมุ่งที่จะประเมินผลของการกำหนดมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมด้วย เช่น การลงทุนในการพัฒนาเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์และพลังงานลมโดยมีเป้าหมายเพื่อลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์แต่ก็ส่งผลต่อการสร้างรายได้และสร้างงานด้วย

แม้ว่า UNEP จะนำเสนอชุดตัวชี้วัดดังกล่าวข้างต้น แต่ก็มิได้เสนอให้จัดทำเป็นดัชนี (composite index) เนื่องจากตระหนักถึงความยากในการหาหน่วยการวัดมูลค่าที่แน่นอนและการหาข้อสรุปในการให้คะแนน รวมทั้งความซับซ้อนและความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันระหว่างตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

ประเด็นท้าทาย คือ การพัฒนาชุดตัวชี้วัดเศรษฐกิจสีเขียวและระบบการจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทุกประเทศ เพื่อให้ผลการประเมินตามตัวชี้วัดสามารถเปรียบเทียบ

ระหว่างประเทศได้ รวมทั้งการเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศกำลังพัฒนาในการเก็บรวบรวม และประเมินข้อมูลเพื่อประเมินตามตัวชี้วัดเศรษฐกิจสีเขียวที่จัดทำขึ้น

หากพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างตัวชี้วัดเศรษฐกิจสีเขียวและดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขฯ จะเห็นได้ว่า ตัวชี้วัดเศรษฐกิจสีเขียวจะครอบคลุมทั้งการวัดเป้าหมายในด้านสิ่งแวดล้อมและการติดตามการกำหนดนโยบายของรัฐและเอกชน (โดยเฉพาะการลงทุน) ที่จะบรรลุเป้าหมายสิ่งแวดล้อมและส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วย (ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม) การศึกษาเกี่ยวกับตัวชี้วัดเศรษฐกิจสีเขียวช่วยให้เห็นถึงมุมมองขององค์กรระหว่างประเทศต่อการกำหนดนโยบายและมาตรการเศรษฐกิจสีเขียวที่คาดว่าจะนำไปสู่การบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเราจะเห็นว่าได้ว่า UNEP ได้จำแนกประเด็นสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวบ่งชี้ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมในระดับโลก 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 2) การจัดการระบบนิเวศ 3) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) การจัดการสารเคมีและของเสีย ดังนั้น ประเด็นหลักและตัวอย่างตัวชี้วัดที่เสนอภายใต้ประเด็นหลักทั้งสี่นี้ สามารถนำมาพิจารณาในการกำหนดตัวชี้วัดหลักของดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขฯ ของประเทศไทย

จากการพิจารณาตัวชี้วัดเศรษฐกิจสีเขียวเทียบกับตัวชี้วัดในดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขฯ ที่เสนอโดย สศช. จะเห็นได้ว่า บางตัวชี้วัดได้มีการเสนอในดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขฯ แล้ว เช่น พื้นที่ป่า พื้นที่อนุรักษ์ การจัดการของเสีย (แตกต่างกันมุมมองวิธีการจัดการ) เป็นที่น่าสังเกตว่า ตัวชี้วัดประเด็นและเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมบางตัวชี้วัดมิได้เป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนผลกระทบสุดท้าย (ends) ของการพัฒนาในมิติสิ่งแวดล้อม เช่น สัดส่วนพลังงานทดแทนในการผลิตไฟฟ้า ผลกระทบในการใช้พลังงาน หากแต่เป็นตัวชี้วัดที่กำหนดเป็นเป้าหมายในการดำเนินงานที่จะนำไปสู่การสร้างความยั่งยืนของระบบนิเวศ เช่นเดียวกับชุดตัวชี้วัดการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจสีเขียวที่เป็นตัวชี้วัดที่ประเมินวิธีการหรือแนวทางการพัฒนา (means) ซึ่งสามารถนำมาพิจารณาเพิ่มเติมเป็นตัวชี้วัดเสริมในดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขฯ ได้ อย่างไรก็ดี ตัวชี้วัดที่เสนอหลายตัวชี้วัดยังไม่มี การจัดเก็บข้อมูล (หรือมีการจัดเก็บแต่ยังไม่ครบถ้วน) ในประเทศไทยซึ่งสามารถจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเพื่อการจัดเก็บข้อมูลต่อไปในอนาคต

3.2.2 การเติบโตสีเขียว (Green growth)

ในขณะที่ UNEP ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ “เศรษฐกิจสีเขียว” (Green Economy) องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) ได้เสนอแนวคิดที่คล้ายกัน คือ “การเติบโตสีเขียว” (Green Growth) โดยในรายงาน Towards Green Growth (OECD, 2011a) ได้ให้นิยาม “การเติบโตสีเขียว” ว่าหมายถึง “การกระตุ้นการเติบโตและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ขณะสร้างหลักประกันว่า ทุนธรรมชาติยังคงดำรงใน

การจัดหาทรัพยากรและบริการด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชน จะทำเช่นนี้ได้ การเติบโตสีเขียวจะต้องกระตุ้นให้มีการลงทุนและการคิดค้นนวัตกรรมที่จะรองรับการเติบโตอย่างยั่งยืนและสร้างโอกาสใหม่ๆ ทางเศรษฐกิจ”

เงื่อนไขสำคัญของการเติบโตสีเขียว คือ การใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อลดแรงกดดันทางสิ่งแวดล้อม และด้วยเหตุที่การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยนโยบายทางเศรษฐกิจและการแทรกแซงเชิงนโยบายของรัฐ (เช่น การปรับเปลี่ยนมาตรการทางการคลังหรือกฎระเบียบที่ในอดีตมิได้คำนึงถึงประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม) การเติบโตสีเขียวจึงต้องอาศัยการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจที่มีความยืดหยุ่นและเป็นพลวัตร รวมทั้งการปรับนโยบายต่างๆ ให้คำนึงถึงผลที่เกิดต่อสิ่งแวดล้อมและทุนธรรมชาติ

การดำเนินการตามยุทธศาสตร์การเติบโตสีเขียวจะต้องใช้เครื่องมือหลายอย่างผสมผสานกันที่พัฒนาจากชุดนโยบาย 2 ส่วน ได้แก่ 1) ชุดนโยบายที่กำหนดเงื่อนไขการออกมาตรการที่เอื้อต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทุนทางธรรมชาติ เช่น นโยบายเกี่ยวกับภาษีและการแข่งขัน เสริมด้วยนโยบายด้านนวัตกรรมที่จะช่วยให้เราใช้ทุนทางธรรมชาติได้อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) ชุดนโยบายที่ประกอบด้วยนโยบายที่มุ่งเป้าไปที่การสร้างแรงจูงใจให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและทำให้มลพิษมีต้นทุนสูงขึ้น (กล่าวคือ ผู้ก่อมลพิษจะต้องมีรับผิดชอบต้นทุนสิ่งแวดล้อมที่สูงขึ้น) นโยบายในชุดนี้จะเป็นการใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ (เช่น ภาษีสิ่งแวดล้อม การสร้างตลาดซื้อ-ขาย ใบอนุญาตปล่อยมลพิษ) ร่วมกับเครื่องมือเชิงนโยบายอื่นๆ

อย่างไรก็ดี OECD เห็นว่า แม้ว่าภาครัฐจะใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ (ควบคู่กับเครื่องมืออื่นๆ) มาทำให้ภาคเอกชนและประชาชนต้องจ่ายเงินเพื่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น (ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย) แต่ในบางครั้ง แรงเสียดทานทางเศรษฐกิจและสังคมอาจจะสูงมากจนทำให้สังคมยอมที่จะจ่ายเงินมากกว่าที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือลดกิจกรรมทางเศรษฐกิจลง (เช่น ประชาชนอาจจะคุ้นชินกับราคาน้ำมันที่สูงขึ้น จนไม่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้รถมากนัก) ด้วยเหตุนี้ OECD จึงเห็นว่า ควรจะต้องเน้นการสร้างขีดความสามารถในการคิดค้นนวัตกรรมที่จะนำไปสู่การค้นพบเทคโนโลยีใหม่เพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและนำไปสู่รูปแบบการผลิตและการบริโภคใหม่ๆ หรือที่เรียกว่า “นวัตกรรมสีเขียว” (green innovation) โดยนวัตกรรมจะช่วยกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สะท้อนมูลค่าที่แท้จริงของทุนธรรมชาติและสามารถลดต้นทุนในการจัดการความเสี่ยงทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นได้¹

¹ สฤณี อาชวานันทกุล (2555) ให้ความเห็นว่า การที่ OECD เน้นคำว่า “การเติบโต” (growth) จึงได้เน้นเรื่อง “นวัตกรรม” ในธุรกิจสีเขียวเป็นพิเศษ เนื่องจากถ้าไม่เน้นนวัตกรรม เศรษฐกิจอาจเติบโตไม่ได้ เพราะ “การลงทุน” ในทุนธรรมชาติย่อมมีต้นทุน ถ้าไม่มีนวัตกรรมเราก็ต้อง “ลด” กิจกรรมทางเศรษฐกิจลงเพื่อดูแลสิ่งแวดล้อม กล่าวอีก

เพื่อที่จะขับเคลื่อนให้เกิดนวัตกรรมสีเขียวนั้น OECD เสนอแนะให้ยุทธศาสตร์การเติบโตสีเขียวจะต้องแก้ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการเกิดนวัตกรรมสีเขียวก่อน 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) การประเมินมูลค่าของผลกระทบภายนอกด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ราคาซื้อขายคาร์บอนจะสร้างแรงจูงใจให้เกิดการคิดค้นนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แต่ราคาซื้อขายคาร์บอนในปัจจุบันยังอยู่ในระดับต่ำ จึงไม่จูงใจให้เกิดนวัตกรรม 2) การครอบงำหรืออิทธิพลของเทคโนโลยีและระบบที่มีอยู่อาจเป็นอุปสรรคต่อเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่จะแข่งขันได้ 3) มาตรการทางด้านการค้าและการลงทุนของประเทศต่างๆ รวมไปถึงปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญานเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาและการเผยแพร่เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังต้องอาศัยการกำหนดนโยบายในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของระบบเครือข่าย (network infrastructure) ที่เหมาะสมกับเทคโนโลยียุคหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีในสาขาพลังงาน น้ำ ขนส่งและเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร

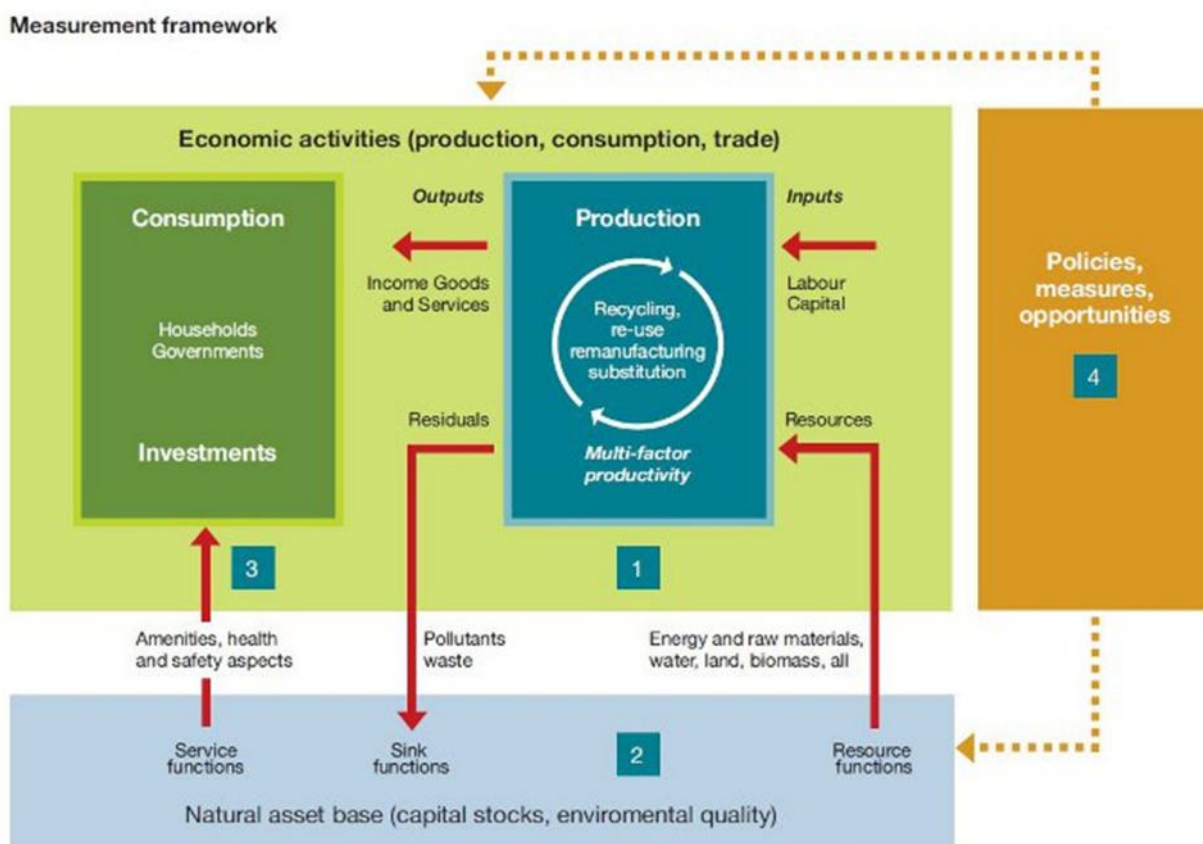
หากเปรียบเทียบแนวคิดการเติบโตสีเขียวกับเศรษฐกิจสีเขียว จะพบว่า มีความคล้ายคลึงในประเด็นต่างๆ หลายประเด็น อาทิ การเน้นย้ำเรื่องการทำหนดนโยบายและการลงทุนที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงผลทางสังคมโดยเฉพาะการจ้างงานและการจัดความยากจน อย่างไรก็ตาม แนวคิดการเติบโตสีเขียวจะเน้นการสร้างนวัตกรรมสีเขียว (Green innovation) ควบคู่ไปกับการลงทุนสีเขียวดังที่กล่าวข้างต้น ในขณะที่เศรษฐกิจสีเขียวเน้นการลงทุนสีเขียวที่ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมในด้านเศรษฐกิจและสังคมด้วย (เช่น การสร้างรายได้และการจ้างงาน)

ตัวชี้วัดการเติบโตสีเขียว

เช่นเดียวกับเศรษฐกิจสีเขียวที่มีตัวชี้วัด OECD ได้จัดทำตัวชี้วัดเพื่อวัดความก้าวหน้าของการพัฒนาไปสู่การเติบโตสีเขียว ในรายงานที่ชื่อว่า Towards Green Growth: Monitoring Progress - OECD Indicators (OECD, 2011) ได้เสนอกรอบแนวคิดของตัวชี้วัดการเติบโตสีเขียวภายใต้ระบบเศรษฐกิจที่มีการผลิตและการบริโภคและมีความเชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีปัจจัยภายนอก คือ นโยบายและมาตรการของรัฐและเอกชนที่จะสร้างโอกาสในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจไปสู่ไปในทิศทางของการเติบโตสีเขียวผ่านการคิดค้นนวัตกรรมและเทคโนโลยีและเครื่องมือในการกำกับดูแลและจัดการที่จะช่วยลดผลกระทบทางลบที่เกิดกับสิ่งแวดล้อมได้ (ดูแผนภาพที่ 3-1)

นัยหนึ่ง คือ ถ้าไม่มีนวัตกรรม เราก็ต้องยอมเสียสละการบริโภคหรือความสะดวกสบายบางอย่างในชีวิต ยกตัวอย่าง เช่น ถ้าไม่มีนวัตกรรมแบตเตอรี่หรือเชื้อเพลิงสะอาดที่ดีพอมาทดแทนน้ำมัน คนก็ต้องยอมใช้รถยนต์น้อยลงเพื่อลดปัญหามลพิษ

แผนภาพที่ 3-1: กรอบแนวคิดของตัวชี้วัดการเติบโตสีเขียว (Framework for Green Growth Indicators)

ที่มา: เว็บไซต์ OECD <http://www.oecd.org/greengrowth/greengrowthindicators.htm>

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว OECD ได้แบ่งกลุ่มตัวชี้วัดออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

- 1) ตัวชี้วัดผลิภาพการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในการผลิตและการบริโภค (indicators monitoring the environmental and resource productivity of production and consumption)
- 2) ตัวชี้วัดฐานทรัพยากรธรรมชาติ (indicators describing the natural asset base)
- 3) ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในมิติสิ่งแวดล้อม (indicators monitoring the environmental dimension of quality of life)
- 4) ตัวชี้วัดนโยบายและโอกาสทางเศรษฐกิจที่มีต่อการเติบโตสีเขียว (indicators describing policy responses and economic opportunities)

นอกจาก 4 กลุ่มตัวชี้วัดแล้ว OECD ยังได้เพิ่มชุดตัวชี้วัดเกี่ยวกับบริบททางด้านเศรษฐกิจ-สังคมและลักษณะของการเติบโต (socio-economic context and characteristics of growth) เป็นตัวชี้วัดเสริมอีกด้วย ตารางที่ 3-2 แสดงหัวข้อและตัวชี้วัดที่เสนอ รวม 23 ตัวชี้วัด (มีข้อสังเกตว่า มีบางตัวชี้วัดที่มีการเสนอตัวชี้วัดย่อยซึ่งทำให้จำนวนตัวชี้วัดทั้งหมดมีมากกว่า 23 ตัวชี้วัด) โดยในกลุ่มตัวชี้วัดที่ 4 มี 2 ตัวชี้วัดที่ยังมิได้กำหนดรายละเอียด (Environmentally related subsidies และ Environmentally expenditure: level and structure) และมีหัวข้อที่ยังมิได้มีการกำหนดตัวชี้วัด ได้แก่ Regulations and management approaches และ Training and skill development ทั้งนี้ OECD (2011b) ได้ชี้แจงว่า ตัวชี้วัดที่เสนอนั้น บางตัวชี้วัดยังไม่สามารถวัดได้ในปัจจุบันซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดทำข้อมูลต่อไป อีกทั้งยังต้องมีการจัดทำชุดตัวชี้วัดหลัก (a small set of 'headline' indicators) เพื่อสื่อสารกับผู้กำหนดนโยบายและประชาชนต่อไป

หากพิจารณาเปรียบเทียบกับตัวชี้วัดเศรษฐกิจสีเขียว จะเห็นได้ว่า ตัวชี้วัดการเติบโตสีเขียวจะมีประเด็นและจำนวนตัวชี้วัดที่มากกว่าตัวชี้วัดเศรษฐกิจสีเขียว เช่น ตัวชี้วัดที่ประเมินฐานทรัพยากรธรรมชาติ ตัวชี้วัดการเติบโตสีเขียวจะดูทั้งทรัพยากรน้ำ การอนุรักษ์พื้นที่ป่า ทรัพยากรประมง ทรัพยากรแร่ ทรัพยากรดินและสัตว์ป่า ในขณะที่เศรษฐกิจสีเขียวจะเน้นเพียง 3 ตัวชี้วัด คือ พื้นที่ป่า ความเครียดของน้ำ และพื้นที่อนุรักษ์ทั้งบนบกและทะเล

นอกจากนี้ จากที่ตัวชี้วัดการเติบโตสีเขียวมุ่งเน้นการลงทุนและนวัตกรรมสีเขียว จึงได้กำหนดตัวชี้วัดในเรื่องนี้หลายตัวชี้วัดและมีความเฉพาะเจาะจงมากกว่าตัวชี้วัดเศรษฐกิจสีเขียว เช่น ในประเด็นการลงทุนสีเขียว ตัวชี้วัดเศรษฐกิจสีเขียวจะใช้ตัวชี้วัดอย่างกว้าง คือ สัดส่วนการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา ควบคู่กับตัวชี้วัดสัดส่วนการลงทุนในภาคสินค้าและบริการสีเขียว ในขณะที่ตัวชี้วัดการเติบโตสีเขียว จะกำหนดตัวชี้วัดค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการเติบโตสีเขียว โดยดูสัดส่วนงานวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับพลังงานหมุนเวียนและเทคโนโลยีสีเขียว รวมไปถึงการดูสิทธิบัตรที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนจำนวนการผลิตผลงานนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในทุกสาขา ในส่วนประเด็นตัวชี้วัดที่คล้ายคลึงกัน จะเป็นประเด็นเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากร (พลังงาน น้ำ วัสดุและการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์) ในการกระบวนการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “ประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ” (Eco-Efficiency)

แนวคิด “ประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ” (Eco-Efficiency) มาจากการรวมกันของคำว่า “Ecology” และ “Economy” เป็นแนวคิดที่เผยแพร่เป็นครั้งแรกโดย 2 นักวิจัยชาวสวีเดนชื่อ รอสส์ และ ลันด์ ในปี พ.ศ. 2533 หลังจากนั้นไม่นานคณะกรรมการนักธุรกิจเพื่อสิ่งแวดล้อมโลก (World Business Council for Sustainable Development: WBCSD) ซึ่งเป็นการรวมตัวระหว่างกลุ่มบริษัทชั้นนำระหว่าง

ประเทศกว่า 130 บริษัท จาก 30 ประเทศทั่วโลกได้ให้คำจำกัดความของ “ประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ” อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ.2554 ว่าหมายความว่า “การนำมาซึ่งการแข่งขันกันในด้านคุณภาพด้านการผลิต และการบริการโดยมีจุดประสงค์ที่จะตอบสนองความต้องการของมนุษย์และนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในขณะที่การแข่งขันดังกล่าวมีความจำเป็นที่จะต้องตระหนักถึงผลกระทบที่มีต่อระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติให้อยู่ในระดับที่อย่างน้อยต้องสอดคล้องกับความสามารถของโลกใบนี้ที่จะรองรับผลกระทบที่เกิดจากการแข่งขันดังกล่าวได้”

แนวคิด “ประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ” มีวัตถุประสงค์สำคัญดังนี้

1) พยายามลดการบริโภคทรัพยากร (Reducing the consumption of resources) หมายความว่ารวมถึงการพยายามลดการใช้วัตถุดิบตั้งต้นในการผลิต พลังงาน น้ำและที่ดิน ส่งเสริมการใช้ซ้ำ (Reuse) และการแปรใช้ใหม่ (Recycle) ของผลิตภัณฑ์

2) พยายามลดผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม (Reducing the impact on nature) หมายรวมถึงการลดการปล่อยของเสีย ได้แก่ น้ำทิ้ง ขยะ และสารพิษ ออกสู่สิ่งแวดล้อม

3) เพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ และการบริการ (Increasing product or service value) หมายความว่าความพยายามที่จะทำให้ผู้บริโภคได้รับผลประโยชน์จากผลิตภัณฑ์ สินค้าและการบริการสูงสุด โดยส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติน้อยที่สุด²

การนำหลักการประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจไปใช้กับภาคธุรกิจนั้น สามารถช่วยให้ธุรกิจเกิดผลกำไรที่เพิ่มมากขึ้น จากการพยายามลดการใช้ทรัพยากรหรือวัตถุดิบตั้งต้น และพลังงาน รวมถึงลดการปล่อยของเสียออกสู่สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ในการประเมินประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ มีความจำเป็นที่ต้องนำเครื่องมือทางสิ่งแวดล้อม (Environment Tools) เข้ามาประยุกต์ใช้ ทั้งในส่วนของการประเมินผลกระทบ และการปรับปรุงผลิตภัณฑ์หลังการทราบสมรรถนะทางสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ หรือธุรกิจอยู่แล้ว ซึ่งเครื่องมือสิ่งแวดล้อมที่สำคัญต่อประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ ได้แก่ การประเมินวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Life Cycle Assessment: LCA) เทคโนโลยีสะอาด (Cleaner Technology: CT) และการออกแบบเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Economic & Ecological Design: Eco-Design)³

² www.en.mahidol.ac.th/El/article/article1.doc

³ นอกจากแนวคิดประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจแล้ว ยังมีแนวคิดที่คล้ายคลึงกัน คือ แนวคิด “การเพิ่มผลิตภาพสีเขียว” (Green Productivity: GP) เสนอโดย Asian Productivity Organization (2008) http://www.apo-tokyo.org/00e-books/GP-14_GP_GSC_Manual.htm

ตัวชี้วัดเกี่ยวกับผลผลิตภาพการใช้ทรัพยากร/วัตถุดิบและพลังงานและการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในภาคการผลิตและภาคบริโภคเป็นประเด็นใหม่ที่ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ยังมิได้มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างครบถ้วน แต่เป็นประเด็นสำคัญสำหรับการพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว/การเติบโตสีเขียว

หากพิจารณาเปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดของดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขฯ ร่วมกัน กรอบแนวคิดตัวชี้วัดการเติบโตสีเขียวจะมีตัวชี้วัดที่สะท้อนผลการพัฒนา (ends) ในมิติสิ่งแวดล้อม 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ประเมินฐานทรัพยากรธรรมชาติและกลุ่มที่ประเมินคุณภาพชีวิตที่เชื่อมโยงกับคุณภาพสิ่งแวดล้อมดังที่กล่าวข้างต้น ตัวชี้วัดที่ประเมินฐานทรัพยากรธรรมชาติจะครอบคลุมประเด็นทรัพยากรต่างๆ แต่ที่น่าสนใจ คือ ในส่วนตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพสิ่งแวดล้อมนั้น OECD จะมีได้เฉพาะระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยตัวมันเองว่าสูงหรือต่ำกว่ามาตรฐาน หากแต่วัดผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสุขภาพของประชาชน นั่นคือ จำนวนประชาชนที่สัมผัสกับมลพิษทางอากาศ จำนวนปีของชีวิตที่คาดว่าจะสูญเสียจากการมีสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลง (เช่นเดียวกับที่ตัวชี้วัดเศรษฐกิจสีเขียวเสนอตัวชี้วัดที่ดูจำนวนผู้เข้าพักรักษาตัวในโรงพยาบาลอันเนื่องมาจากการสัมผัสมลพิษทางอากาศ) อย่างไรก็ตามตัวชี้วัดที่เสนอดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลทางระบาดวิทยาที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสัมผัสมลพิษกับสุขภาพของประชาชน (ทั้งอัตราเจ็บป่วยและอัตราการตาย) ซึ่งประเทศไทยยังขาดแคลนข้อมูลดังกล่าว (มีการศึกษาวิจัยอยู่บ้างแต่ยังมิได้มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบแต่ต่อเนื่อง และยังมีได้นำมาใช้เป็นข้อมูลเชิงสถิติ)

ตารางที่ 3-2: ตัวชี้วัดการเติบโตสีเขียว (Framework for Green Growth Indicators)

หัวข้อ (Theme)	ตัวชี้วัดหลักที่เสนอ (Proposed indicators)	ตัวชี้วัดย่อย (Sub indicators)
1. ผลผลิตภาพการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (Environmental and Resource Productivity)		
ผลผลิตด้านพลังงานและการปล่อยคาร์บอน (Carbon & energy productivity)	1. ผลผลิตภาพด้านการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO ₂ productivity)	1.1 ผลผลิตภาพด้านการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากกระบวนการผลิต (Production-based CO ₂ productivity (GDP per unit of energy-related CO ₂ emitted)) 1.2 ผลผลิตภาพด้านการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากภาคอุปสงค์ (Demand-based CO ₂ productivity (real income per unit of energy-related CO ₂ emitted))

หัวข้อ (Theme)	ตัวชี้วัดหลักที่เสนอ (Proposed indicators)	ตัวชี้วัดย่อย (Sub indicators)
	2. ผลผลิตภาพด้านการใช้พลังงาน (Energy productivity)	2.1 ผลผลิตภาพด้านพลังงาน (GDP ต่อหน่วยของปริมาณการจัดหาพลังงานขั้นต้น) (Energy productivity (GDP per unit of TPES)) 2.2 ความเข้มการใช้พลังงานตามภาค (ภาคอุตสาหกรรม, ภาคขนส่ง, ภาคครัวเรือน, ภาคบริการ) (Energy intensity by sector (manufacturing, transport, households, services)) 2.3 สัดส่วนพลังงานหมุนเวียนต่อปริมาณการจัดหาพลังงานขั้นต้นและการผลิตไฟฟ้า (Share of renewable energy in TPES, in electricity production)
ผลิตภาพด้านทรัพยากร (Resource productivity)	3. ผลผลิตภาพด้านการใช้วัตถุดิบที่ไม่ใช่พลังงาน (Material productivity (non-energy))	3.1 ผลผลิตภาพด้านการใช้วัตถุดิบจากภาคอุปสงค์ที่เกี่ยวข้องกับรายได้สุทธิที่แท้จริง (Demand based material productivity related to real disposable income) • ผลผลิตภาพการใช้วัตถุดิบภายในประเทศ (Domestic material productivity (GDP/DMC)) 3.2 ปริมาณของเสียที่เกิดขึ้นและอัตราการนำของเสียกลับมาใช้ใหม่ (ตามภาค, ต่อหน่วย GDP หรือมูลค่าเพิ่ม, ต่อหัวประชากร) (Waste generation intensities and recovery rates (by sector, per unit of GDP or VA, per capita)) 3.3 กระแสและบัญชีการใช้วัตถุดิบ (ดิน/ปุ๋ย) ของภาคเกษตร (Nutrient flows and balances) ต่อพื้นที่เกษตรและการเปลี่ยนแปลงของผลผลิตภาคเกษตร (Nutrient balances in agriculture per agricultural land area and change in agricultural output)
	4. ผลผลิตภาพด้านการใช้น้ำ (Water productivity)	มูลค่าเพิ่มต่อหน่วยของการใช้น้ำ ตามภาค (กรณีภาคเกษตรกรรม: การใช้น้ำจากระบบชลประทานต่อพื้นที่ชลประทาน) (VA per unit of water consumed, by sector (for agriculture: irrigation water per hectare irrigated))

หัวข้อ (Theme)	ตัวชี้วัดหลักที่เสนอ (Proposed indicators)	ตัวชี้วัดย่อย (Sub indicators)
ผลิตภาพแบบ พหุปัจจัย (Multi- factor productivity)	5. ผลิตภาพแบบพหุปัจจัยที่สะท้อน บริการด้านสิ่งแวดล้อม (Multi-factor productivity reflecting environmental services)	(ต้องเป็นมาตรวัดที่ครอบคลุม มีหน่วยเป็นมูลค่า เงิน)(comprehensive measure, original units in monetary terms)
2. การประเมินฐานทรัพยากรธรรมชาติ (Monitoring the Natural Asset Base)		
ฐานทรัพยากร หมุนเวียน (Renewable stocks)	6. ทรัพยากรน้ำ (Freshwater resources)	ทรัพยากรหมุนเวียนที่หาได้ (น้ำใต้ดิน, น้ำผิวดิน, น้ำในประเทศ, เขตน่านน้ำ) และอัตราการลอบใช้ น้ำ (Available renewable resources (groundwater, surface water, national, territorial) and related abstraction rates)
	7. ทรัพยากรป่าไม้ (Forest reserves)	พื้นที่และปริมาณป่าไม้; การเปลี่ยนแปลงของฐาน ทรัพยากร (Area and volume of forests; stock changes over time)
	8. ทรัพยากรประมง (Fish resources)	สัดส่วนของปริมาณสัตว์น้ำภายใต้ค่าขีดจำกัดทาง ชีวภาพ (Proportion of fish stocks within safe biological limits (global))
ฐานทรัพยากรที่ ใช้แล้วหมดไป (Non-renewable stocks)	9. ทรัพยากรแร่ (Mineral resources)	ฐานหรือแหล่งสำรองของแร่ธาตุสำคัญ (แร่ที่เป็น โลหะ แร่ที่ใช้ในภาคอุตสาหกรรม เชื้อเพลิง ฟอสซิล วัตถุดิบสำคัญและอัตราการสกัดแยกแร่) (Available (global) stocks or reserves of selected minerals (tbd); metallic minerals, industrial minerals, fossil fuels, critical raw materials; and related extraction rates)
ความ หลากหลายทาง ชีวภาพและ ระบบนิเวศ (Biodiversity and ecosystems)	10. ที่ดิน (Land resources)	ประเภทและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน (Land cover types, conversions and cover changes)
	11. ทรัพยากรดิน (Soil resources)	ระดับการสูญเสียหน้าดินในพื้นที่เกษตรกรรมและ พื้นที่อื่นๆ (Degree of top soil losses on agricultural land, other land) พื้นที่เกษตรกรรมที่ได้รับผลกระทบจากการ กัดเซาะของน้ำ จำแนกตามประเภทการกัด เซาะ (Agricultural land area affected by water erosion by class of erosion)

หัวข้อ (Theme)	ตัวชี้วัดหลักที่เสนอ (Proposed indicators)	ตัวชี้วัดย่อย (Sub indicators)
	12. ทรัพยากรสัตว์ป่า (Wildlife resources) (tbd)	- แนวโน้มการขยายพื้นที่เกษตรหรือประชากรนกป่าหรือประชากรนกที่ทำการขยายพันธุ์ (Trends in farmland or forest bird population or in breeding bird populations) - สถานะพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคาม: สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม, นก, ปลา, พืชมีท่อลำเลียง (Species threat status: mammals, birds, fish, vascular plants) - แนวโน้มของความชุกของชนิดพันธุ์ (Trends in species abundance)
3. การประเมินคุณภาพชีวิตที่เชื่อมโยงกับคุณภาพสิ่งแวดล้อม (Monitoring the Environmental Quality of Life)		
อนามัยสิ่งแวดล้อมและความเสี่ยง (Environmental health and risks)	13. ปัญหาสุขภาพและต้นทุนที่เกี่ยวข้องอันเนื่องมาจากปัญหามลพิษ เช่น จำนวนปีที่มีสุขภาพดีที่สูญเสียไปอันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรม (Environmental induced health problems & related costs (e.g. years of healthy life lost from degraded environmental conditions))	การสัมผัสมลพิษอากาศ (Population exposure to air pollution)
การบริการทางสิ่งแวดล้อม (Environmental services and amenities)	14. การสัมผัสความเสี่ยงทางธรรมชาติและจากภาคอุตสาหกรรม รวมทั้งความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง (Exposure to natural or industrial risks and related economic losses)	-
	15. การเข้าถึงระบบบำบัดน้ำเสียและน้ำดื่มที่สะอาด (Access to sewage treatment and drinking water)	15.1 จำนวนประชากรเข้าถึงระบบบำบัดน้ำเสีย (Population connected to sewage treatment (at least secondary, in relation to optimal connection rate))

หัวข้อ (Theme)	ตัวชี้วัดหลักที่เสนอ (Proposed indicators)	ตัวชี้วัดย่อย (Sub indicators)
		15.2 จำนวนประชากรที่เข้าถึงแหล่งน้ำดื่มสะอาด (Population with sustainable access to safe drinking water)
4. การประเมินโอกาสทางเศรษฐกิจและการตอบสนองเชิงนโยบาย (Monitoring Economic Opportunities and Policy Responses)		
เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technology and innovation)	16. ค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนาที่มีความสำคัญต่อการเติบโตสีเขียว (R&D expenditure of importance to GG)	- พลังงานหมุนเวียน คิดเป็นสัดส่วนต่อบวิจัยและพัฒนาด้านพลังงาน ((Renewable energy (in % of energy related R&D)) - เทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อม คิดเป็นสัดส่วนต่อบวิจัยและพัฒนาทั้งหมด จำแนกตามประเภท (Environmental technologies (in % of total R&D, by type)) - งบวิจัยและพัฒนาธุรกิจ คิดเป็นสัดส่วนต่อบวิจัยและพัฒนาทั้งหมด (All purpose business R&D (in % of total R&D))
	17. สิทธิบัตรที่มีความสำคัญต่อการเติบโตสีเขียว คิดเป็นสัดส่วนของการยื่นสิทธิบัตรของประเทศภายใต้อนุสัญญาความร่วมมือด้านสิทธิบัตร (Patents of importance to GG (in % of country applications under the Patent Cooperation Treaty))	- สิทธิบัตรที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม (Environmentally related and all-purpose patents) - โครงสร้างของสิทธิบัตรที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม (Structure of environmentally related patents)
	18. นวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในทุกภาค (Environmental-related innovation in all sectors)	
สินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental goods and services)	19. การผลิตสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม (Production of environmental goods and services (EGS))	19.1 มูลค่าเพิ่มรวมของภาคการผลิตสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม คิดเป็นสัดส่วนต่อ GDP (Gross value added in the EGS sector (in % GDP)) 19.2 การจ้างงานในภาคการผลิตสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม คิดเป็นสัดส่วนต่อการจ้างงานทั้งหมด (Employment in the EGS sector (in % of total employment))

หัวข้อ (Theme)	ตัวชี้วัดหลักที่เสนอ (Proposed indicators)	ตัวชี้วัดย่อย (Sub indicators)
กระแสการเงินระหว่างประเทศ (International financial flows)	20. กระแสการเงินระหว่างประเทศที่มีความสำคัญต่อการเติบโตสีเขียว (คิดเป็นสัดส่วนของกระแสการเงินทั้งหมดหรือคิดเป็นสัดส่วนของรายได้มวลรวมประชาชาติ) (International financial flows of importance to GG (in % of total flows; in % of GNI))	20.1 ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (Official Development Assistance) 20.2 กระแสเงินของตลาดซื้อขายคาร์บอน (Carbon market financing) 20.3 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment)
ราคาและเงินโอน (Prices and transfers)	21. ภาษีสิ่งแวดล้อม (Environmentally related taxation)	- ระดับรายได้จากภาษีสิ่งแวดล้อม คิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้จากภาษีทั้งหมดหรือเทียบกับภาษีแรงงาน ((Level of environmentally related tax revenues (in % of total tax revenues, in relation to labour related taxes)) - โครงสร้างของภาษีสิ่งแวดล้อม (Structure of environmentally related taxes (by type of tax base))
	22. การกำหนดราคาพลังงาน (สัดส่วนภาษีในราคาขายปลีก) (Energy pricing (share of taxes in end-use prices))	
	23. การกำหนดราคาน้ำและการคืนทุน (Water pricing and cost recovery (tbd))	
	ประเด็นที่ต้องมีการจัดทำตัวชี้วัดต่อไป - มาตรการอุดหนุนด้านสิ่งแวดล้อม - ค่าใช้จ่ายด้านสิ่งแวดล้อม: ระดับและโครงสร้าง <i>To be complemented with indicators on:</i> <i>Environmentally related subsidies</i>	

หัวข้อ (Theme)	ตัวชี้วัดหลักที่เสนอ (Proposed indicators)	ตัวชี้วัดย่อย (Sub indicators)
	• <i>Environmentally expenditure: level and structure</i>	
กฎระเบียบและ แนวทางการ จัดการ (Regulations and management approaches)	อยู่ระหว่างการพัฒนาตัวชี้วัด (Indicators to be developed)	
การฝึกอบรมและ การพัฒนาทักษะ (Training and skill development)	อยู่ระหว่างการพัฒนาตัวชี้วัด (Indicators to be developed)	

ที่มา: ปรับจาก OECD (2011b)

3.2.3 สังคมคาร์บอนต่ำ (Low carbon society)

จากปัญหาภาวะโลกร้อนที่เกิดขึ้นทำให้เกิดการตื่นตัวในการหาทางแก้ปัญหาในการประชุมในเวทีสิ่งแวดล้อมโลก ไม่ว่าจะเป็น อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (The United Nations Framework Convention on Climate Change - UNFCCC) ในปี ค.ศ.1992 พิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol) ในปี ค.ศ. 1997 จนกระทั่งการประชุมนานาชาติที่กรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก (COP-15) ในปี ค.ศ. 2009 ต่างมีการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา ประเด็นเรื่อง “สังคมคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Society)” เป็นประเด็นที่มีการกล่าวถึงกันอย่างมากในหลายประเทศ ทั้งในสหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และอาเซียน

ในที่นี้ นำเสนอแนวคิดของประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นผู้ผลักดันหลักในเรื่องนี้ โดยในปีพ.ศ. 2550 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสิ่งแวดล้อมญี่ปุ่นได้เสนอแนวคิดในรายงาน Building a low Carbon Society ว่า หากประเทศต่างๆ ทั่วโลกต้องการลดระดับการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ลงอย่างน้อยครึ่งหนึ่งจากระดับปัจจุบันภายในปี พ.ศ. 2593 (ค.ศ. 2050) ประเทศต่างๆ จะต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดของสังคมใน 3 ประการสำคัญ คือ

1. Carbon minimization in all sectors: ทุกภาคส่วนในสังคมควรร่วมลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในระดับที่ธรรมชาติสามารถดูดซับได้ โดยการสร้างระบบของสังคมเพื่อให้ทุกภาค

ส่วนสามารถตัดสินใจและเลือกที่จะลดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎหมาย มาตรการ หรือกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ การปรับปรุงพัฒนากระบวนการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่ำของภาคอุตสาหกรรม และการเลือกซื้อสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น สินค้าที่แสดงฉลากข้อมูลการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของผลิตภัณฑ์ของภาคประชาชน

2. Toward a simpler life style that realize richer quality of life: การส่งเสริมให้ผู้คนในสังคมเห็นคุณค่าของการปรับเปลี่ยนการบริโภคที่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นไปสู่รูปแบบการใช้ชีวิตที่เรียบง่ายแต่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งจะช่วยสร้างชีวิตครอบครัวที่มีความสุขและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยังจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายและสร้างรายได้และโอกาสในชีวิตที่ดีขึ้น

3. Coexistence with nature: การที่มนุษย์ตระหนักถึงความเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและร่วมรับผิดชอบดูแลระบบนิเวศที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งเป็นกระบวนการปรับตัวเข้าหาธรรมชาติเพื่อรองรับกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ และลดการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์

ยุทธศาสตร์ในการสร้างสังคมคาร์บอนต่ำ ต้องอาศัยความร่วมมือของภาคประชาชนและภาคเอกชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยภาครัฐกำหนดเครื่องมือทางนโยบายของภาครัฐเพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานของสังคมคาร์บอนต่ำใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) โครงสร้างพื้นฐานเชิงสถาบัน (แรงจูงใจ กฎระเบียบ เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์) 2) โครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพยากรมนุษย์ การศึกษา ข้อมูลข่าวสาร 3) โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ ได้แก่ การวางผังเมือง การสร้างอาคารระบบขนส่ง ระบบพลังงาน และ 4) รักษาทุนธรรมชาติ ความร่วมมือของทั้งสามภาคส่วนนี้จะก่อให้เกิดนวัตกรรมทั้งในด้านเทคโนโลยี การจัดระบบทางสังคมและวิถีชีวิตซึ่งจะสามารถเอาชนะอุปสรรคที่เป็นเครื่องกีดขวางการไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำ

ทางด้านสหภาพยุโรป ได้กำหนดแผนที่นำทางไปสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำภายในปี ค.ศ.2050 (Roadmap for moving to a low-carbon economy in 2050)⁴ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนการกำหนดนโยบายในระยะยาวของสหภาพยุโรปในการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน แผนที่นำทาง (roadmap) ดังกล่าวได้เสนอให้สหภาพยุโรปลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้ได้ร้อยละ 80 จากระดับที่ปล่อยในปี ค.ศ.1990 ภายในปี ค.ศ. 2050 โดยสาขาที่ต้องเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก ได้แก่ ภาคการผลิตไฟฟ้า ภาคอุตสาหกรรม ภาคขนส่ง อาคารและสิ่งก่อสร้าง รวมทั้งภาคเกษตร

⁴ http://ec.europa.eu/clima/policies/roadmap/index_en.htm

เพื่อที่จะปรับเปลี่ยนสังคมไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำ สหภาพยุโรปเห็นว่า ประชาชนจะต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตโดยการอยู่และทำงานในอาคารที่ใช้พลังงานต่ำและปล่อยคาร์บอนต่ำและเดินทางด้วยรถยนต์ไฟฟ้าหรือไฮบริด ทั้งนี้ เทคโนโลยีที่ช่วยประหยัดพลังงานและลดการปล่อยคาร์บอนนั้นมีอยู่บ้างแล้วแต่จำเป็นต้องพัฒนาให้ดีขึ้นและมากขึ้น รวมทั้งประชาชนจะต้องช่วยกันลดการใช้ทรัพยากรต่างๆ ได้แก่ น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ วัตถุดิบ ทรัพยากรดินและน้ำ การลงทุนในการพัฒนาพลังงานหมุนเวียนจะช่วยให้สหภาพยุโรปลดการพึ่งพิงการนำเข้าน้ำมันและก๊าซธรรมชาติโดยประเทศต่างๆ จะหันมาผลิตพลังงานหมุนเวียนเพื่อใช้ในพื้นที่มากขึ้น รวมทั้งการผลักดันให้ประชาชนและภาคธุรกิจใช้ผลิตภัณฑ์ที่ใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นก็จะช่วยให้สหภาพยุโรปสามารถลดการใช้พลังงานลงได้ประมาณร้อยละ 30 ของปริมาณที่ใช้ในปี ค.ศ. 2005 ภายในปี ค.ศ.2050

ในช่วงเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำนั้น สหภาพยุโรปมองว่า เป็นโอกาสในการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศจากการเพิ่มการลงทุนในภาคการผลิตและบริการด้านสิ่งแวดล้อมและการคิดค้นนวัตกรรมในเทคโนโลยีสะอาดและพลังงานที่ปล่อยคาร์บอนต่ำ รวมทั้งคาดการณ์ว่า การลงทุนดังกล่าวจะช่วยสร้างงานใหม่ได้ถึง 1.5 ล้านตำแหน่งภายในปี ค.ศ. 2020 หากรัฐบาลสามารถนำรายได้จากภาษีคาร์บอนและจากการประมูลใบอนุญาตการปล่อยคาร์บอน (emission allowance) ไปใช้ในการลดต้นทุนทางด้านแรงงาน

จากการทบทวนแนวคิดการสร้างสังคมคาร์บอนต่ำที่เสนอโดยประเทศญี่ปุ่นและสหภาพยุโรป จะเห็นได้ว่า แนวคิดนี้จะเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนและภาคเอกชนให้รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า ควบคู่ไปกับการกำหนดนโยบายและการลงทุนของภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ประหยัดพลังงานและปล่อยคาร์บอนต่ำและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการเป็นสังคมคาร์บอนต่ำ ควบคู่ไปกับการรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะพื้นที่ป่าอันเป็นแหล่งดูดซับคาร์บอนที่สำคัญ

ข้อเสนอการสร้างสังคมคาร์บอนต่ำจัดเป็นแนวทางการพัฒนา (means) ที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนที่จะช่วยชะลอและลดผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สามารถนำมาพิจารณาเป็นตัวชี้วัดเสริมในดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขฯ

3.2.4 อุตสาหกรรมสีเขียว (Green industry)

แนวคิดเรื่อง “อุตสาหกรรมสีเขียว” (Green industry) ได้รับการพัฒนาและเสนอโดยองค์การพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Industrial Development Organization: UNIDO) โดย UNIDO ได้ริเริ่มโครงการอุตสาหกรรมสีเขียว (Green Industry Initiative) ขึ้นในปี พ.ศ.

2552 เพื่อส่งเสริมบทบาทของภาคอุตสาหกรรมต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเห็นว่า อุตสาหกรรมสีเขียวเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าไปสู่เศรษฐกิจสีเขียว

ในรายงาน UNIDO Green Industry Initiative for Sustainable Industrial Development (UNIDO, 2011) UNIDO ได้ให้คำจำกัดความ “อุตสาหกรรมสีเขียว” อย่างกว้างๆ ว่า “เป็นการผลิตและการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่ไม่สร้างผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของระบบทางธรรมชาติหรือนำไปสู่ผลกระทบทางลบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์” อุตสาหกรรมสีเขียวมุ่งเน้นให้กระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสังคม

UNIDO เสนอยุทธศาสตร์สองด้านในการสร้างระบบอุตสาหกรรมที่ไม่จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติและไม่ก่อให้เกิดมลพิษมากเหมือนในอดีตเพื่อแลกกับการเติบโตและการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม ได้แก่ 1) การทำให้อุตสาหกรรมที่มีอยู่เป็นอุตสาหกรรมสีเขียว และ 2) การสร้างอุตสาหกรรมสีเขียวขึ้นมาใหม่

สำหรับยุทธศาสตร์แรกเป็นการผลักดันให้อุตสาหกรรมที่มีอยู่ต้องแสดงความมุ่งมั่นและดำเนินกิจกรรมที่ลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการกระบวนการผลิตและผลิตภัณฑ์ที่ตนผลิตขึ้น โดย (1) การปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต โดยใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า (2) การยกระดับความสามารถในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม โดยดำเนินกิจกรรมที่จะลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุดโดยการลดการผลิตของเสีย การปล่อยมลพิษและการจัดการของเสียอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ (3) ลดความเสี่ยงต่อสุขภาพอันเกิดจากมลพิษให้เหลือน้อยที่สุด รวมทั้งลดการผลิตสินค้าและบริการที่ก่อให้เกิดมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ

ส่วนยุทธศาสตร์ที่สองเป็นการส่งเสริมอย่างเป็นระบบให้เกิดอุตสาหกรรมสีเขียวที่สำคัญที่ครอบคลุมการพัฒนาเทคโนโลยีและบริการสีเขียวทุกประเภท อาทิ บริษัทที่ผลิตและติดตั้งอุปกรณ์พลังงานหมุนเวียนและบริษัทที่พัฒนาเทคโนโลยีสะอาดเพื่อใช้ในภาคอุตสาหกรรม ภาคขนส่งและภาคก่อสร้าง อุตสาหกรรมสีเขียวในภาคบริการ ได้แก่ บริษัทที่นำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ บริษัทที่รับบำบัดและจัดการของเสีย รวมทั้งบริษัทที่ให้บริการขนส่งของเสีย นอกจากนี้ ยังหมายรวมถึงบริษัทที่ผลิตเครื่องมือและอุปกรณ์บำบัดน้ำเสีย มลพิษทางอากาศและของเสีย บริษัทที่ให้บริการตรวจสอบและวิเคราะห์คุณภาพสิ่งแวดล้อม และบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน

แนวคิดอุตสาหกรรมสีเขียวยังช่วยส่งเสริมการถ่ายทอดและการใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุดเท่าที่มีอยู่ (best available environmentally sound technologies) และแนวปฏิบัติที่ดีด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการผลักดันให้เกิดนวัตกรรมที่จะช่วยสร้างโอกาสทางธุรกิจและสร้างงานใหม่ซึ่งผลดีต่อการขจัดความยากจน

นอกจากประเด็นด้านเทคโนโลยีแล้ว แนวคิดอุตสาหกรรมสีเขียวยังรวมถึงการส่งเสริมให้ผู้ผลิตขยายความรับผิดชอบในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมโดยผลักดันให้เกิดการออกแบบเพื่อสิ่งแวดล้อม (Design-for Environment: DfE) ซึ่งส่งผลต่อสายโซ่อุปทานและประโยชน์ต่อผู้บริโภคที่สามารถเข้าถึงสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

ประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดอุตสาหกรรมสีเขียว รวมทั้งประเทศในเอเชีย ในปี พ.ศ. 2552 UNIDO, UNEP และ ESCAP ร่วมกับรัฐบาลฟิลิปปินส์ได้ร่วมกันจัดประชุมนานาชาติว่าด้วยอุตสาหกรรมสีเขียวในเอเชีย (International Conference on Green Industry in Asia) ขึ้นในระหว่างวันที่ 9 -11 กันยายน พ.ศ.2552 ณ กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ การประชุมดังกล่าว มีผู้แทนระดับสูงจากกระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงสิ่งแวดล้อมของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก ผลการประชุมที่สำคัญ คือ รัฐมนตรีและหัวหน้าคณะผู้แทนรัฐบาลที่มาร่วมประชุมได้ให้การรับรองปฏิญญามะนิลาว่าด้วยอุตสาหกรรมสีเขียวในเอเชีย (Manila Declaration on Green Industry in Asia)

สาระสำคัญของปฏิญญามะนิลาว่าด้วยอุตสาหกรรมสีเขียวในเอเชีย⁵ สรุปได้ดังนี้

1. เพิ่มระดับความร่วมมือในระดับภูมิภาคและนานาชาติในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การเติบโตสีเขียว (Green Growth) ที่เสนอโดย ESCAP (ภายใต้ Green Growth Initiative) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. เพิ่มระดับความร่วมมือในการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตที่สะอาดและแนวปฏิบัติที่ดี
3. บรรจุนโยบายการผลิตที่สะอาดในแผนการพัฒนาระดับประเทศ กำหนดเป้าหมายและแผนปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมการผลิตที่ปล่อยคาร์บอนต่ำและใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ
4. กำหนดนโยบายและมาตรการที่เหมาะสมในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการวิจัยและพัฒนาในการออกแบบและการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งในการส่งเสริมนวัตกรรมสีเขียวด้านต่าง ๆ
5. สร้างความเข้มแข็งในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจและการค้าของอุตสาหกรรมสีเขียวในเอเชีย นำผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเข้าสู่ตลาดให้มากขึ้น โดยมีเอเชียเป็นฐานการผลิต

⁵ รายละเอียดเพิ่มเติม ดูใน

http://www.unido.org/fileadmin/user_media/Services/Green_Industry/Manila_declaration.pdf

6. สร้างความร่วมมือระหว่างรัฐบาล ภาคเอกชน สถาบันวิจัยและภาคประชาสังคมในการเสริมสร้างขีดความสามารถของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการยกระดับสู่อุตสาหกรรมสีเขียว

สำหรับประเทศไทย กระทรวงอุตสาหกรรมได้นำแนวคิด “อุตสาหกรรมสีเขียว” มาใช้ในการส่งเสริมและผลักดันให้ภาคอุตสาหกรรมมีการประกอบกิจการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสังคม โดยกระทรวงอุตสาหกรรมได้ให้นิยาม “อุตสาหกรรมสีเขียว” ว่าหมายถึง “อุตสาหกรรมที่ยึดมั่นในการประกอบกิจการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร ตลอดจนห่วงโซ่อุปทาน”

ลักษณะของอุตสาหกรรมสีเขียว (Green industry) เป็นการจัดการโรงงานหรืออุตสาหกรรมที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การหมุนเวียนของเสียกลับมาใช้ใหม่ (waste recovery) ในกระบวนการผลิต การป้องกันปัญหามลพิษโดยใช้เทคโนโลยีสะอาด (clean technology) รวมทั้งการผลิตสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (eco product) มีการแลกเปลี่ยนของเสียที่จะเป็นวัตถุดิบให้กับโรงงานอื่นๆ (industrial symbiosis) โดยเน้นของเหลือใช้และของเสียกลับมาใช้ใหม่ตามหลักการ 3R's (Reuse Reduce Recycle) ได้แก่ การลดของเสีย การใช้ซ้ำและการนำวัสดุเหลือใช้/ของเสียกลับมาใช้ประโยชน์ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2554)

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 เป็นต้นมา กระทรวงอุตสาหกรรมได้ดำเนินโครงการอุตสาหกรรมสีเขียว ซึ่งเป็นโครงการที่ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการผลิตให้ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยการเป็นดำเนินงานเชิงสมัครใจผ่านการให้สิทธิประโยชน์และการให้ใบรับรองซึ่งเป็นแรงจูงใจทางเศรษฐกิจและสังคม โดยกระทรวงอุตสาหกรรมได้กำหนดแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียวในแต่ละขั้นและมีการให้การรับรองผู้ประกอบการที่ยกระดับได้ตามระดับขั้นที่กำหนด แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 ความมุ่งมั่นสีเขียว (green commitment) ระดับที่แสดงถึงความมุ่งมั่นที่จะลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยต้องจัดทำแผนปรับปรุงกระบวนการผลิตและมีการสื่อสารภายในองค์กรให้ทราบโดยทั่วกัน

ระดับที่ 2 ปฏิบัติการสีเขียว (green activity) การดำเนินกิจกรรมที่แสดงให้เห็นว่า ได้ทำการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามความมุ่งมั่นที่ตั้งไว้ในระดับที่ 1 แล้ว

ระดับที่ 3 ระบบสีเขียว (green system) การมีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ มีการติดตามประเมินผลและทบทวนเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการได้รับรางวัลด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นที่ยอมรับและการรับรองมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ

ระดับที่ 4 วัฒนธรรมสีเขียว (green culture) การที่ทุกคนในองค์กรให้ความร่วมมือร่วมใจทำกิจกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร และนำแนวความคิดนี้ไปใช้ในการพัฒนาในทุกขั้นตอนการผลิต

ระดับที่ 5 เครือข่ายสีเขียว (green network) ระดับสูงสุดของการรับรองที่แสดงถึงการขยายเครือข่ายผ่านห่วงโซ่อุปทานสีเขียว โดยสนับสนุนให้ลูกค้าและพันธมิตรเข้าสู่กระบวนการรับรองเครื่องหมายสีเขียวด้วย นอกจากนี้ ธุรกิจอุตสาหกรรมสีเขียวต้องเติบโตอย่างต่อเนื่อง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ชุมชนและสังคมด้วย

เพื่อสร้างความชัดเจนในการจัดระดับและให้การรับรอง กระทรวงอุตสาหกรรมได้จัดทำเกณฑ์กำหนดอุตสาหกรรมสีเขียวในแต่ละระดับและขั้นตอนการพิจารณาให้การรับรอง⁶ เพื่อผลักดันให้ผู้ประกอบการยกระดับการเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวอย่างต่อเนื่อง กระทรวงอุตสาหกรรมได้กำหนดอายุและเงื่อนไขของใบรับรองอุตสาหกรรมสีเขียวระดับต่างๆ แตกต่างกัน กล่าวคือ ใบรับรองอุตสาหกรรมสีเขียวระดับที่ 1 จะมีอายุการรับรองเพียง 1 ปีและต่ออายุไม่ได้ ใบรับรองอุตสาหกรรมสีเขียวระดับที่ 2 มีอายุการรับรอง 2 ปี ต่ออายุได้ ส่วนใบรับรองอุตสาหกรรมสีเขียวระดับที่ 3 ถึงระดับที่ 5 จะมีอายุการรับรอง 3 ปีและต่ออายุได้

สำหรับเป้าหมายการเป็นอุตสาหกรรมสีเขียว กระทรวงอุตสาหกรรมได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่า ในปีแรก กระทรวงอุตสาหกรรมจะพยายามผลักดันให้โรงงานไม่น้อยกว่า 1,000 รายเข้าสู่ระดับที่ 1 ของการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียว และภายใน 5 ปี จะผลักดันให้ประเทศไทยก้าวสู่การเป็นผู้นำการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียวของอาเซียน โดยตั้งเป้าว่า จะมีผู้เข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของโรงงานทั่วประเทศ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2554) ส่วนตัวชี้วัดภายใต้โครงการสีเขียวประกอบด้วย 1) จำนวนผู้เข้าร่วม/ใบรับรอง 2) ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากอุตสาหกรรมลดลง 3) สัดส่วนโรงงานที่ถูกต่อต้าน/ร้องเรียนจากสังคมและชุมชนลดลง และ 4) สัดส่วนเศรษฐกิจสีเขียวภาคอุตสาหกรรม (Green GDP) เพิ่มขึ้น (เว็บไซต์โครงการอุตสาหกรรมสีเขียว, www.greenindustrythailand.com)

กระทรวงอุตสาหกรรมได้จัดทำแผนการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมสีเขียว ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) การรับรอง (จัดทำหลักเกณฑ์ 5 ระดับ ตรวจสอบ เทียบระดับ ให้การรับรอง) 2) การสร้าง

⁶ รายละเอียดเกี่ยวกับเกณฑ์กำหนดอุตสาหกรรมสีเขียว ดูในเว็บไซต์โครงการอุตสาหกรรมสีเขียว, www.greenindustrythailand.com

แรงจูงใจ (ให้สิทธิประโยชน์ โอกาสทางธุรกิจ) (ดังแสดงในตารางที่ 3-3) 3) การสื่อสาร (ผู้บริโภค ผู้ประกอบการ ประชาสังคม) 4) การส่งเสริม (สำนึกถึงผลกระทบ ปรับตัวเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม วิจัย/พัฒนา ชีววิถีทางอุตสาหกรรม) และ 5) การติดตามผล (จัดทำฐานข้อมูล ตรวจสอบติดตาม วัดผลตามตัวชี้วัด) (เว็บไซต์โครงการอุตสาหกรรมสีเขียว, อ้างแล้ว)

ตารางที่ 3-3 : สิทธิประโยชน์ที่ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการอุตสาหกรรมสีเขียวสามารถขอรับได้ทันที

สิทธิประโยชน์	เงื่อนไข	หน่วยงาน
ยกเว้นค่าธรรมเนียมรายปีเป็นเวลา 5 ปี	(1) ได้รับการรับรองด้านระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (มอก. 14001 หรือ ISO 14001) (2) มาตรฐานด้านระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (มอก. 18001)	กรมโรงงานอุตสาหกรรม
ยกเว้นค่าธรรมเนียมรายปีเป็นเวลา 5 ปี	(1) นำของเสียหรือวัสดุเหลือใช้จากการประกอบกิจการมาผลิตก๊าซชีวภาพเพื่อเป็นพลังงานทดแทน (2) นำเอาอากาศเสียจากการเผาไหม้ในกระบวนการผลิตทั้งหมดกลับมาใช้ประโยชน์ได้	กรมโรงงานอุตสาหกรรม
ส่งเสริมการลงทุน - ยกเว้นอากรขาเข้าเครื่องจักร - ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 8 ปี - ลดหย่อนภาษีเงินได้ - ยื่นขอรับการส่งเสริมจาก BOI	การลงทุนใน (1) กลุ่มกิจการเกี่ยวกับการประหยัดพลังงานและ พลังงานทดแทน (2) กลุ่มกิจการผลิตวัสดุและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI)
ส่งเสริมการลงทุน - ยกเว้นอากรขาเข้าเครื่องจักร - ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 3 ปี - ลดหย่อนภาษีเงินได้ - ยื่นขอรับการส่งเสริมจาก BOI	เสนอแผนการลงทุนปรับเปลี่ยนเครื่องจักรเพื่อการ ประหยัดพลังงาน การใช้พลังงานทดแทนหรือการ ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (1) ปรับใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้การใช้พลังงานลดลงตามสัดส่วนที่กำหนด (2) นำพลังงานทดแทนมาใช้ตามสัดส่วนที่กำหนด (3) ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม – ลดปริมาณของเสีย น้ำเสียหรืออากาศตามเกณฑ์ที่กำหนด	สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI)

ที่มา: เว็บไซต์โครงการอุตสาหกรรมสีเขียว, www.greenindustrythailand.com เข้าถึงเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2556

ตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการจนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2555 กระทรวงอุตสาหกรรมได้ออกใบรับรองอุตสาหกรรมสีเขียวให้ผู้ประกอบการไปแล้วทั้งสิ้น 3,667 ราย ประกอบด้วย ระดับที่ 1 จำนวน 1,619 ราย ระดับที่ 2 จำนวน 870 ราย ระดับที่ 3 จำนวน 1,162 ราย และระดับที่ 4 จำนวน 30 ราย⁷

แนวคิดและโครงการอุตสาหกรรมสีเขียวจัดเป็นแนวทางการพัฒนา (means) ที่จะนำไปสู่การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนซึ่งหากภาคอุตสาหกรรมมีการดำเนินการอย่างจริงจังก็จะช่วยให้ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากอุตสาหกรรมลดลง (คุณภาพสิ่งแวดล้อมดีขึ้น) และลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในกระบวนการผลิต ทั้งนี้ หากโครงการอุตสาหกรรมสีเขียวมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและได้รับความสนใจและความร่วมมือจากผู้ประกอบการในวงกว้าง มีความเป็นไปได้ที่จะสามารถกำหนดตัวชี้วัดจำนวนสถานประกอบการที่ได้รับการรับรองอุตสาหกรรมสีเขียว (อาจจะดูจำนวนโรงงานที่ได้รับการรับรองตั้งแต่ระดับที่ 2 ขึ้นไป) เป็นตัวชี้วัดเสริมในองค์ประกอบ “สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล” ภายใต้ดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขฯ

3.2.5 รอยเท้านิเวศ (Ecological footprint)

ความต้องการของมนุษย์ที่ต้องการสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีนำไปสู่ความต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการบริการของระบบนิเวศเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ด้วยความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุดดังกล่าว ส่งผลให้ธรรมชาติและระบบนิเวศเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ ความร่อยหรอของทรัพยากรประมงและการสะสมของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในชั้นบรรยากาศจนทำให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จนทำให้เกิดความกังวลว่า ความต้องการใช้และบริโภคทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ของมนุษย์จะอยู่ในระดับที่เกินขีดความสามารถของโลกและระบบนิเวศที่จะผลิตและตอบสนอง รวมทั้งดูดซับของเสียที่เกิดจากการผลิตและการบริโภคของมนุษย์ได้ โดยหากประเทศต่างๆ ยังปล่อยให้เกิดการใช้ทรัพยากรและปล่อยของเสียสู่สิ่งแวดล้อมต่อไปเรื่อยๆ ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศก็จะส่งผลกระทบย้อนกลับมาถึงการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้ ด้วยเหตุนี้ จึงมีผู้เสนอให้มีการวัดปริมาณการใช้ทรัพยากรที่เรียกว่า “รอยเท้านิเวศ” (ecological footprint: EF) ขึ้น

⁷ ที่มา: เว็บไซต์ ASTV ผู้จัดการออนไลน์, “ก.อุตสาหกรรมฯ เดือนโรงงานทั่วประเทศ ปรับตัวสู่ Green Industry” วันที่ 19 ธันวาคม 2555

แนวคิดนี้ได้รับการริเริ่มและถูกนำมาใช้ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2539 โดยนักวางแผนชุมชน 2 คน ชื่อ Mathis Wackernagel และ William Rees⁸ โดยทั้งคู่ได้นำเสนอความจริงพื้นฐานที่ว่า สิ่งมีชีวิตทุกชนิดล้วนต้องอาศัยทรัพยากรจากระบบนิเวศเพื่อดำรงชีวิตซึ่งอาจสะท้อนได้จากขนาดพื้นที่บนโลกที่ต้องใช้เพื่อผลิตสรรหาทรัพยากรดังกล่าวมาตอบสนองความต้องการของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตบนโลกในแต่ละปี การใช้ทรัพยากรจึงเปรียบเสมือนการประทับร่องรอยของการใช้ชีวิตไว้บนระบบนิเวศ โดยรอยเท้าใหญ่หมายถึงการบริโภคทรัพยากรที่มากกว่ารอยเท้าเล็ก

ต่อมาในปี พ.ศ. 2546 องค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ชื่อ Global Footprint Network (GFN) ได้พัฒนาและต่อยอดแนวคิดดังกล่าว โดยให้คำจำกัดความของ “รอยเท้านิเวศ” ว่าเป็นตัวชี้วัดความต้องการของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติโดยวัดจากปริมาณของพื้นที่ดินและน้ำที่ประชากรใช้ในการผลิตทรัพยากรและดูดซับของเสียโดยเทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบัน⁹ GFN ได้ริเริ่มการคำนวณหารอยเท้านิเวศของประเทศต่างๆ ภายใต้โครงการ National Footprint Accounts (NFA) โดยผลการคำนวณล่าสุดได้นำเสนออยู่ในรายงาน Living Planet Report 2012 (World Wild Fund for Nature, 2012) โดย NFA เสนอกรอบการวิเคราะห์ที่พยายามประเมินอุปสงค์และอุปทานต่อปีที่ประเทศต่างๆ มีต่อระบบนิเวศโดยใช้วิธีการวัดสองส่วน ได้แก่ 1) รอยเท้านิเวศ (ecological footprint) คือ การวัดระดับของอุปสงค์หรือความต้องการของมนุษย์ที่มีต่อทรัพยากรของโลกในปีหนึ่งๆ โดยประเมินจากระดับเทคโนโลยีที่ใช้และการจัดการทรัพยากรในปีนั้นๆ และ 2) ชีตความสามารถทางชีวภาพ (biocapacity) คือ การวัดปริมาณพื้นที่บนบกและพื้นที่ทางทะเลที่สามารถจัดหาการบริการระบบนิเวศให้กับมนุษย์ได้ (อุปทาน)

กลุ่มนักวิชาการ GFN จะประเมินรอยเท้านิเวศและชีตความสามารถทางชีวภาพในรูปของขนาดพื้นที่โลก โดยมีหน่วยเป็นค่าเฉลี่ยพื้นที่ในการรองรับของโลกที่เรียกว่า เฮกเตอร์โลก (global hectare, gha) และจะแสดงผลเป็นขนาดพื้นที่ต่อจำนวนประชาชนในแต่ละพื้นที่ (gha per capita) เพื่อให้ง่ายต่อการสื่อสารถึงขนาดพื้นที่บนโลกที่เหลืออยู่ต่อคนที่จะสามารถรองรับการบริโภคหรือการปลดปล่อยของเสียของแต่ละคนได้

องค์ประกอบหรือประเภทการใช้ที่ดินที่ใช้ในการคำนวณขนาดรอยเท้านิเวศ ประกอบด้วย

1) พื้นที่เพาะปลูก (cropland) โดยดูทั้งพื้นที่เพาะปลูกพืชที่เป็นอาหารของมนุษย์และเป็นอาหารสัตว์ ตลอดจนพื้นที่ปลูกพืชน้ำมันและยางพารา

⁸ ทั้งสองคนทำงานอยู่ที่มหาวิทยาลัยบริติชโคลัมเบีย ประเทศแคนาดา และได้เขียนหนังสือ ชื่อ “Our Ecological Footprint: Reducing Human Impact on the Earth”

⁹ <http://www.footprintnetwork.org>

2) พื้นที่ปศุสัตว์ (grazing land) ใช้เลี้ยงสัตว์เพื่อนำเนื้อและนมมาเป็นอาหารและนำหนังและขนสัตว์มาใช้ประโยชน์อื่นๆ

3) พื้นที่ประมง (fishing grounds) โดยดูจากข้อมูลการจับสัตว์น้ำจืดและสัตว์ทะเล

4) พื้นที่ป่า (forest land) ที่เป็นแหล่งผลิตไม้ซุง ไม้เชื้อเพลิง เนื้อไม้สำหรับมนุษย์

5) พื้นที่รองรับของเสีย (uptake land) ปัจจุบัน คำนวณเฉพาะพื้นที่ป่าไม้ที่สามารถดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดจากการเผาไหม้ของเชื้อเพลิงฟอสซิล

6) พื้นที่ซึ่งมีสิ่งปลูกสร้างต่างๆ (built-up areas) เป็นพื้นที่ที่มนุษย์สร้างที่พักอาศัยและโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เช่น เส้นทางคมนาคม โครงสร้างทางอุตสาหกรรมและอ่างเก็บน้ำสำหรับผลิตไฟฟ้า

ส่วนการคำนวณขีดความสามารถทางชีวภาพ (biocapacity) ของโลกจะคำนวณเฉพาะขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ 4 ประเภท (cropland biocapacity, grazing biocapacity, marine/inland water biocapacity, forest capacity) เนื่องจากความต้องการในสองกลุ่ม คือ ผลิตภัณฑ์จากป่าและการดูดซับคาร์บอนจะใช้อุปทานเดียวกัน คือ พื้นที่ป่า

วิธีการคำนวณ ecological footprint และ biocapacity สรุปได้ดังนี้

1. แบ่งพื้นที่ที่ศึกษาออกเป็นประเภทต่างๆ
2. กำหนดค่า Yield Factors ให้แก่พื้นที่ต่างๆ (Yield Factors คืออัตราส่วนของอัตราการให้ผลผลิตของพื้นที่ที่ศึกษาต่ออัตราการให้ผลผลิตของพื้นที่ทั่วไป (โดยเฉลี่ยของโลก))
3. เปลี่ยนพื้นที่ประเภทต่างๆ ให้อยู่ในหน่วยเดียวกันคือ Global Hectare(gha) โดยคูณด้วย equivalent factor โดย equivalent factor มาจากผลการคำนวณค่าเฉลี่ยดัชนีความเหมาะสมของโลกสำหรับการใช้ที่ดินแต่ละประเภทหารด้วยดัชนีความเหมาะสมเฉลี่ยสำหรับการใช้ที่ดินทุกประเภท (World average suitability index for a given land use type / average suitability index for all land use types) โดยการใช้ที่ดินแต่ละประเภทจะมีค่าดัชนีที่แตกต่างกันหรือในบางประเภทจะกำหนดให้ค่าดัชนีเท่ากัน เช่น built-up land จะเท่ากับ cropland ยกเว้นกรณีที่มีหลักฐานชัดเจนว่า built-up land นั้นมิได้มาจาก cropland ส่วน carbon uptake land จะมีค่าดัชนีเท่ากับ forest land¹⁰

¹⁰ รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการคำนวณและแหล่งข้อมูลดูใน Borucke, M. et al. (2013). "Accounting for demand and supply of the biosphere's regenerative capacity: The National Footprint Accounts' underlying methodology and framework." *Ecological Indicators*, 24, 518 – 533.

<http://dx.doi.org/10.1016/j.ecolind.2012.08.005>

จากการทบทวนข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณรอยเท้านิเวศและขีดความสามารถทางชีวภาพพบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลการผลิตและการบริโภคผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์จากภาคเกษตร ประมงและป่าไม้ ข้อมูลการส่งออกและนำเข้าสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตร และข้อมูลการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากสาขาต่างๆ รวมไปถึงการคำนวณพื้นที่ดูดซับคาร์บอนซึ่งใช้ข้อมูลพื้นที่ป่าไม้ของแต่ละประเทศและพื้นที่สิ่งปลูกสร้างซึ่งใช้ข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินจากหลายแหล่ง แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณส่วนใหญ่มาจากฐานข้อมูลขององค์กรในสังกัดสหประชาชาติและหน่วยงานระหว่างประเทศอื่นๆ อาทิ Food and Agriculture Organization (FAOSTAT, 2011), UN Statistics Division (UN Comtrade, 2011), International Energy Agency (IEA, 2011) รวมทั้งบทความตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ

ผลการคำนวณในปีล่าสุดจากฐานข้อมูลปี ค.ศ. 2008 (พ.ศ. 2551) พบว่า ขีดความสามารถทางชีวภาพของโลกหรือขีดความสามารถของระบบนิเวศในการผลิตทรัพยากรธรรมชาติและดูดซับของเสียที่มนุษย์สร้างขึ้น อยู่ที่ 12 ล้าน gha หรือ 1.8 gha ต่อคน ในขณะที่รอยเท้านิเวศรวมของมนุษย์ทั้งโลก อยู่ที่ 18.2 ล้าน gha หรือ 2.7 gha ต่อคน ส่วนต่างของค่าทั้งสองหมายความว่า โลกจะต้องใช้เวลาอีก 1.5 ปีเพื่อสร้างทรัพยากรธรรมชาติมาทดแทนสิ่งที่มนุษย์ได้ใช้หมดไปและที่ได้มีการปล่อยของเสีย (ในรูปการปลดปล่อยคาร์บอน) ออกมาในเวลา 1 ปี

จากการเปรียบเทียบผลการคำนวณในอดีตกับปัจจุบัน (ข้อมูลปี ค.ศ. 2008) พบว่า ความสามารถทางชีวภาพต่อคนได้ลดจากระดับ 3.2 gha ในปี ค.ศ. 1961 เหลือ 1.8 gha ในปี ค.ศ. 2008 และตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 เป็นต้นมา รอยเท้านิเวศ (ecological footprint) ของมนุษย์อยู่ในระดับที่สูงกว่าความสามารถของธรรมชาติในการดูดซับของเสียและสร้างทรัพยากรมาทดแทนของเก่าที่ถูกใช้ไป (biocapacity) โดยส่วนต่างของค่าทั้งสองนี้เพิ่มจากร้อยละ 30 ในปี ค.ศ. 2005 เป็นร้อยละ 50 ในปี ค.ศ. 2008 (GFN เรียกปรากฏการณ์นี้ว่า “ecological overshoot”) ทั้งนี้ GFN ได้อธิบายถึงสาเหตุหลักที่ทำให้ขีดความสามารถของธรรมชาติต่อหัวประชากรลดลงอันเนื่องมาจากประชากรที่เพิ่มขึ้นของโลกซึ่งธรรมชาติไม่สามารถสร้างทรัพยากรมาทดแทนในอัตราเดียวกับการเพิ่มขึ้นของประชากร นอกจากแรงกดดันจากการเพิ่มขึ้นของประชากรแล้ว ยังมีแรงกดดันจากระดับการบริโภคสินค้าและบริการต่อประชากรและความเข้มข้นของรอยเท้าในแง่ประสิทธิภาพในการแปลงทรัพยากรธรรมชาติมาเป็นสินค้าและบริการรวมทั้งปริมาณของเสียที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ

โดยเฉลี่ยแล้วพบว่า ประเทศร่ำรวยจะใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากกว่าประเทศยากจนประมาณ 5 เท่าตัว ซึ่งดูได้จากประเทศที่มีรอยเท้านิเวศ (ecological footprint) ต่อคนสูงที่สุด 10 อันดับแรกของโลก เป็นประเทศตะวันออกกลางรายนามัน 3 ประเทศ (กาตาร์ คูเวต สหรัฐอาหรับเอมิเรต) ประเทศ

ยุโรป 4 ประเทศ (เดนมาร์ก เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ ไอร์แลนด์) สหรัฐอเมริกา แคนาดา และ ออสเตรเลีย

หากดูในส่วนประเทศที่มีขีดความสามารถทางชีวภาพ (biocapacity) สูงที่สุดในโลก พบว่า ในปี ค.ศ. 2008 ประเทศที่มีความสามารถทางชีวภาพสูงที่สุดในโลก 10 อันดับแรกรวมกันมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 60 ของความสามารถทางชีวภาพทั่วโลก ได้แก่ บราซิล (ร้อยละ 15.4) จีน (ร้อยละ 9.9) สหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 9.8) รัสเซีย (ร้อยละ 7.9) อินเดีย (ร้อยละ 4.8) แคนาดา (ร้อยละ 4.2) ออสเตรเลีย (ร้อยละ 2.6) อินโดนีเซีย (ร้อยละ 2.6) อาร์เจนตินา (ร้อยละ 2.4) และคองโก (ร้อยละ 1.6) แต่ด้วยแนวโน้มการบริโภคต่อคนที่เพิ่มขึ้นในประเทศร่ำรวยและประเทศตลาดเกิดใหม่อย่างกลุ่ม BRIICS ได้แก่ บราซิล รัสเซีย อินเดีย อินโดนีเซีย จีน และแอฟริกาใต้ ผนวกกับจำนวนประชากรโลกที่เพิ่มขึ้น ก็เป็นสัญญาณเตือนว่า รอยเท้านิเวศ (ecological footprint) ในอนาคตจะเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน

มีข้อสังเกตว่า ในบางประเทศ พบว่า มีรอยเท้านิเวศต่ำกว่าขีดความสามารถทางชีวภาพ เช่น ประเทศโปแลนด์มีรอยเท้านิเวศ 2.6 gha ต่อประชากรแต่มีขีดความสามารถทางชีวภาพถึง 18 gha ต่อประชากร อย่างไรก็ตาม ชีขีดความสามารถทางชีวภาพดังกล่าวอาจถูกส่งออกและใช้โดยประเทศอื่นๆ นอกจากนี้ กรณีประเทศสหรัฐอเมริกาและจีนนั้น แม้จะขีดความสามารถทางชีวภาพที่คิดเป็นพื้นที่รวมในระดับสูง แต่เมื่อคิดเป็นต่อหัวประชากรแล้ว รอยเท้านิเวศกลับสูงกว่าขีดความสามารถทางชีวภาพ โดยสหรัฐอเมริกามีรอยเท้านิเวศอยู่ที่ 7.19 gha ต่อคน ในขณะที่มีขีดความสามารถทางชีวภาพอยู่ที่ 3.86 ต่อคน ส่วนจีนมีรอยเท้านิเวศอยู่ที่ 2.13 gha ต่อคนในขณะที่มีขีดความสามารถทางชีวภาพอยู่ที่ 0.87 ต่อคน สำหรับประเทศไทย ในปี ค.ศ. 2008 มีรอยเท้านิเวศอยู่ที่ 2.41 gha ต่อคน ในขณะที่มีขีดความสามารถทางชีวภาพอยู่ที่ 1.1 gha ต่อคน แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการปลดปล่อยคาร์บอนมากกว่าขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศในประเทศ

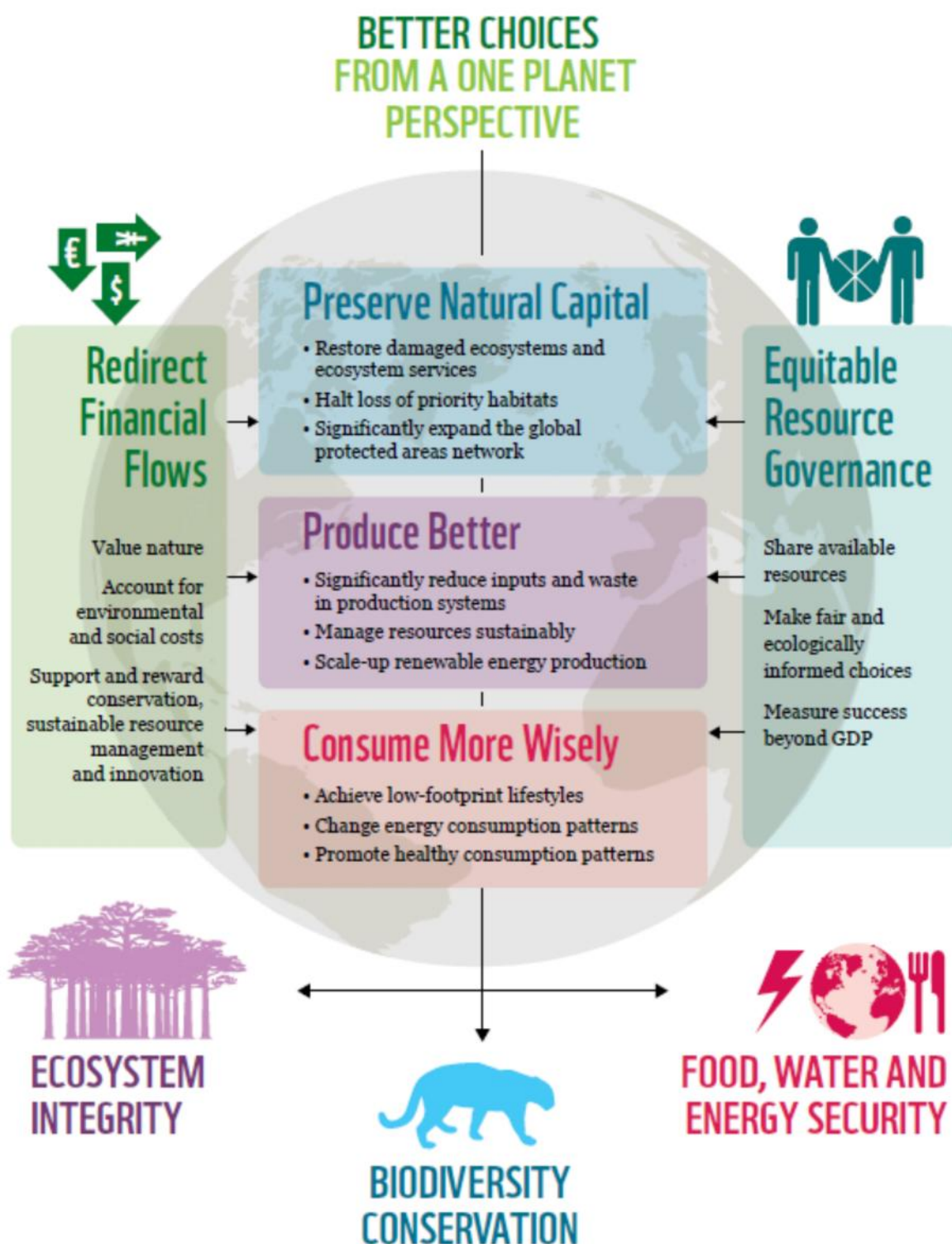
แม้ว่าขนาดรอยเท้านิเวศส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับระดับการพัฒนา ระดับความมั่งคั่งและพฤติกรรมการบริโภคและการใช้ชีวิตของประชาชน แต่การตัดสินใจของภาครัฐและภาคธุรกิจก็มีอิทธิพลอย่างมากต่อขนาดรอยเท้านิเวศ โดยเฉพาะในส่วนรอยเท้าของพื้นที่ปลูกสร้างที่รัฐบาลมีการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ รวมทั้งการสร้างเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้า ตลอดจนนโยบายที่มีผลต่อการขยายการผลิตภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ดังนั้น ภาครัฐและภาคธุรกิจจึงมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการลดรอยเท้านิเวศของประชาชน

WWF ได้จัดทำข้อเสนอในการลดขนาดรอยเท้านิเวศให้อยู่ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ โดยเน้นย้ำให้ทุกประเทศและทุกภาคส่วนตระหนักถึงข้อเท็จจริงพื้นฐานที่ว่า “ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติของโลกนั้นมีจำกัด” และเรามีโลกเพียงใบเดียว “One Planet perspective” ด้วยเหตุนี้ ประเทศต่างๆ จะต้องร่วมกันจัดการและแบ่งปันฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในโลกใบนี้ ไม่เพียงแต่การปกป้องและฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ ประเทศต่างๆ จำเป็นต้องปรับกระบวนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนมากขึ้นบนฐานของการปรับเปลี่ยนทิศทางการกระจายการเงินและการลงทุน รวมทั้งการเพิ่มความเป็นธรรมในการจัดสรรและใช้ทรัพยากรมากขึ้น (สรุปภาพรวมข้อเสนอในแผนภาพที่ 3-2)

ตัวอย่างข้อเสนอการปรับปรุงระบบการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้แก่

- ลดการใช้ทรัพยากรและการเกิดของเสียในระบบการผลิต โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรอาหารตลอดห่วงโซ่อุปทาน เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน น้ำและวัสดุ รวมทั้งการนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก
- จัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน เช่น การบริหารจัดการประมงเกินขนาด (overfishing) และ การใช้ทรัพยากรน้ำที่มากเกินไป
- เพิ่มการผลิตพลังงานหมุนเวียน โดยเพิ่มสัดส่วนพลังงานหมุนเวียนต่อพลังงานทั้งหมดของโลกให้ได้อย่างน้อยร้อยละ 40 ภายในปีค.ศ. 2030 และร้อยละ 100 ภายในปีค.ศ. 2050

แผนภาพที่ 3-2 : ข้อเสนอของ WWF ในการลดขนาดรอยเท้านิเวศ

ที่มา: Living Planet Report 2012 (WWF, 2012)

ตัวอย่างข้อเสนอการปรับเปลี่ยนการบริโภคให้เกิดความยั่งยืนมากขึ้น ได้แก่

- ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริโภคพลังงานโดยลดอุปสงค์ด้านพลังงานลงให้ได้อย่างน้อยร้อยละ 15 ภายในปีค.ศ. 2050 เทียบกับระดับอุปสงค์ในปีค.ศ. 2005
- ส่งเสริมการบริโภคที่ดีต่อสุขภาพมากขึ้น โดยการส่งเสริมให้ประชาชนบริโภคโปรตีนอย่างสมดุลตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก (WHO) และการลดการเกิดขยะเศษอาหารในร้านค้าปลีกและครัวเรือนของประเทศที่มีระดับรายได้ปานกลางและรายได้สูง
- ผลักดันให้เกิดรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ลดรอยเท้านิเวศ โดยเฉพาะในกลุ่มประชาชนที่มีฐานะร่ำรวยต้องลดการบริโภคทรัพยากรและลดการเกิดของเสียให้เหลือน้อยที่สุด ส่งเสริมตลาดสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และปรับเปลี่ยนเมืองไปสู่ “smart” cities ที่มีการประยุกต์เทคโนโลยีที่ลดขนาดรอยเท้านิเวศในกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ

สำหรับข้อเสนอการปรับเปลี่ยนกระแสการเงินและการลงทุนเพื่อนำไปสู่การคุ้มครองและการจัดการระบบนิเวศอย่างยั่งยืนมาจากความตระหนักถึงปัญหาการใช้ทรัพยากรที่มากเกินไปซึ่งเกิดจากการที่ผู้มีส่วนได้เสียในสังคมมักจะมองเพียงผลประโยชน์ในระยะสั้น ในขณะที่ผลกระทบในระยะยาวของการคุ้มครองและการลงทุนในฐานทรัพยากรมันจะได้มีการประเมินออกมาเป็นตัวเลขเพื่อให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจได้พิจารณาเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ระยะสั้น ด้วยเหตุนี้ จึงมีข้อเสนอให้มีการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้การตัดสินใจในการผลิตและการบริโภคได้คำนึงถึงผลประโยชน์ในระยะยาวที่จะเกิดในรุ่นลูกหลานด้วย ตัวอย่างข้อเสนอในประเด็นนี้ ได้แก่

- ให้มีการประเมินมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่ทั่วโลกให้การยอมรับและให้มีการผนวกข้อมูลการประเมินมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจโครงการพัฒนาต่างๆ
- คำนึงถึงต้นทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยผนวกการคิดต้นทุนดังกล่าวเข้าไปในระบบบัญชีและการรายงานของภาครัฐกิจและภาครัฐ รวมทั้งการปรับให้ราคาสินค้าและบริการทุกประเภท ตลอดจนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการพัฒนาต่างๆ ต้องสะท้อนต้นทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย
- สนับสนุนกิจกรรมอนุรักษ์และนวัตกรรมเพื่อการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยจะต้องขจัดการอุดหนุนกิจกรรมที่ทำลายการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน เช่น เงินอุดหนุนพลังงานเชื้อเพลิงฟอสซิลและการทำเกษตรกรรม ป่าไม้และประมงที่ไม่ยั่งยืน พัฒนากลไกทางการเงิน

รูปแบบใหม่ที่สามารถปรับทิศทางการลงทุนของภาครัฐและเอกชนไปสู่กิจกรรมทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่สร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อม

นอกจากการปรับเปลี่ยนทิศทางการลงทุนแล้ว WWF ยังได้เสนอให้มีการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเป็นธรรมชาติมากขึ้นซึ่งต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนคำจำกัดความของคำว่า “อยู่ดีมีสุข” และการวัดระดับ “ความสำเร็จ” ของการพัฒนาประเทศที่มากกว่า GDP กล่าวคือ รัฐบาลจะต้องรวมตัวชีวิตทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในการประเมินความสำเร็จของประเทศด้วย ตลอดจนการสร้างประชาชนที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีผ่านการพัฒนาบริการสาธารณสุขและการส่งเสริมความเท่าเทียมของหญิงชายผ่านการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาและการจ้างงาน

จากการทบทวนแนวคิดและวิธีการคำนวณรอยเท้านิเวศ จะเห็นได้ว่า แนวคิดนี้ได้ช่วยให้เห็นการขนาดการใช้ทรัพยากรและความยั่งยืน (หรือไม่ยั่งยืน) ของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศต่างๆ และเป็นเครื่องมือที่เตือนว่า เรากำลังใช้ทรัพยากรเกินความสามารถของธรรมชาติที่จะสร้างทรัพยากรมาทดแทนหรือไม่และเราได้ปล่อยของเสียจนเกิดมลพิษจนเกินความสามารถของธรรมชาติในการดูดซับหรือไม่ อย่างไรก็ดี หากจะนำแนวคิดนี้ปรับใช้กับดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขฯ นั้นอาจเป็นไปได้ยากเนื่องจากแนวคิดรอยเท้านิเวศเป็นการคำนวณดัชนีจึงไม่เหมาะสมที่จะนำผลการคำนวณโดยรวมมาใช้เป็นตัวชี้วัดในดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขฯ นอกจากนี้ ข้อมูลบางส่วนที่ใช้ในการคำนวณรอยเท้านิเวศ GFN ได้มีการคำนวณจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่งประกอบกัน มีการใช้สมมติฐานค่อนข้างมากเนื่องจากข้อมูลหลายส่วนไม่มีฐานข้อมูลระหว่างประเทศที่ครบถ้วนสมบูรณ์ซึ่งส่งผลต่อความแม่นยำของข้อมูล รวมทั้งมีการคำนวณที่ค่อนข้างซับซ้อนซึ่งทำให้ยากต่อการนำข้อมูลมาใช้ เช่น การคำนวณข้อมูล grazing land, fishing grounds และ built-up land¹¹

ประเด็นที่น่าสนใจนอกเหนือจากตัวชี้วัดที่ใช้คำนวณ คือ ข้อเสนอของ WWF เพื่อลดรอยเท้านิเวศที่นำเสนอข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า WWF มิได้คำนึงแต่เฉพาะการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่าอันเป็นพันธกิจหลักขององค์กร หากแต่ได้เสนอกรอบแนวคิดที่ครอบคลุมทั้งการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนและการปรับเปลี่ยนแนวคิดและทิศทางการลงทุนให้สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น รวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรที่เป็นธรรมชาติสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวและการพัฒนาสังคมคาร์บอนต่ำ

¹¹ อีกทั้งตัวชี้วัดหรือข้อมูลที่นำมาคำนวณรอยเท้านิเวศบางส่วน เช่น พื้นที่ป่าและระดับการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เป็นตัวชี้วัดในดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขฯ อยู่แล้ว

บทที่ 4

สรุปภาพรวมข้อเสนอการปรับปรุงดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

เนื้อหาในบทนี้เป็นการสรุปให้เห็นภาพรวมของการปรับปรุงดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงของข้อเสนอในการปรับปรุงองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การทำดัชนีในเชิงภาพรวม ทั้งในส่วนแนวคิดเรื่องความอยู่เย็นเป็นสุข องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย การปรับปรุงตัวชี้วัดของแต่ละองค์ประกอบย่อย การปรับปรุงในเรื่องค่าเกณฑ์มาตรฐาน วิธีการคำนวณ และข้อเสนอเรื่องตัวชี้วัดเสริม

สำหรับรายละเอียดของข้อเสนอแนะในการปรับปรุงดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขในแต่ละองค์ประกอบหลักทั้ง 6 ด้าน นำเสนออยู่ในรายงานบทที่ 5

4.1 แนวคิด ความหมาย และองค์ประกอบหลักของตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

จากการศึกษาทบทวนแนวคิดเรื่องความสุข การศึกษาตัวชี้วัดการพัฒนาในประเทศและในต่างประเทศ (โปรดดูรายละเอียดในบทที่ 2) และการศึกษาแนวคิดใหม่ด้านการพัฒนาจากต่างประเทศ (โปรดดูรายละเอียดในบทที่ 3) คณะที่ปรึกษาได้ยึดถือกรอบแนวคิดและความหมายของ “ความอยู่เย็นเป็นสุข” ตามที่กำหนดไว้เดิม (โปรดดูกล่องที่ 4-1) เนื่องจากไม่ได้มีความเปลี่ยนแปลงของแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวกับเรื่องความสุข หรือเรื่องความอยู่เย็นเป็นสุข หรือเรื่องการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ที่จะส่งผลต่อความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงแนวคิดหรือความหมายของความอยู่เย็นเป็นสุขตามที่กำหนดไว้

กล่องที่ 4-1 : ความหมายของ “ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย”

สภาวะที่คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพทั้งจิต กาย ปัญญา ที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวม และสัมพันธ์กันได้อย่างถูกต้องดีงาม นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนกับคน และการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ทั้งนี้ เมื่อความหมายของ “ความอยู่เย็นเป็นสุข” ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คณะที่ปรึกษาจึงยึดถือ “องค์ประกอบหลัก” ที่มีอยู่ 6 ด้านของชุดตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขตามที่ทาง สศช.ได้กำหนดไว้เดิม ได้แก่ (1) การมีสุขภาวะ (2) ครอบครัวยั่งยืน (3) ชุมชนเข้มแข็ง (4) เศรษฐกิจเข้มแข็ง และเป็นธรรม (5) สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล และ (6) สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล

ข้อเสนอแนะของคณะที่ปรึกษาเพื่อการปรับปรุงตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขฯ จะมุ่งเน้นการปรับปรุงในส่วนองค์ประกอบย่อย การปรับปรุงตัวชี้วัดภายใต้องค์ประกอบย่อย ทั้งในแง่การปรับปรุงตัวชี้วัดหลัก การปรับปรุงค่าเกณฑ์ วิธีการคำนวณ และการเพิ่มตัวชี้วัดเสริม (โปรดดูข้อสรุปการปรับปรุงในหัวข้อ 4.2 และหัวข้อ 4.3 และรายละเอียดในบทที่ 5) เพื่อให้มีความถูกต้องทางวิชาการ และสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผลลัพธ์ของค่าตัวชี้วัดสะท้อนถึงความหมายของ “ความอยู่เย็นเป็นสุข” ได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น

นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะของคณะที่ปรึกษาได้รวมถึงการปรับปรุงชุดตัวชี้วัดเพื่อให้สอดคล้องและรองรับกับยุทธศาสตร์การพัฒนาและประเด็นการพัฒนาที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และรองรับกับความก้าวหน้าหรือความเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิดการพัฒนาใหม่ๆ โดยเฉพาะในเรื่องการพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว

4.2 องค์ประกอบย่อยของตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขฯ

จากการศึกษาทบทวนองค์ประกอบย่อย คณะที่ปรึกษามีข้อเสนอในการปรับเพิ่ม “องค์ประกอบย่อย” 2 เรื่อง ได้แก่

(1) องค์ประกอบย่อยเรื่อง “เศรษฐกิจสีเขียว” เป็นองค์ประกอบย่อยภายใต้องค์ประกอบหลักด้าน “สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล” เพื่อให้สอดคล้องกับความเคลื่อนไหวความก้าวหน้าของแนวคิดการพัฒนาเรื่องเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องจากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2012 (หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า การประชุม Rio+20) และประเทศไทยได้นำแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวมากำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 และในยุทธศาสตร์หลักการขับเคลื่อนประเทศของรัฐบาลปัจจุบัน

(2) องค์ประกอบย่อยเรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” เป็นองค์ประกอบย่อยภายใต้ องค์ประกอบหลักด้าน “ชุมชนเข้มแข็ง” เพื่อให้สอดคล้องกับความหมายของชุมชนเข้มแข็งที่ได้กำหนดไว้ได้อย่างครบถ้วน

4.3 ตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขฯ

ข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงตัวชี้วัดภายใต้องค์ประกอบย่อยในแต่ละด้าน มีหลายลักษณะ ได้แก่การปรับปรุงตัวชี้วัดหลัก การปรับปรุงค่าเกณฑ์ การปรับปรุงวิธีการคำนวณ หรือข้อเสนอเรื่อง เพิ่มตัวชี้วัดเสริม โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 การปรับปรุงค่าเกณฑ์มาตรฐาน

ในการปรับปรุงค่าเกณฑ์มาตรฐานของแต่ละตัวชี้วัด คณะที่ปรึกษาใช้แนวทางในการ จัดทำข้อเสนอแนะต่อปรับปรุงค่าเกณฑ์มาตรฐาน ดังนี้

1. ปรับปรุงโดยใช้ค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในนโยบายระดับชาติ แผนพัฒนาที่สำคัญ แผนแม่บทที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบ ตัวอย่างเช่น ตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (เป้าหมายไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11) ตัวชี้วัดอัตราการเสียชีวิตจากการจราจรทางบก (เป้าหมายของทศวรรษแห่งความปลอดภัยทางถนน) ตัวชี้วัดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อหัว ประชากร (เป้าหมายการพัฒนาในศตวรรษที่ 21) เป็นต้น

2. ปรับปรุงโดยใช้เกณฑ์มาตรฐานสากลที่กำหนดขึ้นโดยองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น ตัวชี้วัดดัชนีประชาธิปไตย เป็นต้น

3. ปรับปรุงโดยใช้ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ตัวชี้วัดสัดส่วนช่องว่างการออมการลงทุนต่อ GDP เป็นต้น

4. ปรับปรุงโดยใช้สถิติ ข้อมูลตัวเลขที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์การดำเนินงานที่ผ่านมา ข้อมูลสถานการณ์ของตัวชี้วัดนั้น (ค่าต่ำสุด หรือค่าสูงสุด) และ/หรือ บางตัวชี้วัดนำมาผลลัพธ์การดำเนินงานมาตั้งเป็นค่าเกณฑ์มาตรฐานใหม่เพื่อกระตือรือร้นการดำเนินงาน ตัวอย่างเช่น ตัวชี้วัดคดีอาญา ตัวชี้วัดอัตราผู้ป่วยสุขภาพจิต ตัวชี้วัดอัตราการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยจากการทำงาน เป็นต้น

4.3.2 การเพิ่มตัวชี้วัดเสริม

ในชุดตัวชี้วัดที่คณะที่ปรึกษาเสนอ มีตัวชี้วัดเสริมอยู่ทั้งหมดรวม 50 ตัวชี้วัด ความแตกต่างระหว่างตัวชี้วัดเสริมกับตัวชี้วัดหลักทั้งในแง่จุดมุ่งหมายและคุณลักษณะ มีดังนี้

ตัวชี้วัดหลัก

มีคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายข้อประกอบกัน ดังนี้

- เป็นตัวชี้วัดที่ใช้วัดผลลัพธ์ (Ends) ของการพัฒนา
- เป็นตัวชี้วัดที่มีการเก็บข้อมูลประกอบอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ มีฐานข้อมูลเพียงพอที่จะใช้ในการคำนวณค่าดัชนีรวม
- เป็นตัวชี้วัดที่นำไปใช้ในการคำนวณค่าตัวเลขดัชนีรวม (Composite Index)

ตัวชี้วัดเสริม

มีคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายข้อประกอบกัน ดังนี้

- เป็นตัวชี้วัดที่ใช้วัดแนวทาง (Means) ของการพัฒนา
- เป็นตัวชี้วัดที่มีลักษณะการวัดในเชิงคุณภาพ หรือช่วยเสริมมุมมอง การวิเคราะห์ของผลลัพธ์ที่ได้จากตัวชี้วัดหลัก แก้ไขข้อจำกัดของตัวชี้วัดหลักจากปัญหาในด้านความสมบูรณ์ของฐานข้อมูล และช่วยทำให้เห็นข้อมูลที่รอบด้านขึ้น
- เป็นตัวชี้วัดที่ไม่ได้มีการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ทำให้ไม่สามารถนำไปคำนวณค่าดัชนีรวมได้ (สำหรับตัวชี้วัดเสริมบางตัว หากมีการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องสามารถนำไปใช้เป็นตัวชี้วัดหลักได้)
- เป็นตัวชี้วัดที่มีข้อถกเถียงในเรื่องการวิเคราะห์ผล การตีความ หรืออภิปรายได้หลายแง่มุม เช่น ตัวชี้วัดเรื่องคดียาเสพติด เป็นต้น

4.3.3 การปรับปรุงตัวชี้วัดหลัก

ในแต่ละองค์ประกอบหลัก 6 ด้าน มีข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงตัวชี้วัดที่แตกต่างกันไป ในรายละเอียดข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงตัวชี้วัดโดยสรุปแสดงในตารางที่ 4-1 และนำเสนอเปรียบเทียบชุดตัวชี้วัดเดิมของ สศช. กับชุดตัวชี้วัดใหม่ที่เสนอโดยคณะที่ปรึกษาในตารางที่ 4-2 ถึง ตารางที่ 4-7

ตารางที่ 4-1: สรุปข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงตัวชี้วัดภายใต้องค์ประกอบหลักแต่ละด้าน

องค์ประกอบหลัก	ข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงตัวชี้วัด						
	เพิ่มองค์ประกอบย่อย	คงเดิม	ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัดหลัก	เพิ่มตัวชี้วัด	ตัดตัวชี้วัด	ปรับเกณฑ์มาตรฐาน	เพิ่มตัวชี้วัดเสริม
ด้านสุขภาวะ	---	3 ตัวชี้วัด	2 ตัวชี้วัด	---	---	1 ตัวชี้วัด	6 ตัวชี้วัด
ด้านครอบครัวอบอุ่น	---	2 ตัวชี้วัด	4 ตัวชี้วัด	---	---	2 ตัวชี้วัด	3 ตัวชี้วัด
ด้านชุมชนเข้มแข็ง	1 องค์ประกอบ	1 ตัวชี้วัด		1 ตัวชี้วัด	---	2 ตัวชี้วัด	2 ตัวชี้วัด
ด้านเศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม	---	5 ตัวชี้วัด	1 ตัวชี้วัด	2 ตัวชี้วัด	---	4 ตัวชี้วัด	14 ตัวชี้วัด
ด้านสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล	1 องค์ประกอบ	4 ตัวชี้วัด	3 ตัวชี้วัด	3 ตัวชี้วัด	2 ตัวชี้วัด	1 ตัวชี้วัด	15 ตัวชี้วัด
ด้านสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล	---	2 ตัวชี้วัด	2 ตัวชี้วัด	---	---	---	10 ตัวชี้วัด

ตารางที่ 4-2: องค์ประกอบด้าน “การมีสุขภาวะ”

การมีสุขภาวะ : ภาวะที่บุคคลปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีร่างกายแข็งแรง มีอายุยืนยาว มีจิตใจดี ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ และใฝ่รู้ สามารถ “คิดเป็นทำเป็น” มีเหตุมีผล อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
สุขภาพกายดีและจิตดี หมายถึง การมีร่างกายที่แข็งแรง มีภาวะโภชนาการที่ดี มีพฤติกรรมการดำรงชีวิตที่เหมาะสมไม่มีโรคประจำตัวหรือโรคเรื้อรัง ส่งผลให้ห่างไกลจากโรคภัยไข้เจ็บและมีอายุยืนยาวอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งมี สุขภาพจิตดี ความสามารถของบุคคลที่จะใช้กลไกในการปรับตัวที่ถูกต้อง สามารถปรับอารมณ์ความรู้สึกสู่สภาวะสมดุลได้ด้วยตนเอง โดยที่ตนเองและสภาวะแวดล้อมไม่เดือดร้อน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น	ร่างกายแข็งแรง	1.อัตราการเจ็บป่วยต่อประชากรพันคน	1. ร้อยละประชากรที่มีสุขภาพดีต่อประชากรทั้งหมด เกณฑ์มาตรฐาน : ร้อยละประชากรที่มีสุขภาพดี (ไม่ป่วยเป็นโรค 75 โรค) ต่อประชากรทั้งหมด ในช่วงแผน 9 คือ 89.17 (ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด)	-อัตราการออกกำลังกายเป็นประจำ -อัตราการเข้าถึงสวัสดิการด้านสุขภาพ -ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของประเทศต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ
	อายุยืนยาว	2. อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด	2.อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด (Life Expectancy at birth) เกณฑ์มาตรฐาน : อายุขัยเฉลี่ยขั้นสูงสุดที่ต้องพัฒนาให้ถึง คือ 80 ปี ส่วนขั้นต่ำสุด คือ 25 ปี (คงเดิม)	

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
	จิตใจดี	3.อัตราการฆ่าตัวตาย สำเร็จต่อประชากรแสนคน	3.อัตราผู้ป่วยสุขภาพจิต ต่อประชากรแสนคน (รวมอัตราการเจ็บป่วยด้วย โรค 8 โรครวมทั้งการ พยายามฆ่าตัวตายหรือฆ่า ตัวตาย) เกณฑ์มาตรฐาน : ใช้ ค่าเฉลี่ยอัตราผู้ป่วย สุขภาพจิตย้อนหลังต่อ ประชากรแสนคนเป็น เกณฑ์มาตรฐาน ที่ไม่ควร ให้เกิน ค่าเฉลี่ยปี 2545- 2549 เท่ากับ 1,922 คน (ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด)	-สัดส่วนคนในครัวเรือนทำ กิจกรรมสาธารณะของ หมู่บ้าน
การมีคุณธรรม และสติปัญญา ใฝ่รู้				
การมีคุณธรรม และสติปัญญา ใฝ่รู้ รู้เท่าทันและ ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม ได้ และสามารถใช้ประสบการณ์ ศักยภาพและทักษะ ความสามารถของตนเองให้เป็นประโยชน์ในการ ปฏิบัติการกิจต่างๆ ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ตลอดจนการมีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรมและจริยธรรม มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ มีจิตสำนึกความเป็นไทย	ยึดมั่นในศีลธรรม มีความ ซื่อสัตย์สุจริตตลอดจนมี ความเมตตาต่อเพื่อน มนุษย์	4.สัดส่วนคดีอาญาต่อ ประชากรแสนคน	4. สัดส่วนคดีอาญาต่อ ประชากรพันคน ใช้ค่าเฉลี่ย ปี 2545-2549 เท่ากับ 6.81 คดีต่อ ประชากรพันคน	-คนอายุ 6 ปีขึ้นไปปฏิบัติ กิจกรรมทางศาสนาอย่าง น้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
			(คงเดิมแต่ปรับสัดส่วน การวัดและเกณฑ์ มาตรฐาน)	
	มีความสามารถในการ เรียนรู้	5. อัตราการเรียนรู้ (Functional literacy rate) 9 ปีขึ้นไป	5.อัตราการเรียนรู้ (Functional Literacy Rate) 9 ปีขึ้นไป เกณฑ์มาตรฐาน :ใช้อัตรา การเรียนรู้ชั้นสูงที่ต้อง พัฒนาให้ถึง คือ สูงสุดร้อยละ 60 (คงเดิม)	-อัตราการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ อย่างน้อย 5 ครั้ง
	มีการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ	6. ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน(คะแนนเฉลี่ยของ 4 วิชาหลักของนักเรียน ระดับ ป. 6 ม. 3 และ ม.6)	6. ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน (คะแนนเฉลี่ยของ 4 วิชาหลักของนักเรียน ระดับ ป. 6 ม. 3 และ ม.6) เกณฑ์มาตรฐาน :เป้าหมาย ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เท่ากับ 50 คะแนน (คงเดิม)	

ตารางที่ 4-3: องค์ประกอบด้าน “ครอบครัวอบอุ่น”

ครอบครัวอบอุ่น หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจ ในการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมายในบรรยากาศที่สงบสุข ด้วยการทำหน้าที่ของครอบครัวได้อย่างเหมาะสมและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคง

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
บทบาทหน้าที่ของครอบครัว				
หมายถึง การทำหน้าที่ของครอบครัวที่จะดูแลความต้องการและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิกในครอบครัว โดยสมาชิกต้องรู้จักทำมาหากิน มีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ต่อตนเองและต่อสมาชิกในครอบครัว	1. เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม	1. อัตราคดีเด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ต่อเด็กและเยาวชนพันคน	1. อัตราคดีเด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ต่อเด็กและเยาวชนพันคน เกณฑ์มาตรฐาน ใช้ค่าเฉลี่ยอัตราคดีต่อจำนวนเด็กและเยาวชน 7-17 ปี ช่วงแผน 9 (2545-2549) ซึ่งเท่ากับ 2.96 เป็นเกณฑ์มาตรฐาน (ปรับเกณฑ์มาตรฐาน)	
	2. ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากคนในครอบครัว	2. ร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวต่อผู้สูงอายุทั้งหมด	2. ร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวต่อผู้สูงอายุทั้งหมด เกณฑ์มาตรฐาน ใช้ข้อมูลปี 2545 (ช่วงแผน 9) ซึ่งมีร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวต่อผู้สูงอายุทั้งหมดต่ำสุดเท่ากับร้อยละ 6.26 เป็นเกณฑ์มาตรฐาน (ปรับเกณฑ์มาตรฐาน)	-ร้อยละผู้สูงอายุที่ต้องการการดูแลแต่ไม่มีผู้ดูแลต่อประชากรผู้สูงอายุทั้งหมด -ร้อยละผู้สูงอายุที่ทำงานต่อจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
	3 ผู้อยู่ในวัย แรงงานสามารถ ทำงานหาเลี้ยง ครอบครัว	3. สัดส่วนครัวเรือนที่มี สมาชิกในครอบครัวที่มี รายได้ต่อสมาชิกทั้งหมด ของครัวเรือน เท่ากับ 1:2 ต่อครัวเรือนทั้งหมด	3. สัดส่วนครัวเรือนที่มีสมาชิกใน ครอบครัวที่มีรายได้ต่อสมาชิก ทั้งหมดของครัวเรือน เท่ากับ 1:2 ต่อครัวเรือนทั้งหมด ค่าเกณฑ์มาตรฐาน อัตราผู้มีงานทำต่อ กำลังแรงงานทั้งหมดที่ต้องพัฒนาให้ได้ คือร้อยละร้อย(คงเดิม)	
สัมพันธภาพในครอบครัว				
หมายถึง การอยู่ร่วมกันของสมาชิกหลาย ช่วงวัยที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความ ผูกพัน เคารพกันและกัน และเอื้ออาทรต่อ กัน	4. สมาชิกอยู่ ร่วมกันแก้ปัญหา ครอบครัว	4. อัตราการจดทะเบียน หย่าต่อพันครัวเรือน	4.จำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงใน ครอบครัว เกณฑ์มาตรฐาน ใช้จำนวนเหตุการณ์ปี 2552 เท่ากับ 363 เหตุการณ์เป็นเกณฑ์ มาตรฐาน (ไม่ใช่ข้อมูลปี 2550 เนื่องจาก มีจำนวนต่ำมาก เป็น outlier) (ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด)	
	5. ครอบครัวอยู่ ร่วมกันเป็น ครอบครัวขยาย (ปรับเป็น “การ ดูแลซึ่งกันและ กันในครอบครัว)	5. สัดส่วนของครอบครัว ขยายต่อครัวเรือนทั้งหมด	5.ร้อยละของครอบครัวขยายต่อ ครัวเรือนทั้งหมด เกณฑ์มาตรฐาน ใช้สัดส่วนของครอบครัว ขยายต่อครัวเรือนทั้งหมดเท่ากับร้อยละ 50 (คงเดิมแต่ปรับเปลี่ยนเนื้อหา)	-อัตราการใช้เวลาแก่ครอบครัว ตนเองในแต่ละวัน

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
การพึ่งพิงตนเองของครอบครัว				
หมายถึง ครอบครัวมีรายได้พอเพียง เพื่อที่จะสามารถจัดการให้สมาชิกในครอบครัวดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมั่นคง มีที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยอย่างสุขสบาย และสามารถเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต	6. ครอบครัวมีรายได้เพียงพอ	6. ร้อยละของครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่ารายจ่ายไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อครัวเรือนทั่วประเทศ	6. อัตราหนี้สินต่อรายได้ของครัวเรือน เกณฑ์มาตรฐาน อัตราหนี้สินครัวเรือนต่อรายได้ต่ำสุดในช่วงประมาณ 10 ปี เท่ากับ 5.58 (หากใช้ค่าเฉลี่ยช่วงแผน 9 เท่ากับ 6.5 ค่าดัชนีจะเกินร้อยละ) (ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด)	
	7. ครอบครัวมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย	7. สัดส่วนครัวเรือนที่มีบ้านเป็นของตนเอง	ร้อยละครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและบ้านมีสภาพคงทนถาวร เกณฑ์มาตรฐาน สัดส่วนครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและบ้านมีสภาพคงทนถาวรเท่ากับร้อยละร้อยละ (ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด)	
	8. การมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต	8. สัดส่วนครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้ในครัวเรือน	8. ร้อยละครัวเรือนมีน้ำสะอาดสำหรับบริโภคเพียงพอตลอดปี เกณฑ์มาตรฐาน สัดส่วนครัวเรือนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภคเพียงพอตลอดปีที่ควรพัฒนาให้ถึงคือร้อยละร้อยละ (ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด)	

ตารางที่ 4-4: องค์ประกอบด้าน “ชุมชนเข้มแข็ง”

ชุมชนเข้มแข็ง :- ชุมชนที่มีการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น มีศักยภาพในการพึ่งตนเองและการเรียนรู้ในระดับสูง มีองค์กรในชุมชน กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง และภาคีเครือข่ายการพัฒนาที่เข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งมีความสามัคคี เอื้ออาทร อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และธำรงไว้ซึ่งคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน/ท้องถิ่นหรือเอกลักษณ์ความเป็นไทยได้อย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
ชุมชนพึ่งตนเองได้				
หมายถึง ชุมชนที่มีการรวมตัวกันอย่างมั่นคง เป็นปึกแผ่น สามารถพึ่งพิงตนเองทางเศรษฐกิจ ทรัพยากร และภูมิปัญญาของชุมชนได้เป็นหลัก มีกลุ่มผู้นำ องค์กรในชุมชนและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนหรือภาคีเครือข่ายการพัฒนา เพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนอย่างต่อเนื่อง	ความเข้มแข็งขององค์กรในชุมชน	1. สัดส่วนความมีเสถียรภาพทางการเงินหรือความมั่นคงขององค์กรชุมชน	1. สัดส่วนความมีเสถียรภาพทางการเงินหรือความมั่นคงขององค์กรในชุมชน เกณฑ์มาตรฐาน ใช้สัดส่วนสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีเสถียรภาพทางการเงินระดับมั่นคงดีหรือดีมากเท่ากับร้อยละ 50 (คงเดิม)	-
			2. สัดส่วนวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพการดำเนินงานในระดับดี เกณฑ์มาตรฐาน ใช้สัดส่วนวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพในระดับดี เท่ากับร้อยละ 50 (เสนอเพิ่ม)	

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
	มีการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง	2. สัดส่วนหมู่บ้านที่มีการเรียนรู้โดยชุมชน	3. สัดส่วนหมู่บ้านที่มีการเรียนรู้โดยชุมชน เกณฑ์มาตรฐานเป็นสัดส่วนหมู่บ้านที่มีการเรียนรู้โดยชุมชนร้อยละ 60 (ปรับเกณฑ์มาตรฐาน)	-
ชุมชนเกื้อกูลกัน				
หมายถึง ชุมชนที่มีความรัก ความเอื้ออาทร ความสามัคคี และมีจิตสำนึกห่วงแหนความเป็นชุมชนของตนร่วมกัน	การมีสวัสดิการในชุมชน	3. สัดส่วนครัวเรือนที่มีคนในครัวเรือนเป็นสมาชิกองค์กรชุมชนที่มีการจัดสวัสดิการต่อพนักครัวเรือน	4. สัดส่วนครัวเรือนที่มีคนในครัวเรือนเป็นสมาชิกองค์กรชุมชนที่มีการจัดสวัสดิการต่อพนักครัวเรือน เกณฑ์มาตรฐาน สัดส่วนครัวเรือนที่มีคนในครัวเรือนเป็นสมาชิกองค์กรชุมชนที่มีการจัดสวัสดิการเท่ากับ 150 ต่อพนักครัวเรือน (ปรับเกณฑ์มาตรฐาน)	-
ชุมชนรักษาไว้ซึ่งคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น (องค์ประกอบย่อยเสนอใหม่โดยที่ปรึกษา)				
	การรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น	-		1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการจดแจ้งต่อประชากร 10,000 คน 2. สินค้า OTOP ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อประชากร 10,000 คน (เสนอใหม่)

ตารางที่ 4-5: องค์ประกอบด้าน “เศรษฐกิจเข้มแข็ง และเป็นธรรม”

เศรษฐกิจเข้มแข็ง และเป็นธรรม :- เศรษฐกิจที่เชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคลที่มีสัมมาชีพที่มั่นคง ก่อให้เกิดรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มีความมั่นคงและปลอดภัยในการทำงาน อยู่ภายใต้เศรษฐกิจที่มีการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ เสถียรภาพ และมีการกระจายรายได้และกระจายผลประโยชน์การพัฒนาในกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม นำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำของรายได้และหลุดพ้นจากปัญหาความยากจน

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
การมีสัมมาชีพ				
หมายถึง การทำงานที่สุจริต ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทำงานอย่างเต็มความสามารถ โดยมีหลักประกันความมั่นคงและความปลอดภัยในการทำงาน	การมีงานทำที่สุจริตมั่นคง เต็มศักยภาพ สะท้อนจากการที่คนมีงานทำเพิ่มมากขึ้น ทำงานเต็มกำลังความสามารถอย่างมีความสุข และการว่างงานลดลง	1. อัตราการว่างงาน	1.อัตราการว่างงาน เกณฑ์มาตรฐาน อัตราการว่างงานตามธรรมชาติร้อยละ 2 (คงเดิม)	-การว่างงานต่ำกว่าระดับ -จำนวนชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ -มูลค่าผลิตภัณฑ์จากวิสาหกิจชุมชน ***
	มีหลักประกันและความปลอดภัยในการทำงาน ทำงานอย่างมีความสุข ส่งผลต่อคุณภาพ	2. สัดส่วนแรงงานที่ได้รับสวัสดิการต่อกำลังแรงงานทั่วประเทศ	2.สัดส่วนแรงงานที่ได้รับสวัสดิการต่อกำลังแรงงานทั่วประเทศ เกณฑ์มาตรฐาน ใช้สัดส่วนแรงงานที่ได้รับสวัสดิการต่อแรงงานทั่วประเทศเท่ากับร้อยละ 50	- สัดส่วนผู้ที่ไม่ใช้สิทธิด้านสวัสดิการสังคมจากปัจจัยภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ *** (เช่น เดินทางไม่สะดวก, สถานพยาบาลอยู่ไกล, ไม่

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
	ชีวิตที่ดี มีความมั่นคง ตลอดจนทำงานในสภาวะแวดล้อมที่ปลอดภัย และมีอาชีวอนามัย		(ปรับนิยามให้รวมแรงงานนอกระบบที่มีการประกันตนเอง)	สะดวกเวลาทำการ, รอนาน, ถูกเลือกปฏิบัติ, บุคลากรดู, แพทย์ไม่มีเวลา)
			3.สถิติอัตราการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยจากการทำงานต่อลูกจ้าง 1,000 คน เกณฑ์มาตรฐาน อัตราการเกิดอุบัติเหตุต่อลูกจ้าง ต้องต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 คือ 28.33 ต่อประชากร 1,000 คน (เสนอเพิ่ม)	
เศรษฐกิจเข้มแข็ง				
หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ ยั่งยืน บนรากฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคงจากความ สามารถในการพึ่งพาตนเองได้ มีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ มีประสิทธิภาพการผลิตและสามารถปรับตัว	พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ การที่ระบบเศรษฐกิจสามารถพึ่งพาตนเองในภาคการผลิต อย่างมีประ	3. สัดส่วนอุปสงค์ในประเทศต่อภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	4.สัดส่วนอุปสงค์ในประเทศต่อภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เกณฑ์มาตรฐาน ใช้สัดส่วนอุปสงค์ในประเทศต่อภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศเท่ากับร้อยละ 75 (คงเดิม)	-การขยายตัวของมูลค่าการค้าขายแดนกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน *** -การขยายตัวของการลงทุนโดยตรงของไทยในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ***

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
ได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก	สิทธิภาพ โดยอาศัยปัจจัยการผลิตทั้งเงินทุน เทคโนโลยี และ วัตถุดิบในประเทศอย่างเหมาะสม			
		4. สัดส่วนการออมต่อ GDP	5. สัดส่วนช่องว่างการออมการลงทุนต่อ GDP เกณฑ์มาตรฐาน ช่องว่างการออมและการลงทุน หรือดุลบัญชีเดินสะพัดต่อ GDP สูงสุด = 5% และ ต่ำสุด = -5% (Mann, 1999 & Holman, 2001) (ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด)	
	เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีคุณภาพ	5. อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ	6. อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เกณฑ์มาตรฐาน อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 แทนเกณฑ์มาตรฐานเดิมที่ใช้ช่วงร้อยละ 0 – 9 ซึ่งกว้างเกินไป (ปรับเกณฑ์มาตรฐาน)	

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
		6. ประสิทธิภาพการผลิตรวม (TFP)	7. ประสิทธิภาพการผลิตรวม (TFP) เกณฑ์มาตรฐาน เหนือไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3 สอดคล้องกับเป้าหมายของแผนฯ 11 เดิม สศช.ใช้จากสูงสุดร้อยละ 5 ต่ำสุดร้อยละ 3 (ปรับเกณฑ์มาตรฐาน)	-สัดส่วนการจ้างงานในอุตสาหกรรมและบริการที่ใช้ความรู้เข้มข้น *** -การใช้พลังงานในสาขาขนส่งต่อการใช้พลังงานทั้งหมด *** -สัดส่วนการลงทุนในการวิจัยและพัฒนาต่อ GDP -ต้นทุนโลจิสติกส์ ***
	เศรษฐกิจมีเสถียรภาพ แสดงถึงเศรษฐกิจที่มีความมั่นคงและสามารถดำเนินอยู่ได้โดยอาศัยกลไกกระบวนการทางเศรษฐกิจที่มีความสอดคล้อง สมดุล และมีเสถียรภาพทั้งภายในและภายนอกประเทศ	7. อัตราเงินเฟ้อ	8. อัตราเงินเฟ้อทั่วไป เกณฑ์มาตรฐาน ใช้ช่วงอัตราเงินเฟ้อทั่วไป ร้อยละ 1.5-4.5 เป็นเกณฑ์มาตรฐาน ตามกรอบที่กระทรวงการคลังพิจารณาร่วมกับธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นกรอบที่ใกล้เคียงกับมาตรฐานของประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 2) อังกฤษ (ร้อยละ 2) ออสเตรเลีย (ร้อยละ 2-3) (ปรับเปลี่ยนเนื้อหา และปรับเกณฑ์มาตรฐาน)	

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
		8. สัดส่วนหนี้สาธารณะต่อ GDP	สัดส่วนหนี้สาธารณะต่อ GDP เกณฑ์มาตรฐาน ให้มีสัดส่วนหนี้ไม่เกินร้อยละ 50 ของ GDP (คงเดิม)	
			9. สัดส่วนหนี้ต่างประเทศระยะสั้นต่อ GDP เกณฑ์มาตรฐาน ให้มีสัดส่วนหนี้ต่างประเทศระยะสั้นต่อ GDP ไม่เกินร้อยละ 50 (เสนอเพิ่ม)	
ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ				
หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่เปิดโอกาสการเข้าถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจและปัจจัยการผลิต ที่จะนำไปสู่การลดความยากจน ลดช่องว่างของการกระจายรายได้ และมีการกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึง	การกระจายรายได้ อย่างเป็นธรรม และเท่าเทียม ลด ความเหลื่อมล้ำของ ช่องว่างระหว่างคน รวย และ คนจน นำไปสู่การลด ปัญหาความยากจน	9. สัดส่วนคนยากจน (ด้านรายจ่าย)	11. สัดส่วนคนยากจน ค่าเกณฑ์มาตรฐาน ใช้เป้าหมายของ แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 10 กำหนด เป้าหมายสัดส่วนคนจนให้อยู่ที่ร้อยละ 9 จากเดิม สศช.เสนอที่ร้อยละ 4 (คงเดิม แต่ปรับเกณฑ์มาตรฐาน)	

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
		10.สัดส่วนการถือครองรายได้ของประชากรร้อยละ 20 สุดท้ายที่รวยที่สุดต่อประชากรร้อยละ 20 แรกที่จนที่สุด	12. สัดส่วนการถือครองรายได้ของประชากรร้อยละ 20 สุดท้ายที่รวยที่สุดต่อประชากรร้อยละ 20 แรกที่จนที่สุด ค่าเกณฑ์มาตรฐาน ใช้เป้าหมายของแผนพัฒนาฉบับที่ 10 กำหนดสัดส่วนการถือครองรายได้ของประชากรร้อยละ 20 สุดท้ายที่รวยที่สุดต่อประชากรร้อยละ 20 แรกจนที่สุดเท่ากับ 10 เท่า (คงเดิม)	-ผลิตภัณฑ์ด้านบริการของ SMEs ต่อ GDP *** -สัดส่วนมูลค่าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร ต่อ GDP *** -ความเสี่ยงที่จะจน (at-risk-of-poverty-rate) แบ่งตามระดับการศึกษาสูงสุด *** -การเป็นเจ้าของที่ทำกิน, ที่อยู่อาศัยแยกตามรายได้ ***

*** ตัวชี้วัดเสริมที่เพิ่มเติมจากเดิมของ สศช.

ตารางที่ 4-6: องค์ประกอบด้าน “สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล”

สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล : การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ และมีระบบนิเวศที่สมดุล เกื้อกูลต่อการดำรงชีวิตให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและยั่งยืน

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน		1. อัตราคดีอาชญากรรมต่อประชากรพันคน	1. จำนวนคดีเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินต่อประชากรพันคน เกณฑ์มาตรฐาน ใช้จำนวนคดีที่เกิดขึ้นต่ำสุดเป็นเป้าหมาย อยู่ที่ 1.2 คดีต่อประชากรพันคน คงเดิม แต่ทบทวนข้อมูลที่ใช้	
		2. อัตราคดียาเสพติดต่อประชากรพันคน	ย้ายจากตัวชี้วัดหลักมาเป็นตัวชี้วัดเสริม	- อัตราจำนวนคดียาเสพติดต่อประชากรพันคน ย้ายมาเป็นตัวชี้วัดเสริม เนื่องจากจำนวนคดียาเสพติดที่มากขึ้นหรือน้อยลงส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความเข้มงวดของเจ้าหน้าที่ในการปราบปราม อีกทั้งสาเหตุการก่อคดีอาชญากรรมส่วนหนึ่งมาจากผู้ติดยาเสพติด

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
			1.อัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรทางบกต่อประชากรพันคน เกณฑ์มาตรฐาน ใช้เป้าหมายของ ทศวรรษแห่งความปลอดภัยทางถนน พ.ศ. 2554 – 2563 ลดอัตราการ เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนต่ำกว่า 10 คนต่อประชากร 1 แสนคน ภายในปี 2563 (เสนอเพิ่ม)	
สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดี				
หมายถึง การที่มลภาวะต่างๆ ได้รับการดูแลควบคุม และแก้ไขให้ฟื้นคืนสู่สภาพที่ดี ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ความสามารถในการปฏิบัติภารกิจและความสุขของบุคคลและสังคม	มลภาวะต่างๆ ได้รับการป้องกัน และดูแลแก้ไข	3.ปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อหัวประชากร	2.ปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อหัวประชากร ค่าเกณฑ์มาตรฐาน 2.4 ตัน/คน/ปีตามที่ สศช. อ้างถึงเป้าหมาย MDGs (คงเดิม แต่ทบทวนข้อมูลที่ใช้)	-ปริมาณและมูลค่าความเสียหายจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ *** -ปริมาณขยะชุมชน -สัดส่วนปริมาณขยะอันตรายต่อขยะชุมชน *** -ปริมาณของเสียและอัตราการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ *** -จำนวนเรื่องร้องเรียนด้านมลพิษ ***

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
		4.ร้อยละของแหล่งน้ำที่มีคุณภาพอย่างต่ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ต่อแหล่งน้ำทั่วประเทศ	3. ร้อยละของแหล่งน้ำที่มีคุณภาพอย่างต่ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ต่อแหล่งน้ำทั่วประเทศ เกณฑ์มาตรฐาน ใช้ร้อยละของแหล่งน้ำที่มีคุณภาพอย่างต่ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ต่อแหล่งน้ำทั่วประเทศเท่ากับร้อยละ 80 ตามเป้าหมายในแผนจัดการมลพิษ พ.ศ. 2555 – 2559 (คงเดิม)	
		5.ร้อยละของปริมาณของเสียที่ได้รับการบำบัดอย่างถูกต้องของเสียทั่วประเทศ	4.ร้อยละของการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างถูกหลักวิชาการต่อปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศ เกณฑ์มาตรฐาน ปรับเป็นร้อยละ 50 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศ (นับปริมาณที่ทิ้งลงถัง) ตามเป้าหมายในแผนจัดการมลพิษ พ.ศ. 2555 – 2559 (จากเดิมที่ สศช. ใช้ร้อยละ 70) (คงเดิม แต่ปรับเกณฑ์มาตรฐานและปรับคำให้ชัดเจนขึ้น)	

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
		6.ร้อยละของสถานีตรวจวัดอากาศที่มี PM10 เกินมาตรฐานต่อสถานีตรวจวัดอากาศทั่วประเทศ	5.ร้อยละของจำนวนวันที่ฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 10 ไมครอน (PM10) อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ค่าเกณฑ์มาตรฐาน จำนวนวันที่ค่า PM10 อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละ 98 ตามเป้าหมายในแผนจัดการมลพิษ พ.ศ. 2555 – 2559 (ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด)	
ระบบนิเวศที่สมดุล				
เป็นระบบที่สรรพสิ่งต่าง ๆ พึ่งพิงและพึ่งพาอาศัยกันและกันอย่างได้ดุลทางธรรมชาติ การดำเนินชีวิตที่พอเหมาะพอควร สอดคล้องกับความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะไม่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศเสื่อมโทรมลง ส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพ	ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติของระบบนิเวศต่าง ๆ	7.ร้อยละของพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ประเทศ	6.ร้อยละของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ต่อพื้นที่ประเทศ เกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละ 25 พื้นที่ป่าอนุรักษ์สะท้อนพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพได้มากกว่าพื้นที่ป่า (ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด)	-สัดส่วนพื้นที่ป่าต่อพื้นที่ประเทศ -สัดส่วนพื้นที่ป่าชายเลนต่อพื้นที่ประเทศ *** -จำนวนชนิดพันธุ์ต่างๆ ที่ถูกคุกคามจนใกล้สูญพันธุ์ *** -คดีการกระทำผิดด้านสัตว์ป่า ***

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
		8.ปริมาณสัตว์น้ำเศรษฐกิจ (เฉพาะปลาหน้าดิน) ที่จับได้ในอ่าวไทยต่อชั่วโมง	7.ปริมาณสัตว์น้ำเศรษฐกิจ (เฉพาะปลาหน้าดิน) ที่จับได้ในอ่าวไทยต่อชั่วโมง เกณฑ์มาตรฐาน ใช้ปริมาณสัตว์น้ำเศรษฐกิจ (เฉพาะปลาหน้าดิน) ที่จับได้ในอ่าวไทยต่อชั่วโมงเท่ากับ 10 กิโลกรัมต่อชั่วโมง (คงเดิม)	
“เศรษฐกิจสีเขียว” (เสนอเพิ่ม)***				
จะมุ่งเน้นตัวชี้วัดที่เป็น แนวทางการพัฒนา (means) ที่นำไปสู่เศรษฐกิจสีเขียวและสังคมคาร์บอนต่ำ โดยการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจและการลงทุนเพื่อการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน โดยการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทุนธรรมชาติ (น้ำ พลังงาน วัสดุ) ในการผลิตภาคอุตสาหกรรม และลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก รวมถึงการลงทุนและสร้างนวัตกรรมในเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม และในภาคการผลิตและบริการด้านสิ่งแวดล้อม			8.สัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือกต่อปริมาณการใช้พลังงานขั้นสุดท้าย เป้าหมายในยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจฯ เพิ่ม สัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก ไม่น้อยกว่าร้อยละ 19 (ภายในปี 2559) ในขณะที่กระทรวงพลังงานกำหนดเป้าหมายไว้ที่ร้อยละ 25 ภายในปี 2564 ตามแผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก 25% ใน 10 ปี (พ.ศ. 2555 – 2564)	-ความเข้มการใช้พลังงานหรือการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายต่อ GDP at 1988 Price -จำนวนสถานประกอบการที่ได้รับการรับรองอุตสาหกรรมสีเขียว -ปริมาณการผลิตและการนำเข้าสารเคมีและสัดส่วนเกษตรกรที่มีความเสี่ยงและไม่ปลอดภัยจากสารเคมีการเกษตร -สถิติอุบัติเหตุจุกเงินจากสารเคมี -สัดส่วนมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในหน่วยงานภาครัฐต้องบประมาณแต่ละปี

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
			9. สัดส่วนปริมาณการนำเข้าสารกำจัดศัตรูพืชต่อพื้นที่การเกษตรทั้งหมด ในแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2555 – 2564) มิได้ระบุเป้าหมายในการลดการใช้สารเคมีในภาคเกษตรกรรม หากแต่ระบุเป้าหมายในเรื่องการมีกลไกและระบบบริหารจัดการสารเคมีและทุกภาคส่วนมีศักยภาพในการป้องกันและควบคุมผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากสารเคมีด้วยเหตุนี้ จึงใช้ค่าเฉลี่ยสัดส่วนการนำเข้าสารกำจัดศัตรูพืชต่อพื้นที่การเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) (เสนอเพิ่ม)	

*** ตัวชี้วัดที่เพิ่มเติมจากเดิมของ สศช.

ตารางที่ 4-7: องค์ประกอบด้าน “สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล”

สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล :- คนมีศักดิ์ศรี มีสิทธิเสรีภาพ มีความสัมพันธ์ต่อกันบนพื้นฐานของความยุติธรรม ยอมรับ เคารพและปฏิบัติต่อผู้อื่นโดยคำนึงถึงความเท่าเทียมกัน และร่วมบริหารจัดการประเทศกับภาครัฐ เพื่อให้เกิดธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใส คำนึงค่า และเป็นธรรม นำไปสู่สังคมสมานฉันท์ มีสันติสุขอย่างยั่งยืน สามารถอยู่ร่วมกับนานาชาติอย่างเป็นมิตร

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
การมีจิตสำนึกประชาธิปไตย				
หมายถึง ประชาชนมีความตื่นตัว รู้จักรักษาสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพในส่วนของตนเองและประพฤติปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ของตนเอง และเคารพสิทธิหน้าที่ของบุคคลอื่น ตลอดจนมีความกระตือรือร้นเข้าร่วมบริหารและพัฒนาประเทศ	ความตื่นตัวในการรักษาสิทธิหน้าที่ของตนเองตามกรอบกฎหมาย การรู้จักเคารพสิทธิหน้าที่ของบุคคลอื่น และ ความกระตือรือร้นเข้าร่วมในการบริหารและพัฒนาประเทศ	1.ดัชนีประชาธิปไตย	1.ดัชนีประชาธิปไตย เกณฑ์มาตรฐาน ใช้ข้อมูลคะแนนที่สะท้อนความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์เท่ากับ 8-10 โดยใช้คะแนน 10 เป็นเป้าหมายเพื่อพัฒนาให้ถึง (คงเดิม)	-จำนวนเรื่องที่ประชาชนเสนอต่อประธานวุฒิสภาให้มีมติถอดถอนบุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการเมือง *** -จำนวนเรื่องที่ประชาชนเข้าชื่อเสนอกฎหมายตามข้อบัญญัติของรัฐธรรมนูญต่อสภาผู้แทนราษฎร *** -ดัชนีเสรีภาพ (Freedom house Index) ***

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
สังคมที่มีธรรมาภิบาล				
หมายถึง การบริหารจัดการเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมที่ดี มีระบบ โครงสร้าง กฎเกณฑ์ กระบวนการ และกลไกการดำเนินงาน และการ ตรวจสอบที่มีคุณธรรม นิติธรรม ความ โปร่งใสให้ความสำคัญกับกระบวนการ มีส่วนร่วม และความคุ้มค่าในการใช้ ทรัพยากร	ความโปร่งใส ความสามารถ ในการตรวจสอบได้ การเปิด ให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม ในการบริหารราชการ	2.ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์ การคอรัปชั่นของ ประเทศไทย	2.ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์การคอร์รัปชัน ของประเทศไทย เกณฑ์มาตรฐาน ให้คะแนนเต็มเท่ากับ 100 ตามตัวชี้วัดภาพลักษณ์การคอร์รัปชัน ที่ได้มีการปรับจากคะแนนเดิม 10 คะแนนเป็น 100 คะแนน ในปี พ.ศ. 2555 (คงเดิม แต่ทบทวนข้อมูล)	-ดัชนีวัดความโปร่งใสของ ภาครัฐ *** -ระดับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการบริหาร ราชการ *** -อัตราส่วนของจำนวนข้อ ร้องเรียนเกี่ยวกับการทุจริต คอร์รัปชันที่เป็นลายลักษณ์ อักษรต่อจำนวนข้าราชการ/ เจ้าหน้าที่ของรัฐ *** -สัดส่วนรายได้ที่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.) จัดเก็บหรือจัดหาเองต่อ รายได้รวมของ อปท. -สัดส่วนการถ่ายโอนภารกิจ สู่ องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น

องค์ประกอบย่อย	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดหลักเดิม (สศช.)	ตัวชี้วัดหลัก (ที่ปรึกษาเสนอ)	ตัวชี้วัดเสริม (ที่ปรึกษาเสนอ)
ความสมานฉันท์ทางสังคม				
หมายถึง สังคมที่อยู่ร่วมกันฉันท์ กัลยาณมิตร มีความพอใจร่วมกัน มี ความเห็นพ้องกัน พร้อมยอมรับความ แตกต่าง หลากหลายด้านเชื้อชาติ ความเชื่อ วัฒนธรรม และศาสนาของ กลุ่มคนในสังคม เพื่อประโยชน์ของ ส่วนรวม	การอาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความ กลมกลืน ประองตอง สามัคคีกัน แนวคิดใหม่ที่เกี่ยวข้อง (ที่ปรึกษาเสนอ) ได้แก่ การจัดการความขัดแย้ง โดยสันติวิธี การเข้าถึง กระบวนการยุติธรรม โดย องค์ประกอบย่อยในส่วนนี้ จะ มุ่งเน้นตัวชี้วัดที่เป็น แนว ทางการพัฒนา (means) ที่ นำไปสู่สังคมสมานฉันท์โดย อย่างไรก็ดี ตัวชี้วัดหลักและ ตัวชี้วัดเสริมที่เสนอจะคำนึงถึง การมีอยู่ของข้อมูลในปัจจุบัน ด้วย	3.อัตราจำนวนเรื่อง ร้องเรียนต่อ คณะกรรมการสิทธิ มนุษยชนและสำนักงาน คณะกรรมการคุ้มครอง ผู้บริโภคต่อประชากร แสนคน-	4. ดัชนีสันติภาพโลก 5. ดัชนีความขัดแย้งในดัชนีรัฐ ล้มเหลว (ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด)	-จำนวนเครือข่ายยุติธรรม ชุมชน -ร้อยละของเรื่องเข้าสู่ กระบวนการสันติวิธีและ ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ***

*** ตัวชี้วัดเสริมที่เพิ่มเติมจากเดิมของ สศช